

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

KIELCE 2019

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Spis treści

WSTĘP.....	3
CZEŚĆ I - INFORMACJA OGÓLNA ZWIĄZANA Z SYTUACJĄ SPOŁECZNO-GOSPODARCZĄ WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO	5
1. SYTUACJA GOSPODARCZA WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO	5
1.1. Zarys sytuacji gospodarczej w województwie świętokrzyskim w latach 2012–2017	5
1.1.1. Podmioty gospodarki narodowej w świętokrzyskim na tle Polski i województw	5
1.1.2. Wybrane wskaźniki obrazujące poziom rozwoju gospodarczego w województwie świętokrzyskim	12
2. PROCESY DEMOGRAFICZNE ZACHODZĄCE W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM, RYNEK PRACY, EDUKACJA, ZAGADNIENIA SPOŁECZNE	18
2.1. Procesy demograficzne zachodzące w województwie świętokrzyskim	18
2.2. Rynek pracy w województwie świętokrzyskim	22
2.2.1. Zatrudnienie	22
2.2.2. Bezrobocie	24
2.2.3. Wynagrodzenia.....	26
2.3. Stan edukacji w województwie świętokrzyskim	27
2.3.1. Wychowanie przedszkolne	27
2.3.2. Edukacja dzieci i młodzieży	28
2.3.3. Szkolnictwo ponadgimnazjalne	30
2.3.4. Szkolnictwo policealne i zawodowe	32
2.3.5. Szkolnictwo wyższe, studia doktoranckie i podyplomowe	33
2.4. Ochrona zdrowia i dostęp do usług publicznych w województwie świętokrzyskim	34
2.4.1. Dostępność do personelu medycznego	34
2.4.2. Dostępność do usług medycznych	35
2.4.3. Dostępność do usług opiekuńczych	36
2.5. Jakość życia mieszkańców województwa świętokrzyskiego	37
3. INFRASTRUKTURA PUBLICZNA	40
3.1. Infrastruktura transportowa województwa	40
3.1.1. Infrastruktura drogowa	40
3.1.2. Infrastruktura kolejowa	42
3.1.3. Infrastruktura lotniskowa	43
3.1.4. Transport publiczny	43
3.2. Infrastruktura energetyczna.....	44
3.3. Infrastruktura telekomunikacyjna	45

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

3.4. Infrastruktura środowiskowa	46
4. FINANSE JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO.....	50
4.1. Dochody budżetowe miast, gmin, powiatów województwa świętokrzyskiego.....	50
4.2. Wydatki budżetowe miast, gmin, powiatów województwa świętokrzyskiego.....	56
4.3. Wynik budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa świętokrzyskiego	59
CZĘŚĆ II - SYNTETYCZNY OPIS REALIZACJI POLITYK, PROGRAMÓW I STRATEGII	60
1. OPIS PROGRAMÓW I STRATEGII	60
2. OPIS WYBRANYCH PROJEKTÓW/ INICJATYW/ PRZEDSIĘWZIĘĆ/ KONKURSÓW/ GRANTÓW W ODNIESIENIU DO POSZCZEGÓLNYCH CELÓW STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO	98
2.1 CEL STRATEGICZNY 1 KONCENTRACJA NA POPRAWIE INFRASTRUKTURY REGIONALNEJ	98
2.2 CEL STRATEGICZNY 2 KONCENTRACJA NA KLUCZOWYCH GAŁĘZIACH I BRANŻACH DLA ROZWOJU GOSPODARCZEGO REGIONU	111
2.3. CEL STRATEGICZNY 3 KONCENTRACJA NA BUDOWIE KAPITAŁU LUDZKIEGO I BAZY DLA INNOWACYJNEJ GOSPODARKI	121
2.4 CEL STRATEGICZNY 4 KONCENTRACJA NA ZWIĘKSZENIU ROLI OŚRODKÓW MIEJSKICH W STYMULOWANIU ROZWOJU GOSPODARCZEGO REGIONU	143
2.5. CEL STRATEGICZNY 5 KONCENTRACJA NA ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH.....	146
2.6. CEL STRATEGICZNY 6 KONCENTRACJA NA EKOLOGICZNYCH ASPEKTACH ROZWOJU REGIONU	150
ZAKOŃCZENIE.....	156
ZAŁĄCZNIKI:	159
Spis tabel	160
Spis wykresów	161
Spis map	162

WSTĘP

Obowiązek opracowania Raportu o stanie województwa wynika z przepisów art. 34a Ustawy o samorządzie województwa. Raport obejmuje podsumowanie działalności Zarządu Województwa w roku poprzednim, w szczególności w zakresie realizacji polityk, programów i strategii, uchwał Sejmiku Województwa oraz budżetu obywatelskiego.

W dniu 25 lutego 2019 roku Sejmik Województwa Świętokrzyskiego, podjął uchwałę nr V/72/19, w sprawie określenia *Szczegółowych wymogów dotyczących Raportu o stanie Województwa Świętokrzyskiego*. Uchwała określiła zakres tematyczny, układ dokumentu oraz sposób opracowania Raportu.

- **Część 1:** Informacja ogólna związana z sytuacją społeczno-gospodarczą województwa świętokrzyskiego uzupełniona opisem statystycznym;
- **Część 2:** Syntetyczny opis realizacji polityk, programów i strategii;
- **Załączniki:** Informacja o stanie realizacji uchwał Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego oraz sprawozdanie z realizacji budżetu obywatelskiego.

W pierwszej części Raportu przedstawiona została sytuacja społeczno-gospodarcza województwa obejmująca takie zagadnienia, jak:

- rozwój gospodarczy regionu, w szczególności: wartość produktu krajowego brutto, wartość dodana brutto, dominujące gałęzie gospodarki, wymiana międzynarodowa,
- procesy demograficzne zachodzące w województwie świętokrzyskim, rynek pracy, edukacja, zagadnienia społeczne, infrastruktura,
- finanse jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu województwa, powiatów i gmin.

Podstawą do opracowania tej części dokumentu były dane statystyczne prezentowane w oficjalnych publikacjach Głównego Urzędu Statystycznego oraz innych instytucji publicznych i samorządowych. Dane te są zgodne ze stanem dostępności na czwarty kwartał 2018 roku. Roczne opóźnienie, a w niektórych wypadkach jeszcze większe, wynika ze sposobu gromadzenia i udostępniania danych przez Główny Urząd Statystyczny. Prezentowane informacje stanowią jedynie zarys problematyki społeczno-gospodarczej.

Podstawowym i najważniejszym dokumentem określającym obszary, cele i kierunki polityki rozwoju regionu jest **Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku (SRWŚ)**.

Informacje zawarte w drugiej części Raportu wiążą się z celami określonymi w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku. W ramach sześciu celów wyznaczonych w Strategii przedstawione zostały informacje na temat przyjętych i wdrażanych dokumentów

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

strategicznych, będących w kompetencji Zarządu Województwa Świętokrzyskiego i realizowanych przez Urząd Marszałkowski oraz inne jednostki organizacyjne Województwa.

Ze względu na obszerny zakres danych uzyskanych z departamentów, w części opisowej Raportu odniesiono się do wybranych przedsięwzięć. Natomiast całościowe zestawienie przedsięwzięć realizowanych w 2018 roku przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego, dołączono do Raportu jako odrębny załącznik i stanowi element integralny II części Raportu. Informacje odzwierciedlają stan na koniec 2018 roku.

Dodatkowo, Raport zawiera załącznik - wykaz uchwał przyjętych przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego wraz ze wskazaniem ich statusu (zrealizowana, niezrealizowana, w trakcie realizacji) oraz krótkim komentarzem. W raporcie nie uwzględniono budżetu obywatelskiego na 2018 rok ponieważ Zarząd Województwa Świętokrzyskiego nie realizował dotychczas tej inicjatywy.

Sejmik Województwa Świętokrzyskiego V kadencji od stycznia 2018 roku podjął 116 uchwał, natomiast w okresie niespełna dwóch miesięcy, Sejmik VI kadencji podjął 58 uchwał.

W 2018 roku Samorząd Województwa Świętokrzyskiego realizował liczne przedsięwzięcia wpływające na wszechstronny rozwój regionu świętokrzyskiego. Można stwierdzić, że ich znakomita część, często w sposób pośredni czy długofalowy, wpisuje się w kilka celów strategicznych. Stąd też, aby podkreślić ich skalę i szeroki zakres tematyczny, wybrane przedsięwzięcia zostały wykazane i krótko przedstawione w kilku miejscach w Raporcie przy opisach konkretnych celów strategicznych. Z uwagi na fakt, iż Zarząd Województwa realizował w 2018 roku łącznie aż **300** przedsięwzięć, w formie opisowej zaprezentowano jedynie wybrane projekty (zestawienie otrzymanych informacji, na podstawie których sporządzono Raport, znajduje się w odrębnej tabeli). Należy zaznaczyć, że część wymienionych przedsięwzięć wynikała z charakteru prowadzonej działalności jednostki, zgodnie z zadaniami wprost przypisanymi w przepisach prawa (ustawach).

Przygotowany Raport o stanie Województwa Świętokrzyskiego, jest pierwszym tego typu dokumentem o charakterze sprawozdawczo-monitorującym przygotowanym przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego. Stanowi on punkt wyjścia do debaty, w której mogą udział wziąć zarówno radni Sejmiku, jak i mieszkańcy województwa. Po zakończeniu debaty nad *Raportem o stanie Województwa Świętokrzyskiego*, Sejmik przeprowadzi głosowanie nad udzieleniem Zarządowi wotum zaufania.

CZEŚĆ I - INFORMACJA OGÓLNA ZWIĄZANA Z SYTUACJĄ SPOŁECZNO-GOSPODARCZĄ WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

1. SYTUACJA GOSPODARCZA WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

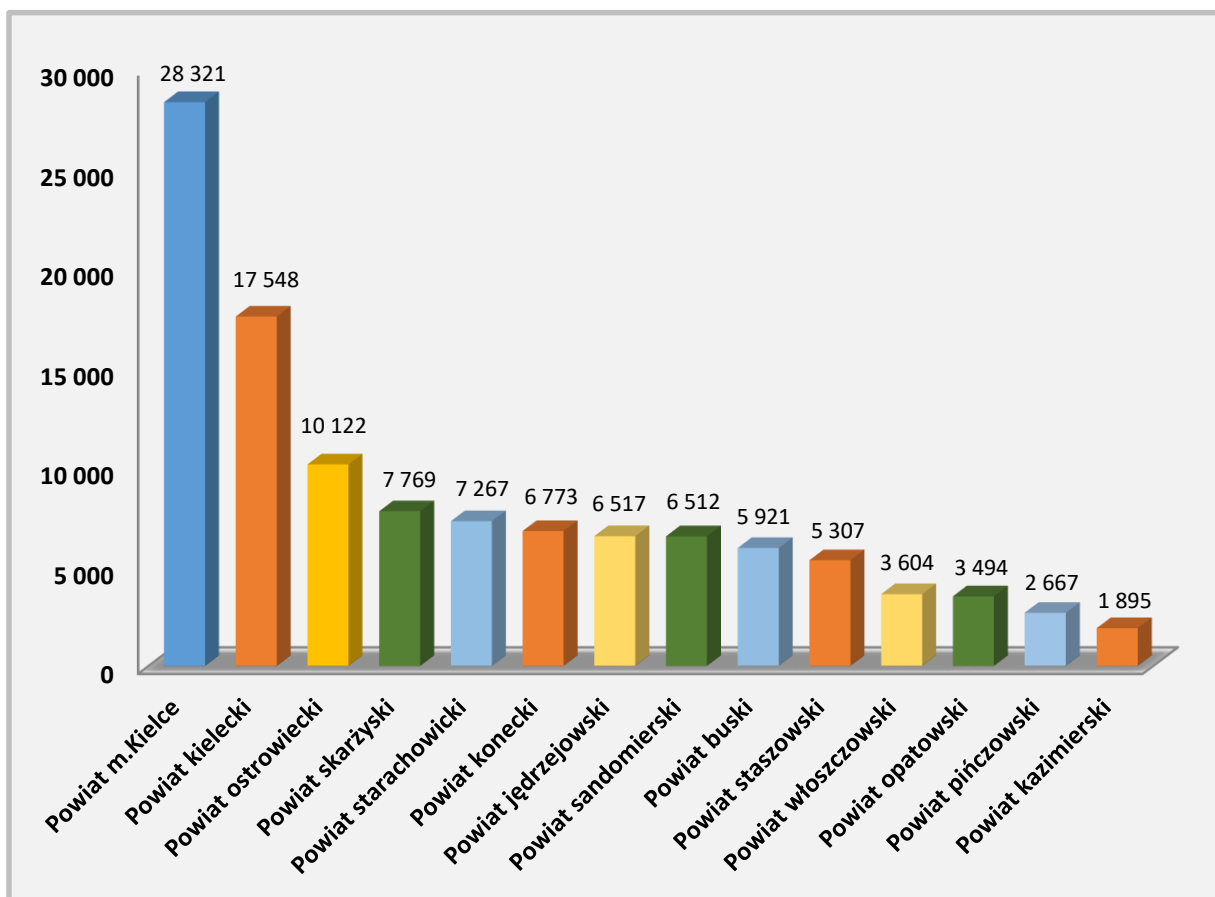
1.1. Zarys sytuacji gospodarczej w województwie świętokrzyskim w latach 2012–2017

1.1.1. Podmioty gospodarki narodowej w świętokrzyskim na tle Polski i województw

W województwie świętokrzyskim w 2018 roku było wpisanych do rejestru REGON 113 717 podmiotów gospodarki narodowej, co stanowiło zaledwie 2,60% wszystkich podmiotów tego typu w kraju (13 miejsce wśród województw w kraju).

Mniejszy procentowy udział firm w rejestrze REGON miały tylko województwa lubelskie, podlaskie i opolskie (odpowiednio: 2,59%, 2,36% i 2,31%). Najwięcej podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych było w województwie mazowieckim – aż 18,70.

Wykres 1. Podmioty wpisane do rejestru REGON w podziale na powiaty w 2018 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL

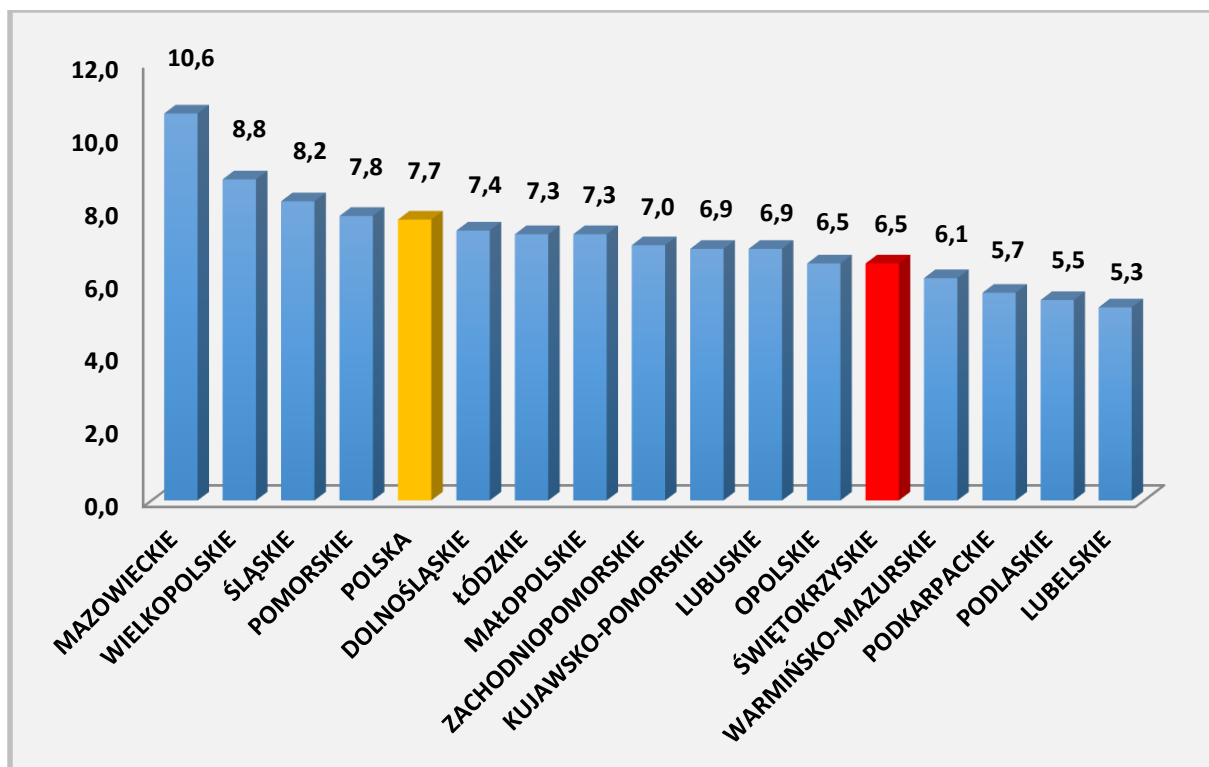
W mieście Kielce zarejestrowanych jest ponad ¼ przedsiębiorstw w regionie (28 321 podmiotów). Natomiast łącznie na obszarze Kielc i powiatu kieleckiego (powiat kielecki – 17 548

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

podmiotów, co stanowi 15% firm działających w regionie) zarejestrowanych było aż 40% podmiotów gospodarczych województwa. Najmniej podmiotów zarejestrowanych było w powiecie o charakterze typowo rolniczym - kazimierskim oraz pińczowskim (odpowiednio 1 895 i 2 667 jednostek).

Pod względem ilości podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców województwo plasowało się na 12 pozycji w kraju co obrazuje poniższy wykres.

Wykres 2. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 mieszkańców w 2017 roku

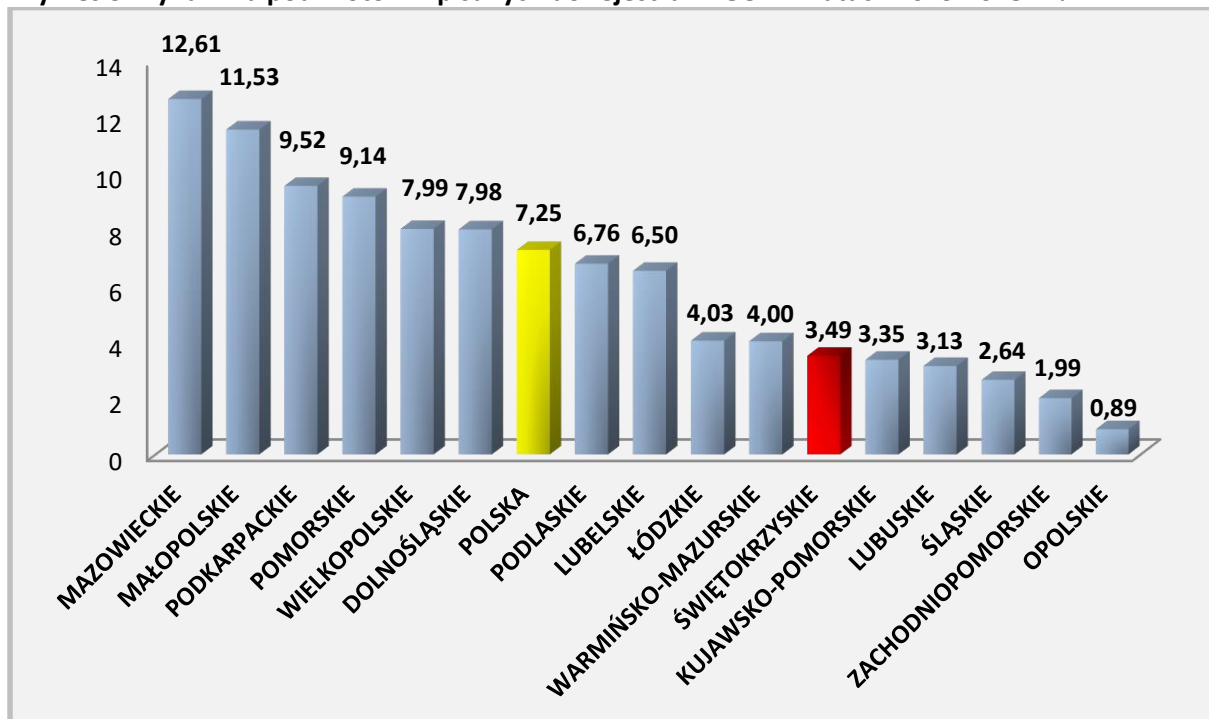

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL

40% firm w województwie świętokrzyskim działa na obszarze dwóch powiatów: miasta Kielce – 25 % i powiatu kieleckiego 15 %.

W okresie 2013–2018 liczba firm w świętokrzyskim wzrosła jedynie o 3 835 przedsiębiorstw. Była to jedna z najniższych dynamik wzrostu w kraju i wynosiła zaledwie 3,49% (13-te miejsce wśród województw w kraju), przy czym krajowy przyrost odnotowano na poziomie 7,25%. Niższą dynamiką wzrostową charakteryzowały się województwa: śląskie – 2,64%, lubelskie – 3,13% i kujawsko-pomorskie – 3,35%. W opisywanym przedziale czasowym najwyższą dynamikę odnotowano w województwie mazowieckim – 12,61% i małopolskim – 11,53%.

Wykres 3. Dynamika podmiotów wpisanych do rejestru REGON w latach 2013-2018 w %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL

Województwo świętokrzyskie należało do grupy województw, w których najwięcej firm działało w sekcji związanej z przemysłem i budownictwem – 24,19% (27 505 podmiotów w 2018 roku). Świętokrzyskie zajmuje pod tym względem 2. miejsce w kraju, przy średniej 21.60%. Nieznacznie większy procentowy udział podmiotów w tej sekcji miało jedynie województwo opolskie – 24,32%.

Pomimo stosunkowo dużego udziału firm o profilach budowlanym i przemysłowym w świętokrzyskim, wzrost podmiotów w latach 2013-2018 w tej sekcji wynosił 8,07%, i był niższy od średniej krajowej (8,28%) (10. miejsce pod tym względem wśród województw w kraju). Najwięcej podmiotów w omawianej sekcji przybyło w województwie podkarpackim – 15,76%, natomiast najmniejszą dynamiką charakteryzowało się województwo łódzkie – 2,45%.

Struktura podmiotów według kryterium liczby pracujących wyglądała w całym kraju podobnie. Mikroprzedsiębiorstw (o liczbie pracujących do 9 osób) w 2018 r. było 4 192 778 (96,05%). Podmiotów o liczbie pracujących 10-49 w bazie REGON znajdowało się 139 995 (3,21%), a jednostek średnich i dużych (o liczbie pracujących powyżej 50 osób) było jedynie 32 602 (0,75%).

W świętokrzyskim podział jednostek ze względu na liczbę pracujących był następujący:

- 0 – 9 osób 95,70% (co stanowi 108 825 podmiotów);
- 10 – 49 osób 3,49% (co stanowi 3 968 podmiotów);

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

- 50 i więcej osób 0,81% (co stanowi 924 podmioty).

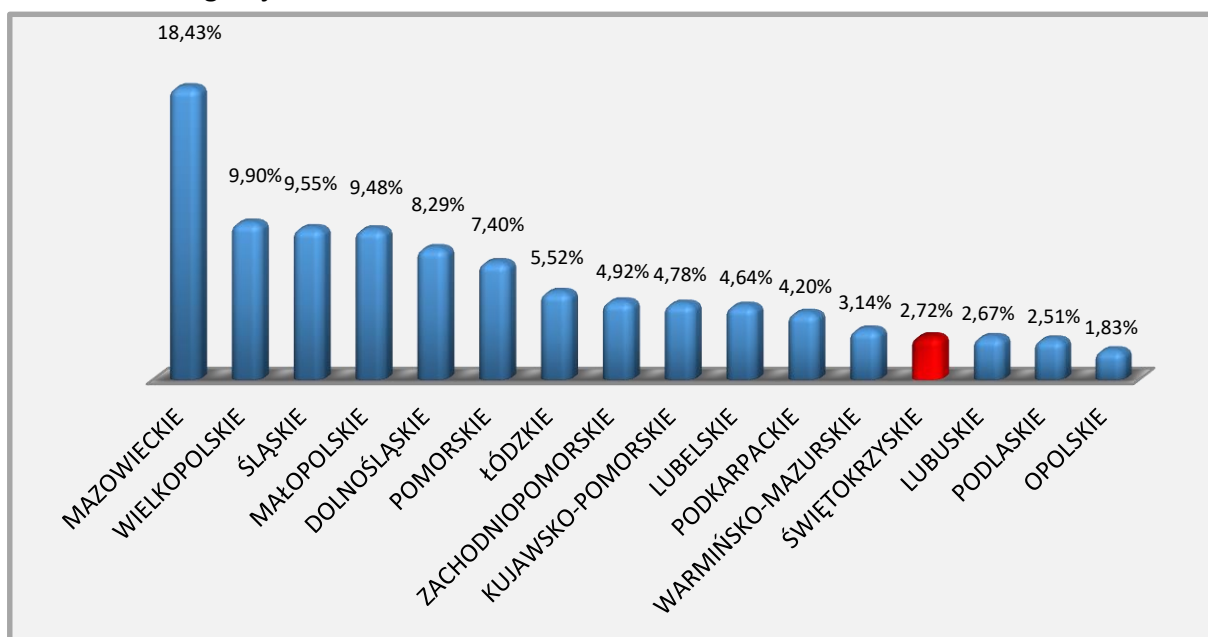
Tabela 1. Nowo zarejestrowane podmioty w rejestrze REGON wg województw w latach 2013-2018

Nazwa	Ogółem					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
POLSKA	365 487	357 351	359 973	349 298	361 143	392 659
DOLNOŚLĄSKIE	32 891	29 412	30 403	28 805	30 657	32 538
KUJAWSKO-POMORSKIE	18 452	17 218	17 121	16 050	16 578	18 752
LUBELSKIE	15 488	15 297	14 723	14 314	15 998	18 238
LUBUSKIE	9 973	9 517	9 833	9 341	9 623	10 470
ŁÓDZKIE	21 643	21 382	20 327	20 374	20 309	21 668
MAŁOPOLSKIE	31 236	32 035	33 201	32 451	34 045	37 214
MAZOWIECKIE	65 439	64 131	68 431	67 895	67 057	72 352
OPOLSKIE	7 410	6 851	6 736	6 261	6 455	7 186
PODKARPACKIE	15 314	14 900	14 212	14 330	15 533	16 477
PODLASKIE	8 793	9 174	8 514	8 093	8 565	9 870
POMORSKIE	25 875	25 883	26 316	25 694	27 577	29 060
ŚLĄSKIE	37 183	36 859	36 213	34 617	34 840	37 490
ŚWIĘTOKRZYSKIE	9 558	8 923	8 931	9 147	9 681	10 677
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	11 851	11 432	10 623	10 380	10 791	12 338
WIELKOPOLSKIE	35 507	35 274	35 604	33 730	34 850	38 871
ZACHODNIOPOMORSKIE	18 874	19 011	18 757	17 809	18 575	19 312

Źródło: GUS/BDL

Napawa optymizmem fakt, że świętokrzyskie jest w pierwszej piątce województw w kraju pod względem rejestracji nowych firm. Od 2013 roku do 2018 roku obserwowana w tym zakresie jest tendencja wzrostowa, z wyjątkiem roku 2014, kiedy to odnotowano niewielki spadek w stosunku do roku ubiegłego. Omawiana dynamika zakładania nowych podmiotów w świętokrzyskim uplasowała się na poziomie 11,71% i znacznie przewyższała krajową, która wynosiła 7,43%. Największy przyrost nowopowstałych firm odnotowano w woj. lubelskim (17,76%). W województwach opolskim i dolnośląskim odnotowano spadek dynamiki dotyczący rejestracji nowo powstałych podmiotów.

Wykres 4. Procentowy udział nowo zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON wg województw w 2018 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL

Pomimo dość dynamicznego przyrostu rejestracji nowych firm w latach 2013-2018, województwo świętokrzyskie znajdowało się w 2018 r. w grupie pięciu województw, które wciąż mają najniższy odsetek nowo zarejestrowanych podmiotów (2,27%) w odniesieniu do całego kraju (**13. miejsce pod tym względem w kraju**). Województwem, w którym w 2018 roku powstało 18,43% wszystkich nowo zarejestrowanych podmiotów było województwo mazowieckie.

Tabela 2. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w podziale na województwa w latach 2013-2017

Nazwa	Ogółem				
	2013	2014	2015	2016	2017
POLSKA	1 057	1 071	1 089	1 103	1 121
DOLNOŚLĄSKIE	1 194	1 207	1 230	1 244	1 271
KUJAWSKO-POMORSKIE	914	919	927	931	940
LUBELSKIE	787	799	809	816	834
LUBUSKIE	1 075	1 079	1 093	1 098	1 110
ŁÓDZKIE	947	957	968	979	993
MAŁOPOLSKIE	1 045	1 059	1 079	1 097	1 121
MAZOWIECKIE	1 364	1 391	1 432	1 469	1 503
OPOLSKIE	996	1 000	1 008	1 010	1 016
PODKARPACKIE	750	763	776	788	803
PODLASKIE	808	825	835	842	854

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

POMORSKIE	1 184	1 199	1 221	1 239	1 264
ŚLĄSKIE	1 001	1 007	1 019	1 025	1 033
ŚWIĘTOKRZYSKIE	866	872	880	887	900
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	845	854	860	865	874
WIELKOPOLSKIE	1 148	1 165	1 179	1 191	1 210
ZACHODNIOPOMORSKIE	1 277	1 279	1 290	1 295	1 308

Źródło: GUS/BDL

Biorąc pod uwagę najbardziej aktualne dane (2017 rok), dotyczące podmiotów wpisanych do bazy REGON na 10 tys. ludności, świętokrzyskie znajduje się w grupie województw o jego najniższej wartości (świętokrzyskie - 900, przy średniej dla Polski - 1 121), co plasuje je na 12 miejscu wśród województw. Dla porównania zaznaczyć trzeba, że np. w województwie mazowieckim wartość tego wskaźnika wynosi 1 503, a w zachodniopomorskim 1 308.

W kraju, w latach 2013-2017 odnotowano ponad 11 – to procentowy ubytek podmiotów z kapitałem zagranicznym. Tendencja spadkowa zaobserwowana została również w świętokrzyskim. W 2017 roku w regionie świętokrzyskim było jedynie 169 podmiotów z kapitałem zagranicznym. Od 2013 roku w świętokrzyskim ubyło ich ponad 8%. Województwami, w których liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym w opisywanym okresie wzrosła, były województwa: podkarpackie, lubelskie, małopolskie i podlaskie.

Tabela 3. Podmioty z kapitałem zagranicznym wg województw w latach 2013-2017

Nazwa	Ogółem				
	2013	2014	2015	2016	2017
POLSKA	26 128	26 464	25 961	26 015	23 213
DOLNOŚLĄSKIE	2 370	2 339	2 260	2 252	2 075
KUJAWSKO-POMORSKIE	589	572	557	562	522
LUBELSKIE	400	446	460	495	441
LUBUSKIE	731	717	657	674	598
ŁÓDZKIE	1 086	1 050	1 047	1 040	926
MAŁOPOLSKIE	1 651	1 754	1 762	1 962	1 813
MAZOWIECKIE	10 098	10 321	10 030	9 821	8 473
OPOLSKIE	488	467	434	428	411
PODKARPACKIE	461	494	529	571	519
PODLASKIE	183	182	196	211	191
POMORSKIE	1 430	1 430	1 373	1 350	1 201
ŚLĄSKIE	2 388	2 442	2 407	2 421	2 211
ŚWIĘTOKRZYSKIE	184	184	177	175	169
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	302	299	273	260	230

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

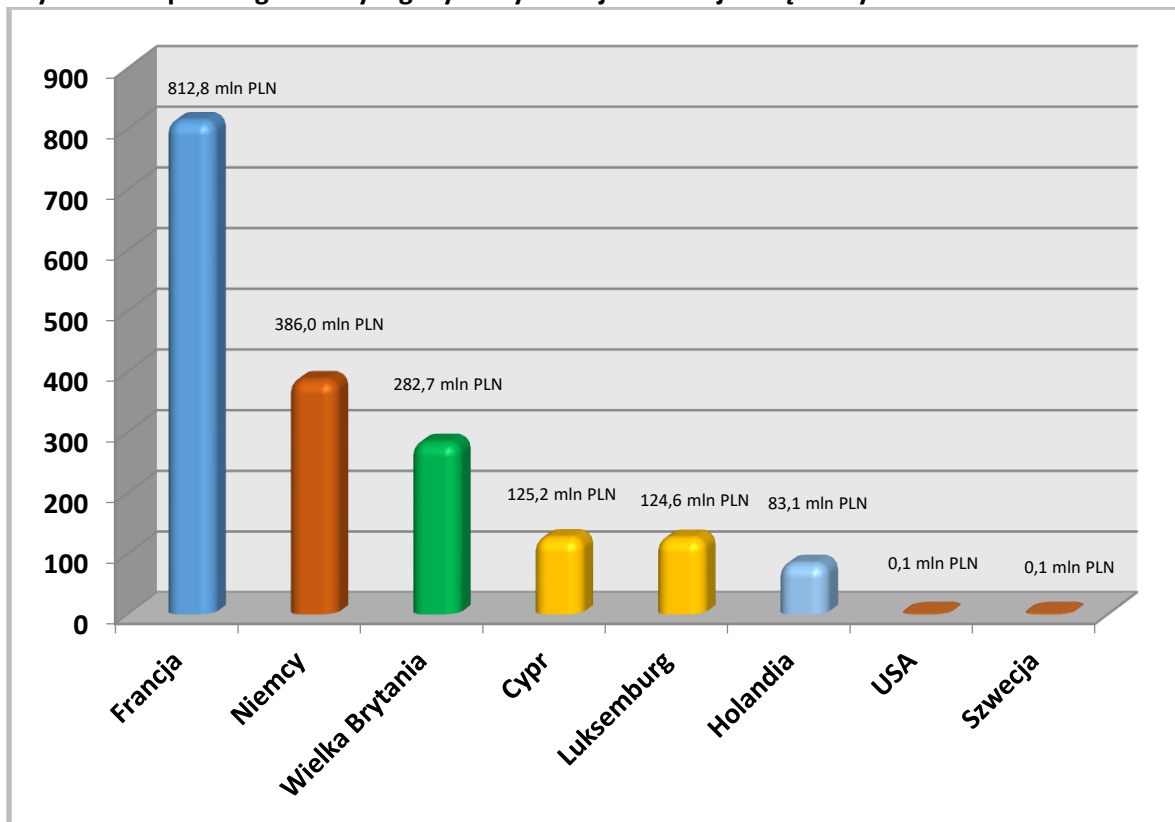
WIELKOPOLSKIE	2 302	2 333	2 302	2 290	2 070
ZACHODNIOPOMORSKIE	1 465	1 434	1 497	1 503	1 363

Źródło: GUS/BDL

Ponad ¼ podmiotów z kapitałem zagranicznym posiada swoją siedzibę w Kielcach. Dwadzieścia podmiotów tego typu prowadzi działalność w powiecie koneckim.

Od 4 lat odnotowywana jest w województwie świętokrzyskim tendencja spadkowa liczby podmiotów z kapitałem zagranicznym. Świętokrzyskie ma najmniejszą liczbę podmiotów z kapitałem zagranicznym w kraju (w powiecie kazimierskim od 3 lat nie ma podmiotu z udziałem kapitału zagranicznego).

Wykres 5. Kapitał zagraniczny wg wybranych krajów w woj. świętokrzyskim w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL/GUS

Na obszarze województwa opisywane firmy reprezentują głównie kapitał francuski, który w 2017 roku ukształtował się na poziomie 812,8 mln PLN, niemiecki na poziomie 386,0 mln PLN i angielski o wartości 282,7 mln PLN. Natomiast najmniejszy kapitał na obszarze naszego regionu w 2017 roku wnieśli Szwedzi i Amerykanie, po 100 000 PLN.

Głównymi gałęziami przemysłu na terenie świętokrzyskiego jest przemysł: metalowy i maszynowy (Skarżysko-Kamienna, Starachowice, Kielce), materiałów budowlanych (Kielce, Pińczów,

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

Małogoszcz, Ożarów), ceramiczny (Ćmielów), hutniczy (Ostrowiec Świętokrzyski), energetyczny (Połaniec). Należy podkreślić, że przemysł województwa ukształtował się w powiązaniu z zasobami skalnymi i energetycznymi zlokalizowanymi w regionie świętokrzyskim. Do najważniejszych inwestorów w regionie należą m. in.: Grupa Kolporter Kielce S. A., Celsa Huta Ostrowiec Sp. z o. o., Rovese (dawniej Cersanit), Pilkington S. A. Sandomierz, Grupa Polskie Składy Budowlane S. A. Busko-Zdrój, Enea Połaniec S. A., Lafarge Cement S. A. Cementownia Małogoszcz, NSK Bearings Polska S. A. Kielce, Echo Investment S. A. Kielce, VIVE Group.

1.1.2. Wybrane wskaźniki obrazujące poziom rozwoju gospodarczego w województwie świętokrzyskim

Wartość dóbr i usług materialnych wytworzonych w latach 2013–2016 w województwie świętokrzyskim podobnie jak, w reszcie kraju, systematycznie wzrastała. W świętokrzyskim produkcja globalna wzrosła z 77 426 mln PLN do 82 481 mln PLN.

Tabela 4. Produkcja globalna wg województw w latach 2013-2016 w mln PLN

Nazwa	Ogółem			
	2013	2014	2015	2016
POLSKA	3 386 926	3 465 189	3 619 632	3 754 852
DOLNOŚLĄSKIE	309 129	315 562	329 551	339 585
KUJAWSKO-POMORSKIE	148 747	151 863	159 325	163 640
LUBELSKIE	119 178	120 903	123 426	128 905
LUBUSKIE	75 565	78 713	80 614	84 113
ŁÓDZKIE	195 041	201 517	211 976	219 469
MAŁOPOLSKIE	249 762	258 074	273 400	287 771
MAZOWIECKIE	757 195	770 501	803 268	832 816
OPOLSKIE	72 914	75 538	77 654	79 619
PODKARPACKIE	125 318	128 482	134 075	138 885
PODLASKIE	74 906	76 761	79 195	81 481
POMORSKIE	208 082	212 888	216 441	225 904
ŚLĄSKIE	434 873	440 465	461 799	479 931
ŚWIĘTOKRZYSKIE	77 426	78 777	80 742	82 481
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	88 943	91 994	95 001	98 486
WIELKOPOLSKIE	333 619	343 489	364 959	381 789
ZACHODNIOPOMORSKIE	116 229	119 665	128 208	129 977

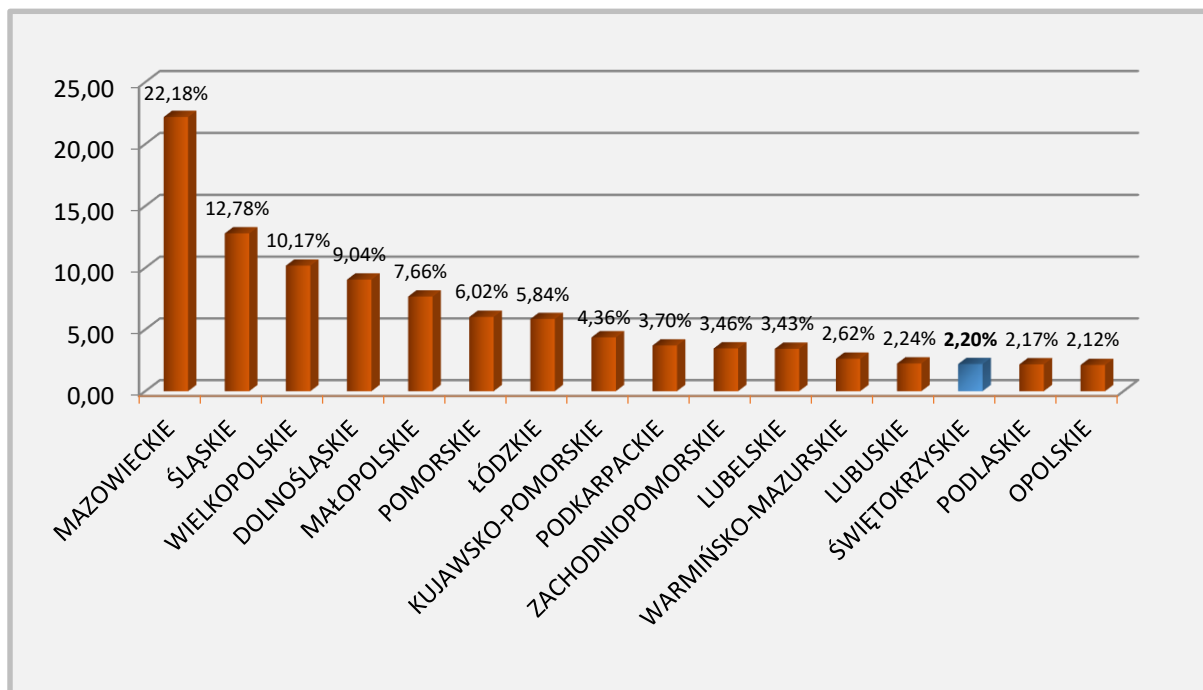
Źródło: GUS/BDL

Jednak dynamika tego wzrostu była najniższa w kraju i wyniosła 6,53% (średnia dla kraju 10,86%). Dla porównania, najwyższą dynamikę produkcji globalnej odnotowano w województwach: małopolskim, wielkopolskim i łódzkim (odpowiednio: 15,22%; 14,44%; 12,52%).

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

Pod względem wartości produkcji sprzedanej region świętokrzyski znalazł się w 2016 roku na 14-tej pozycji w kraju, co przedstawia poniższy wykres.

Wykres 6. Procentowa wartość produkcji sprzedanej według województw w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL

Wartość PKB ogółem w województwie świętokrzyskim w latach 2013-2016, podobnie jak w innych regionach systematycznie rosła (w świętokrzyskim z 39 876 mln PLN do 43 449 mln PLN). W przypadku produkcji globalnej dynamika zmian PKB ogółem wynosząca 8,96%, plasowała świętokrzyskie w grupie najstabilniej rozwijających się województw (**15. miejsce wśród województw w kraju**). Niewiele gorzej było jedynie w województwie lubelskim (8,34%), przy średniej krajowej wynoszącej 12,33 %. Najwyższe wartości tego wskaźnika odnotowano w województwach małopolskim – 15,60%, wielkopolskim – 14,98% i pomorskim - 14,10%.

Tabela 5. Produkt krajowy brutto ogółem w cenach bieżących wg województw w latach 2013-2017 w mln PLN

Nazwa	Ogółem				
	2013	2014	2015	2016	2017 (dane szacunkowe GUS)
POLSKA	1 656 895	1 720 430	1 800 228	1 861 112	1 988 730
DOLNOŚLĄSKIE	140 251	145 601	151 766	155 816	166 023
KUJAWSKO-POMORSKIE	73 880	76 079	79 755	82 345	87 293

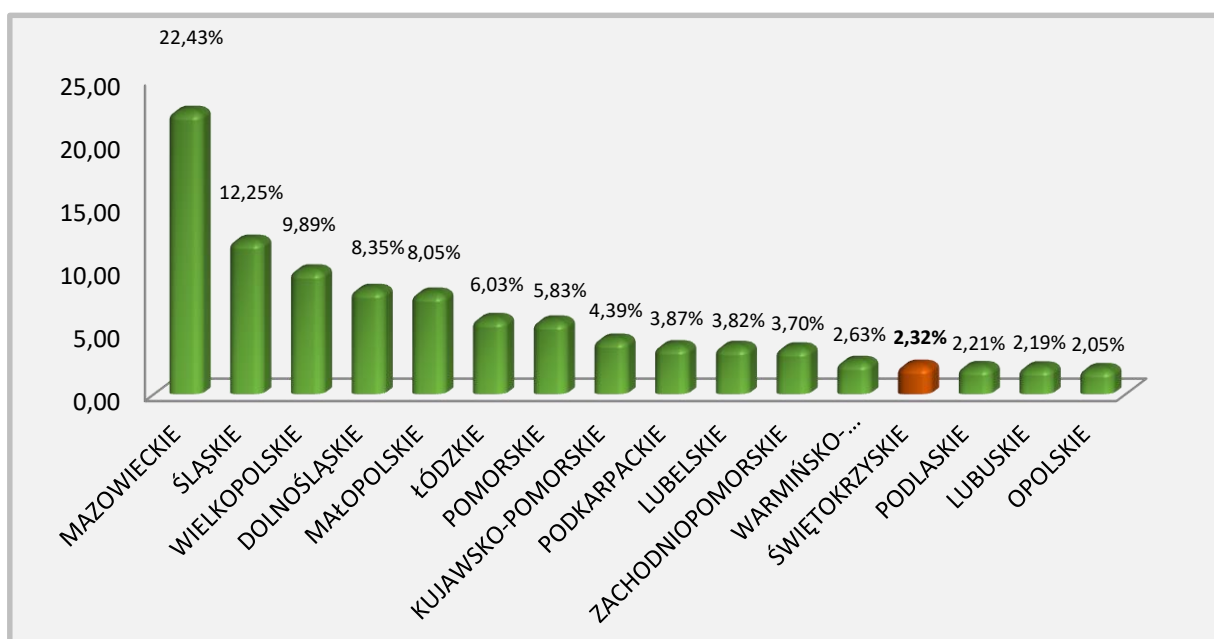
RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

LUBELSKIE	65 786	67 121	68 749	71 270	75 891
LUBUSKIE	36 582	38 418	39 815	41 348	43 505
ŁÓDZKIE	101 077	105 026	109 397	112 473	119 981
MAŁOPOLSKIE	128 119	134 009	142 149	148 103	159 997
MAZOWIECKIE	366 349	381 850	399 162	414 401	446 053
OPOLSKIE	34 882	36 393	37 774	38 339	40 834
PODKARPACKIE	65 107	67 354	70 579	72 567	76 899
PODLASKIE	37 538	38 608	39 605	40 733	44 017
POMORSKIE	95 039	97 859	103 714	108 438	116 034
ŚLĄSKIE	206 348	213 640	222 880	229 060	243 541
ŚWIĘTOKRZYSKIE	39 876	41 307	42 641	43 448	46 126
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	44 573	46 193	47 853	49 625	52 249
WIELKOPOLSKIE	159 837	166 586	176 548	183 778	196 780
ZACHODNIOPOMORSKIE	61 651	64 385	67 841	69 368	73 506

Źródło: GUS/BDL

GUS szacował, że w 2017 roku PKB w świętokrzyskim osiągnie 46 126 mln PLN, co stanowić będzie zaledwie 2,32% w tworzeniu krajowego PKB (wg szacunku 13. miejsce wśród województw).

Wykres 7. Szacunkowy udział województw w tworzeniu PKB w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL

Świętokrzyskie miało najniższą, zaraz po województwie lubelskim, dynamikę PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2013-2016, (odpowiednio: 10,32% i 9,60%), pomimo tendencji wzrostowej w okresie opisywanego przedziału czasowego (wzrost z 31 392 PLN do 34 633

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

PLN). Dynamika dla kraju w badanych latach wynosiła 12,54%. Najwyższą dynamiką pod tym względem charakteryzowały się województwa małopolskie – 14,93% i wielkopolskie – 14,50%.

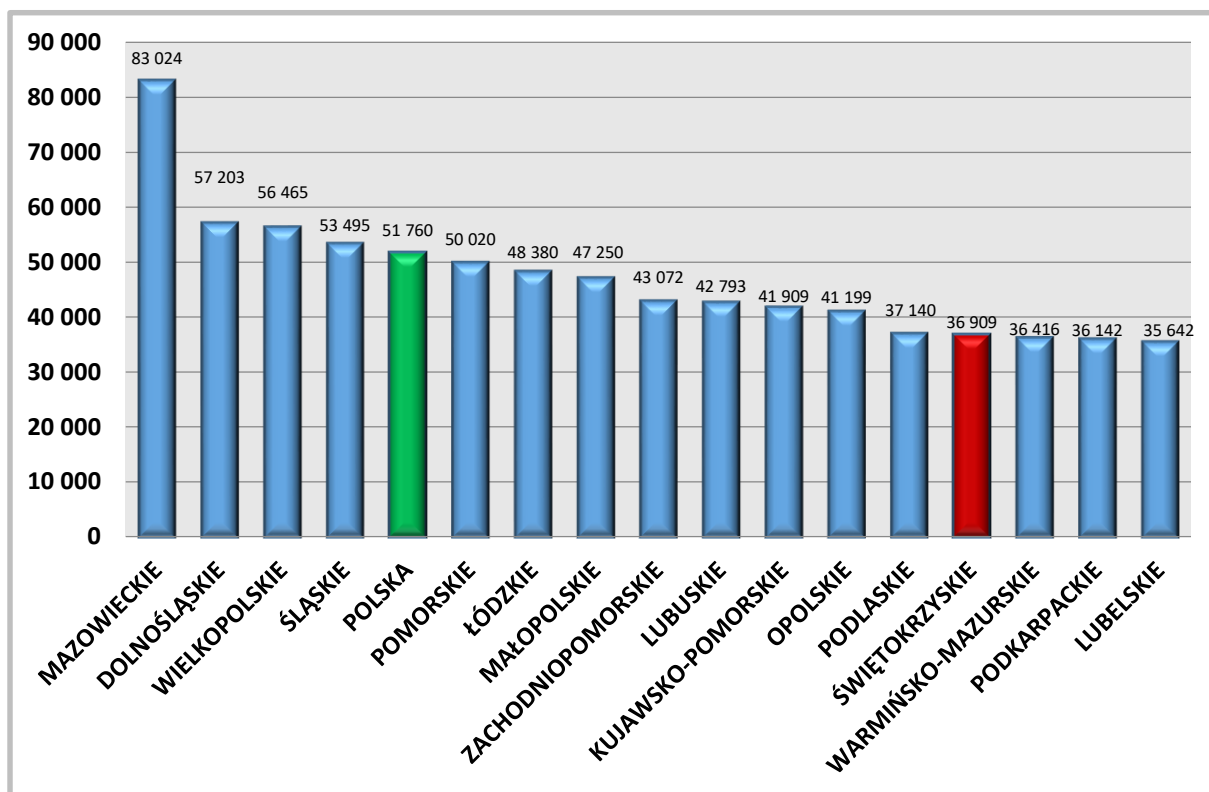
Tabela 6. Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca wg województw w latach 2013-2016 w PLN

Nazwa	Ogółem			
	2013	2014	2015	2016
POLSKA	43 034	44 705	46 814	48 432
DOLNOŚLĄSKIE	48 179	50 061	52 237	53 659
KUJAWSKO-POMORSKIE	35 280	36 387	38 202	39 503
LUBELSKIE	30 449	31 192	32 077	33 371
LUBUSKIE	35 786	37 637	39 053	40 639
ŁÓDZKIE	40 145	41 869	43 790	45 199
MAŁOPOLSKIE	38 167	39 834	42 172	43 865
MAZOWIECKIE	69 028	71 715	74 738	77 359
OPOLSKIE	34 640	36 299	37 816	38 551
PODKARPACKIE	30 585	31 644	33 177	34 120
PODLASKIE	31 374	32 352	33 275	34 299
POMORSKIE	41 457	42 570	45 001	46 913
ŚLĄSKIE	44 796	46 511	48 686	50 184
ŚWIĘTOKRZYSKIE	31 392	32 643	33 844	34 633
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	30 776	31 957	33 180	34 514
WIELKOPOLSKIE	46 150	48 015	50 821	52 844
ZACHODNIOPOMORSKIE	35 851	37 477	39 584	40 592

Źródło: GUS/BDL

Według szacunków GUS przyjmuje się, że w świętokrzyskim w roku 2017 wysokość PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrosła do kwoty 36 909 PLN, plasując pod tym względem region świętokrzyski na 4. miejscu od końca (tuż przed województwami warmińsko-mazurskim, podkarpackim i lubelskim, przy średniej dla Polski 51 760 PLN). Województwem, gdzie PKB w przeliczeniu na mieszkańca jest najwyższy, jest województwo mazowieckie i tam wartość tego wskaźnika wynosi 83 024 PLN.

Wykres 8. Szacunkowy produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca wg województw w 2017 roku w PLN

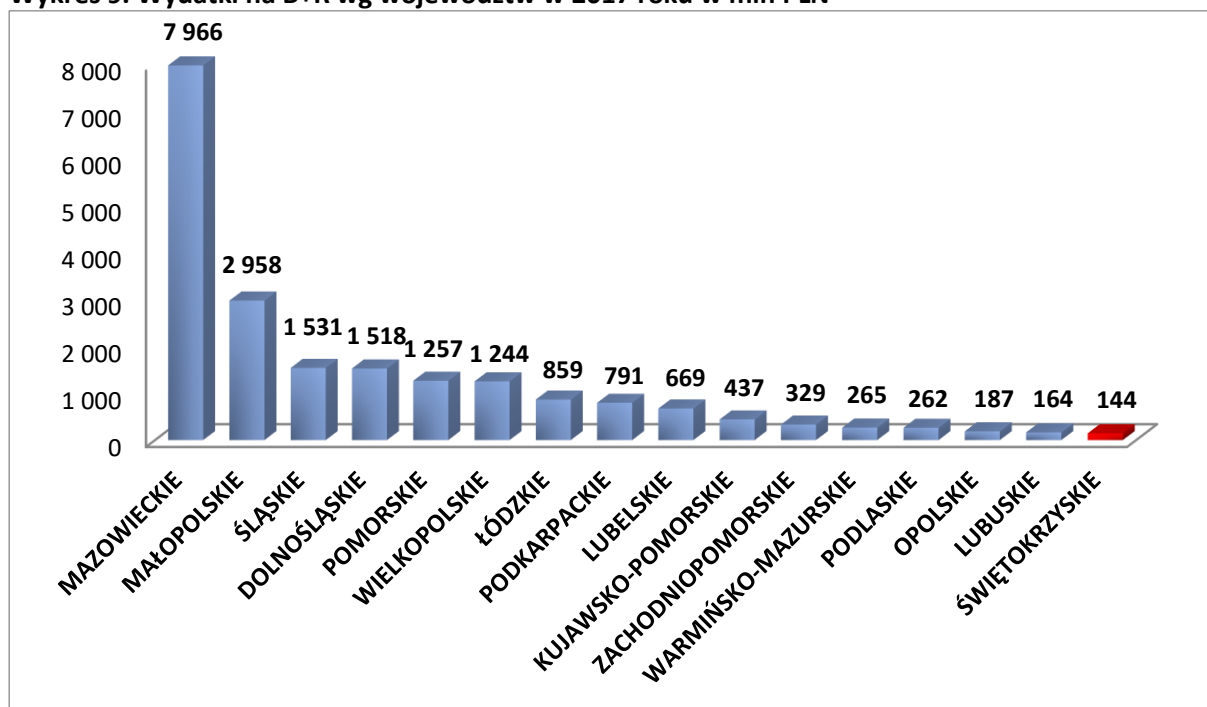
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL

Działalność B+R

Działalność badawczo-rozwojowa ma istotny wpływ na możliwości rozwojowe regionów, jednak świętokrzyskie odbiega pod tym względem od pozostałych województw.

Na działalność badawczo-rozwojową wydano w regionie w 2017 roku 144 mln PLN, co stanowiło zaledwie 0,70% kwoty wydawanej na ten cel w skali kraju, plasując tym samym województwo świętokrzyskie na końcu rankingu wśród wszystkich województw. Podobnie niski procentowy udział kwot na B+R zanotowano w województwach lubuskim – 0,80% i opolskim 0,91%.

Wykres 9. Wydatki na B+R wg województw w 2017 roku w mln PLN

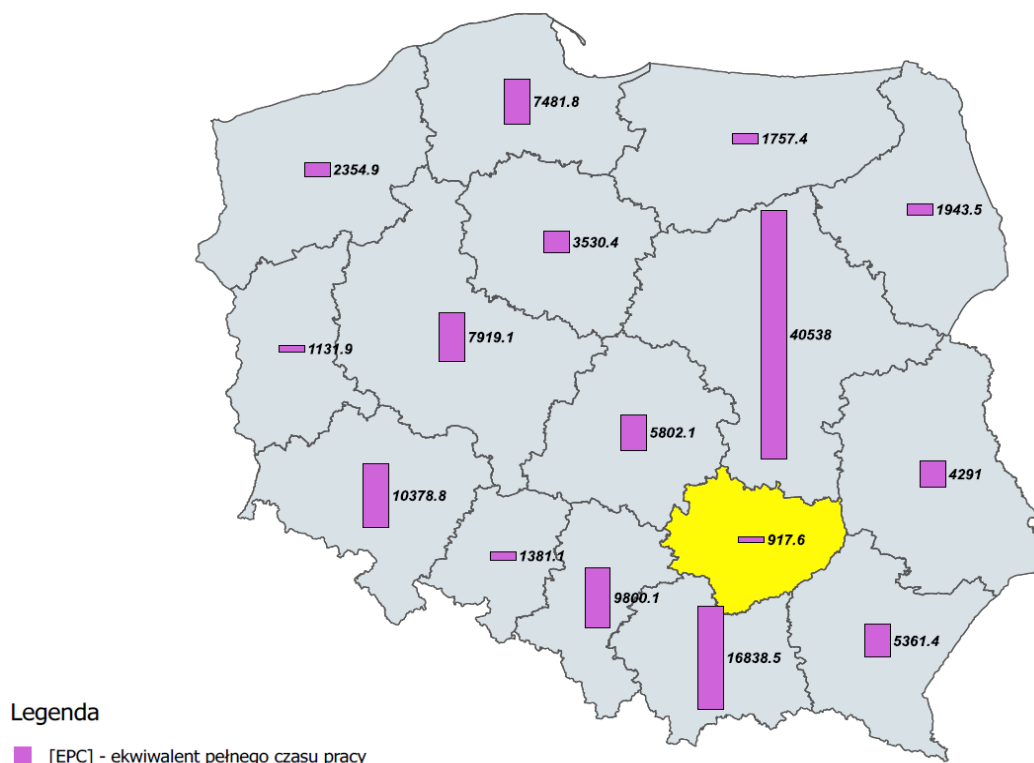
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL

Niskie nakłady na B+R w województwie świętokrzyskim mogą przekładać się na fakt, że świętokrzyskie zajmuje jedno z ostatnich miejsc (14. miejsce wśród województw w kraju) pod względem średniego udziału przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw (w 2017 r. 12,2%, i od 2013 r. wartość tego wskaźnika wzrosła o 0,1 %). Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w kraju, na przestrzeni lat 2013-2018 ulegał wahaniom i ostatecznie w 2017 r. wyniósł 14,5%.

Województwo świętokrzyskie od 2013 roku nadal ma średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw na poziomie 12%.

Faktyczne zaangażowanie w działalność badawczo-rozwojową określa się przy pomocy EPC – ekwiwalentu pełnego czasu pracy. EPC w świętokrzyskim, w 2017 roku wynosił 917,6 (co stanowiło zaledwie 0,76 % w skali kraju i plasując województwo na ostatnim **16. miejscu wśród województw**). Najwyższe wartości tego wskaźnika odnotowano w województwie mazowieckim – 40 538,0 EPC (33,38%) i małopolskim – 16 838, 5 EPC (13,87%).

Mapa 1. Ekwiwalent pełnego czasu pracy¹ w B+R wg. województw w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL

2. PROCESY DEMOGRAFICZNE ZACHODZĄCE W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM, RYNEK PRACY, EDUKACJA, ZAGADNIENIA SPOŁECZNE

2.1. Procesy demograficzne zachodzące w województwie świętokrzyskim

Liczba ludności w województwie świętokrzyskim w 2017 roku wynosiła 1 247 732 osoby, co stanowiło 3,25% ludności kraju, a udział ten od 2013 roku zmniejszył się o 0,04 p. p. Na przestrzeni lat 2013-2017 liczba ludności województwa zmalała o 20 507 osób. Zgodnie z prognozami demograficznymi ten negatywny trend będzie się najprawdopodobniej utrzymywał. W 2017 roku w regionie mieszkało 639 217 kobiet, co stanowiło 51,23% ogółu ludności, natomiast liczba mężczyzn wynosiła 608 515 (48,77% ogółu ludności). Większość ludności województwa zamieszkuje na terenach wiejskich – 55,43%.

¹ EPC - ekwiwalenty pełnego czasu pracy - jednostki przeliczeniowe służące do ustalania faktycznego zaangażowania w działalności badawczo-rozwojowej; jeden ekwiwalent pełnego czasu pracy (EPC) oznacza jeden osobo-rok poświęcony wyłącznie na działalność B+R. Dane według sektorów instytucjonalnych zostały naliczone według metodologii Podręcznika Frascati 2015.

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

Na terenie województwa zlokalizowane są jedynie 43 miasta, w tym jedno na prawach powiatu. W ostatnich latach status miasta nadano miejscowości Stopnica w powiecie buskim (1 stycznia 2015 roku), miejscowości Morawica w powiecie kieleckim (1 stycznia 2017 roku), a 1 stycznia 2018 roku prawa miejskie otrzymały: Łągów w powiecie kieleckim, Radoszyce w powiecie koneckim i Wiślica w powiecie buskim. Poza stolicą województwa, jedynie Ostrowiec Świętokrzyski liczy powyżej 50 tys. mieszkańców.

Świętokrzyskie jest jednym z najmniej zurbanizowanych polskich regionów. Biorąc pod uwagę fakt, iż ośrodki miejskie są kluczowe dla tworzenia wzrostu gospodarczego, niski współczynnik urbanizacji należy uznać za czynnik negatywnie oddziałujący na dynamikę rozwoju województwa.

Obszar województwa dotyka problem demograficzny. Jest on związany zarówno z niskim współczynnikiem dzietności (współczynnik dzietności ogólnej w woj. świętokrzyskim – 1,26 w 2017 roku), jak i z ujemnym saldem migracyjnym oraz niekorzystną strukturą wiekową ludności regionu. Tego typu negatywne zjawiska decydują o zubożeniu zasobów ludzkich na rynku pracy w regionie, zmieniają strukturę ekonomiczną ludności (zmniejszenie liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a zwiększenie osób w wieku poprodukcyjnym). Powyższe twierdzenia dokumentują wartości niżej przedstawionych wskaźników.

Tabela 7. Udział ludności w województwie w 2017 roku w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym

Nazwa	w wieku przedprodukcyjnym - 17 lat i mniej	w wieku produkcyjnym: 18-59 lat kobiety, 18-64 lata mężczyźni	w wieku poprodukcyjnym
	ogółem	ogółem	ogółem
	2017	2017	2017
	[%]	[%]	[%]
POLSKA	18,0	61,2	20,8
ŚWIĘTOKRZYSKIE	16,6	61,1	22,3

Źródło: GUS/BDL

W 2017 roku w województwo świętokrzyskim było 207 297 osób w wieku przedprodukcyjnym, 761 754 osoby w wieku produkcyjnym i 278 681 osób w wieku poprodukcyjnym.

W latach 2013-2017 w regionie zaznaczył się trend spadkowy udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, przy tendencjach wzrostowych udziału ludności w wieku poprodukcyjnym.

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

Osoby w wieku nieprodukcyjnym stanowiły w 2017 roku 36,09% wszystkich mieszkańców regionu. W stosunku do 2013 roku udział osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym zmalał (odpowiednio) o 0,7 p. p. i o 1,8 p. p., a udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł o 2,5 p. p., co świadczy o utrzymującej się tendencji niekorzystnych zmian w strukturze ekonomicznych grup wieku ludności.

Tabela 8. Przyrost naturalny na 1000 ludności w woj. świętokrzyskim

Nazwa	ogółem			
	2013	2017		
	ogółem	ogółem	miasto	wieś
POLSKA	-0,5	0,0	-0,5	0,7
ŚWIĘTOKRZYSKIE	-2,7	-2,7	-3,0	-2,5
Powiat buski	-4,2	-4,3	-3,5	-4,6
Powiat jędrzejowski	-2,2	-2,2	-1,4	-2,5
Powiat kazimierski	-6,7	-6,1	-5,7	-6,2
Powiat kielecki	0,3	1,3	-1,8	1,5
Powiat konecki	-3,3	-4,7	-4,5	-4,8
Powiat opatowski	-5,2	-4,7	-3,0	-5,2
Powiat ostrowiecki	-4,0	-5,4	-6,2	-3,9
Powiat pińczowski	-5,4	-5,1	-2,2	-6,4
Powiat sandomierski	-3,8	-3,9	-4,5	-3,6
Powiat skarżyski	-4,7	-5,8	-6,0	-5,4
Powiat starachowicki	-3,2	-3,8	-4,9	-2,3
Powiat staszowski	-2,2	-1,9	0,2	-3,0
Powiat włoszczowski	-3,5	-2,8	-0,7	-3,4
Powiat m.Kielce	-1,3	-0,8	-0,8	0,0

Źródło: GUS/BDL

Przyrost naturalny na 1000 ludności w regionie w ostatnich latach utrzymywał się w przedziale wartości ujemnych. Jedynym powiatem, gdzie w 2017 r. liczba urodzeń na 1000 tysięcy przewyższała liczbę zgonów był powiat kielecki (1,3), tutaj także odnotowano najistotniejszą poprawę w województwie stosunku do 2013 roku. Podobnie jak, w kraju, tak też w woj. świętokrzyskim wyższa wartość wskaźnika charakteryzowała w 2017 roku obszary wiejskie regionu. Pod względem omawianego wskaźnika świętokrzyskie uplasowało się na przedostatnim miejscu wśród województw, gorsza sytuacja dotyczyła tylko woj. łódzkiego.

Nadzieję budzić może odwrócenie tendencji spadkowej współczynnika dzietności (współczynnik określający liczbę urodzonych dzieci przypadających na jedną kobietę w wieku rozrodczym 15-49 lat)

regionie, które wystąpiło w 2013 roku (1,16) . Od tego czasu odnotowuje się niewielki, ale stały wzrost jego wartości.

Trzeba zauważyć, że w ostatnich latach wartość współczynnika dzietności zarówno w woj. świętokrzyskim, jak i w pozostałych województwach, oscyluje znacznie poniżej poziomu zapewniającego prostą zastępowalność pokoleń (ok. 2,15). **Województwo świętokrzyskie pod względem omawianego wskaźnika z wartością 1,26 zajmowało w 2017 roku ostatnie miejsce wśród województw, przy średniej dla Polski na poziomie 1,45.** Niewiele lepsza sytuacja dotyczyła woj. opolskiego (1,29), a najkorzystniejsza wartość dzietności wystąpiła w woj. pomorskim (1,63).

Analiza wskaźnika obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) także wykazuje występowanie negatywnych tendencji. W latach 2013-2017 wskaźnik obciążenia demograficznego w regionie zwiększył się o 5,1. Największy przyrost wskaźnika notowano w m. Kielce (wzrost o 7,6), powiecie ostrowieckim (o 7,2) i skarżyskim (o 7,1). **Porównując sytuację województw w 2017 roku, świętokrzyskie zajęło pod tym względem przedostatnie miejsce przed woj. łódzkim (38,5).** Największy udział osób starszych w regionie wystąpił w m. Kielce (42), powiecie skarżyskim (41,4) oraz ostrowieckim (40,3), najmniejszy w powiecie kieleckim (26,9) i staszowskim (33,2). **Wysoka wartość oraz wzrost wskaźnika w woj. świętokrzyskim obrazuje nasilające się, niekorzystne zjawisko starzenia się społeczeństwa, które, co trzeba zauważyć, występuje również z różnym nasileniem w kraju i w Europie. Niemniej jednak w województwie współwystępują dodatkowo pozostałe niekorzystne procesy depopulacyjne takie, jak niska dzietność, ubytek naturalny czy ujemne saldo migracji.**

Tabela 9. Saldo migracji wewnętrznych w województwie świętokrzyskim

Nazwa	rok			
	saldo migracji wewnętrznych		saldo migracji zagranicznych	
	2013	2017	2013	2017
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
POLSKA	-	-	-19 904	1 436
ŚWIĘTOKRZYSKIE	-2 618	-2 426	-191	201

Źródło: GUS/BDL

W 2017 roku w województwie świętokrzyskim saldo migracji wewnętrznych wynosiło -2 426 osób. **Jedynym powiatem, w którym wskaźnik ten osiągnął wartość dodatnią był powiat kielecki (542 osoby).** Do obszarów, gdzie saldo migracji osiągnęło najbardziej niekorzystne wartości należały: m. Kielce (-646 osób), powiat ostrowiecki (-349 osób) i starachowicki (-289 osób). W porównaniu do 2013 roku w woj. świętokrzyskim zaobserwowano niewielki spadek odpływu ludności. Poprawę wskaźnika w omawianym okresie odnotowano we wspomnianym powiecie kieleckim oraz opatowskim, kazimierskim, koneckim, ostrowieckim, skarżyskim, jak również m. Kielce.

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

Inaczej niż w przypadku salda migracji wewnętrznej, saldo migracji zagranicznych notowało w 2017 roku w skali kraju i regionu dodatnie wartości. W województwie świętokrzyskim bilans wyjeżdżających poza granice kraju i powracających zamknął się na poziomie 201 osób. Ujemne wartości salda w 2017 roku zostały odnotowane w powiatach: skarżyskim (-40 osób), jędrzejowskim (-4 osoby) i kazimierskim (-2 osoby). **Na uwagę zasługuje fakt, że jeszcze w 2014 roku saldo migracji zagranicznych w regionie pozostawało ujemne.**

Z analizy ruchów migracyjnych w województwie świętokrzyskim wynika, że fala wyjazdów zagranicznych z regionu (począwszy od 2015 roku) została znacznie ograniczona, niepokojące jest natomiast wciąż utrzymujące się ujemne saldo migracji wewnętrznych. W dalszym ciągu więcej osób opuszcza region niż do niego przyjeżdża. Głównymi przyczynami takiego stanu rzeczy są wciąż niekorzystne, w porównaniu z innymi województwami warunki na świętokrzyskim rynku pracy, w tym wysoki poziom bezrobocia wśród młodzieży, czy np. niższe od średnich krajowych płace, oferowane przez firmy w regionie.

Zmiany struktury ludności regionu, w tym niska liczba urodzeń i starzenie się społeczeństwa prowadzą do sytuacji, w której zachodzi konieczność podjęcia działań organizacyjnych i finansowych adekwatnych do zmieniających się wyraźnie potrzeb w sferze szeroko rozumianych usług publicznych. Na polepszenie sytuacji demograficznej województwa wpłynąć może m.in. wprowadzenie udogodnień związanych z opieką nad dziećmi, ułatwienie matkom powrotu na rynek pracy, utworzenie nowych, stałych miejsc pracy, co powiązane jest bezpośrednio ze wzrostem poczucia bezpieczeństwa ekonomicznego oraz poziomu zadowolenia mieszkańców regionu.

2.2. Rynek pracy w województwie świętokrzyskim

2.2.1. Zatrudnienie

W latach 2013-2017 zarówno w kraju, jak i w województwie mieliśmy do czynienia ze stałym wzrostem zatrudnienia osób w wieku 15-64 lata. W 2017 roku w regionie badany wskaźnik osiągnął wartość 63,6%, odnotowując w omawianym okresie wzrost o 5,6 p. p., przy wzroście dla kraju o 6,1 p. p.

Tabela 10. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-64 lata w %

Nazwa	15-64				
	ogółem				
	wartość liczbowa				
	2013	2014	2015	2016	2017
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	60,0	61,7	62,9	64,5	66,1
ŚWIĘTOKRZYSKIE	58,0	59,2	61,1	62,2	63,6

Źródło: GUS/BDL

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

Pod względem liczby nowo utworzonych miejsc pracy, woj. świętokrzyskie z 15,2 tys. miejsc w 2017 roku zajmowało 14. miejsce przed woj. lubuskim i opolskim. Najwięcej nowych miejsc pracy powstało w woj. mazowieckim, śląskim i wielkopolskim.

Tabela 11. Liczba osób zatrudnionych według sekcji PKD 2007 – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, przemysł i budownictwo, usługi

Nazwa	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo		przemysł i budownictwo		Zakres usług: handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja; działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości; pozostałe usługi	
	2013	2017	2013	2017	2013	2017
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	osoba]	osoba]
POLSKA	2 382 129	2 391 643	3 665 103	4 086 952	7 872 594	8 902 100
ŚWIĘTOKRZYSKIE	149 635	149 670	100 598	108 915	203 737	222 662

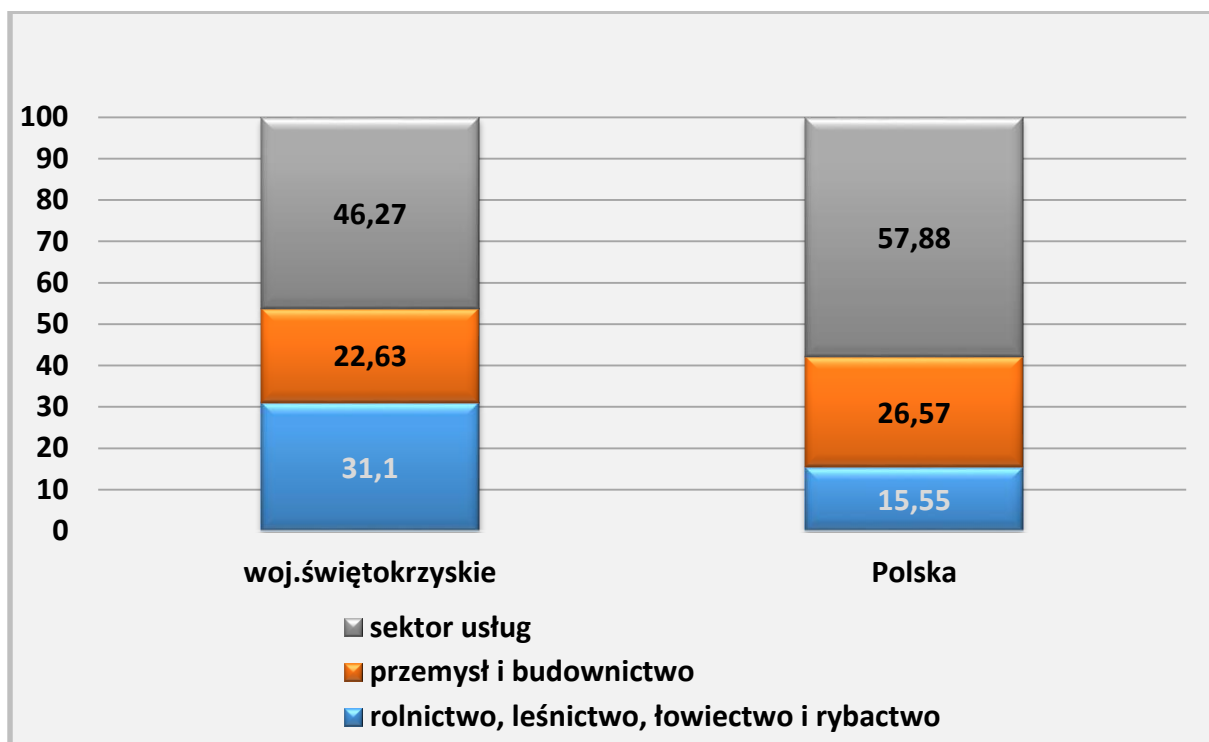
Źródło: GUS-BDL

Liczba zatrudnionych ogółem w regionie w 2017 roku wynosiła 481 247 osób, co stanowiło 3,13% wszystkich zatrudnionych w kraju (15 380 695 zatrudnionych). **Liczba zatrudnionych w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w województwie wynosiła 149 670 osób, co odpowiadało 31,10% wszystkich zatrudnionych w regionie i 6,26% wszystkich zatrudnionych w tej sekcji w Polsce.** W stosunku do 2013 roku liczba zatrudnionych ogółem w regionie wzrosła o 27 277 osób, przy wzroście w kraju o 1 460 869 osób. Udział pracujących w omawianej sekcji w województwie w stosunku do 2013 roku zmniejszył się z 32,96% do 31,10%.

Udział zatrudnionych w przemyśle i budownictwie **w stosunku do ogółu zatrudnionych w regionie w 2017 roku wynosił 22,63%** i w porównaniu do 2013 roku nieznacznie wzrósł z 22,16%. W skali kraju udział tych sekcji w ogóle pracujących wyniósł w 2017 roku **26,57%**, a więc o 3,94 p. p. więcej niż w województwie. **W omawianym okresie zarówno w kraju, jak i w regionie liczba zatrudnionych w tych sekcjach rosła (kraj – wzrost o 421 849 osób, region – wzrost o 8 317 osób).**

Udział sektora usług w ogóle pracujących w regionie w 2017 roku wynosił 46,27% i w stosunku do 2013 roku wzrósł o 1,39 p. p. W Polsce udział ten w 2017 roku był znacznie większy i wynosił 57,88%. Liczba osób pracujących w sektorze usług w 2017 roku w województwie stanowiła 2,50% wszystkich pracujących w tym sektorze w kraju. W omawianym okresie liczba osób zatrudnionych w usługach w Polsce wzrosła o 1 029 506 osoby, a w regionie o 18 925 osób.

Wykres 10. Struktura zatrudnionych w woj. świętokrzyskim i w kraju w 2017 roku w %

Źródło: GUS/BDL

W regionie wciąż utrzymuje się wysoki udział zatrudnionych w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, która ma stosunkowo niski wpływ na budowanie produktu krajowego brutto, a niewielki udział zatrudnionych w sektorze usług.

2.2.2. Bezrobocie

Analiza stopy bezrobocia rejestrowanego w województwie świętokrzyskim w latach 2013-2018 wykazuje stały spadek liczby bezrobotnych w regionie. W 2018 roku stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 8,3% i w porównaniu do 2013 roku spadła o 8,3 p. p., przy spadku w Polsce o 7,6 p. p. W 2018 roku najwyższą stopą bezrobocia charakteryzował się powiat skarżyski – 15,7%, opatowski – 13,7%, konecki – 11,5%, ostrowiecki – 11,3% i kielecki – 10,9%. Najniższą stopę bezrobocia zanotowano w powiecie buskim – 3,9%. W latach 2013-2018 największy spadek bezrobocia wystąpił w powiatach: koneckim (spadek o 12,7 p. p.), skarżyskim (o 12,2 p. p.) i ostrowieckim (o 11,2 p. p.). **W województwie świętokrzyskim w ostatnich latach notowano znaczny spadek bezrobocia, wciąż jednak stopa bezrobocia jest w porównaniu z większością województw wysoka (13. miejsce), a tylko powiat buski w świętokrzyskim charakteryzuje niższe bezrobocie niż średnia dla Polski.**

Na wysoki poziom bezrobocia w regionie znaczący wpływ ma wysoki udział bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych oraz niedopasowanie wykształcenia i kwalifikacji bezrobotnych do warunków panujących na regionalnym rynku pracy.

Na koniec 2018 roku w rejestrach urzędów pracy w świętokrzyskim widniało 44 118 osób, w tym aż 28,5% ogółu stanowili bezrobotni do 30-ego roku życia. Większość bezrobotnych (56,7%) zamieszkiwało na wsi, a wśród zarejestrowanych przeważały kobiety (52,7%). Liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych wynosiła 11 284 osoby, co stanowiło 25,58% wszystkich zarejestrowanych. Największą liczbą osób z omawianej grupy w regionie charakteryzował się powiat kielecki – 1 743 osób (3,95% ogółu bezrobotnych) oraz powiat opatowski – 1 254 osób (2,84% ogółu bezrobotnych) i m. Kielce – 1 185 osób (2,69% ogółu bezrobotnych). Najmniej tego typu bezrobotnych widniało w rejestrze urzędu pracy w powiecie pińczowskim – 204 osoby (0,46% ogółu bezrobotnych), buskim – 298 osób (0,68% ogółu bezrobotnych) oraz staszowskim – 341 osób (0,77% ogółu bezrobotnych). W większości świętokrzyskich powiatów liczba osób bezrobotnych nieposiadających kwalifikacji zawodowych zmniejszyła się w odniesieniu do 2013 roku, wyjątkiem było m. Kielce, gdzie liczba ta wzrosła o 513 osób. W omawianym okresie liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w całym regionie zmniejszyła się o 11 924 osoby, jednak udział tej grupy w ogóle bezrobotnych pozostał na podobnym poziomie.

Tabela 12. Liczba osób biernych zawodowo w woj. świętokrzyskim

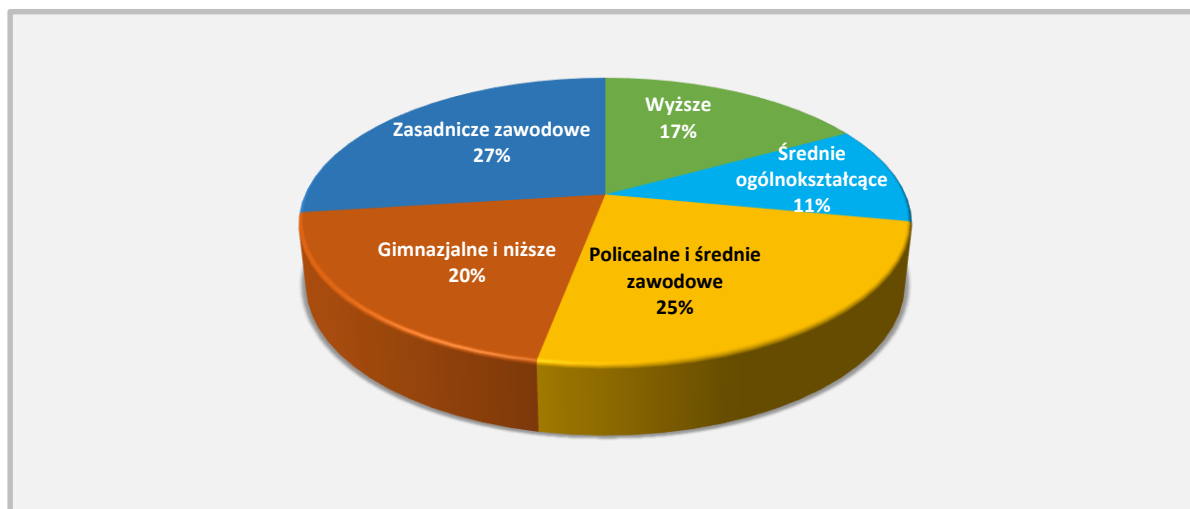
Nazwa	bierni zawodowo					
	ogółem		mężczyźni		kobiety	
	wartość liczbowa		udział w ogóle		udział w ogóle	
	2013	2017	2013	2017	2013	2017
	[tys. osób]	[tys. osób]	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	13 676	13 328	38,66	38,19	61,34	61,81
ŚWIĘTOKRZYSKIE	516	458	39,73	38,86	60,27	61,14

Źródło: GUS/BDL

Liczba osób biernych zawodowo w woj. świętokrzyskim w 2017 roku wynosiła 458 tysięcy osób i była niższa o 58 tys. niż w roku 2013. Udział osób biernych zawodowo w regionie w stosunku do całego kraju wynosił 3,44%. **W grupie biernych zawodowo zarówno w województwie, jak i w kraju zdecydowanie przeważały kobiety, a ich udział w 2017 r. wynosił odpowiednio 61,14% i 61,81%.**

Według stanu na koniec 2018 roku w ewidencji bezrobotnych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w woj. świętokrzyskim pozostawało **10 845 osób powyżej 50 roku życia, co stanowiło 24,6% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych**. Większość w tej grupie stanowili mężczyźni 6 941 osób, tj. 64%. W porównaniu do 2013 roku liczebność tej grupy bezrobotnych zmniejszyła się o 9 259 osób, natomiast udział bezrobotnych w tym przedziale wieku w ogóle bezrobotnych wzrósł o 2,3 p. p.

Wykres 11. Podział bezrobotnych w woj. świętokrzyskim ze względu na posiadane wykształcenie w 2018 roku

Źródło: GUS/BDL

W 2018 roku w regionie było 7 519 bezrobotnych z wykształceniem wyższym, co stanowiło 17,04% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. Wykształcenie średnie ogólnokształcące posiadało 4 908 osób (11,12%), policealne i średnie zawodowe 10 945 osób (24,81%), a gimnazjalne i niższe 8 910 osób (20,20%). Największą grupę stanowili bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym 11 836 osób (26,83%).

W regionie w 2018 roku wciąż utrzymywały się niekorzystne trendy w strukturze bezrobocia, tj.: wysoki odsetek ludzi młodych do 30 roku życia - 28,5%, niski poziom wykształcenia (wykształcenie zasadnicze zawodowe, gimnazjalne i niższe posiadało 47,0% ogółu bezrobotnych), długotrwałe pozostawanie bez pracy (pow. 12 m-cy) - 36,7%, wysoki udział bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych - 25,6% oraz bez doświadczenia zawodowego - 23,2%, wysoki udział bezrobotnych powyżej 50 roku życia (24,6%).

2.2.3. Wynagrodzenia

W analizowanym okresie, tj. 2013-2017, poziom wynagrodzeń w woj. świętokrzyskim w stosunku do średnich wynagrodzeń brutto w kraju, nie zmienił się znacząco i w 2017 roku ukształtował się poniżej średniej płacy w Polsce. Mieszkańcy regionu zarabiali średnio 3 911,49 PLN, tj. 13,6% poniżej średniej krajowej. Najmniejszą różnicę wysokości płacy w stosunku do krajowej notowano w: m. Kielce (92,7%), powiecie jędrzejowskim (92,3%) oraz starachowickim (90,9%), największą w kazimierskim (73,1%).

W porównaniu do pozostałych województw, świętokrzyskie pod względem poziomu wynagrodzeń zajmowało w 2017 roku 13. miejsce, przed województwami: kujawsko-pomorskim, podkarpackim i warmińsko-mazurskim. Najwyższe zarobki odnotowano w woj. mazowieckim (122% średniej krajowej) i dolnośląskim (102,8% średniej krajowej).

Od 2013 roku poziom wynagrodzeń w regionie nie zmniejszył dystansu do średniego wynagrodzenia brutto w Polsce. Średnia pensja w woj. świętokrzyskim w 2017 roku była niższa o 616,40 PLN od średniej krajowej i o 1 612,16 PLN od wynagrodzeń w woj. mazowieckim. Na relatywnie niską wysokość płac w województwie wpływa m. in. niewystarczająca liczba konkurencyjnych na rynku krajowym i zagranicznym innowacyjnych firm oferujących atrakcyjne, dobrze płatne miejsca pracy.

2.3. Stan edukacji w województwie świętokrzyskim

Zgodnie z ustawą z dn. 14.12.2016 r. – Prawo oświatowe Dz. U. poz. 59, w Polsce wprowadzono kolejną reformę systemu oświaty. Zmiany w systemie oświaty zaczęły się 1 września 2017 roku, a zakończą w roku szkolnym 2022/2023. Od 1 września 2017 r. roku uczniowie kończący klasę VI szkoły podstawowej stali się uczniami VII klasy szkoły podstawowej. Rozpoczął się tym samym proces stopniowego wygaszania gimnazjów. W roku szkolnym 2018/2019 gimnazja opuści ostatni rocznik dzieci z klas III. **Docelowa struktura szkolnictwa będzie obejmowała: 8-letnią szkołę podstawową, 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum, 3-letnią branżową szkołę I stopnia, 3-letnią szkołę specjalną przysposabiającą do pracy, 2-letnią branżową szkołę II stopnia oraz szkołę policealną.**

2.3.1. Wychowanie przedszkolne

Wczesna edukacja i opieka nad dziećmi jako pierwszy etap kształcenia obejmuje dzieci w wieku 3-6 lat. Od 1 września 2017 roku formalnie to gmina jest zobowiązana do zapewnienia miejsca realizacji wychowania przedszkolnego każdemu dziecku od 3 roku życia. Dziecko w wieku 6 lat ma obowiązek odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego w przedszkolu, w oddziale przedszkolnym przy szkole podstawowej lub w innej formie wychowania przedszkolnego. Wychowanie przedszkolne jest realizowane nie tylko w przedszkolach, ale również w punktach przedszkolnych, czy zespołach wychowania przedszkolnego.

Dzieci w wieku 3-6 objętych wychowaniem przedszkolnym było w regionie w 2017 roku 36 689, przy ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w województwie wynoszącej 44 359 co stanowi 82,7%. W porównaniu do 2013 roku dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym było mniej o 0,49% dzieci mniej niż w 2013 roku. Pod względem liczby dzieci w tym wieku objętych wychowaniem przedszkolnym woj. świętokrzyskie zajmowało w 2017 roku 14. miejsce wśród województw.

Ogółem w województwie w 2017 r. liczba placówek wychowania przedszkolnego wynosiła 806 jednostek, co stanowiło 3,67% wszystkich takich placówek w kraju. Wychowanie przedszkolne

realizowane było w 330 przedszkolach, 356 oddziałach przedszkolnych, 119 punktach i 1 zespole wychowania przedszkolnego.

O niekorzystnej sytuacji dotyczącej wychowania przedszkolnego w regionie w kontekście dostępności do przedszkoli świadczy wysoka wartość wskaźnika dzieci przypadających na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego. Według danych GUS w 2017 roku wskaźnik ten (dla dzieci 3-5 lat) wyniósł w regionie świętokrzyskim 1,04 na jedno miejsce, podczas, gdy w skali kraju zanotowano go na poziomie 0,94 dziecka na jedno miejsce, a **region znalazł się na 12. pozycji w rankingu województw.** Bardziej niekorzystny poziom omawianego wskaźnika zanotowano jedynie w woj. lubelskim, kujawsko-pomorskim i warmińsko-mazurskim. W najkorzystniejszej sytuacji znalazły się województwa: opolskie oraz śląskie. Należy podkreślić, iż wskaźnik liczby dzieci przypadających na jedno miejsce w placówkach wychowania przedszkolnego zmalał od 2013 r. w woj. świętokrzyskim o 0,39. Porównując miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego w 2017 roku w regionie najłatwiejszy dostęp miały dzieci z powiatów: m. Kielce (0,75), sandomierskiego (0,85) oraz skarżyskiego i pińczowskiego (po 0,92). Najtrudniej o miejsce w przedszkolu było w powiecie starachowickim, gdzie na jedno miejsce przypadało 1,53 dziecka oraz w powiecie opatowskim (1,52).

2.3.2. Edukacja dzieci i młodzieży

W 2017 roku w województwie świętokrzyskim funkcjonowało 571 szkół podstawowych, w których naukę pobierało 78 608 uczniów, a w porównaniu do roku 2013 roku liczba uczniów zwiększyła się o 11 847. W 74 gimnazjach uczyło się 22 794 uczniów. W latach 2013-2017 liczba gimnazjów w regionie zmniejszyła się o 183, a liczba uczniów o 14 740.

Poziom wiedzy uczniów w szkołach podstawowych do 2016 roku weryfikowano poprzez sprawdzian szóstoklasistów. **W woj. świętokrzyskim do sprawdzianu w 2016 roku przystąpiło 11 052 spośród 11 128 zgłoszonych uczniów VI klas szkół podstawowych (99,3%).** Najlepsze średnie wyniki zarówno z języka polskiego, jak i z matematyki (część I sprawdzianu) uzyskano w m. Kielce. Sprawdzian z języka polskiego (oprócz wyniku w m. Kielce) wypadł najlepiej w powiatach: starachowickim, skarżyskim i ostrowieckim, natomiast z matematyki w powiatach: kazimierskim, koneckim i pińczowskim. Najlepsze wyniki ze sprawdzianu z języka polskiego osiągnięto w powiatach: sandomierskim, opatowskim i kazimierskim, natomiast z matematyki w powiatach: sandomierskim, buskim i opatowskim.

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

Tabela 13. Wyniki sprawdzianu szóstoklasistów w woj. świętokrzyskim w 2016 roku

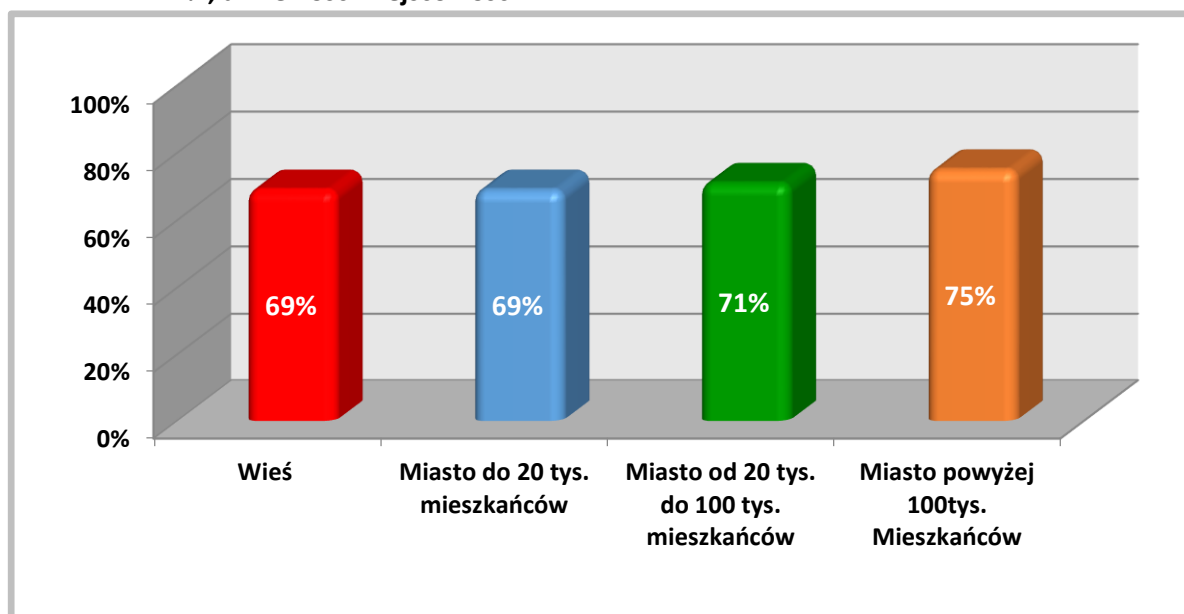
Powiat	Język polski	Matemat.	Część I		Język angielski	
	Średni wynik	Średni wynik	Średni wynik	Liczba zdających	Średni wynik	Liczba zdających
	w %	w %	w %		w %	
buski	68,5	48,5	58,5	645	65,4	645
jędrzejowski	68,7	51,2	60,0	784	65,8	784
kazimierski	68,2	56,2	62,2	291	67,3	291
kielecki	69,1	51,9	60,5	2 045	66,8	2048
konecki	69,8	54,7	62,3	696	68,4	597
opatowski	67,4	48,8	58,1	502	65,1	471
ostrowiecki	70,0	49,4	59,7	870	69,8	853
pińczowski	68,8	52,9	60,9	313	63,9	313
sandomierski	67,0	47,5	57,2	770	64,5	770
skarżyski	70,1	51,1	60,6	542	71,6	541
starachowicki	71,2	52,0	61,6	771	69,0	770
staszowski	69,5	51,7	60,6	634	64,8	634
włoszczowski	68,8	50,0	59,4	423	65,5	409
m. Kielce	74,5	61,4	68,0	1 560	78,3	1 555

Źródło: wyniki sprawdzianu 2016 opublikowane przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną w Łodzi

Bardzo podobnie kształtowała się sytuacja w powiatach w przypadku średnich wyników ze sprawdzianu z języka angielskiego, do którego przystępuje najwięcej uczniów w części II (językowej) sprawdzianu. **Najkorzystniejsze wyniki sprawdzianu były w m. Kielce i kolejno w powiatach: skarżyskim, ostrowieckim i starachowickim. Słabe wyniki odnotowano w powiatach: pińczowskim, sandomierskim i staszowskim.**

Analiza wyników sprawdzianu w województwie świętokrzyskim potwierdza, że istnieje ścisła zależność - im większe miasto, tym lepsze wyniki.

Wykres 12. Średnie wyniki egzaminu szóstoklasistów w woj. świętokrzyskim w 2016 roku w %, a wielkość miejscowości

Źródło: wyniki sprawdzianu 2016 opublikowane przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną w Łodzi

2.3.3. Szkolnictwo ponadgimnazjalne

W woj. świętokrzyskim w 2017 roku funkcjonowały 72 licea ogólnokształcące dla młodzieży (bez specjalnych), w których naukę pobierało 15 839 uczniów. Od 2013 roku liczba liceów zmniejszyła się o 4, a liczba uczniów o 3 689. W liceach ogólnokształcących dla dorosłych kształciło się 4 444 uczniów, liczba funkcjonujących w 2017 roku placówek wynosiła 58. W okresie 2013-2017 notowano spadek liczby placówek (o 3), jak i kształcących się tam uczniów (o 616). We wszystkich powiatach regionu zlokalizowane było przynajmniej 1 liceum ogólnokształcące dla dorosłych, a największa liczba uczniów uczęszczała do szkół miasta Kielce (1 350).

Jakość kształcenia w liceach ogólnokształcących w województwie można ocenić na podstawie wskaźnika zdawalności egzaminu dojrzałości w tych placówkach.

W 2017 roku w świętokrzyskim odnotowano bardzo wysoką zdawalność egzaminów maturalnych na poziomie 91,1%, lepsza zdawalność charakteryzowała jedynie województwo małopolskie (91,3%). Od 2013 roku zauważalny był w regionie niewielki spadek zdawalności matur z 92,4%.

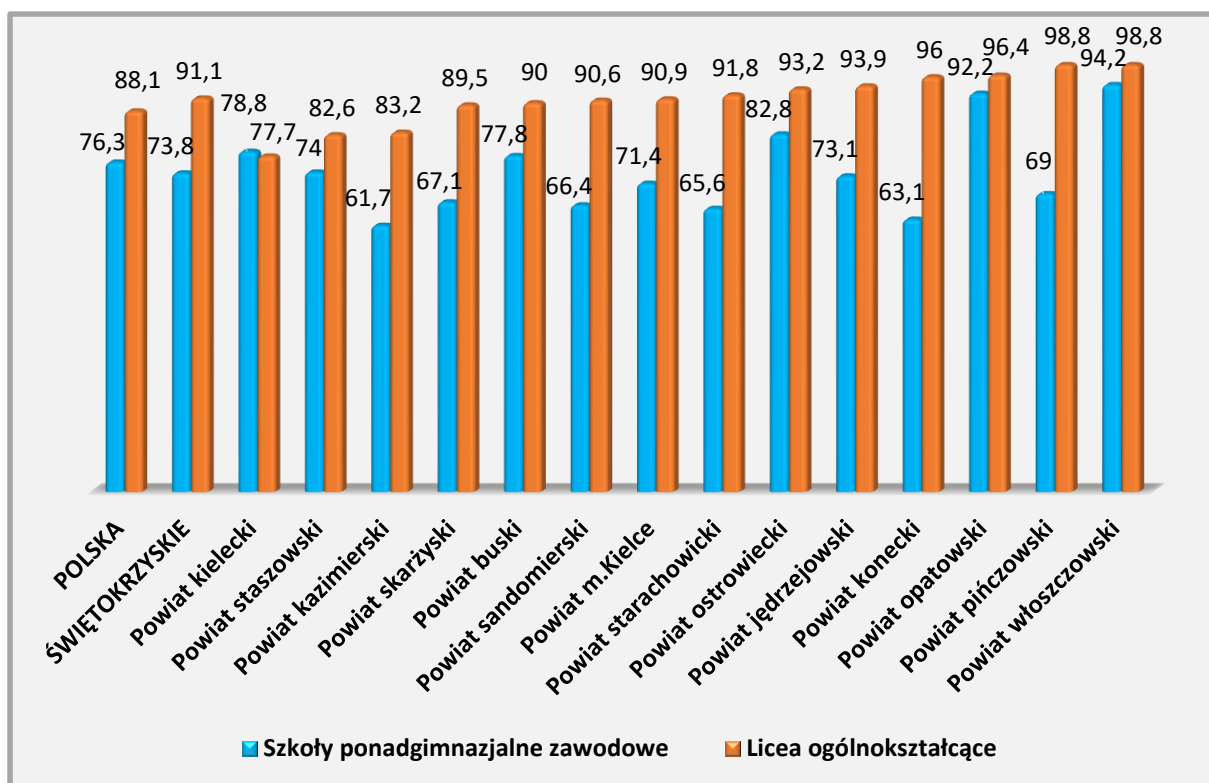
Na terenie świętokrzyskiego w 2017 roku zlokalizowanych było 78 szkół ponadgimnazjalnych zawodowych dla młodzieży (licea profilowane oraz technika), a naukę pobierało w nich 18 662 uczniów. Od 2013 roku odnotowano znaczne zmniejszenie zarówno liczby tego typu szkół, jak i uczniów (liczba szkół zmalała o 48, liczba uczniów o 2 987). **Spośród uczniów wszystkich szkół ponadgimnazjalnych naukę w liceach profilowanych oraz technikach wybrało 42,5%, co uplasowało**

region pod tym względem na trzecim miejscu, po województwach podkarpackim (44,5%) oraz opolskim (43,3%). Statystycznie prawie co drugi uczeń szkoły ponadgimnazjalnej w województwie podejmował kontynuację nauki w tego typu szkołach.

W 2017 roku woj. świętokrzyskie należało do województw o najmniejszej liczbie ponadgimnazjalnych szkół zawodowych, mniej tego typu placówek zlokalizowanych było tylko w podlaskim (63), lubuskim (61) i opolskim (55).

Zdawalność egzaminu dojrzałości w ponadgimnazjalnych szkołach zawodowych była znacznie niższa niż w liceach ogólnokształcących i wynosiła w 2017 roku 73,8% (2,5 p. p. poniżej średniej dla kraju). Wynik ten ułożył region na 13. miejscu, przed podkarpackim (73,5%), warmińsko-mazurskim (72%) i dolnośląskim (62,8%). W odniesieniu do roku 2013 zdawalność egzaminu maturalnego w liceach profilowanych i technikach zmieniła się nieznacznie z 73,2%.

Wykres 13. Zdawalność egzaminu dojrzałości w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2017 roku w %

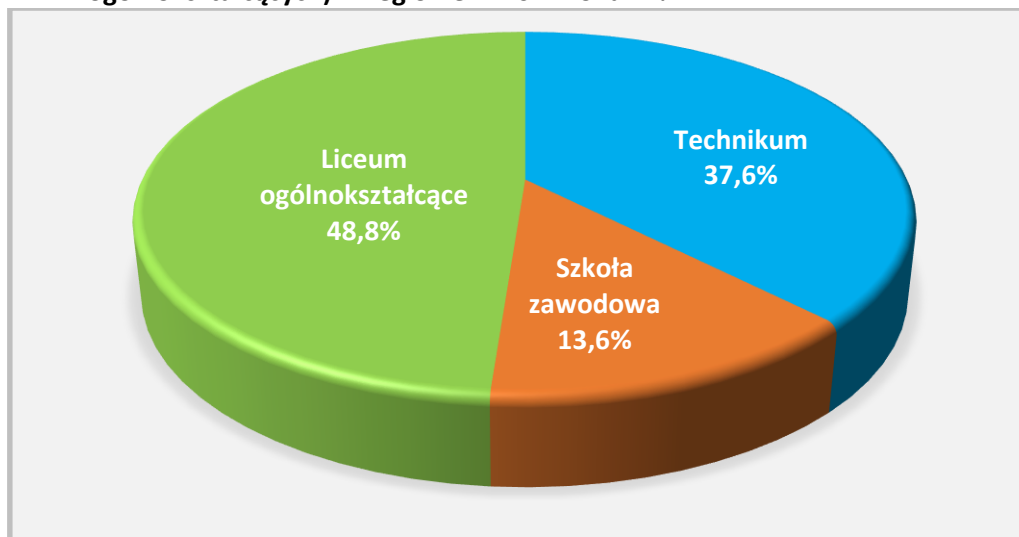

Źródło: GUS/BDL

Z analizy powyższych danych wyłania się obraz województwa o wysokim, w porównaniu do pozostałych regionów kraju, poziomie kształcenia na etapie średnim, ze znaczną przewagą na korzyść kształcenia w liceach ogólnokształcących. Uczniowie szkół technicznych wciąż mają większe problemy ze zdaniem egzaminu dojrzałości, co może wynikać z charakteru nauczania w tego typu szkołach, które ukierunkowane są na uzyskanie umiejętności praktycznych niezbędnych do wykonywania zawodu.

Wnioskując z liczby absolwentów poszczególnych szkół ponadgimnazjalnych w regionie w 2017 roku, prawie połowa uczniów, wybiera edukację w liceach ogólnokształcących, mniej wybiera technika, a jedynie jeden na dziesięciu uczniów wybiera naukę w zasadniczych szkołach zawodowych.

Wykres 14. Udział absolwentów poszczególnych rodzajów szkół ponadgimnazjalnych w ogóle absolwentów tego typu szkół (zasadniczych zawodowych, techników i liceów ogólnokształcących) w regionie w 2017 roku w %

Źródło: strateg.stat.gov.pl

2.3.4. Szkolnictwo policealne i zawodowe

W województwie świętokrzyskim w 2017 roku funkcjonowało 87 szkół policealnych, w których kształciło się 9 552 uczniów, a w omawianym roku szkoły opuściło 3 198 absolwentów. Porównując dane z rokiem 2013 liczba szkół wzrosła o 2, a liczba uczniów o 437 osób. **Szkoły policealne w regionie to w zdecydowanej większości szkoły policealne dla dorosłych (w tym kolegium pracowników służb społecznych).** Tego typu szkół było w 2017 roku 64, pozostałe 23 placówki, to szkoły policealne dla młodzieży (w tym jedna zlokalizowana w powiecie buskim dla młodzieży specjalnej). Największa liczba szkół policealnych ulokowana była w m. Kielce (31), powiecie skarżyskim (9) i ostrowieckim (9). Jedynym powiatem, gdzie nie było szkoły policealnej był powiat włoszczowski. **Wśród wszystkich uczniów w szkołach policealnych w 2017 roku 74,02% uczniów uczęszczało do szkół dla dorosłych, a 25,98% do szkół dla młodzieży.**

Osoby, które chciały zdobyć kwalifikacje zawodowe, miały do dyspozycji w województwie w 2017 roku 76 placówek: zasadniczych szkół zawodowych, szkół branżowych 1 stopnia i szkół przysposabiających do pracy zawodowej specjalnych. Liczba uczniów wynosiła 4 928 osób, co stanowiło 2,96% wszystkich uczniów tego typu szkół w Polsce.

Do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie dla uczniów: szkół zawodowych, absolwentów, eksternów oraz osób, które ukończyły kwalifikacyjne kursy zawodowe, przeprowadzanego w czerwcu i lipcu 2018 roku w regionie przystąpiło (do obu części) 5 778 zdających.

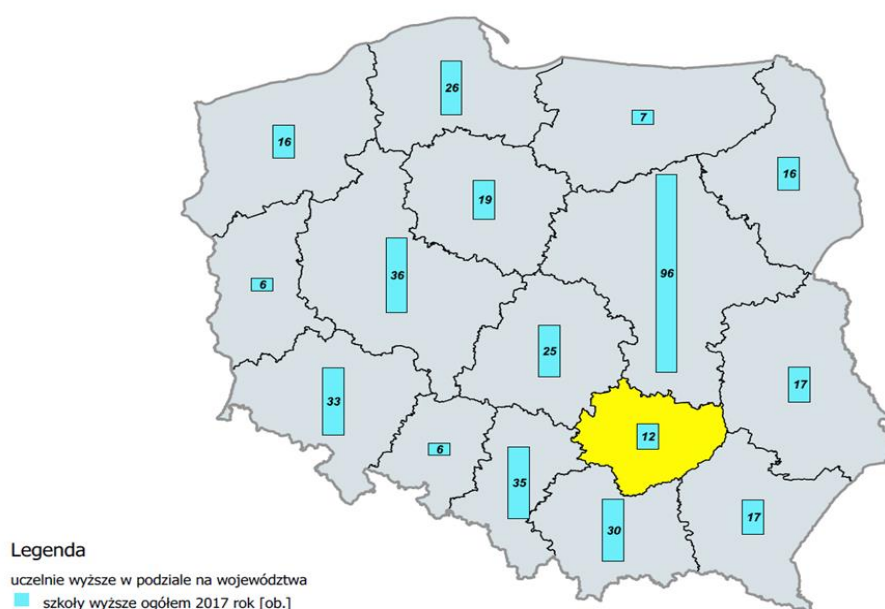
Świadectwa potwierdzające kwalifikacje w zawodzie otrzymało 74,85% zdających spośród wszystkich, którzy przystąpili do obu części egzaminu.²

Udział absolwentów zasadniczych szkół zawodowych w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych (zasadniczych szkół zawodowych, techników i liceów ogólnokształcących) w regionie wynosił w 2017 roku 13,6%, przy średniej dla Polski 14,6%, co pozwoliło na zajęcie 10. miejsca wśród województw.

2.3.5. Szkolnictwo wyższe, studia doktoranckie i podyplomowe

W województwie w 2017 roku funkcjonowało 12 szkół wyższych (co stanowiło 3,02% takich szkół w kraju). W wyższych uczelniach regionu pracowało 1 736 nauczycieli akademickich, którzy stanowili 1,83% wszystkich nauczycieli akademickich w Polsce. W gronie pedagogów było m. in. 500 profesorów, 602 adiunktów, 244 asystentów.

Mapa 2 . Liczba uczelni wyższych w podziale na województwa w 2017 roku

Źródło: GUS/BDL

² http://www.komisja.pl/pobierz/zawodowy/2018/spr_26_2018_epkwz_formula_2012.pdf

Pod względem liczby studentów szkół wyższych na 10 tysięcy ludności woj. świętokrzyskie nie należy niestety do liderów, którymi w 2017 roku były województwa: małopolskie (439,5), mazowieckie (437,6), czy dolnośląskie (404,2). Wskaźnik dla regionu osiągnął **197,5** i był korzystniejszy tylko od wskaźnika dla woj. lubuskiego (137,3). **Niebył wysoki był również, w porównaniu z pozostałymi regionami Polski, odsetek studiujących na kierunkach technicznych i przyrodniczych w ogólnej liczbie studiujących, który wynosił w 2017 roku 21,2%, przy średniej dla kraju 23%. Liczba słuchaczy studiów podyplomowych i uczestników studiów doktoranckich na 1000 ludności od 2013 roku w województwie wzrosła o 1,3 osoby i w 2017 roku wynosiła 3,5 osoby (11 miejsce w kraju).**

W województwie było 432 uczestników studiów doktoranckich, co stanowiło jedynie 1,05% wszystkich uczestników studiów doktoranckich w Polsce, a gorszy wynik uzyskało jedynie woj. lubuskie (317).

2.4. Ochrona zdrowia i dostęp do usług publicznych w województwie świętokrzyskim

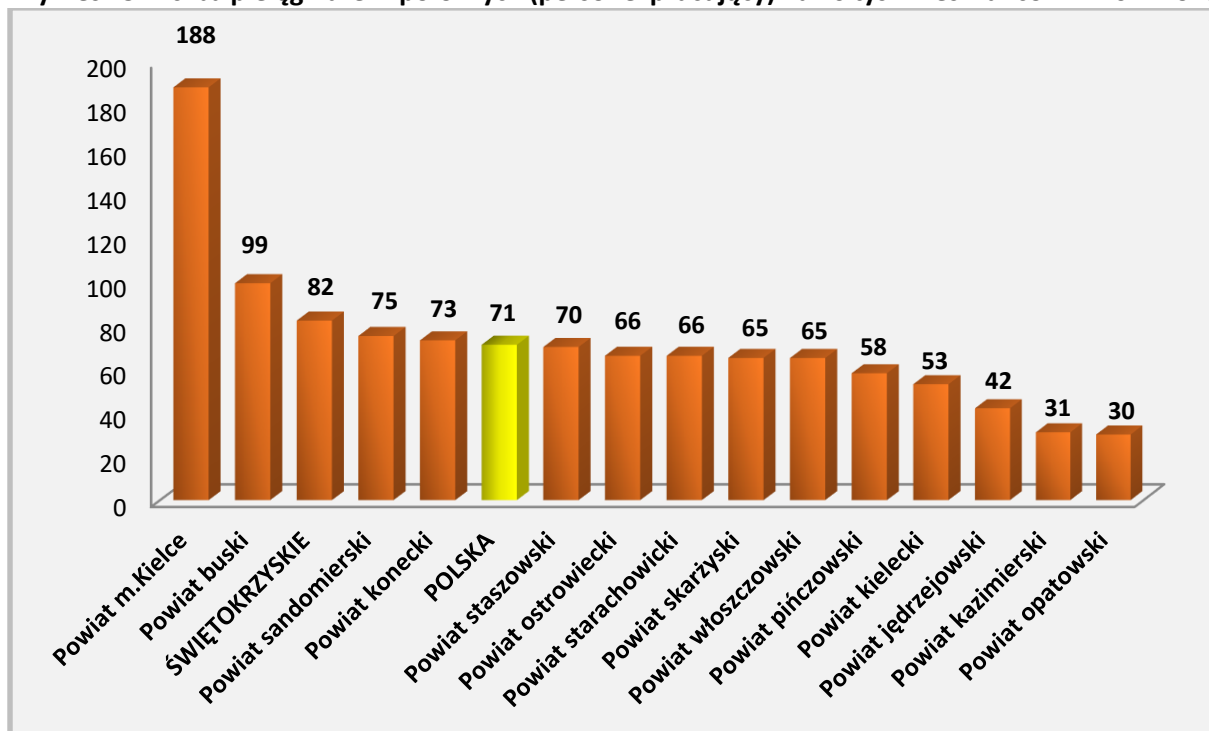
2.4.1. Dostępność do personelu medycznego

Liczba lekarzy (personel pracujący ogółem) przypadająca na 10 tys. mieszkańców w województwie w 2017 roku ukształtowała się poniżej średniej krajowej (57) i wynosiła 52 lekarzy. W okresie 2013-2017 dostępność do lekarzy zwiększyła się o 9 lekarzy na każde 10 tys. mieszkańców. **Mimo notowanych wzrostów wciąż jeszcze w woj. świętokrzyskim daleko do dostępności, jaką pochwalić się mogą województwa: mazowieckie (72), małopolskie (67), czy śląskie (66).** Trudniejszy dostęp do lekarzy mają mieszkańcy sześciu województw m. in.: wielkopolskiego (38), opolskiego (40) i warmińsko mazurskiego (41).

W 2017 roku najkorzystniejszy stosunek lekarzy do ludności wystąpił w przypadku: m. Kielce (147), powiatu buskiego (47), skarżyskiego (44) i starachowickiego (43), najmniej korzystny w przypadku powiatów: kazimierskiego (18), opatowskiego (21) i jędrzejowskiego (22).

Znacznie korzystniej przedstawia się w regionie dostępność do innego personelu medycznego. **Liczba pielęgniarek i położnych (personel pracujący) na 10 tys. mieszkańców w świętokrzyskim w 2017 roku była w porównaniu z pozostałymi województwami najwyższa i wynosiła 82 osoby.** W porównaniu do 2013 roku uwidoczniła się poprawa dostępności do pielęgniarek i położnych (2013 rok – 71), a region awansował pod tym względem na wspomniane wcześniej pierwsze miejsce. Najgorsza dostępność do pielęgniarek miała miejsce w województwach wielkopolskim (54), pomorskim (57) i zachodniopomorskim (60).

Wykres 15. Liczba pielęgniarek i położnych (personel pracujący) na 10 tys. mieszkańców w 2017 roku

Źródło: GUS/BDL

2.4.2. Dostępność do usług medycznych

W województwie świętokrzyskim na koniec 2017 r. funkcjonowało 25 szpitali ogólnych (łącznie z placówkami podległymi resortowi obrony narodowej i spraw wewnętrznych), **które dysponowały 6,1 tys. łóżek**. Leczyło się w nich w ciągu roku 284 tys. osób (bez ruchu międzyoddziałowego). Oprócz szpitali ogólnych funkcjonował 1 szpital psychiatryczny z 765 łózkami, gdzie w 2017 roku leczyło się 10 562 osoby.

Pod względem liczby mieszkańców przypadających na jedno łóżko w szpitalach ogólnych woj. świętokrzyskie w 2017 roku zajmowało 6. miejsce wśród województw (204), przy średniej krajowej 207. Mniej mieszkańców przypadało na jedno łóżko w województwach: śląskim (181), lubelskim (190), łódzkim (194), dolnośląskim (198) i podlaskim (199). W porównaniu do 2013 roku stosunek mieszkańców do liczby łóżek w szpitalach ogólnych w województwie nie zmienił się.

Na koniec 2017 r. w szpitalach i uzdrowiskach oraz w stacjonarnym zakładzie rehabilitacji leczniczej przebywało łącznie 78 tys. kuracjuszy leczonych stacjonarnie, a w przychodni uzdrowiskowej przyjęto ok 6 tys. kuracjuszy w trybie ambulatoryjnym.

Na koniec 2017 r. na terenie woj. świętokrzyskiego funkcjonowały 624 przychodnie podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej (w tym 157 przychodni podległych samorządowi terytorialnemu).

Na 10 tys. mieszkańców w 2017 r. w województwie przypadało 5 przychodni, a gorszy wynik uzyskały tylko województwa: pomorskie i kujawsko-pomorskie (po 4).

W województwie funkcjonowało 8 hospicjów (o 5 więcej niż w 2013 roku), cztery oddziały opieki paliatywnej, 15 zakładów opiekuńczo-leczniczych i trzy zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze. Łącznie w placówkach o tym charakterze leczonych było 3 636 pacjentów. Najwięcej w zakładach opiekuńczo-leczniczych – 1 643 i oddziałach opieki paliatywnej – 1 060, mniej w hospicjach – 855 oraz zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych – 78.

Pod względem dostępności do opieki w hospicjach, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych woj. świętokrzyskie zajmowało w 2017 roku dziesiąte miejsce w kraju. Liczba łóżek w tego typu placówkach w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców wynosiła - 79,3 przy średniej dla Polski - 90,9. Najkorzystniejsze wartości wskaźnika notowano w województwach: dolnośląskim (137), mazowieckim (117,1) i śląskim (106,7), najmniej korzystne w wielkopolskim (42). **W latach 2013-2017 w regionie wystąpił wzrost dostępności do wskazanego typu usług, a wskaźnik łóżek opieki paliatywnej i hospicyjnej oraz długoterminowej wzrósł o 21,8 tj. znacznie więcej niż w kraju (wzrost o 12,9).** W dalszym ciągu dostępność do świadczeń zdrowotnych realizowanych w ramach długoterminowej opieki zdrowotnej jest jednak niewystarczająca, a biorąc pod uwagę zjawisko starzenia się społeczeństwa, należy liczyć się z tym, że liczba osób leczonych w hospicjach oraz w zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych będzie wzrastać.

W 2017 r. w ramach systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne działało 46 zespołów ratownictwa medycznego (32 podstawowe, 14 specjalistycznych), 1 baza lotniczego pogotowia ratunkowego oraz 10 szpitalnych oddziałów ratunkowych (SOR).

Z powyższych danych wynika, że liczba łóżek w szpitalach w woj. świętokrzyskim (w przeliczeniu do liczby ludności) pozostawała w 2017 r. na średnim poziomie, ale wciąż poniżej średniej wartości krajowej. Natomiast liczba łóżek w zakładach opieki długoterminowej oraz liczba przychodni zdrowia w województwie jest nadal niewystarczająca dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców.

2.4.3. Dostępność do usług opiekuńczych

W okresie 2013-2017 liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych w regionie uległa znacznemu zwiększeniu (wzrost o 75,9%) ostatecznie osiągając 1 891 miejsc. Liczba dzieci w tego typu placówkach na 1000 dzieci w wieku do lat 3 wynosiła w 2017 roku 58 (średnia dla kraju – 86), co stanowiło niewielki odsetek dzieci powierzonych opiece w stosunku do wszystkich dzieci w wieku żłobkowym w regionie (przedostatnie miejsce wśród województw).

Na koniec 2017 r. na terenie woj. świętokrzyskiego działały 72 stacjonarne zakłady pomocy społecznej, co stanowiło 4,18% wszystkich takich placówek w kraju. Wśród nich najliczniejszą grupę stanowiły domy pomocy społecznej (50,0%), schroniska lub domy dla bezdomnych (18,6%) oraz placówki funkcjonujące w ramach działalności gospodarczej lub statutowej (12,5%). Dla 38,9% placówek organem prowadzącym był samorząd terytorialny. Pozostałe prowadzone były przez organy niepubliczne. Placówki dysponowały łącznie 4 470 miejscami, to jest o 315 miejsc więcej niż w 2013 roku. Według stanu w dniu 31 grudnia 2017 r. w domach i zakładach pomocy społecznej przebywało 4 299 mieszkańców. Według stanu na dzień 31 grudnia liczba osób oczekujących na miejsce w domach pomocy społecznej w województwie w 2017 roku wynosiła 200 osób. Analizując lata 2015-2017 liczba osób oczekujących na miejsce w DPS rok do roku malała (223 osoby w 2015 roku i 214 osób w 2016 roku oraz 200 osób w 2017 r.).³

Liczba placówek wsparcia dziennego w regionie w okresie 2013-2017 wzrosła aż o 84%. W końcu 2017 roku funkcjonowało tu 135 placówek (co stanowiło 4,6% tego typu placówek w kraju), które dysponowały 3 750 miejscami, a z wsparcia korzystało 3 395 osób. W 2017 r. w woj. świętokrzyskim w ramach rodzinnej pieczy zastępczej funkcjonowały 974 rodziny zastępcze i 15 rodzinnych domów dziecka. Pod opieką rodzin zastępczych znajdowało się 1 336 dzieci, a w rodzinnych domach dziecka przebywało 86 dzieci. **W województwie w 2017 roku zlokalizowane były dwie specjalistyczno-terapeutyczne placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (w kraju funkcjonowało 25 takich placówek), gdzie przebywało 28 wychowanków.**

2.5. Jakość życia mieszkańców województwa świętokrzyskiego

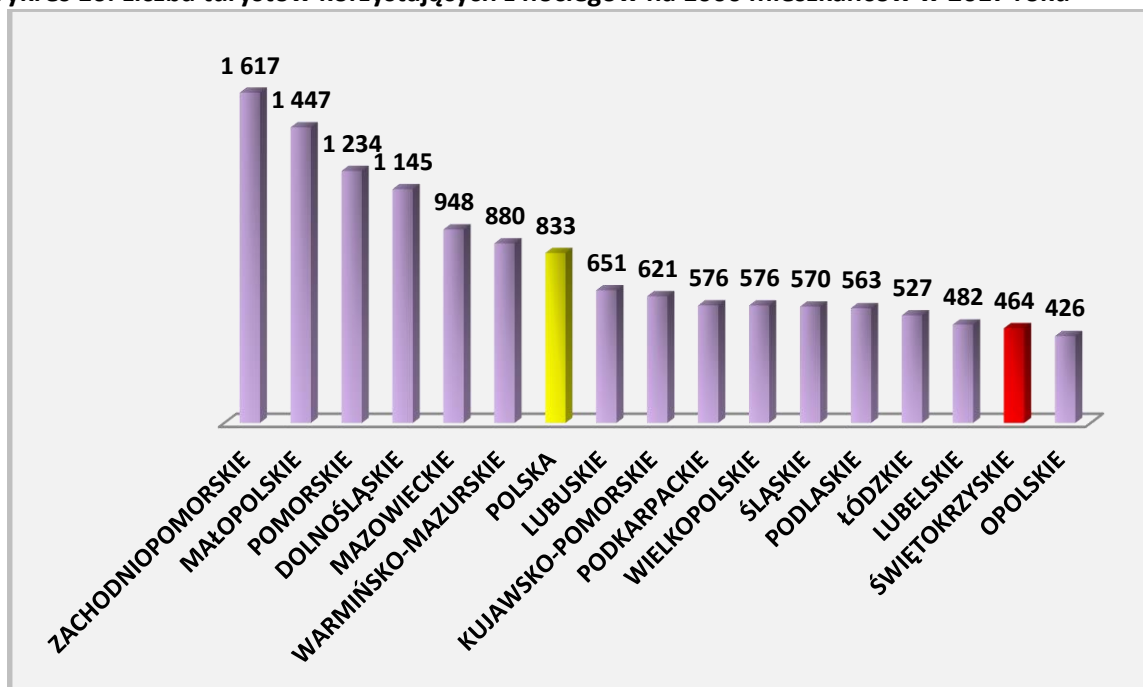
Na poziom jakości naszego życia, który odbierany jest często bardzo subiektywnie, wpływ ma bardzo wiele czynników takich, jak: otoczenie, w którym żyjemy (walory przyrodnicze, środowisko naturalne), poczucie stabilizacji materialnej, stan naszego zdrowia, możliwość samorealizacji, dostępność do usług publicznych, wiedzy, czy dóbr kultury.

Województwo świętokrzyskie wyróżnia się na tle innych regionów kraju najwyższym udziałem obszarów prawnie chronionych w powierzchni, który w 2017 roku wynosił 65% przy średniej dla kraju 32,5%. Ochrona tak dużego obszaru województwa, związana jest z występowaniem tu unikalnych w skali kraju obszarów cennych przyrodniczo, co może przekładać się na poziom atrakcyjności turystycznej. Świadczyć może o tym wzrost liczby turystycznych obiektów noclegowych (w latach 2013-2017) o 15,4%, jak również wzrost w regionie o 111,12 liczby turystów korzystających z noclegów na 1000 ludności.

³ <https://cas.mpips.gov.pl>

Pomimo wzrostu liczby turystów odwiedzających i nocujących w regionie, pozostałe województwa (oprócz opolskiego) mogą pochwalić się znacznie wyższym poziomem współczynnika Liczby turystów korzystających z noclegów na 1000 ludności.

Wykres 16. Liczba turystów korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców w 2017 roku

Źródło: GUS/BDL

Liczba zwiedzających muzea i oddziały muzeów na 1000 mieszkańców w 2017 roku wyniosła 173,1, przy średniej dla Polski 242,8, dzięki czemu województwo znalazło się na 8. miejscu w kraju. W porównaniu do 2013 roku omawiany wskaźnik zmalał o 15,7.

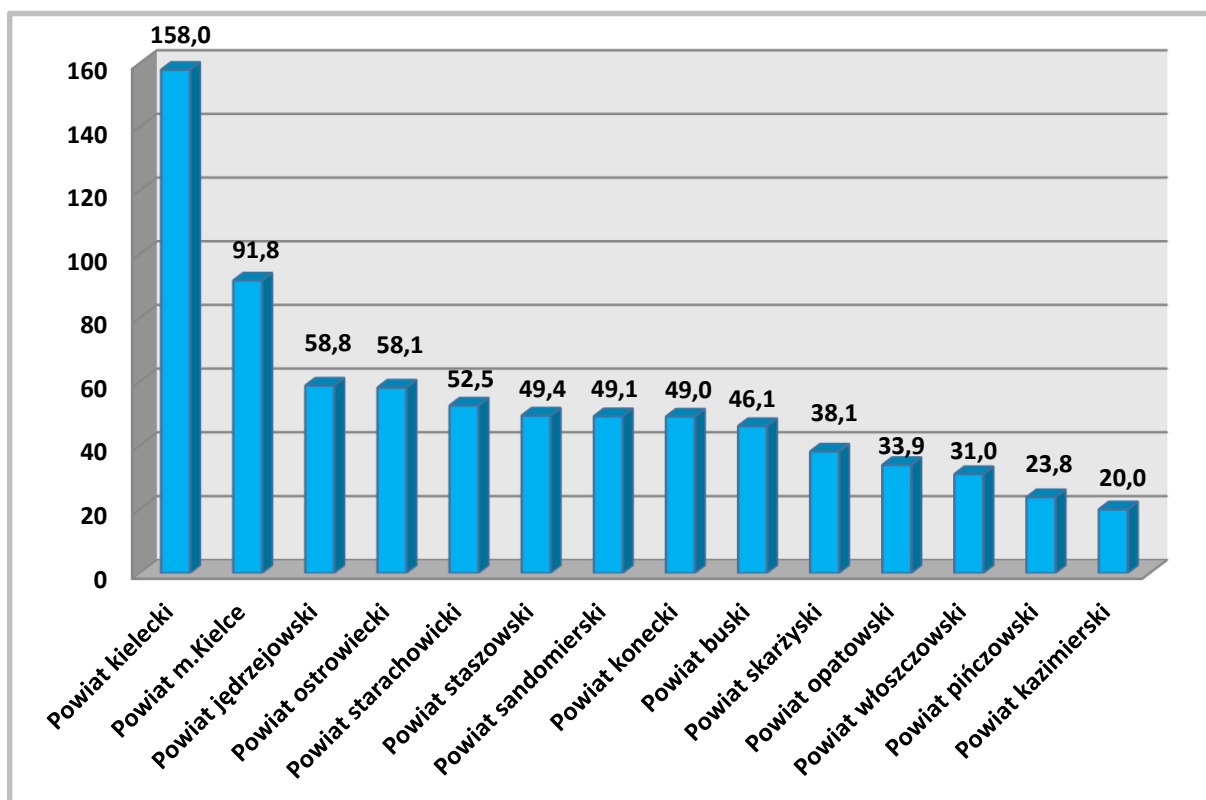
Kolejnym wyznacznikiem, który określa poziom jakości życia, zwłaszcza w kontekście ekonomicznym, jest wskaźnik zagrożenia ubóstwem. Relatywna granica ubóstwa rozumiana jest jako kwota równa 50% średnich miesięcznych wydatków gospodarstw domowych. **Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym (odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków był niższy niż granica ubóstwa relatywnego) w województwie zarówno w 2013 roku, jak i w 2017 roku był wyższy niż notowany dla kraju.** Od 2013 roku wskaźnik zmniejszył się w województwie o 3,3 p. p. ostatecznie osiągając w 2017 roku 16,4%. **W porównaniu do pozostałych regionów Polski woj. świętokrzyskie zajmowało pod tym względem 11. miejsce, a większy wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym dotyczył mieszkańców województw podlaskiego (22%), podkarpackiego (21,7%), małopolskiego (20,9%) i warmińsko-mazurskiego (20,7%).**

Miesięczne wydatki w gospodarstwach domowych przypadające na jedną osobę w województwie wynosiły w 2017 roku średnio 1 037,06 PLN, a w Polsce 1 176,44 PLN. **Mniejsze kwoty w przeliczeniu na osobę wydawali mieszkańcy czterech województw: podkarpackiego (941,91 PLN), warmińsko-mazurskiego (981,43 PLN), małopolskiego (1 006,07 PLN) i podlaskiego (1 027,46 PLN).**

Od 2013 roku średnie wydatki w woj. świętokrzyskim na mieszkańca wzrosły o 114,58 PLN, przy porównywalnym wzroście w kraju (wzrost o 114,74 PLN).

Ze świadczenia 500+ w województwie w 2017 roku korzystało 82 342 rodzin (przeciętna miesięczna liczba rodzin pobierająca świadczenie) dla 125 260 dzieci, a wydatki na świadczenie wynosiły 759 594 537 PLN. Kwota świadczenia wychowawczego wypłacona w świętokrzyskim stanowiła 3,28% łącznej kwoty w Polsce. Mniejsze wypłaty 500+ dotyczyły województw: opolskiego (477, 6 mln PLN), lubuskiego (572,8 mln PLN) i podlaskiego (753,9 mln PLN).

Wykres 17. Wypłata świadczeń 500+ w województwie świętokrzyskim na poziomie powiatu w 2017 roku w mln PLN

Źródło: GUS/BDL

Największą łączną kwotę świadczenia wypłacono w powiatach: kieleckim (158 mln PLN) i m. Kielce (91,8 mln PLN), a najmniejszą w kazimierskim (20 mln PLN) oraz pińczowskim (23,8 mln PLN).

Najbardziej widocznym efektem programu jest wzrost konsumpcji wśród mieszkańców województwa, który przekłada się na wzrost sprzedaży detalicznej i hurtowej. Na efekt demograficzny, w tym na wzrost liczby urodzeń w regionie trzeba będzie najprawdopodobniej poczekać jeszcze kilka lat. Wypłata świadczenia bez wątpienia wpływa na poprawę jakości życia mieszkańców, daje poczucie większej stabilizacji materialnej, możliwość inwestycji rodziców w edukację fakultatywną dzieci, daje także większe szanse na rozwój osobisty.

Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w regionie uległa od 2013 roku w zdecydowanej poprawie. W 2013 roku, jako bardzo dobrą i raczej dobrą swoją sytuację oceniali co piąty badany (20,8%). Obecnie 34,1% mieszkańców w ten sposób ocenia sytuację materialną swoich gospodarstw. Mimo znacznego wzrostu wskaźnika w województwie, średnia ocena sytuacji materialnej w kraju jest wciąż na wyższym poziomie 37,2%. Źle i bardzo źle swoją sytuację ocenia w woj. świętokrzyskim 11,3% mieszkańców, a odsetek niezadowolonych zmalał od 2013 roku o 10,1 p. p. Ponad połowa (54,6%) mieszkańców ocenia swoją sytuację, jako przeciętną. Najbardziej optymistycznie swoją sytuację finansową oceniają mieszkańcy województw: opolskiego (bardzo dobra i raczej dobra – 44,2%), warmińsko-mazurskiego (43,48%) i śląskiego (41,72%), najgorzej: łódzkiego (26,75%) i podkarpackiego (32,61%).

Pomimo znacznej poprawy oceny sytuacji materialnej w województwie, wciąż co dziesiąty mieszkaniec świętokrzyskiego swoją sytuację ocenia źle.

3. INFRASTRUKTURA PUBLICZNA

3.1. Infrastruktura transportowa województwa

3.1.1. Infrastruktura drogowa

W skład infrastruktury drogowej województwa świętokrzyskiego wchodzi:

- drogi krajowe, które stanowią tak zwany nadrzędny układ komunikacyjny województwa, a ich główna funkcja to zapewnienie dostępności komunikacyjnej województwa poprzez krajową sieć autostrad i dróg ekspresowych oraz powiązanie z największymi ośrodkami w kraju i za granicą. Ogólnie w województwie w 2017 r.⁴ znajdowało się 14 451,7 km dróg, co stawiało województwo świętokrzyskie na 10. miejscu wśród województw w kraju, gdzie na pierwszym miejscu było województwo mazowieckie (37 978,4 km – 2017 r.), a na ostatnim województwo opolskie (8 494,7 km – 2017 r.) Gęstość dróg krajowych o twardej nawierzchni na 100 km² w województwie świętokrzyskim utrzymuje się od 2013 roku na poziomie 6,44 km przy średniej dla Polski w 2017 roku 6,43 km.

Przez region przebiegają odcinki ośmiu ciągów komunikacyjnych zaliczonych do kategorii dróg krajowych, o łącznej długości 753,1 km. Pod tym względem województwo zajmuje ostatnie miejsce w Polsce.

Region świętokrzyski znajduje się poza korytarzami sieci autostrad, a do dróg ekspresowych zaliczone są obecnie tylko drogi krajowe nr 7 na kierunku północ-południe i droga nr 74 na kierunku

⁴ Ostatnie dostępne dane w BDL.

zachód-wschód. Długość dróg ekspresowych w 2017 roku wynosiła 76,8 km i wzrosła od 2016 roku o 19,7 km. Od 2013 roku w regionie powstało 19,70 km dróg ekspresowych. Pod względem długości tego rodzaju dróg, nasze województwo znajduje się na przedostatnim miejscu w kraju, przed województwem podlaskim (61 km), a różnica z najwyższym znajdującym się województwem łódzkim (449 km) wynosi aż 372 km.

- **drogi wojewódzkie**, które stanowią sieć komunikacyjną uzupełniającą nadrzędny układ transportowy regionu. W województwie świętokrzyskim w 2017 r. zlokalizowanych było w sumie 36 dróg zaliczonych do kategorii dróg wojewódzkich o twardej nawierzchni o łącznej długości 1 086,2 km (w 2016 r. - 1 086,9 km) i zmniejszyła się od 2013 roku (1 088,1 km) tylko o 1,9 km. Niezależnie od numerycznego zmniejszenia długości dróg wojewódzkich, wpłynęło ono pozytywnie na ich jakość poprzez m. in. budowę obwodnic (co powoduje skrócenie długości drogi wojewódzkiej) oraz, po wybudowaniu nowych odcinków, pozbawienie starodroża kategorii drogi wojewódzkiej. Porównując długość dróg wojewódzkich w poszczególnych regionach polski, świętokrzyskie znajdowało się na przedostatnim miejscu (przed opolskim 1 000,4 km - 2017 r.), a od pierwszego miejsca województwa mazowieckiego (2 993,1 km – 2017 r.) długość dróg wojewódzkich o twardej nawierzchni w regionie była krótsza o 1 906,9 km.

- **drogi powiatowe**, które stanowią uzupełnienie nadrzędnej sieci drogowej i pełnią rolę wewnątrzzregionalną, wiążąc drogi lokalne posiadające status dróg gminnych z układem dróg wojewódzkich i krajowych. W województwie świętokrzyskim tego rodzaju dróg było 5 833,2 km w 2017 r., co plasowało region na 13-ej pozycji w kraju, przed województwem pomorskim (5 233,5 km), opolskim (3 691,9 km) i lubuskim (3 459,3 km). Na pierwszym miejscu pod tym względem znajduje się województwo mazowieckie, gdzie w 2017 r. było 13 988,0 km, czyli aż o 8 154,8 km więcej niż w naszym regionie. Długość dróg powiatowych w województwie w 2017 r. wzrosła o 71,3 km w stosunku do roku 2013.

- **drogi gminne**, które stanowią własność właściwego samorządu gminnego i zaliczane są do dróg o znaczeniu lokalnym oraz stanowiące uzupełniającą sieć dróg służących miejscowym potrzebom, z wyłączeniem dróg publicznych, a zaliczenie do kategorii dróg gminnych następuje w drodze uchwały rady gminy, po zasięgnięciu opinii właściwego terytorialnie zarządu powiatu. W regionie świętokrzyskim było w 2017 r. 6 778,6 km dróg gminnych, co pod tym względem stawiało województwo na 10-ym miejscu w kraju, wyżej niż województwo pomorskie (5 934,5 km), podlaskie 4 364,0 km), zachodniopomorskie (3 672,3 km), warmińsko-mazurskie (3 442,7 km), opolskie (3 016,2 km) i lubuskie (2 887,1 km). Najwięcej kilometrów dróg gminnych było w województwie

mazowieckim (18 567,9 km). Długość dróg gminnych w województwie w 2017 r. wzrosła o 904,9 km w stosunku do roku 2013.

Gęstość dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni twardej w 2017 r. wynosiła 107,7 km na 100 km², co stawiało województwo świętokrzyskie na 3. miejscu w kraju, po województwie śląskim (154,7 km/100 km²) i małopolskim (154,0 km/100 km²).

3.1.2. Infrastruktura kolejowa

Przez teren województwa świętokrzyskiego przebiega 10 odcinków linii kolejowych o całkowitej długości 721 km, z czego 270 km to linie znaczenia państwowego, a 451 km to pozostałe linie.

Podstawowy układ komunikacji szynowej stanowią: linie kolejowe, dwutorowe, zelektryfikowane, znaczenia państwowego:

- nr 8 Warszawa — Radom — Kielce — Kraków,
- nr 61 Kielce — Fosowskie na odc. Kielce – Czarncza (linia kolejowa numer 582 Czarncza - Włoszczowa Północ) Koniecpol oraz z pozostałych linii:
- nr 25 Łódź – Dębica (przez Skarżysko Kamienną),
- nr 73 (Kielce) Sitówka Nowiny — Włoszczowice i nr 70 Włoszczowice — Staszów — Chmielów k. Tarnobrzega (jednotorowa).

Linia kolejowa E-65 Gdynia — Iława — Warszawa — Centralna Magistrala Kolejowa — Katowice — Zebrzydowice, prowadząca pociągi międzynarodowe, przebiega na zachodnim obrzeżu województwa. Linia ta posiada dla naszego województwa niewielkie znaczenie gospodarcze. W ciągu tej linii na naszym terenie zlokalizowana jest tylko jedna stacja kolejowa we Włoszczowie.

Pozostałe linie kolejowe jednotorowe: Włoszczowice — Busko Zdrój i Skarżysko Kamienna — Tomaszów — Łódź mają jedynie znaczenie lokalne.

Funkcjonuje tu także wybudowana w latach 80-tych linia kolejowa szerokotorowa Hrubieszów — Huta “Katowice” (Linia Hutnicza Szerokotorowa), która przeznaczona jest obecnie do przewozów towarowych, tranzytowych (na terenie województwa, w Sędziszowie, LHS posiada stację wymiany podwozi wagonów).

Najważniejsze znaczenie dla gospodarki województwa posiadają węzły kolejowe w Kielcach i Skarżysku Kamiennym, stacja w Sędziszowie oraz stacje obsługujące przemysł wydobywczy i związane z nim przetwórstwo: Rykoszyn, Sitkówka-Nowiny, Małogoszcz i Ożarów.

Długość eksploatowanych linii kolejowych w województwie była najkrótsza w Polsce (2017 r. 721 km). Znacznie lepiej wygląda gęstość linii kolejowych, która od wielu lat utrzymuje się na poziomie 6,2 km na 100 km² i w 2017 roku uplasowała świętokrzyskie na 9-tym miejscu w kraju.

3.1.3. Infrastruktura lotniskowa

Transport lotniczy w województwie świętokrzyskim w chwili obecnej opiera się na **lotnisku komunikacyjnym położonym w miejscowości Masłów koło Kielc**. Jest ono zarejestrowane jako lotnisko komunikacji cywilnej w Światowej Organizacji Lotnictwa Cywilnego /ICAO/ pod międzynarodowym numerem rejestrowym EP KA. **Lotnisko posiada: pas asfaltowy o długości 1 155 i szerokości 30 metrów z nawrotniami** na jego końcach, **pas trawiasty 900 na 250 metrów**, światła podejścia do DS 1 dużej intensywności na obydwu kierunkach oraz światła progów DS i światła krawędziowe DS i DK.

3.1.4. Transport publiczny

W 2017 r. w Polsce było ogółem 13 026 regularnych linii komunikacji autobusowej. W stosunku do roku 2014⁵ liczba ta zmniejszyła się o 2 472 (spadek o 18,98%). Z kolei liczba połączeń regionalnych ogółem zmniejszyła się o 595. W województwie świętokrzyskim liczba połączeń ogółem z 411 w roku 2014 zmniejszyła się do 321 (spadek o 21,90%) w roku 2017, a liczba połączeń regionalnych z 50 do 34. Jeśli chodzi o regionalne linie komunikacji autobusowej, województwo zajęło 14 miejsce wśród województw.

Tabela 14. Linie regularnej komunikacji autobusowej

Województwo	ogółem		regionalne	
	2014	2017	2014	2017
DOLNOŚLĄSKIE	1 243	1 003	163	130
KUJAWSKO-POMORSKIE	2 148	1 587	372	229
LUBELSKIE	1 218	1 044	266	294
LUBUSKIE	743	792	151	79
ŁÓDZKIE	865	841	144	98
MAŁOPOLSKIE	252	194	42	14
MAZOWIECKIE	2 390	2 104	376	268
OPOLSKIE	393	444	49	15
PODKARPACKIE	674	868	82	88
PODLASKIE	642	46	132	6
POMORSKIE	815	735	149	153
ŚLĄSKIE	693	599	78	45
ŚWIĘTOKRZYSKIE	411	321	50	34
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	759	624	198	120
WIELKOPOLSKIE	1 262	1 007	187	129
ZACHODNIOPOMORSKIE	990	817	263	175
POLSKA	15 498	13 026	2 702	1 877

Źródło: BDL

⁵ Dostępne dane w BDL od roku 2014.

3.2. Infrastruktura energetyczna

Zasilanie w energię elektryczną odbywa się poprzez sieci przesyłowe. Do odbiorców indywidualnych energia elektryczna doprowadzona jest poprzez sieć niskich napięć, podwieszoną na słupach. W miastach, ze względu na ograniczenia przestrzenne, stosuje się przede wszystkim linie kablowe ułożone w ziemi oraz stacje transformatorowe wnetrżowe. Głównymi punktami węzłowymi sieci na terenie województwa są: **stacja w Micigoździe gm. Piekoszków oraz stacja w Połańcu**. Linie niskiego napięcia **stanowią ponad 50% wszystkich linii elektroenergetycznych** na terenie województwa świętokrzyskiego. Linie te są stosunkowo wyeksploatowane i wymagają znacznych nakładów na modernizację. Od kilku lat budowane są wyłącznie linie kablowe i napowietrzne izolowane na słupach betonowych, zapewniające najwyższą jakość dostarczanej energii. Znaczna część sieci jest wyeksploatowana (zamortyzowana) prawie w 50%. Budowano je w okresie znacznie mniejszego zapotrzebowania na energię elektryczną, dlatego też **niezbędna jest reelektryfikacja obszaru województwa, która musi polegać nie tylko na odnowieniu starej infrastruktury energetycznej, ale także na zwiększeniu przepustowości sieci wynikających z przyrostu obecnie stosowanych i wykorzystywanych odbiorników elektrycznych. Istniejące elementy sieci wymagają odtworzenia i dostosowania do zwiększonych potrzeb.**

Zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu w gospodarstwach domowych w województwie świętokrzyskim w roku 2017 wynosiło 775 311 MWh (w roku 2013 – 774 277 MWh) i należało do jednego z najniższych w Polsce, po województwie lubuskim (w 2017 r. 744 626 MWh). Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w naszym regionie stanowiło 2,65% średniego zużycia energii w Polsce.

Podobnie wygląda sytuacja zużycia energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Województwo świętokrzyskie także znajdowało się na 15-ym miejscu w kraju pod względem zużycia energii elektrycznej o niskim napięciu z 620,4 KWh w 2017 r., czyli o 10,9 KWh więcej niż w 2013 r. (609,5 KWh), przy czym w latach 2014-2016 odnotowano spadek zużycia energii elektrycznej zarówno w odniesieniu do 2013 r., jak i do 2017 r. Największe zużycie energii elektrycznej w 2017 r. odnotowano w województwie mazowieckim (871,5 KWh), czyli o 251,1 KWh więcej niż w naszym regionie i jest to zużycie większe o 18,64 p. p.

Niskie zużycie energii elektrycznej ogółem oraz na 1 mieszkańca wynika z bardzo wielu czynników, do których mogą należeć:

- ogólna sytuacja finansowa gospodarstw domowych, gorsza niż w większości innych województw,

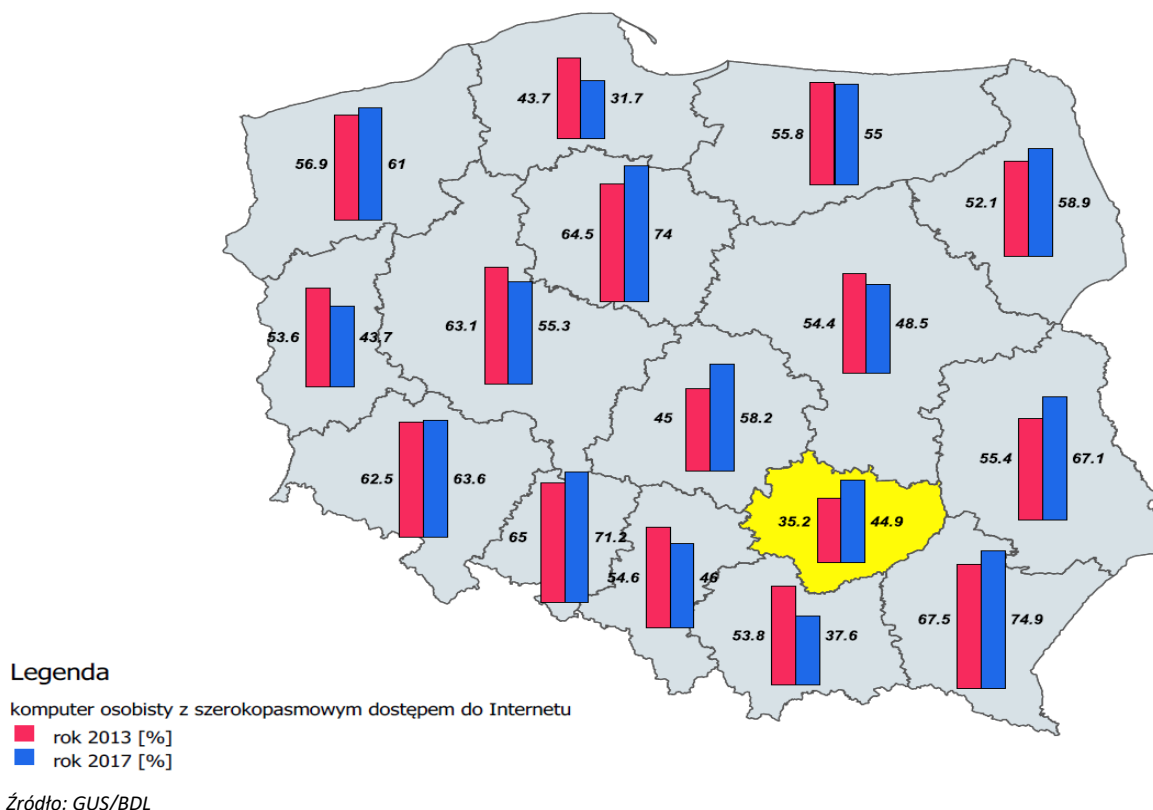
- brak wyposażenia w urządzenia elektryczne i sprzęt gospodarstwa domowego, na co może mieć wpływ wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym (odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków był niższy niż granica ubóstwa relatywnego), wynoszący w regionie w 2017 roku 16,4%, czyli 11 miejsce w kraju,
- oszczędność energii elektrycznej, co jest czynnikiem pozytywnym - wpływ na tą sytuację może mieć udział w wysokości 200,3 PLN (co stanowi 19,3% ogółu wydatków na osobę) wydatków na użytkowanie mieszkania lub domu i nośniki energii ogółem w wydatkach na osobę.

3.3. Infrastruktura telekomunikacyjna

Rozwój nowoczesnej infrastruktury telekomunikacyjnej i informatycznej jest koniecznym wymogiem obecnych czasów. Rozbudowa technologii informatycznych i inwestycje w sieci szerokopasmowe stały się również udziałem jednostek samorządu terytorialnego na poziomie województw, które przystąpiły do realizacji projektów polegających na budowie szkieletowo-dystrybucyjnych Regionalnych Sieci Szerokopasmowych (RSS). Projekty te zostały zrealizowane w ramach regionalnych programów operacyjnych na lata 2007–2013 oraz Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej na lata 2007–2013. Głównym celem tych przedsięwzięć jest przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu oraz umożliwienie rozbudowy infrastruktury dostępowej (tzw. „ostatniej mili”) w oparciu o RSS. Chodzi o zapewnienie dostępu do nowoczesnych usług telekomunikacyjnych, poprzez wybudowanie nowoczesnej infrastruktury telekomunikacyjnej na obszarach tzw. „białych plam”. Prowadzenie działalności telekomunikacyjnej na tych obszarach jest często nieopłacalne, ze względu na niskie zapotrzebowanie na usługi telekomunikacyjne w stosunku do koniecznych do poniesienia kosztów wybudowania infrastruktury telekomunikacyjnej. **Dofinansowanie inwestycji na terenach „białych plam” jest więc konieczne dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego.**

Poniższa mapa obrazuje dynamikę wzrostu dostępu gospodarstw domowych województwa świętokrzyskiego do szerokopasmowego Internetu. W 2017 r. zaznaczył się wzrost tego dostępu o 9,7 p. p. w stosunku do 2013 r. i dostępność ta wynosiła 44,9%. Pomimo znacznego postępu w tym zakresie, wynik powyższy stawiał województwo świętokrzyskie na 13. miejscu w kraju, przed województwem lubuskim (43,7%), małopolskim (37,6%) i pomorskim (31,7%). Najlepiej sytuacja w tym obszarze wyglądała w województwie podkarpackim (74,9%), kujawsko-pomorskim (74%) i opolskim (71,2%).

Mapa 3. Wyposażenie gospodarstw domowych w osobisty komputer z dostępem do szerokopasmowego Internetu w Polsce w latach 2013-2017

Miernikiem postępu i dostępności cyfrowej społeczeństwa oraz poziomu wykorzystania Internetu przez administrację publiczną jest wskaźnik procentowy osób korzystających z Internetu w kontaktach z nią. W roku 2018 w województwie świętokrzyskim 32,9% ludności wykorzystywało Internet do załatwienia spraw administracyjnych. Na tle kraju (35,5%) pod tym względem nasz region zajmował 10-e miejsce (32,9%), ze znacznym wzrostem w stosunku do poprzedniego 2017 r. (26,5%) o 6,4 p. p., zaś w porównaniu do 2013 r. wzrost ten wynosił aż 18,3 p. p. Najwyższy wskaźnik miało województwo mazowieckie - 41,9%, pomorskie - 41,7% i śląskie – 39,4%, zaś najniższy województwo podkarpackie – 24%, lubuskie – 27,2% i opolskie – 29,9%.

3.4. Infrastruktura środowiskowa

Długość **czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej** w kraju wynosiła w 2017 r. - 303 903,1 km, zaś w województwie świętokrzyskim - 13 715,2 km, co stanowiło 4,5% w stosunku do Polski. Sieć ta była dłuższa o 204,3 km w stosunku do poprzedniego roku (w 2016 r. - 13 510,9 km), przy dość wysokiej gęstości 117,1 km na 100 km² (w 2016 r. – 115,4 km, w 2013 r. – 112,3 km) - 6 miejsce w Polsce i przy średniej dla Polski 97,2 km na 100 km² w 2017 r. Mimo wysokiej gęstości sieci wodociągowej

w województwie na tle kraju, odsetek korzystających z niej wynosił w 2017 r. 91,3% ogółu ludności województwa, co stawia województwo na 11 miejscu pod tym względem w Polsce. Wskaźnik ten uległ zwiększeniu od 2013 roku o 6,5 p. p. (w 2013 r. 84,8%).

Czynna sieć kanalizacyjna w województwie miała w 2017 roku 6 122,2 km długości i była krótsza o 32,9 km niż w 2016 r. (6 155,1 km). Stanowiło to 3,9% długości sieci kanalizacyjnej w Polsce (156 780,5 km), przy czym charakteryzowała się podobnie, jak sieć wodociągowa dość wysoką (wyższą od krajowej – 50,1 km) gęstością 52,3 km na 100 km². Trzeba zauważyć, że gęstość sieci kanalizacyjnej w regionie od 2013 roku zwiększyła się o 8,2 km (w 2013 r. 44,1 km). **Odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej wynosił w 2017 r. 58,7%**, zaś w kraju 70,5%. Wskaźnik ten zwiększył się w województwie świętokrzyskim od 2013 roku o 6,2 p. p. (w 2013 r. 52,5%). **Pod tym względem nasz region znalazł się na przedostatnim miejscu w Polsce**, przed województwem lubelskim. Najlepsza jest sytuacja w województwach pomorskim (83,1%), zachodniopomorskim (81,0%) i śląskim (78%).

Gorzej wygląda w regionie gęstość **sieci gazowej**, która wynosiła w 2017 r. 32,6 km/100 km² i plasowała się poniżej poziomu krajowego (41,9 km). Gęstość sieci gazowej w regionie od 2013 roku zwiększyła się o 2,8 km (w 2013 r. 29,8 km). Łączna długość rozdzielczej sieci gazowej w świętokrzyskim wynosiła 3 814,5 km (w 2016 r. - 3 758,1 km) i wzrosła w okresie 2013-2017 o 364,7 km. Z instalacji sieci gazowej w 2017 r. korzystało 37,0% ogółu ludności województwa, co jest przedostatnim wynikiem w kraju (gorszy wynik tylko w przypadku województwa podlaskiego 28,4%). Największy udział mieszkańców korzystających z sieci gazowej odnotowano w województwie podkarpackim – 72,2%.

Na terenie województwa świętokrzyskiego, w roku 2017 działało **158 oczyszczalni ścieków**, w tym 37 – z podwyższonym usuwaniem biogenów oraz 47 przemysłowych, w tym 21 mechanicznych, 3 – chemiczne, 22 – biologicznych oraz 1 z podwyższonym usuwaniem biogenów. W analizowanym okresie obserwuje się wzrost liczby powstających komunalnych oczyszczalni ścieków. Najbardziej rozpowszechnione wśród tych oczyszczalni są te, które wykorzystują metody biologiczne. Pod względem ilości oczyszczalni ścieków ogółem województwo świętokrzyskie plasowało się na niskiej, 13-ej pozycji wśród województw Polski. Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych, w porównaniu do roku 2013 przybyła tylko jedna oczyszczalnia w regionie, niezależnie od wybudowania w tym okresie 6 oczyszczalni⁶.

Z danych statystycznych wynika, że w latach 2013-2017 ścieki oczyszczane stanowiły od 61,4% do 80,8% ogólnej ilości ścieków wymagających oczyszczania. Największy odsetek (od 26,0% do 53,4%) ścieków oczyszczanych stanowiły ścieki oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów⁷. Wraz ze zwiększającą się liczbą nowych oczyszczalni ścieków powstających na terenie województwa, rośnie również liczba mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków. W roku 2017 z oczyszczalni

⁶ Dane z Departamentu Rozwoju Obszarów Wiejskich i Środowiska.

⁷ Stan środowiska w województwie świętokrzyskim, Raport 2017, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach, str. 50.

ścieków korzystało 64,0% ludności województwa (w tym ludność nie posiadająca dostępu do sieci kanalizacyjnej), czyli o 7,7 p. p. więcej w porównaniu do roku 2013. W stosunku do pozostałych województw w Polsce jest to jeden z najniższych wyników, stawiających województwo na przedostatnim miejscu w kraju, przed województwem lubelskim. Najlepiej wygląda sytuacja w województwach pomorskim i zachodniopomorskim.

W latach 2013-2017 liczba mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków zwiększyła się w 2017 r. (799 169 osób) o 84 652 osoby w porównaniu do 2013 r. (714 517 osób) i systematycznie wzrastała w omawianym okresie. Tym niemniej wynik ten stawiał nasz region na 14 miejscu w kraju, przed województwem lubuskim i opolskim.

Odpady komunalne, to odpady związane z nieprzemysłową działalnością człowieka. Ten rodzaj odpadów (zwanych także bytowymi) występuje w postaci odpadów płynnych i stałych. Ustawa o odpadach z 14 grudnia 2012 roku (Dz.U. z 2018 r. poz. 992), obowiązująca od 23 stycznia 2013 roku definiuje odpady komunalne, jako odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych. W województwie świętokrzyskim ogółem w 2017 r. wytworzonych zostało 4 340,0 tys. ton odpadów, co stawiało region na 8 miejscu w kraju.

W regionie świętokrzyskim sukcesywnie wzrasta odsetek odpadów komunalnych zbieranych selektywnie w odniesieniu do ogółu zebranych odpadów i tak w 2017 r. (28,0%) zebrano ich o 11,6 p. p. więcej niż w 2013 r. (16,4%).

W województwie świętokrzyskim w 2017 r. znajdowało się 10 czynnych składowisk odpadów, zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych. Liczba ta spadła w stosunku do 2013 r. o 5 (było 15). W trzech powiatach województwa nie było w ogóle składowisk odpadów – w powiecie kazimierskim, pińczowskim i sandomierskim. W generalnym ujęciu istniały w województwie Regionalne Instalacje do Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK). Na koniec 2017 r. w województwie świętokrzyskim funkcjonowało 21 takich instalacji (6 regionalnych instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych, 7 regionalnych instalacji do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów oraz 8 regionalnych instalacji do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów), w tym 18 w ramach Regionalnych Zakładów Zagospodarowania Odpadów.

Powierzchnia czynnych składowisk odpadów w 2017 r. w województwie świętokrzyskim zmalała w stosunku do 2013 r. o 11,4 ha. W tym zakresie nasz region znalazł się na ostatnim miejscu w Polsce, przy czym największą powierzchnię składowisk posiadało województwo wielkopolskie, gdzie znajdowało się 184,4 ha.

Masa wytworzonych odpadów w 2017 r. w województwie świętokrzyskim wynosiła na 1 mieszkańca 188 kg i była to najmniejsza wartość wśród województw. W kraju wskaźnik ten wynosił 312 kg. Przeciętnie w stosunku do średniej masy odpadów w kraju mieszkańiec naszego regionu wytwarza aż o 124 kg mniej.

Podsumowując dane dotyczące infrastruktury publicznej nasuwają się następujące wnioski:

1. Region świętokrzyski znajduje się poza korytarzami sieci autostrad, zaliczonych do dróg ekspresowych. Przez region przebiega jedynie droga krajowa nr 7 na kierunku północ-południe i droga nr 74 na kierunku zachód-wschód. Atutem województwa jest **gęstość dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni twardej (w 2017 r. wynosiła 107,7 km na 100 km²), stawiająca województwo świętokrzyskie na 3 miejscu w kraju. Istnieje konieczność sukcesywnego zwiększania dostępności komunikacyjnej regionu.**
2. Przez teren województwa świętokrzyskiego przebiega 10 odcinków linii kolejowych, w tym funkcjonująca do dziś, a wybudowana w latach 80-tych szerokotorowa linia kolejowa. **Niewątpliwie istnieje konieczność modernizacji i systematycznej rozbudowy infrastruktury kolejowej.**
3. W regionie jest brak dostępu do infrastruktury lotniczej. Infrastruktura lotniskowa opiera się wyłącznie na lotnisku w Masłowie koło Kielc. W stanie istniejącym na lotnisku odbywa się ruch nieregularny o charakterze sportowym i biznesowym.
4. Infrastruktura energetyczna jest stosunkowo wyeksploatowana, a linie elektroenergetyczne wymagają znacznych nakładów na modernizację. Duża część sieci, bo prawie w 50% jest wyeksploatowana (zamortyzowana). **Niezbędna jest reelektryfikacja obszaru województwa, która musi polegać nie tylko na odnowieniu starej infrastruktury energetycznej, ale także na zwiększeniu przepustowości sieci wynikających z przyrostu obecnie stosowanych i wykorzystywanych odbiorników elektrycznych.**
5. Pożądanym byłoby zapewnienie dostępu do nowoczesnych usług telekomunikacyjnych, poprzez wybudowanie nowoczesnej infrastruktury telekomunikacyjnej na obszarach tzw. „białych plam”. **Dofinansowanie inwestycji na terenach tzw. „białych plam” jest konieczne dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Powinna nastąpić poprawa poziomu wykorzystania Internetu przez administrację publiczną, a przez to wskaźnik procentowy osób korzystających z Internetu w kontaktach z nią.**
6. Infrastruktura środowiskowa, tj. **czynna sieć rozdzielcza wodociągowa, kanalizacyjna i gazowa** stawia województwo świętokrzyskie odpowiednio na 11-ym i na przedostatnich miejscach na tle pozostałych regionów Polski.
7. Pod względem **liczby oczyszczalni ścieków** ogółem województwo świętokrzyskie plasowało się na niskiej, 13 pozycji wśród województw Polski. Niezależnie od zwiększającej się liczby oczyszczalni

i procentowego oraz liczebnego wzrostu ilości mieszkańców z nich korzystających, ten ostatni wskaźnik stawia województwo na przedostatnim miejscu w kraju.

8. W regionie świętokrzyskim sukcesywnie wzrasta odsetek odpadów komunalnych zbieranych selektywnie w odniesieniu do ogółu zebranych odpadów. W 2017 r. znajdowało się 10 czynnych składowisk odpadów, na których są one unieszkodliwiane. Liczba tych składowisk spadła w stosunku do 2013 r. o 5, ale było to uzasadnione stosunkowo niewielką ilością wytwarzanych odpadów na tle kraju.

4. FINANSE JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Stabilna sytuacja finansowa jest fundamentem rozwoju gospodarczego sprzyjającym pozyskiwaniu kapitału zagranicznego. Stabilne, efektywne i zrównoważone finanse publiczne zapewniają zaspokajanie bieżących potrzeb społeczeństwa w zakresie podstawowych usług publicznych i stwarzają możliwości zwiększania wydatków rozwojowych.

Analizując dochody i wydatki województwa świętokrzyskiego należy wspomnieć, że region ten na koniec 2017 roku był podzielony administracyjnie na 13 powiatów ziemskich, jedno miasto na prawach powiatu, tj. Kielce oraz 101 gmin (wyłączając miasto Kielce), z czego 4 gminy to gminy miejskie, 69 wiejskie i 28 miejsko-wiejskie.

4.1. Dochody budżetowe miast, gmin, powiatów województwa świętokrzyskiego

Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Łączne dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa świętokrzyskiego wyniosły w 2017 roku 6 979,4 mln PLN i w odniesieniu do roku 2016 były wyższe o 7,8%. W ogólnej strukturze dochodów jednostek samorządu terytorialnego o 0,6 p. p. zmniejszył się udział budżetów gmin oraz o 0,7 p. p. zmniejszył się udział budżetów powiatów. Natomiast o 0,9 p. p. zwiększył się udział budżetu województwa oraz o 0,4 p. p. miasta Kielce.

Tabela 15. Budżet jednostek samorządu terytorialnego

WYSZCZEGÓLNIENIE	2013	2014	2015	2016	2017
	w mln PLN				
DOCHODY					
O G Ó Ł E M	5 883,3	6 063,9	6 183,7	6 476,6	6 979,4
rok poprzedni=100	103,4	103,1	102,0	104,7	107,8
Gminy ^a	3 209,2	3 332,6	3 395,7	3 902,3	4 162,5
rok poprzedni=100	102,6	103,8	101,9	114,9	106,7

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

Miasto na prawach powiatu	1 025,5	1 056,2	1 091,1	1 114,0	1 226,8
rok poprzedni=100	104,5	103,0	103,3	102,1	110,1
Powiaty	1 009,0	1 042,0	1 032,7	1 043,7	1 076,3
rok poprzedni=100	101,9	103,3	99,1	101,1	103,1
Województwo	639,6	633,1	664,3	416,6	513,8
rok poprzedni=100	107,8	99,0	104,9	62,7	123,3
WYDATKI					
O G Ó Ł E M	5 976,8	6 170,5	6 238,2	6 258,7	6 981,1
rok poprzedni=100	99,8	103,2	101,1	100,3	111,5
Gminy ^a	3 154,1	3 372,3	3 325,8	3 702,9	4 158,5
rok poprzedni=100	99,0	106,9	98,6	111,3	112,3
Miasto na prawach powiatu	1 062,8	1 108,4	1 204,2	1 150,4	1 268,5
rok poprzedni=100	97,1	104,3	108,6	95,5	110,3
Powiaty	1 025,6	1 067,1	1 018,5	1 021,1	1 069,8
rok poprzedni=100	100,6	104,0	95,4	100,3	104,8
Województwo	734,3	622,8	689,7	384,2	484,2
rok poprzedni=100	106,7	84,8	110,7	55,7	126,0

^a Bez dochodów i wydatków Kielc mających status miasta na prawach powiatu

Źródło: Budżety jednostek samorządu terytorialnego w województwie świętokrzyskim w 2017 r. Urząd Statystyczny w Kielcach

Jeżeli chodzi o dochody własne jednostek samorządu terytorialnego województwa świętokrzyskiego, to w 2017 roku osiągnęły one poziom 2 569,5 mln PLN i były wyższe o 1,5% niż w roku 2016. Dochody i wydatki JST na 1 mieszkańca w 2017 r. podobnie, jak dochody własne również uległy wzrostowi względem 2016 r.

Tabela 16. Dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na 1 mieszkańca

WYSZCZEGÓLNIENIE	2013	2014	2015	2016	2017
	w PLN				
DOCHODY					
Gminy ^a	2 999,2	3 126,4	3 199,1	3 692,6	3 955,3
Miasto na prawach powiatu	5 121,3	5 295,1	5 497,2	5 634,2	6 216,6
Powiaty	942,9	977,6	972,9	987,6	1 022,7
Województwo	503,5	500,3	527,3	332,1	411,2
WYDATKI					
Gminy ^a	2 947,7	3 163,7	3 133,3	3 503,9	3 951,5
Miasto na prawach powiatu	5 307,9	5 556,6	6 067,4	5 818,4	6 428,2
Powiaty	958,4	1 001,1	959,6	966,3	1 016,6
Województwo	578,1	492,1	547,4	306,2	387,5

^a Bez dochodów i wydatków Kielc mających status miasta na prawach powiatu

Źródło: Budżety jednostek samorządu terytorialnego w województwie świętokrzyskim w 2017 r. Urząd Statystyczny w Kielcach

Największy udział w dochodach miały wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych – 40,4%, podatku od nieruchomości – 21,3%, dochody z majątku – 5,5% oraz wpływy z podatku

dochodowego od osób prawnych – 3,8%. Z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych do budżetów jednostek samorządowych województwa wpłynęło 1 039,0 mln PLN, tj. o 9,7% więcej niż w 2016 r. Wyższe o 0,2% były wpływy z podatku od nieruchomości, którego kwota przekroczyła w 2017 roku 547 mln PLN. Zwiększeniu uległy także dochody z majątku, które osiągnęły poziom 141,7 mln PLN (wzrost o 4,9% w stosunku do 2016 r.). Natomiast spadek zanotowano we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych, którego kwota wyniosła ponad 96 mln i była niższa w stosunku do roku 2016 o 2,9%. Z tytułu subwencji ogólnej w 2017 r. świętokrzyskie jednostki samorządu terytorialnego otrzymały kwotę 2 052,1 mln PLN, tj. o 2,7% wyższą niż w roku 2016. Również wyższe niż w 2016 roku były wpływy z tytułu dotacji. W 2017 roku wyniosły one 2 357,8 mln PLN, a to o 21,1% więcej niż w 2016 r.

Dochody budżetów gmin

Analizując budżety gmin świętokrzyskich, łączne dochody gmin (bez miasta na prawach powiatu) wyniosły w 2017 roku 4 162,5 mln PLN i były wyższe o 6,7% niż w roku 2016. Największy udział stanowiły dochody własne – 36,4% dochodów ogółem. **Kwotowo wyniosły one 1 516,1 mln PLN i należały do jednych z niższych w kraju (14 miejsce).** Udział dochodów własnych w budżetach gmin był jednak zróżnicowany i wahał się od 16% w Radoszycach do 64,5% w Sitkówce-Nowinach. Wysoki poziom wskaźnika osiągnęły również gminy Sandomierz – 61,5% oraz Połaniec – 59,7%.

Największą część dochodów własnych gmin stanowił podatek dochodowy od osób fizycznych – 38,6%. Wpływy z tego tytułu były w 2017 r. wyższe niż w 2016 r. o 9,7% i wyniosły 585,0 mln PLN. Wyższy niż w 2016 r. był też wpływ z podatku od nieruchomości, który wyniósł w 2017 r. 437,4 mln PLN (wzrost o 0,4%). Wzrosły również dochody gmin z tytułu dotacji, które wyniosły w 2017 r. 1 507,7 mln PLN (wzrost o 16,6% w stosunku do roku 2016). Gminom województwa świętokrzyskiego zostały przekazane dotacje celowe w kwocie 1 409,2 mln PLN (93,5% dotacji). **W skali kraju to jedna z najniższych kwot (13 miejsce).** Najmniejszy udział w dochodach ogółem dotacje te osiągnęły w gminach Sitkówka-Nowiny – 17%, Połaniec – 22% i Sandomierz – 23,6%. Największym udziałem charakteryzowały się gminy: Klimontów, Obrazów i Tartów po 41,9%, Waśniów – 41,8% oraz Zawichost – 41,7%.

Jeśli chodzi o subwencję ogólną, którą gminy województwa świętokrzyskiego otrzymały w 2017 r. z budżetu państwa, to wyniosła ona 1 138,7 mln PLN. **Była jedną z najniższych kwot w kraju (12 miejsce).** Udział jej w strukturze dochodów ogółem wyniósł 27,4% i kształtował się pomiędzy 12,7% w Połańcu, a 44,5% w Bejskach. W województwie świętokrzyskim w 2017 r. dochody ogółem na 1 mieszkańca gminy wyniosły 3 955 PLN i były wyższe niż w 2016 roku o 263 PLN. Najwyższy dochód na 1 mieszkańca zanotowano w gminie Sitkówka-Nowiny – 7 416 PLN i Połaniec – 5 924 PLN, natomiast najniższy w gminie Bejsce – 3 278 PLN.

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

Porównując dochody ogółem na 1 mieszkańca, to świętokrzyskie gminy znalazły się na przedostatnim miejscu w kraju. Niższe dochody w wysokości 3 778,28 PLN zanotowały gminy w województwie opolskim. Najwyższe wynosiły 4 857,96 PLN na 1 mieszkańca i zostały zanotowane w województwie pomorskim.

Wykres 18. Dochody budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w 2017 roku

Źródło: GUS/BDL

Dochody powiatów i miasta na prawach powiatu

Według danych statystycznych w 2017 r. świętokrzyskie powiaty, z pominięciem miasta na prawach powiatu, osiągnęły łączne dochody na poziomie 1 076,3 mln PLN. W stosunku do roku 2016 były one wyższe o 3,1%. **W skali kraju pod tym względem region świętokrzyski zajął 13 pozycję.** Najwyższą wartość dochodów uzyskał powiat kielecki – 138,1 mln PLN oraz ostrowiecki – 126,8 mln PLN. Najniższe kwoty dochodów zanotowano w powiecie pińczowskim – 42,5 mln PLN, kazimierskim – 43,8 mln PLN i włoszczowskim – 45,8 mln PLN. Dochody powiatów podobnie, jak i gmin wzrosły względem roku 2016, jednakże w odniesieniu do wartości krajowych były jednymi z najniższych. Niższe dochody ogółem osiągnęły tylko województwa: podlaskie, lubuskie i opolskie.

Spośród dochodów budżetów powiatów największy udział stanowiła subwencja ogólna – 46,4%, której wartość w 2017 roku wyniosła 499,4 mln PLN i była wyższa niż w 2016 roku o 0,5%. Udział subwencji w dochodach poszczególnych powiatów był zróżnicowany i stanowił od 37,2% w powiecie kieleckim do 52,7% w powiecie skarżyskim.

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

Jeżeli chodzi o dochody własne, to w 2017 r. stanowiły one 29,8% dochodów budżetów powiatów, a ich wartość osiągnęła poziom 320,4 mln PLN (o 5,9% więcej niż w roku 2016). **W odniesieniu do pozostałych województw wskaźnik ten był jednym z niższych (13 miejsce).** Na ten stan złożyły się zwiększone wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych (158,3 mln PLN, tj. 9,4% więcej niż w 2016 r.). Najwyższy udział dochodów własnych w dochodach ogółem odnotowano w powiatach: kieleckim – 41,6%; opatowskim – 33,3%; starachowickim – 32,6%, natomiast najniższy w powiecie buskim – 22,7%.

W 2017 r. powiaty województwa świętokrzyskiego otrzymały również dotacje w łącznej kwocie 256,5 mln PLN, co stanowiło 23,8% ogółu ich dochodów. **Jednakże była to jedna z najniższych kwot w kraju (14 miejsce).** W odniesieniu do roku 2016 wartość dotacji wzrosła o 5,1%. Większość z nich, bo aż 90,1% stanowiły dotacje celowe, których najwyższy udział w dochodach ogółem zanotowano w powiatach: włoszczowskim – 26,2%; starachowickim – 25,3% oraz pińczowskim – 25,5%. Najniższy natomiast zanotowano w powiatach: sandomierskim – 18,3%, kieleckim – 18,9%, skarżyskim – 19,0% oraz ostrowieckim – 19,3%. **Kwota subwencji ogólnej, jaką otrzymały w 2017 r. świętokrzyskie powiaty wyniosła 499,39 mln PLN. Należała jednak do jednej z niższych w kraju (11 miejsce).**

Biorąc pod uwagę dochody powiatów województwa świętokrzyskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca, to wyniosły one 1 022,7 PLN w 2017 r. wobec 987,6 PLN w 2016 r. Najwyższy dochód ogółem na 1 mieszkańca zanotowano w powiecie opatowskim – 1 583 PLN, a najniższy w powiecie kieleckim – 660 PLN. **Przy czym w odniesieniu do pozostałych województw świętokrzyskie zajęło pod tym względem 4 miejsce.**

Analizując sytuację miasta Kielce, na koniec roku 2017 po stronie dochodów została zanotowana kwota 1 226,8 mln PLN, czyli 10,1% wyższa niż w 2016 r. W analizowanym roku miasto Kielce wypracowało dochody własne na poziomie 616,7 mln PLN, co stanowiło 50,3% dochodów ogółem. W stosunku do roku 2016, dochody własne miasta wzrosły o 2,8%. Największy udział w dochodach własnych miał podatek dochodowy od osób fizycznych – 42,5%, jak również wpływ z podatku od nieruchomości – 17,8%.

Biorąc pod uwagę dotacje, miasto Kielce w 2017 r. otrzymało 335,6 mln PLN, co stanowiło 27,4% dochodów ogółem. 22,4% wpływów do budżetu stanowiła subwencja ogólna, której wartość w 2017 r. wyniosła 274,5 mln PLN, tj. o 3,4% więcej niż w roku 2016. Natomiast dochody Kielce na 1 mieszkańca zwiększyły się w odniesieniu do roku 2016 o 10,3% i wzrosły do poziomu 6 217 PLN.

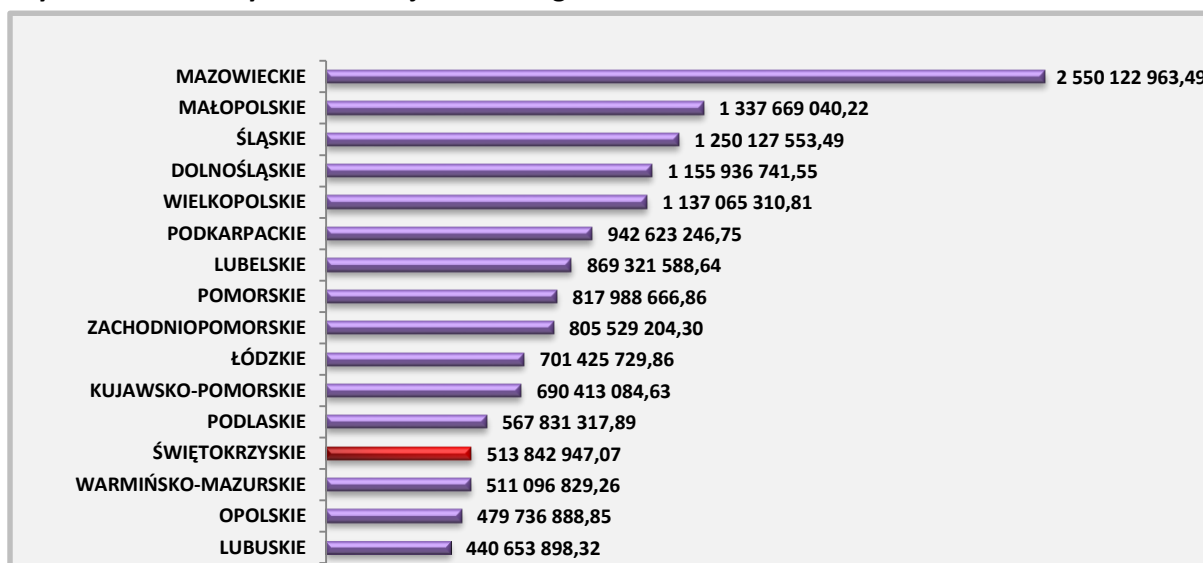
Dochody województwa

Według danych statystycznych w 2017 r. dochody województwa świętokrzyskiego wyniosły 513,8 mln PLN (**13 miejsce w kraju**) i w porównaniu do roku 2016 wzrosły o 23,3%. Środki pochodzące z dotacji celowych (z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej i inne zlecone ustawami, z tytułu porozumień z organami administracji rządowej, na zadania własne, na

współfinansowanie programów i projektów realizowanych ze środków z funduszy strukturalnych; na realizację zadań na podstawie porozumień z jednostkami samorządu terytorialnego; z funduszy celowych; dotacji otrzymanych w ramach programów i projektów finansowanych z funduszy strukturalnych), płatności z budżetu środków europejskich oraz innych środków zagranicznych zostały uzyskane w kwocie około 258 mln PLN, co stanowi 50,2% dochodów ogółem. W porównaniu z rokiem 2016 dochody z wymienionych źródeł wzrosły o 60,4%. W 2017 roku dotacje z budżetu państwa i płatności z budżetu środków europejskich, a także inne środki zagraniczne przeznaczone na realizację projektów w ramach programów operacyjnych stanowiły 71,9% dochodów wymienionych powyżej. **Kwota dotacji celowych (z wyłączeniem dotacji celowych z budżetu państwa na finansowanie i współfinansowanie krajowe programów i projektów realizowanych ze środków z funduszy strukturalnych) dla województwa świętokrzyskiego w 2017 roku wyniosła prawie 72,6 mln PLN, co dało nam pod tym względem 14 miejsce w kraju.**

Uzyskana przez województwo świętokrzyskie kwota dochodów ogółem była jedną z pięciu najniższych w skali kraju. Wśród województw z niską wartością dochodów oprócz świętokrzyskiego znalazły się również: lubuskie, opolskie, podlaskie i warmińsko-mazurskie.

Wykres 19. Dochody budżetu województw ogółem w 2017 roku w PLN

Źródło: GUS/BDL

Jeżeli chodzi o dochody z tytułu subwencji ogólnej to w 2017 r. ukształtowały się one na poziomie 139,6 mln PLN i były wyższe niż w 2016 r. o 20,7%. Ich udział w dochodach ogółem wynosił 27,2%. **W odniesieniu do pozostałych województw dało nam to 8 pozycję.** Natomiast dochody własne województwa stanowiły 22,6% ogółu, a ich kwota wynosiła 116,3 mln PLN. W porównaniu z rokiem 2016 były one niższe o 17%. **Osiągnięte przez województwo świętokrzyskie w 2017 roku dochody własne były najniższe w kraju (16 pozycja).** Największy udział w dochodach własnych województwa

świętokrzyskiego miały wpływy z podatku dochodowego od osób prawnych – 53,7%, a wpływy od osób fizycznych stanowiły 28,7%.

Biorąc pod uwagę dochody ogółem na 1 mieszkańca to w 2017 r. wyniosły one 411,1 PLN, podczas, gdy w 2016 r. kształtowały się na poziomie 332,0 PLN. Warto wspomnieć, że dochód ten był wyższy niż ogólnokrajowy, który w 2017 r. wyniósł 384,4 PLN.

4.2. Wydatki budżetowe miast, gmin, powiatów województwa świętokrzyskiego

Wydatki jednostek samorządu terytorialnego

W 2017 r. wydatki jednostek samorządowych w regionie świętokrzyskim ogółem wyniosły 6 981,0 mln PLN i były wyższe niż w 2016 r. o 11,5%. W skali roku wydatki budżetów gmin wzrosły o 12,3%, wydatki budżetów powiatów o 4,8%, a w budżecie miasta Kielce o 10,3%. Jednakże największy wzrost wydatków, bo aż o 26% zanotowano w budżecie województwa. Wyższy niż w 2016 r. udział w wydatkach ogółem miały wydatki budżetów gmin, które stanowiły aż 59,6% w całej strukturze (2016 r. – 59,2%). Zwiększył się również udział wydatków województwa, które w 2017 r. stanowiły 6,9% (2016 r. – 6,1%, przy wydatkach ogółem 6 258,6 mln PLN). Spadkowi uległy wydatki miasta Kielce, które w 2016 r. stanowiły 18,4%, a w 2017 r. już 18,2% oraz wydatki powiatów, które w 2016 r. stanowiły 16,3%, a w 2017 r. już 15,3%.

Wydatki bieżące budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2017 r. osiągnęły poziom 5 983,6 mln PLN i stanowiły 85,7% wydatków ogółem. Względem roku 2016 wzrosły o 6,7%. Na wydatki majątkowe z budżetów JST przeznaczono 997,4 mln PLN, a to o 53,9% więcej niż w 2016 r. Ich udział w wydatkach ogółem ukształtował się na poziomie 14,3%.

Wydatki gmin

Na koniec 2017 r. wydatki gmin w województwie świętokrzyskim wyniosły 4 158,5 mln PLN i w stosunku do roku 2016 ich wysokość wzrosła o 12,3%. **Pod tym względem w skali kraju region zajął 13 pozycję.** Wydatki bieżące stanowiły 88,1% wydatków ogółem (w stosunku do roku 2016 wzrost o 7,9%). 34% wydatków stanowiły świadczenia na rzecz osób fizycznych, których udział w porównaniu z rokiem 2016 zwiększył się o 2,1 p. p. Na wynagrodzenia gminy przeznaczyły 31,7% wydatków, to o 1,2 p. p. mniej niż w 2016 r. Największy udział wynagrodzeń w wydatkach bieżących odnotowano w gminach: Sitkówka-Nowiny – 37,6%; Mirzec – 37,2% i Radków – 37,1%, a najmniejszy w Dwikożach – 21,1%; Wojciechowicach – 21,2%, Wilczycach – 21,9% oraz w Waśniowie – 22%.

Również wydatki majątkowe budżetów gmin w 2017 r. były wyższe niż w 2016 i to aż o 61,4%. W 2017 r. wyniosły one 492,8 mln PLN i stanowiły 11,9% wydatków ogółem. W 99% były one przeznaczone na inwestycje, których wartość wyniosła 487,8 mln PLN i w skali roku wzrosła o 64,3%.

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

Największy udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem zanotowano w gminie Sitkówka-Nowiny – 39,1%, a najmniejszy w gminie Osiek – 1% i Skalmierz – 1,1%. Duży udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem zanotowano w gminach: Czarnocin – 26,5%; Strawczyn – 25,7%; Morawica – 23,9% oraz Nowy Korczyn – 23,4%. W skali kraju udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem był jednym z najniższych. Niższy udział miało jedynie województwo opolskie i wynosił on 11,4%.

W strukturze wydatków budżetów gmin według działów najwięcej środków przeznaczono na oświatę i wychowanie – 30,1% wydatków ogółem; równie dużą część środków przekazano w ramach działu rodzina – 27,5%. Istotną część wydatkowano także na: administrację publiczną – 9,6%, transport i łączność – 7,3%, gospodarkę komunalną i ochronę środowiska – 6,5% oraz pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej – 6,4%. Wydatki ogółem na 1 mieszkańca gminy w województwie świętokrzyskim w 2017 r. ukształtowały się na poziomie 3 951,5 PLN (wobec 4 338,0 PLN w kraju) i były wyższe niż w roku poprzednim. **W odniesieniu do pozostałych województw wydatki te były jedne z najniższych w kraju (15 pozycja). Niższe odnotowano jedynie w województwie opolskim.** Najwyższe wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca poniosły gminy Sitkówka–Nowiny – 9 170 PLN oraz Połaniec – 6 256 PLN, natomiast najmniejsze kwoty wydatkowano w gminie Bejsce – 3 194 PLN.

Wydatki powiatów i miasta Kielce

W 2017 roku wydatki powiatów (bez miasta na prawach powiatu) zamknęły się kwotą 1 069,8 mln PLN, co oznacza wzrost w skali roku o 4,8%. W ich strukturze przeważały wydatki bieżące, które wyniosły 932,9 mln PLN, tj. 87,2% wydatków ogółem, z kolei wydatki majątkowe stanowiły 12,8%, a ich wartość wyniosła 136,9 mln PLN. Wydatki bieżące powiatów przeznaczono w większości na: wynagrodzenia – 55,1%, zakup materiałów i usług – 16,4%, pochodne od wynagrodzeń – 9,2% oraz dotacje – 7,1%. Wydatki majątkowe niemal w całości (97,6%) przeznaczone zostały na realizację zadań inwestycyjnych. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem osiągnął najwyższe wartości w powiatach: włoszczowskim – 20,0% oraz koneckim – 18,9%; podczas, gdy w powiecie opatowskim – jedynie 4,2%. W odniesieniu do wartości krajowych dotyczących wydatków inwestycyjnych, to powiaty regionu świętokrzyskiego znalazły się w ostatniej trójce pod tym względem. Niższe wydatki inwestycyjne miały jedynie województwa opolskie i województwo lubuskie.

Wydatki powiatów na 1 mieszkańca wyniosły 1 016,5 PLN w 2017 r. wobec 966,2 PLN w 2016. Największą kwotę wydatków na 1 mieszkańca odnotowano w powiecie opatowskim – 1 469 PLN, a najmniejszą w powiecie kieleckim – 616 PLN. W skali kraju były to jedne z najwyższych wydatków na 1 mieszkańca. Wydatki powiatów świętokrzyskich w tej materii były wyższe niż np. wydatki województwa dolnośląskiego, które w 2017 r. wyniosły 1 008,81 PLN.

Wykres 20. Wydatki powiatów województwa świętokrzyskiego na 1 mieszkańca w 2017 roku na tle kraju

Źródło: GUS/BDL

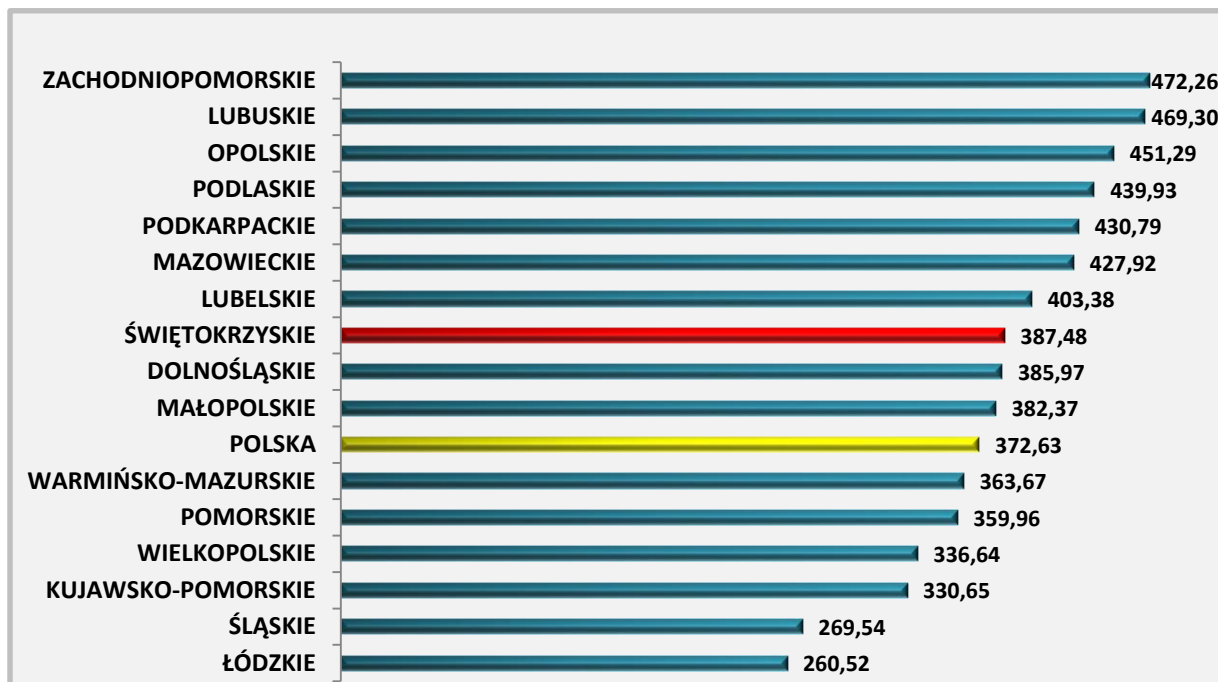
Jeżeli chodzi o miasto Kielce to w 2017 r. wydatki ogółem zamknęły się kwotą 1 268,5 mln PLN i wzrosły w stosunku do wydatków z poprzedniego roku o 10,3%. Wydatki bieżące wyniosły 1 080,4 mln PLN i stanowiły 85,2% wydatków ogółem. Istotną część wydatków bieżących przeznaczono na wynagrodzenia – 34,1%, zakup materiałów i usług – 25,7% oraz na świadczenia na rzecz osób fizycznych – 19,9%. Na wydatki majątkowe miasto Kielce przeznaczyło 188,1 mln PLN, czyli o 35,6% więcej niż w 2016 r. Środki te w przeważającej części (95,3%) przeznaczone były na zadania inwestycyjne. Wydatki miasta Kielce w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 6 428 PLN, czyli o 10,5% więcej niż w 2016 r.

Wydatki województwa

Na koniec 2017 roku wydatki ogółem województwa świętokrzyskiego zamknęły się kwotą 484,2 mln PLN i były o 26,0% większe niż w roku poprzednim. Wydatki bieżące stanowiły 62,9% wydatków ogółem. W 2017 r. wyniosły 304,7 mln PLN i w odniesieniu do 2016 ciągu roku (290,0 mln PLN) wzrosły o około 5,1%. Na wydatki majątkowe samorząd województwa przeznaczył 179,5 mln PLN, tj. o 90,7% więcej niż w 2016 r. Środki te w ponad 99 % przeznaczono na inwestycje.

W 2017 r. wydatki ogółem budżetu województwa na 1 mieszkańca wyniosły 387,4 PLN i były o 26,5% wyższe niż w 2016 r. (306,2 PLN). Wydatki te były wyższe niż w najsilniejszych gospodarczo województwach kraju. W 2017 r. w świętokrzyskim wydano na 1 mieszkańca więcej niż województwie małopolskim, czy dolnośląskim.

Wykres 21. Wydatki ogółem budżetu województwa świętokrzyskiego na 1 mieszkańca w 2017 roku na tle kraju

Źródło: GUS/BDL

4.3. Wynik budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa świętokrzyskiego

Zebrane dane statystyczne dotyczące dochodów i wydatków obrazują, że budżety JST w 2017 roku łącznie zamknęły się na minusie. Ogólna kwota deficytu wyniosła -1,65 mln PLN, podczas, gdy w 2016 roku JST odnotowano znaczną nadwyżkę budżetową w wysokości 217,9 mln PLN. Analizując wynik budżetu poszczególnych jednostek można zauważyć, że miasto Kielce uzyskało deficyt w wysokości 41,8 mln PLN, natomiast budżety gmin uzyskały nadwyżkę wynoszącą 4,0 mln PLN, budżety powiatów – 6,5 mln PLN, budżet województwa – 29,6 mln PLN. Biorąc pod uwagę wyłącznie budżety gmin (bez miasta na prawach powiatu), to z danych statystycznych wynika, że w analizowanym 2017 roku na 101 analizowanych gmin województwa świętokrzyskiego 58 gmin uzyskało nadwyżkę budżetową, a 43 gminy zanotowały deficyt.

Tabela 17. Wyniki budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2016 i 2017 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Dochody		Wydatki		Wynik budżetów deficyt (-)/ nadwyżka (+)	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
	w mln. PLN					
Gminy ^a	3 902,3	4 162,5	3 702,9	4 158,5	199,3	4,0
Miasto na prawach powiatu	1 114,0	1 226,8	1 150,4	1 268,5	-36,4	-41,8
Powiaty	1 043,7	1 076,3	1 021,1	1 069,8	22,6	6,5
Województwo	416,6	513,8	384,2	484,2	32,4	29,6
OGÓŁEM	6 476,59	6 979,39	6 258,66	6 981,05	217,93	-1,65

^a Bez dochodów i wydatków Kielc

Źródło: Budżety jednostek samorządu terytorialnego w województwie świętokrzyskim w 2017 r. Urząd Statystyczny w Kielcach

CZĘŚĆ II - SYNTETYCZNY OPIS REALIZACJI POLITYK, PROGRAMÓW I STRATEGII

1. OPIS PROGRAMÓW I STRATEGII

Zasadnicze kierunki rozwoju województwa świętokrzyskiego są zdefiniowane w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 (SRWŚ), która stanowi całościową koncepcję rozwoju województwa w perspektywie średniookresowej oraz wskazuje cele strategiczne prowadzenia polityki rozwoju na poziomie regionu. Jest to podstawowy instrument koordynacji programów operacyjnych i rozwojowych.

SRWŚ zawiera 6 celów strategicznych:

1. Koncentracja na poprawie infrastruktury regionalnej.
2. Koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego regionu.
3. Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki regionu.
4. Koncentracja na zwiększeniu roli ośrodków miejskich w stymulowaniu rozwoju gospodarczego regionu.
5. Koncentracja na rozwoju obszarów wiejskich.
6. Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu.

Zarząd Województwa Świętokrzyskiego w 2018 roku wdrażał programy i strategie, dotyczące różnorodnych obszarów, m. in.: polityki społecznej, ochrony zdrowia, czy infrastruktury transportowej.

Biorąc pod uwagę zakres tematyczny dokumentów, wiele z nich wpisywało się w więcej niż jeden celów strategicznych SRWŚ i dlatego zostały przypisane oraz krótko zaprezentowane w Raporcie, jako realizujące. Tym samym:

- **5 programów/dokumentów strategicznych** zostało przypisanych, jako realizujące założenia 1 Celu strategicznego SRWŚ.
- **5 programów/dokumentów strategicznych** zostało przypisanych, jako realizujące założenia 2 Celu strategicznego SRWŚ.
- **17 programów/dokumentów strategicznych** zostało przypisanych, jako realizujące założenia 3 Celu strategicznego SRWŚ.
- **7 programy/dokumenty strategiczne** zostały przypisane, jako realizujące założenia 4 Celu strategicznego SRWŚ.
- **9 programów/dokumentów strategicznych** zostało przypisanych, jako realizujące założenia 5 Celu strategicznego SRWŚ.
- **5 programów/dokumentów strategicznych** zostało przypisanych, jako realizujące założenia 6 Celu strategicznego SRWŚ.

Większość programów i dokumentów strategicznych, realizowanych przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego w 2018 roku, obejmowało swym zakresem określony obszar, wymagający wsparcia. Jednak programem, który kompleksowo wpisuje się we wszystkie cele SRWŚ jest **REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO NA LATA 2014-2020**.

Celem tego programu jest umacnianie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki regionalnej, jak również budowa potencjału regionalnych przedsiębiorstw. Wsparcie programu obejmuje także obszar rynku pracy, włączenia społecznego, edukacji oraz sferę usług publicznych.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 został przyjęty Decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej z dnia 12 lutego 2015 r.

Zgodnie z zasadą n+3, która określa dodatkowy okres na realizację i rozliczenie projektów i programów współfinansowanych z Funduszy Europejskich - ze środków przyznanych RPOWŚ 2014-2020 faktycznie korzystać można do roku 2023.

Poszczególne obszary objęte wsparciem w ramach programu, znajdują odzwierciedlenie we wszystkich celach SRWŚ i stanowią odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby regionalne. Wśród nich można wymienić, m.in.: zwalczanie ubóstwa poprzez wzrost zatrudnienia, aktywizację społeczno-zawodową społeczeństwa poprzez wspieranie zatrudnienia oraz przekwalifikowywanie zawodowe i dostosowywanie do wymogów rynku pracy, podnoszenie poziomu usług edukacyjnych na wszystkich poziomach, wspieranie szkół zawodowych, profilaktykę prozdrowotną, umacnianie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki regionalnej oraz budowę potencjału regionalnych przedsiębiorstw.

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

W ramach RPOWŚ 2014-2020 wydzielonych zostało **11 Osi priorytetowych** (w tym jedna Oś dotycząca Pomocy Technicznej). Alokacja środków unijnych na Program wynosi: **1 364 543 593 EUR** (wraz ze środkami rezerwy wykonania).

Funkcję Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 (IZ RPOWŚ 2014-2020) pełni Zarząd Województwa Świętokrzyskiego.

IZ RPOWŚ 2014-2020 została również powierzona funkcja Instytucji Certyfikującej: w ramach systemu realizacji monitoringu Programu - zadania skoncentrowano w strukturze Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, w której wyodrębniono komórki organizacyjne o funkcjach zarządzania Programem oraz funkcjach wdrażających oraz certyfikujących.

Utworzono również dwie instytucje pośredniczące, tj.:

- IP WUP: Instytucja Pośrednicząca Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach, realizująca zadania Programu, dotyczące rynku pracy,
- IP ZIT – Instytucja Pośrednicząca w ramach instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, odpowiedzialna za wybór projektów, realizujących Strategię Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020, ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz za identyfikację projektów pozakonkursowych, współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) w ramach RPOWŚ 2014-2020.

Zakres tematyczny poszczególnych Osi priorytetowych RPOWŚ na lata 2014-2020:

1) Oś priorytetowa 1. Innowacje i nauka - projekty realizowane w ramach Osi ukierunkowane są na wzrost poziomu innowacyjności gospodarki województwa, głównie poprzez inwestycje podnoszące potencjał sektora badawczo-rozwojowego dla rozwoju przedsiębiorczości. Wsparcie oferowane w ramach Osi priorytetowej 1 umożliwia beneficjentom pozyskanie dofinansowania na rozwój infrastruktury i działalności badawczo-rozwojowej oraz wdrażanie innowacyjnych technologii i nowych produktów.

2) Oś priorytetowa 2. Konkurencyjna gospodarka - projekty realizowane w ramach Osi ukierunkowane są na:

- wsparcie świętokrzyskich Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB) oraz wdrożenie popytowego systemu wsparcia dla przedsiębiorców poprzez udzielanie im voucherów na realizację usług doradczych przez IOB,
- tworzenie nowych terenów inwestycyjnych (uzbrojenie terenu w instalacje, tj. wodociągi, kanalizację sanitarną i deszczową, ciepłociąg oraz w sieci elektryczne i teletechniczne),
- promocję gospodarczą kluczowych branż gospodarki i regionu,
- wsparcie inwestycyjne sektora MŚP,

- wsparcie rozwoju przedsiębiorstw i wzrostu aktywności gospodarczej mieszkańców regionu poprzez ułatwienie dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji, tj. instrumentów finansowych.

3) Oś priorytetowa 3. Efektywna i zielona energia - projekty realizowane w ramach Osi ukierunkowane są na:

- zwiększenie poziomu wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, poprzez wytwarzanie i dystrybucję tej energii,
- promowanie efektywności energetycznej i OZE w przedsiębiorstwach,
- poprawę efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym,
- wsparcie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej,
- realizację założeń planów niskoemisyjnych.

4) Oś priorytetowa 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe - projekty realizowane w ramach Osi ukierunkowane są na: przeciwdziałanie skutkom klęsk żywiołowych oraz usuwanie ich skutków, gospodarkę odpadami i wodno-ściekową, zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz ochronę i wykorzystanie obszarów cennych przyrodniczo.

5) Oś priorytetowa 5. Nowoczesna komunikacja - projekty realizowane w ramach Osi ukierunkowane są na: budowę, rozbudowę, przebudowę infrastruktury drogowej regionu, inwestycje w transport kolejowy (w tym zakup taboru).

6) Oś priorytetowa 6. Rozwój miast - projekty realizowane w ramach Osi ukierunkowane są na:

- zwiększenie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w sektorze publicznym,
- promowanie strategii niskoemisyjnych oraz zrównoważonej mobilności miejskiej,
- ochronę i wykorzystanie obszarów cennych przyrodniczo,
- podniesienie standardów połączeń drogowych na drogach o różnej kategorii w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym,
- rewitalizację obszarów miejskich i wiejskich - działania dotyczące kompleksowych inwestycji mających na celu ożywienie zdegradowanych obszarów, które utraciły swoją pierwotną funkcję,
- wsparcie infrastruktury edukacyjnej, służącej kształceniu zawodowemu i uczeniu się przez całe życie.

7) Oś priorytetowa 7. Sprawne usługi publiczne - projekty realizowane w ramach Osi ukierunkowane są na: rozwój e-społeczeństwa i wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-kultury i e-zdrowia, rozwój potencjału endogenicznego, jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, infrastrukturę zdrowotną i społeczną oraz rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.

8) Oś priorytetowa 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo - projekty realizowane w ramach Osi ukierunkowane są na:

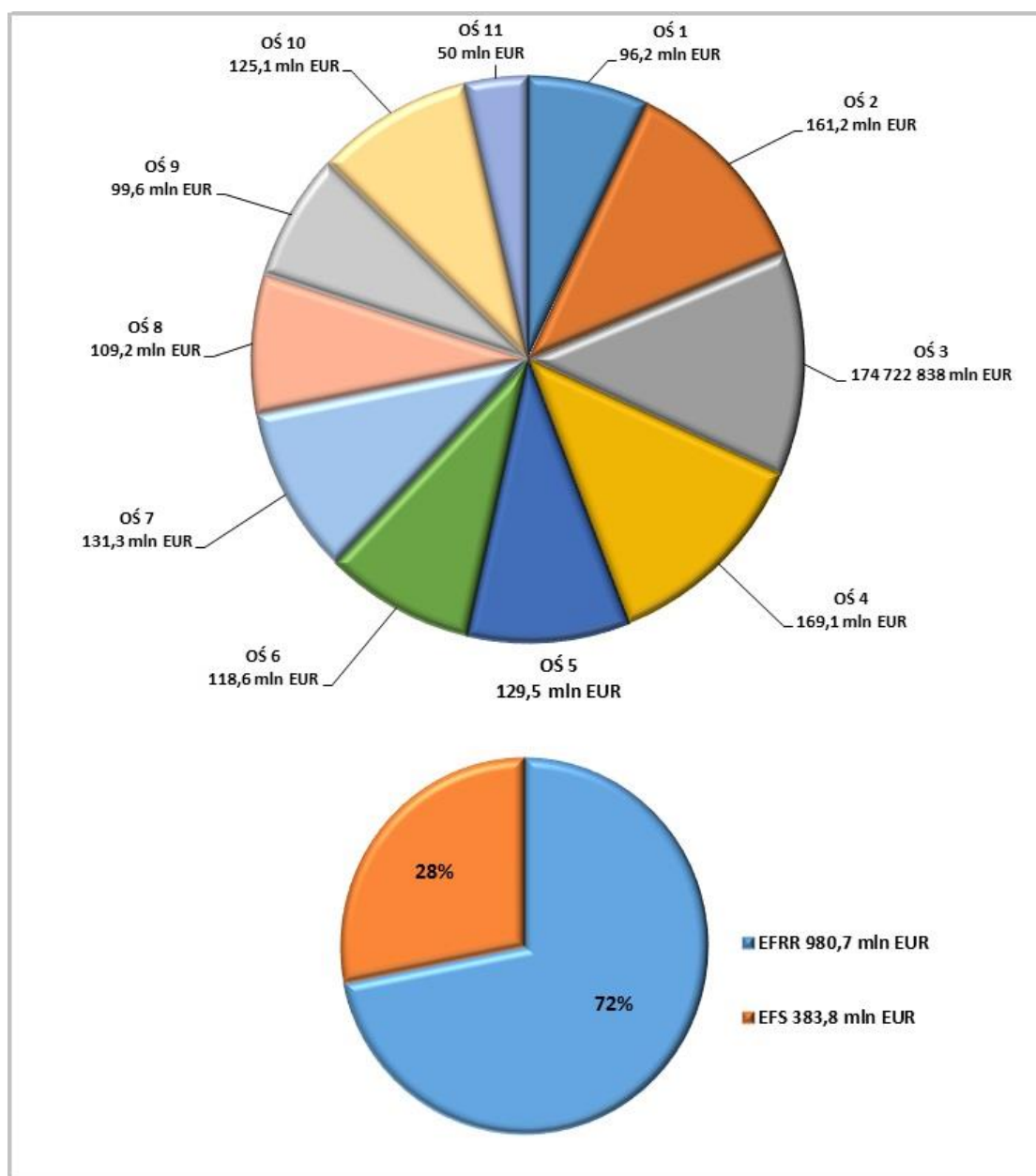
- równy dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego, poprzez zwiększenie dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3,
- przeciwdziałanie przedwczesnemu opuszczaniu rynku pracy przez osoby w wieku aktywności zawodowej,
- wsparcie profilaktyki zdrowotnej,
- zwiększenie dostępu do edukacji przedszkolnej, podnoszenie jakości edukacji na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym, a także jej większego powiązania z rynkiem pracy,
- wsparcie kształcenia osób dorosłych w procesie podnoszenia umiejętności lub kwalifikacji w obszarze ICT i języków obcych,
- rozwój i poprawę jakości szkolnictwa zawodowego.

9) Oś priorytetowa 9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem - projekty realizowane w ramach Osi ukierunkowane są na: aktywną integrację zwiększającą szanse na zatrudnienie, ułatwienie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych, wsparcie ekonomii i przedsiębiorczości społecznej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia.

10) Oś priorytetowa 10. Otwarty rynek pracy - projekty realizowane w ramach Osi ukierunkowane są na: działania publicznych służb zatrudnienia na rzecz podniesienia aktywności zawodowej osób powyżej 29 roku życia, mobilność zawodową, rozwój przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy, przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian.

Poniższe wykresy prezentują alokację z podziałem na poszczególne Osie RPOWŚ na lata 2014-2020 oraz podział środków na Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i Europejski Funduszu Społecznego.

Wykres 22. Podział środków w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020

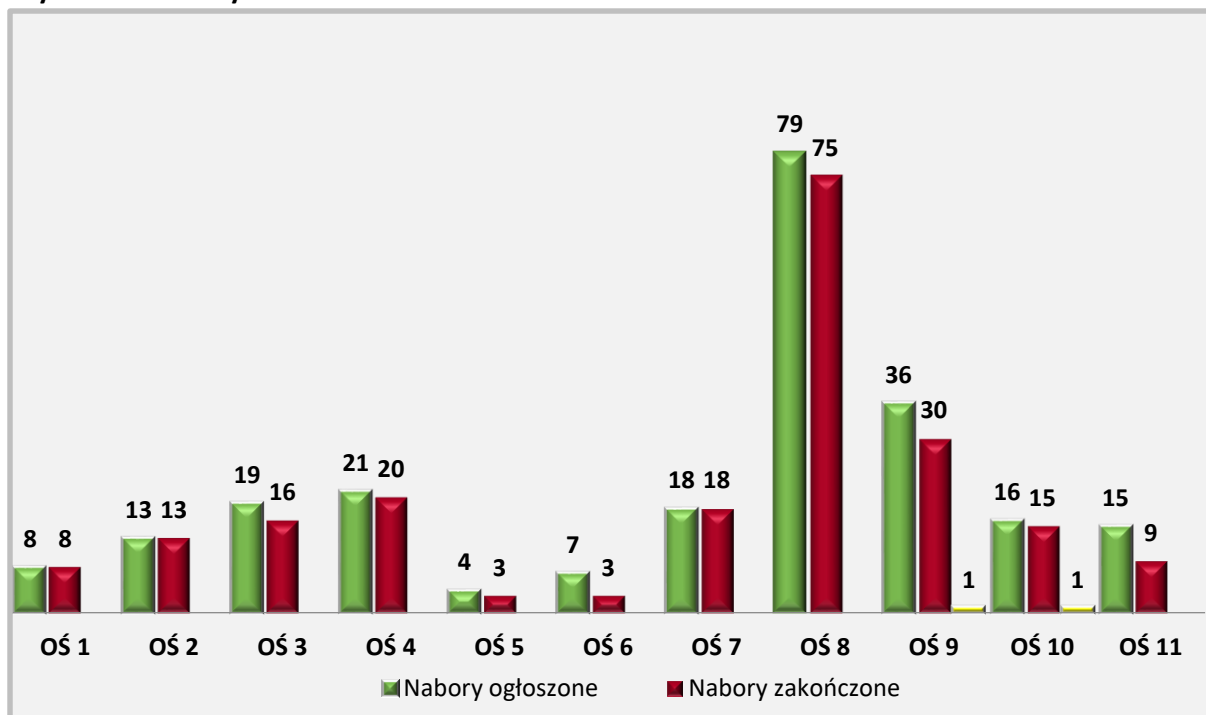

Źródło: Centralny System teleinformatyczny SL 2014

W 2018 r. przeprowadzono 63 naborów, w tym 51 naborów w trybie konkursowym i 12 naborów w trybie pozakonkursowym. Budżet naborów wyniósł 1 135 683 842,55 PLN (263,94 mln Euro). Zakończono 56 naborów, w tym 20 w ramach EFRR i 36 w ramach EFS.

Od początku realizacji Programu do końca 2018 r. ogłoszono 236 naborów, w tym 193 nabory konkursowe i 43 nabory pozakonkursowe. Budżet naborów wyniósł 5 967 780 377 PLN (1,39 mld Euro). Najwięcej, bo 79 naborów, było w Osi priorytetowej 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo. Zakończono 210 naborów i 2 unieważniono.

Wykres 23. Nabory w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020

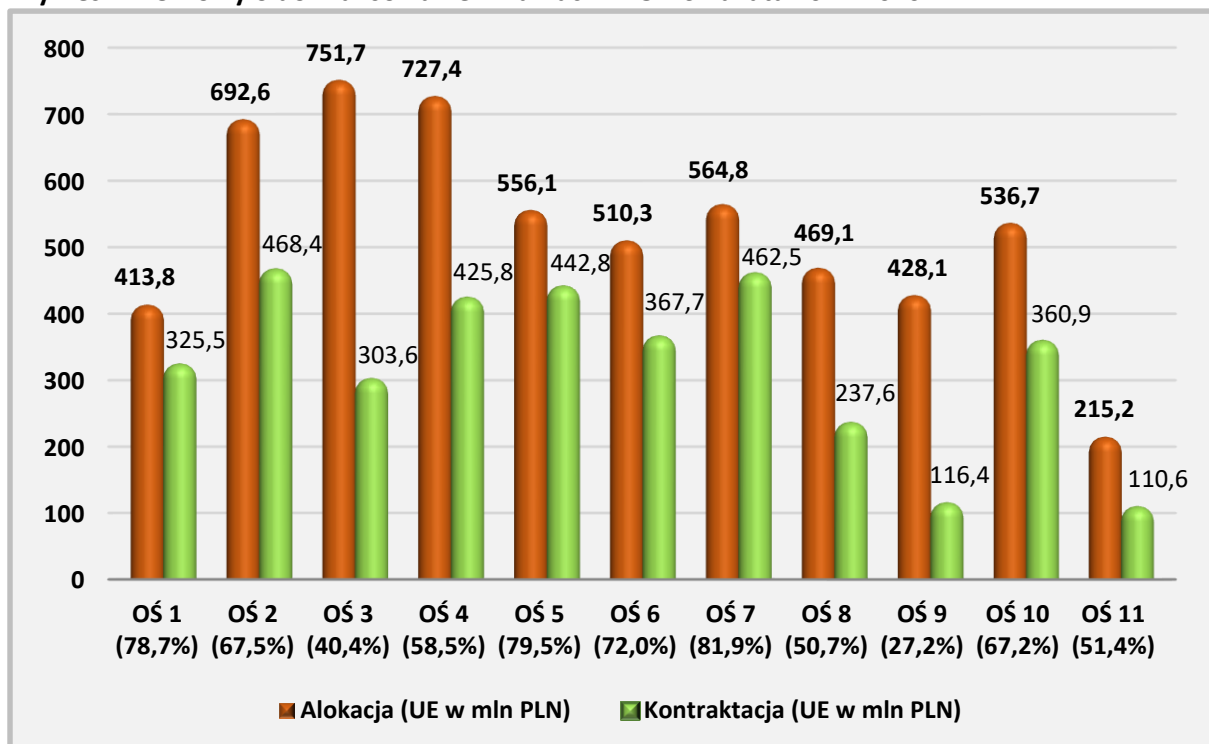

Źródło: Centralny system teleinformatyczny SL 2014

Na koniec 2018 r. na realizację **1 622 umów o dofinansowanie** zakontraktowano kwotę środków UE w wysokości 3 621 912 486,7 PLN, w tym 2 796 327 254 PLN EFRR i 825 585 233 PLN EFS.

Kontraktacja dla całego RPOWŚ 2014–2020 wyniosła 61,7%, w tym dla EFRR 66,3% dla EFS 50,1%. Na dzień 31.12.2018 r. podpisane były również 74 pre-umowy na kwotę wkładu UE **478 113 872 PLN – EFRR**.

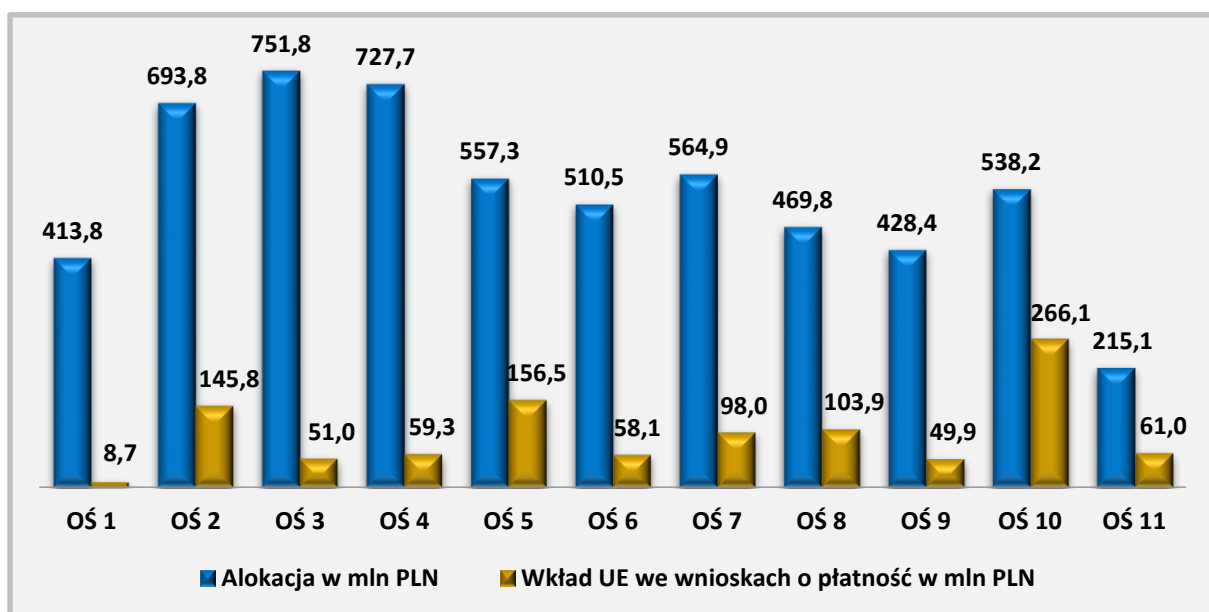
Wykres 24. Umowy o dofinansowanie w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020

Źródło: Centralny system teleinformatyczny SL 2014

Poniższy wykres prezentuje **poziom alokacji i wkładu UE we wnioskach o płatność (w mln PLN) z podziałem** na poszczególne Osi RPOWŚ na lata 2014-2020.

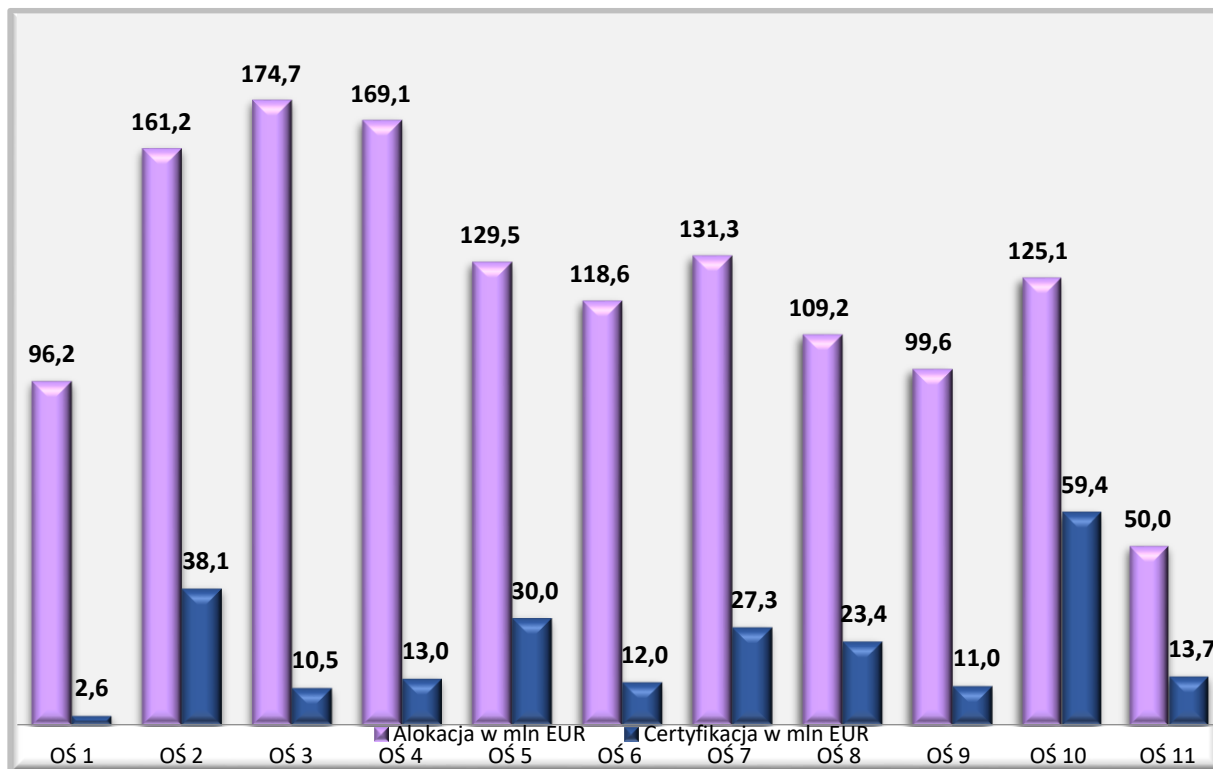
Wykres 25. Poziom alokacji i wkładu UE we wnioskach o płatność w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020

Źródło: Centralny system teleinformatyczny SL 2014

Poziom **alokacji i certyfikacji** zaprezentowany w kwotach Euro (w mln Euro), zgodnie z kursem Euro przyjętym do Sprawozdania rocznego z realizacji RPOWŚ na lata 2014-2020 (4,3028).

Wykres 26. Poziom alokacji i certyfikacji w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020

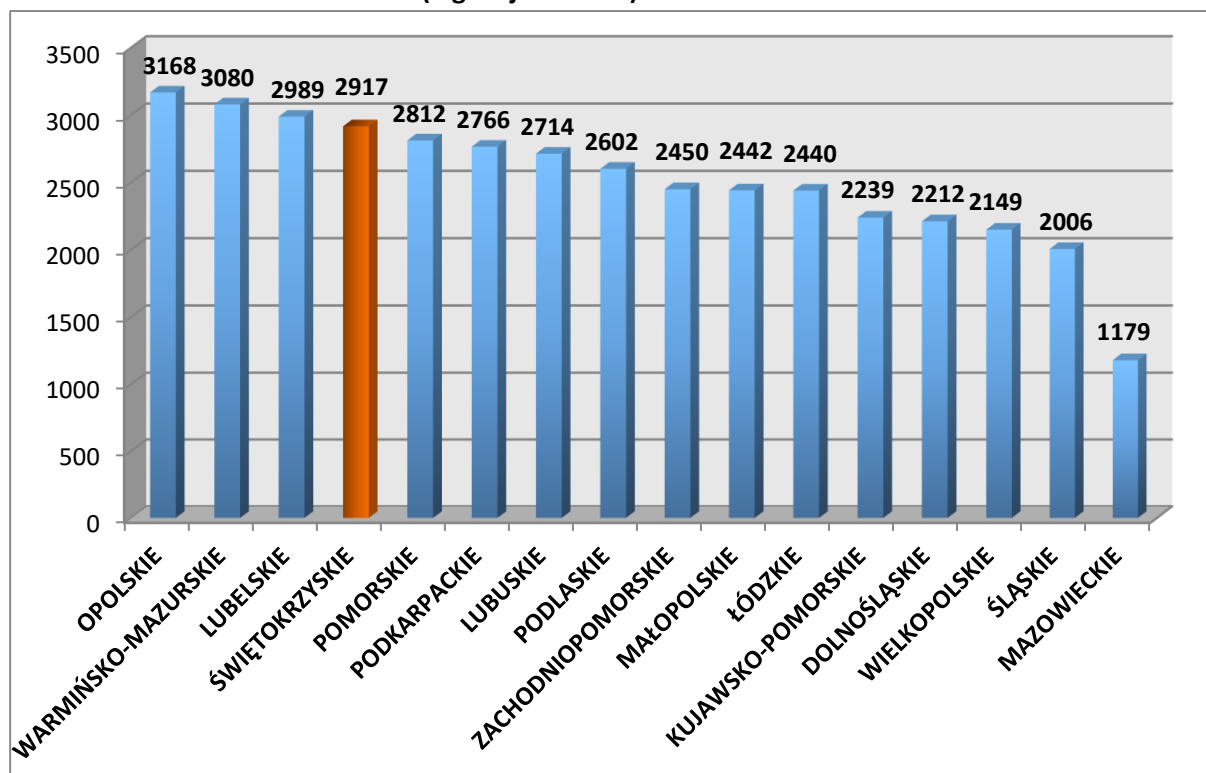

Źródło: Centralny system teleinformatyczny SL 2014

Na koniec 2018 roku nie zidentyfikowano istotnych zagrożeń dla prawidłowej realizacji ram wykonania w zakresie poszczególnych Osi priorytetowych RPOWŚ na lata 2014-2020.

Według stanu na 31 grudnia 2018 roku, w ramach regionalnych programów operacyjnych w perspektywie finansowej 2014-2020 w Polsce realizowano 33 302 projekty, a województwo świętokrzyskie uplasowało się na 10 miejscu w kraju z liczbą 1622 projektów. Wartość dofinansowania UE z regionalnych programów operacyjnych 2014-2020 w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosła średnio w kraju 2,5 tys. zł/os. W województwie świętokrzyskim była znacznie wyższa i wyniosła 2,9 tys. zł/os., co dało regionowi 4 miejsce w Polsce.

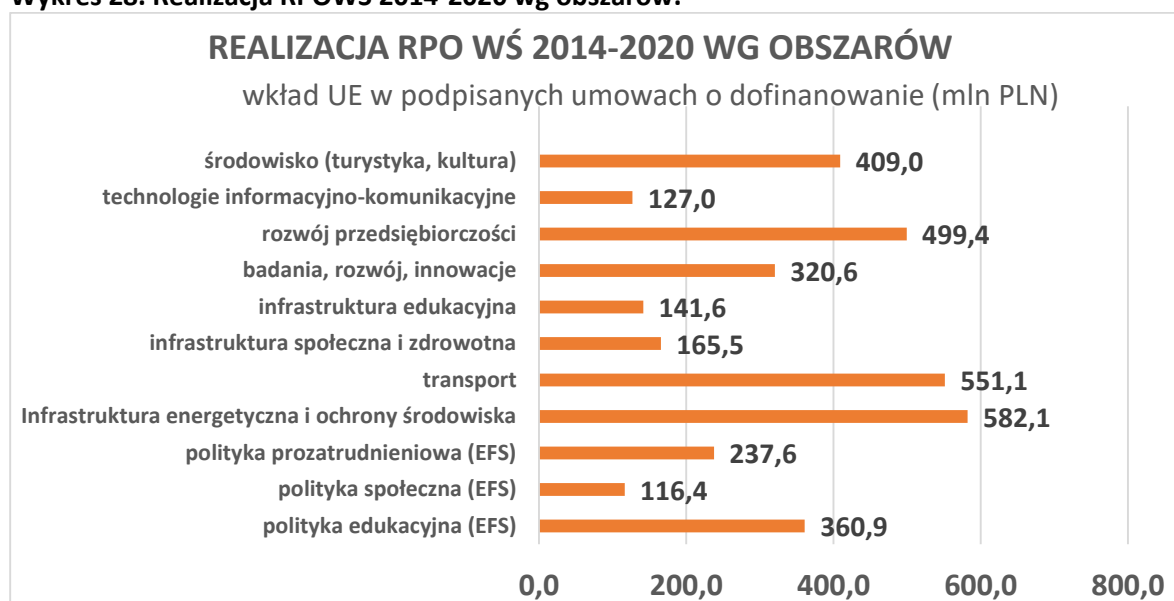
Wykres 27. Wartość dofinansowania UE w regionalnych programach operacyjnych 2024-2020 na 1 mieszkańca w zł (wg województw)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie SL2014, wg stanu na dzień 31.12.2018 r.

Poniższy wykres przedstawia poziom wydatkowania środków w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020 według kategorii interwencji odpowiadającym obszarom powiązanym z politykami publicznymi realizowanymi przez Samorząd województwa.

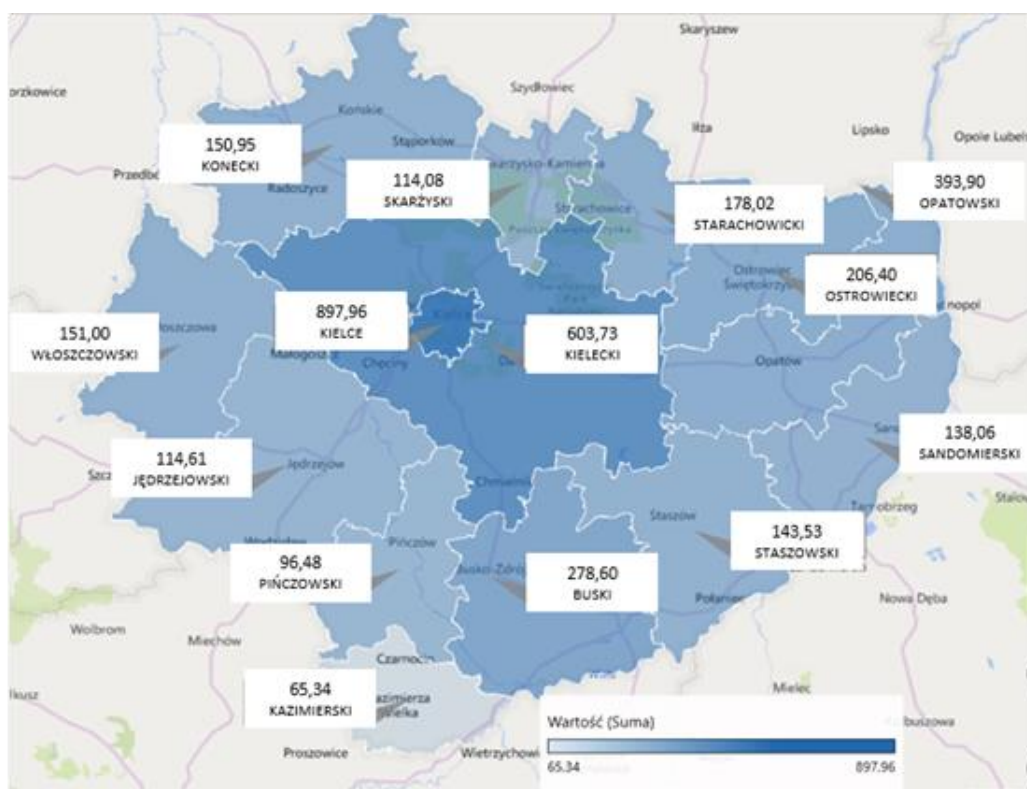
Wykres 28. Realizacja RPOWŚ 2014-2020 wg obszarów.

Źródło: Centralny system teleinformatyczny SL 2014

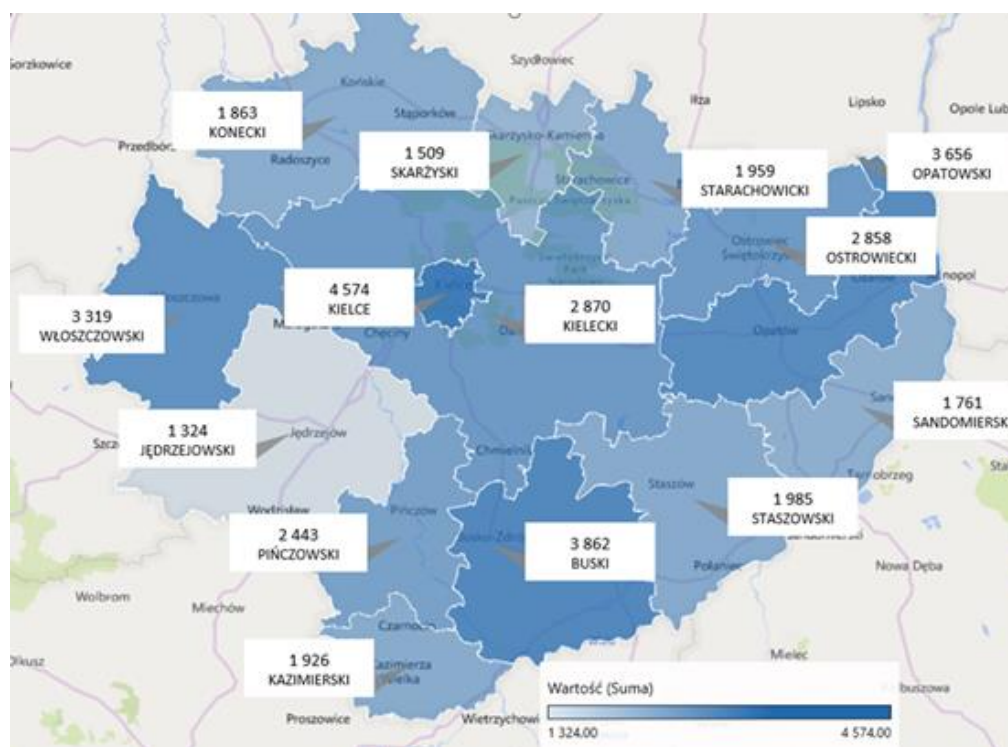
RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

Mapa 4. Terytorialny rozkład wsparcia RPOWŚ kwotowo wkład UE w umowach (mln PLN)

Źródło: Centralny system teleinformatyczny SL 2014

Mapa 5. Terytorialny rozkład wsparcia RPOWŚ wkład UE w umowach per capita (PLN)

Źródło: Centralny system teleinformatyczny SL 2014

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

Analizując aspekt wykorzystania środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 w ujęciu terytorialnym, największą koncentrację wsparcia zaobserwować można na obszarze miasta Kielce - blisko 898 mln PLN wkładu UE, oraz powiatu kieleckiego - 603 mln PLN, z istotną dysproporcją w stosunku do pozostałych powiatów. Najmniej środków RPOWŚ 2014-2020 trafiło do powiatów pińczowskiego - 96 mln PLN oraz kazimierskiego - 65 mln PLN.

Dokonując natomiast analogicznej analizy w przeliczeniu na jednego mieszkańca każdego z powiatów, największą wartość zaangażowania środków zachowuje nadal obszar miasta Kielce z wartością 4 574 PLN wkładu UE, a także w powiat buski - 3 862 PLN i opatowski - 3 656 PLN. Z kolei najmniejszy udział środków przypadających na jednego mieszkańca występuje w powiecie skarżyskim -1 509 PLN i jędrzejowskim -1 324 PLN.

Rozkład interwencji RPOWŚ 2014-2020 na poziomie powiatów budzi wątpliwości, co do pełnej realizacji zasady zrównoważonego rozwoju, jako jednej z kluczowych podstaw procesów rozwojowych regionu. Kwestia ta wymaga pogłębionej analizy, która powinna wskazać, na ile obszary wsparcia i specyfika działań zaprogramowanych w RPOWŚ 2014-2020 odpowiadają zidentyfikowanym potrzebom i problemom rozwojowym, jak również potencjałom poszczególnych obszarów województwa.

Ważnym „narzędziem” realizacji polityk publicznych, a tym samym i założeń SRWŚ są **KRAJOWE PROGRAMY OPERACYJNE** współfinansowane ze środków UE, dzięki którym zrealizowano w regionie wiele istotnych przedsięwzięć.

Z analizy danych dostępnych w systemie SL na dzień 31.12.2018r. wynika, że w ramach Polityki Spójności perspektywy finansowej 2014-2020, w Polsce realizowanych było około 46,1 tys. projektów o łącznej wartości blisko 380,6 mld PLN, zaś wartości dofinansowania z UE ukształtowała się na poziomie 233,5 mld PLN.

W ramach programów polityki spójności w województwie świętokrzyskim realizowanych było 2001 projektów, których wartość ogółem wynosiła ponad 10,8 mld PLN, natomiast wartość dofinansowania UE dla wszystkich projektów osiągnęła kwotę blisko 6,7 mld PLN.

Biorąc pod uwagę wartość dofinansowania UE w przeliczeniu na 1 mieszkańca (per capita), to średnia wartość tego wskaźnika dla Polski wyniosła 6 tys. PLN, natomiast analogiczny wskaźnik w województwie świętokrzyskim wyniósł 5,4 tys. PLN.

Poniżej zaprezentowano wartość projektów realizowanych w województwie świętokrzyskim. Tabela nie zawiera wartości projektów realizowanych wspólnie na terenie innych województw ze względu na brak szczegółowych informacji dotyczących środków przeznaczonych poszczególnym województwom w ramach projektów.

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

Tabela 18. Projekty realizowane z Funduszy Europejskich w latach 2014-2020 na terenie województwa świętokrzyskiego - stan na 31 grudnia 2018 r.

Program Operacyjny	Liczba projektów	Wartość całkowita projektów (w tys. PLN)	Wartość dofinansowania UE (w tys. PLN)	Wartość dofinansowania UE per capita (w PLN)	Procentowy udział wartości dofinansowania UE w poszczególnych programach operacyjnych
INTELIGENTNY ROZWÓJ	99	1 000 413	409 623	330	6,14%
INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO	56	2 602 128	1 310 709	1 056	19,64%
POLSKA WSCHODNIA	80	1 312 486	875 951	706	13,13%
WIEDZA EDUKACJA ROZWÓJ	134	311 670	278 089	224	4,17%
POLSKA CYFROWA	10	354 924	175 735	142	2,63%
RPO WŚ	1622	5 246 412	3 621 912	2 917	54,29%
OGÓŁEM	2001	10 828 033	6 672 019	5 374,16	100%

Źródło: Oprac. własne na podstawie danych systemu SL2014, wg stanu na dzień 31.12.2018r.

Poniżej przedstawiono graficzne powiązanie realizacji celów SRWŚ z założeniami zawartymi w pozostałych programach i strategiach wdrażanych w województwie świętokrzyskim.

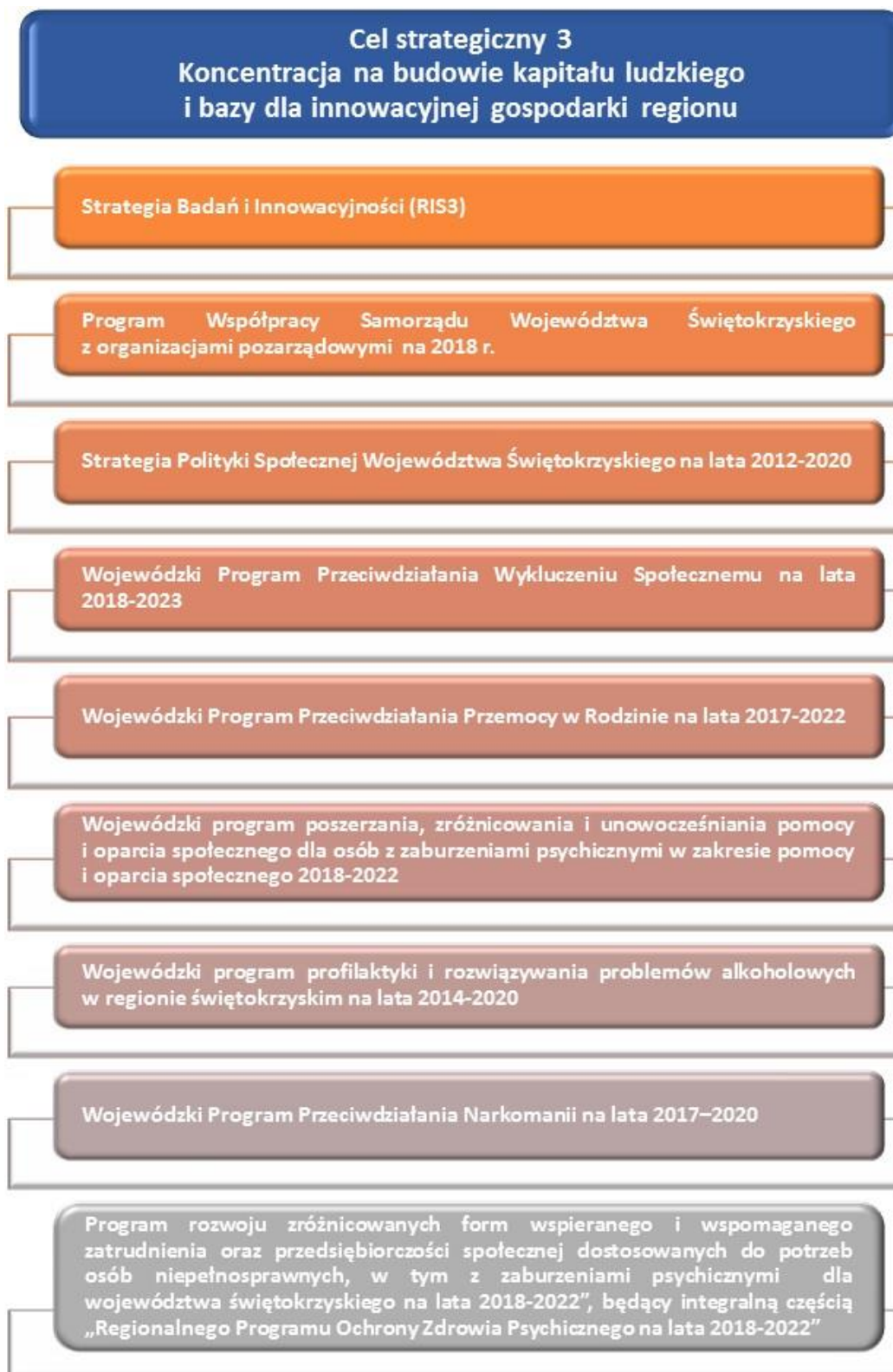
Cel strategiczny 1. Koncentracja na poprawie infrastruktury regionalnej – jest realizowany przez następujące programy i strategie:

Cel strategiczny 2. Koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego regionu – jest realizowany przez następujące programy i strategie:

Cel strategiczny 3. Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki regionu – jest realizowany przez następujące programy i strategie:

Cel strategiczny 3 - c.d.

Program Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania ich Wykluczeniu Społecznemu oraz Pomocy w Realizacji Zadań na Rzecz Zatrudniania Osób Niepełnosprawnych na lata 2014-2020

Regionalny Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2013–2018

Świętokrzyski program na rzecz osób starszych do 2020 roku / program fakultatywny

Regionalny Program Zdrowotny w zakresie profilaktyki chorób układu oddechowego dla pracowników zawodowo narażonych na działanie pyłu zwłókniającego

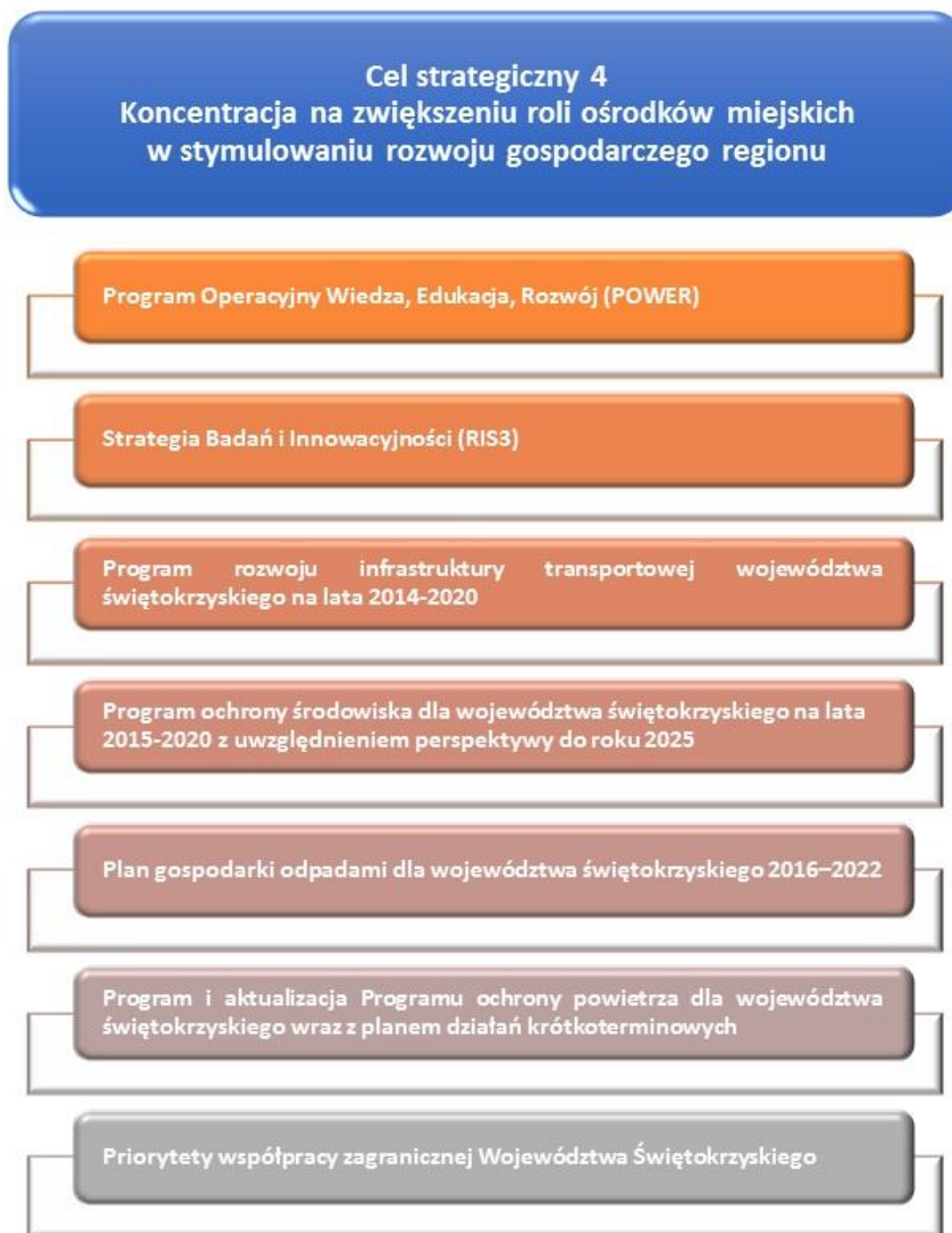
Regionalny Program Zdrowotny pn. „Kompleksowa rehabilitacja kardiologiczna w ramach profilaktyki wtórnej u mieszkańców województwa świętokrzyskiego w wieku aktywności zawodowej po ostrych zespołach wieńcowych”

Regionalny Program Zdrowotny w zakresie kompleksowej rehabilitacji pulmonologicznej w ramach profilaktyki wtórnej u osób w wieku aktywności zawodowej cierpiących na przewlekłe choroby układu oddechowego (CRD)

Regionalny Program Zdrowotny pn. „Wczesna diagnostyka gruźlicy u mieszkańców województwa świętokrzyskiego z grup szczególnego ryzyka”

Priorytety współpracy zagranicznej Województwa Świętokrzyskiego

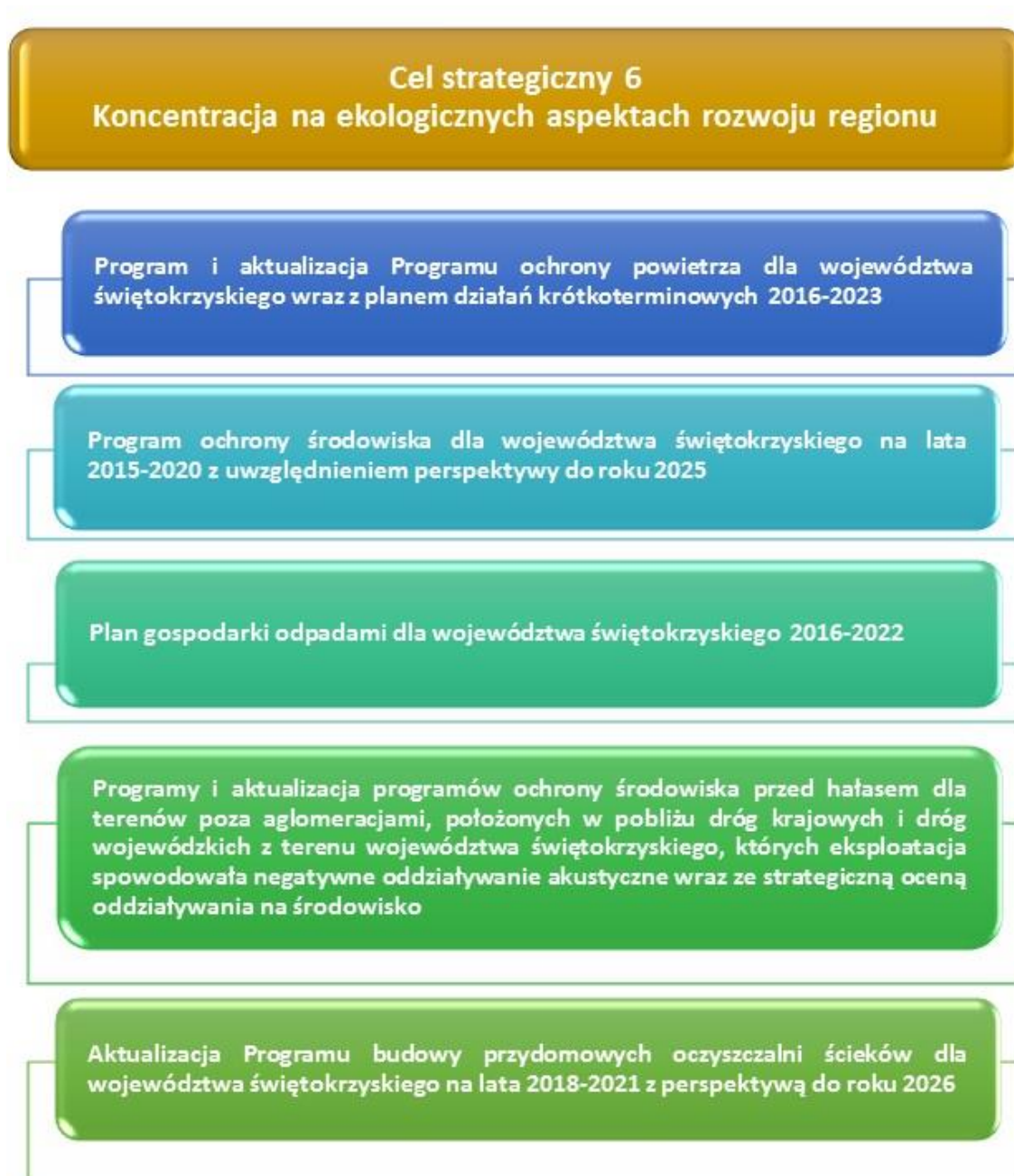
Cel strategiczny 4. Koncentracja na zwiększeniu roli ośrodków miejskich w stymulowaniu rozwoju gospodarczego regionu – jest realizowany przez następujące programy i strategie:

Cel strategiczny 5. Koncentracja na rozwoju obszarów wiejskich - jest realizowany przez następujące programy i strategie:

Cel strategiczny 6. Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu – jest realizowany przez następujące programy i strategie:

Poniżej zamieszczono krótką charakterystykę dokumentów strategicznych i programów realizowanych na obszarze województwa świętokrzyskiego. Charakterystyka obejmuje dwie strategie („Strategia Badań i Innowacyjności (RIS3)” oraz „Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020”) oraz inne programy i dokumenty strategiczne, mające wpływ na kształtowanie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa. Do nich zalicza się:

➤ **Strategia Badań i Innowacyjności (RIS3)**

Zarząd Województwa Świętokrzyskiego od 2014 roku realizuje Cele SRWŚ zgodnie z zapisami Strategii Badań i Innowacyjności (RIS3), przyjętej przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego, Uchwałą Nr XL/706/14, z dnia 24 lutego 2014 r., monitorowanej przez Departament Inwestycji i Rozwoju Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego i obowiązującej do 2020 roku.

W ostatnich latach dokonano się wiele zmian, pozytywnie wpływających na innowacyjność świętokrzyskiej gospodarki. Odbywało się to przy dużym udziale środków z funduszy UE. W celu wsparcia tych procesów i skoncentrowania zasobów na wybranych obszarach zostały wyłonione, z zastosowaniem stałej współpracy z biznesem i nauką, kluczowe obszary technologiczne, zwane regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami, na których została skoncentrowana interwencja i działania publiczne.

Celem Strategii RIS3, jest m. in.: określenie długofalowej koncepcji rozwoju danej inteligentnej specjalizacji, w obszarze wspierania przedsiębiorczości, transferu i komercjalizacji technologii oraz poprawy konkurencyjności MŚP, realizacja działań mających na celu rozwój gospodarczy województwa we współpracy z organizacjami rządowymi i pozarządowymi, instytucjami otoczenia biznesu, animowanie i kojarzenie inicjatyw oraz pogłębianie partnerstwa regionalnego, służącego realizacji efektywnej polityki innowacji i poszukiwaniu efektów synergii, występujących inicjatyw proinnowacyjnych, wspieranie innowacyjności gospodarki regionu oraz promocji innowacyjności MŚP.

RIS3 opiera się na idei tzw. inteligentnych specjalizacji, jako obszarów aktywności gospodarczej, które mają potencjał, aby generować wzrost gospodarczy oparty na innowacjach, przedsiębiorczości i konkurencyjności.

Aby oceniać skuteczność i efektywność prowadzonych w ramach Strategii RIS3 działań, wdrożono system monitoringu i ewaluacji oparty na wskaźnikach, które szczegółowo zostały opisane w Strategii RIS3, a ich wartości będą możliwe całościowo do oceny po 2020 roku.

Główne inteligentne specjalizacje zapisane w Strategii Badań i Innowacyjności (RIS3) to:

a) przemysł metalowo-odlewniczy

Branża metalowo–odlewnicza ma strategiczne znaczenie dla rozwoju gospodarki. Zgodnie z wydanym w 2013 roku dokumentem Komisji Europejskiej pt. „Plan działania na rzecz konkurencyjnego i zrównoważonego przemysłu stalowego w Europie”, branża metalowa stanowi sektor o strategicznym znaczeniu dla rozwoju gospodarki Unii Europejskiej.

b) nowoczesne rolnictwo i przetwórstwo spożywcze

W specjalizacji mieszczą się: badania, prace rozwojowe oraz innowacje technologiczne, surowcowe, bezpieczna i zdrowa żywność oraz zarządzanie procesami produkcji, dystrybucji i marketingu

z zakresu: upraw rolnych, chowu i hodowli zwierząt, produkcji artykułów spożywczych i napojów, leśnictwa, rybołówstwa, działalności usługowej dotyczącej wynajmu i dzierżawy maszyn i urządzeń.

Do działań służących rozwojowi nowoczesnego rolnictwa należy zaliczyć przede wszystkim:

1. promowanie rolnictwa ekologicznego (świętokrzyscy rolnicy mają znakomite warunki do tego typu upraw, ponieważ posiadają wiele drobnych gospodarstw rolnych bardzo dobrze przygotowanych do wytwarzania zdrowej żywności); 2. tworzenie grup producenckich; 3. stawianie na wysoką ochronę środowiska przyrodniczego; 4. produkcja tak zwanych biopaliw (pozyskiwanych np. z odpadów przemysłowych i rolniczych), które są tańsze, trwalsze i bardziej ekologiczne.

c) zasobooszczędne budownictwo

Zasobooszczędne budownictwo wiąże się m.in. z ograniczeniem niekorzystnego wpływu na klimat i środowisko naturalne. Jego efektem jest oszczędność energii dzięki np. wykorzystaniu jej ze źródeł odnawialnych. Wskazana inteligentna specjalizacja odnosi się nie tylko do tworzenia nowych budynków, ale również do udoskonalenia istniejących obiektów.

Zgodnie z *Planem działania na rzecz zasobooszczędnej Europy* w całym cyklu życia budynków należy w większym stopniu uwzględniać koszty ich eksploatacji, a nie tylko koszty początkowe, w tym odpady budowlane i rozbiórkowe. Projekty budynków powinny ograniczać do minimum ich negatywny wpływ na środowisko naturalne. Podstawowe cele zasobooszczędnego budownictwa: zmniejszenie zużycia energii, ograniczenie negatywnego wpływu budynków na ludzkie zdrowie, redukcja emisji gazów cieplarnianych, zmniejszenie zużycia wody, poprzez efektywne jej wykorzystanie, ograniczenie do minimum tworzenia odpadów, np. w procesie powstawania materiałów, zmniejszenie stopnia degradacji środowiska.

d) turystyka zdrowotna i prozdrowotna

Projekty wpisujące się w obszar inteligentnej specjalizacji powinny odznaczać się wysokim potencjałem innowacyjnym. Podobszary wpisujące się w zakres tej specjalizacji to:

- *turystyka medyczna* - zgodnie z przyjętą definicją, rozumiana jest jako: wyjazdy poza granice swojego regionu lub kraju, których motywem staje się pobyt w gabinecie, klinice lub szpitalu w celu poprawy zdrowia lub urody pod opieką lekarzy specjalistów,
- *turystyka uzdrowiskowa* – zdefiniowana jako wyjazdy związane z kuracją sanatoryjną, rehabilitacyjną i leczeniem uzdrowiskowym powiązane z zabiegami przyrodolecznictwa świadczonymi na podstawie konsultacji lekarza uzdrowiskowego,
- *medical spa* - działalność rekreacyjna, regeneracyjna, wypoczynkowa, profilaktyczna i kosmetyczna prowadzona w uzdrowisku, wykorzystująca elementy medycyny uzdrowiskowej w celu poprawy stanu zdrowia i atrakcyjnego wyglądu,
- *turystyka Wellness* - to turystyka, w ramach której organizowane są wyjazdy do specjalnych ośrodków, mające na celu poprawę kondycji fizycznej i psychicznej,

- *turystyka zdrowotna w agroturystyce* - przyjmowanie na wypoczynek osób z różnymi dolegliwościami zdrowotnymi. W wielu gospodarstwach można skorzystać min. z usług rehabilitacyjnych. Turystyka ma za zadanie wydobyć ludzi niepełnosprawnych z izolacji społecznej.

Inteligentne specjalizacje województwa świętokrzyskiego są wspierane przez trzy obszary horyzontalne:

a) technologie informacyjno-komunikacyjne - ICT przetwarzające, gromadzące i przesyłające informacje w formie elektronicznej.

b) branża targowo-kongresowa - kondycja turystyki biznesowej zwanej inaczej sektorem MICE (meeting-incentive-conferences-exhibitions, czyli spotkania - imprezy motywacyjne - konferencje - targi), stanowi odzwierciedlenie stanu gospodarki, nastrojów inwestycyjnych i konsumpcyjnych wynikających z aspektów funkcjonowania różnych branż gospodarki. Bezpośredni kontakt z klientem jest bardzo istotnym elementem strategii wejścia przedsiębiorstw na nowe rynki zbytu oraz sposobem badania rynku, prezentacji nowych produktów, technologii, wspierania innowacyjności, nawiązywania kontaktów z potencjalnymi partnerami biznesowymi. Przyczynia się to również do rozwoju relacji z izbami przemysłowo-handlowymi, jak też stowarzyszeniami i korporacjami zawodowymi, a więc promocji idei współpracy sieciowej.

c) zrównoważony rozwój energetyczny - termin ten powstał w wyniku przeniesienia idei zrównoważonego rozwoju na grunt energetyki. Fundamentalną zasadą zrównoważonego rozwoju energetycznego (SED – Sustainable Energy Development) jest efektywne wykorzystanie zasobów energetycznych, ludzkich, ekonomicznych i naturalnych. Głównym celem działań w obszarze specjalizacji zrównoważony rozwój energetyczny jest poprawa efektywności energetycznej, tj.: wykorzystanie dostępnych źródeł energii i paliw, stosowanie nowych, efektywnych technologii w zakresie produkcji i przetwarzania energii z różnych źródeł - w celu zwiększenia niezależności energetycznej regionu.

➤ **Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020**

„Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020” została przyjęta Uchwałą Nr XVI/296/12 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 30 stycznia 2012 r. Stanowi podstawowy dokument pozwalający koordynować i koncentrować działania różnych instytucji odpowiedzialnych za politykę społeczną wokół najbardziej istotnych i kluczowych potrzeb w tej sferze.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020 stanowi integralną część SRWŚ. Realizacja Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020 przyczyniła się m.in. do: zmniejszenia się liczby osób dotkniętych problemem ubóstwa, zmniejszenia się liczby osób bezrobotnych, w tym osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami.

Ważnym aspektem realizacji Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020 jest również poprawa jakości szkolenia pracowników jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej. Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020 jest emanacją strategicznego myślenia o polityce społecznej, jak również próbą konsensu społecznego i długofalową koncepcją rozwoju, dająca możliwość konsekwentnej realizacji własnych polityk. Należy ją określać jako zespół działań na rzecz równego dostępu do dóbr i szans rozwoju. Strategie działań społecznych winny zakładać zmniejszenie różnic w dostępie do dóbr i szans rozwoju, także do różnego rodzaju usług.

Innymi dokumentami, które wywierają największe znaczenie na poziom i jakość życia mieszkańców świętokrzyskiego są:

➤ **Program rozwoju infrastruktury transportowej województwa świętokrzyskiego na lata 2014 - 2020,**

Program przyjęty został przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego Uchwałą Nr XXVI/367/16 z dnia 26 września 2016 roku. Jednostką realizującą program jest Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego. Głównym zadaniem Programu rozwoju infrastruktury transportowej województwa świętokrzyskiego na lata 2014-2020 jest sprecyzowanie działań w zakresie modernizacji i rozbudowy sieci transportowej, których wykonanie przyczyni się do osiągnięcia celów rozwoju województwa nakreślonych w SRWŚ.

W związku z powyższym oprócz poprawy połączeń z europejskimi korytarzami transportowymi efektywność położona jest na rozwój transportu wewnątrz regionu, zwiększenie jego płynności i bezpieczeństwa. Następuje to przez separację ruchu lokalnego od tranzytowego czyli budowę obwodnic miejscowości oraz nowych przebiegów dróg tranzytowych w obszarach zabudowanych. Działania takie realizowane są przede wszystkim w głównych węzłach komunikacyjnych regionu: Kielc, Jędrzejowa, Sandomierza, Skarżyska-Kamiennej, Ostrowca Świętokrzyskiego, Opatowa, Końskich i Staszowa.

Planowane inwestycje drogowe i kolejowe mają na celu zwiększenie dostępności komunikacyjnej, poprawę przepustowości i likwidację wąskich gardeł. Utrzymanie i poprawa infrastruktury pod względem bezpieczeństwa i dostępności dla wszystkich użytkowników (w tym osób starszych, niepełnosprawnych) w zakresie inwestycji kolejowych została spełniona poprzez zakup nowych pojazdów szynowych, natomiast w zakresie inwestycji drogowych poprzez budowę, przebudowę i rozbudowę dróg, chodników, mostów oraz realizacji działań polegających na przygotowaniu dokumentacji projektowej pod nowe inwestycje w przedmiotowym zakresie. Realizacja inwestycji priorytetowych służyć będzie głównie realizacji celu strategicznego 1 SRWŚ, przyczyniając się do

rozwiązania konkretnych problemów wskazanych w Programie rozwoju infrastruktury transportowej województwa świętokrzyskiego na lata 2014-2020, tj.:

- mało sprawnych powiązań komunikacyjnych z węzłami transportowymi transeuropejskiej sieci drogowej;
- niskiej przepustowości tranzytowej układu drogowego przez główne miasta województwa, w tym szczególnie wysoki niedobór obwodnic;
- „obudowy” głównych ciągów drogowych oraz terenów w sąsiedztwie istniejących i projektowanych węzłów komunikacyjnych, predysponowanych do lokalizacji strategicznych funkcji gospodarczych, w tym logistycznych;
- niwelowanie barier komunikacyjnych na głównych rzekach województwa jak: Wisła, Nida i Kamienna (niedobór przepraw mostowych, słaby stan techniczny mostów istniejących), utrudniających rozwiązywanie problemów transgranicznych na różnych szczeblach zarządzania;
- poprawy transportu i taboru kolejowego przy widocznej dekapitalizacji infrastruktury kolejowej.

➤ **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020**

„Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020” wkomponowany jest w całokształt systemu polityki rozwoju kraju, przede wszystkim za pośrednictwem Umowy Partnerstwa. Głównym celem PROW 2014-2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich.

Program realizuje następujące priorytety wyznaczone dla unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020:

- ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich;
- poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych;
- poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie;
- odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa;
- wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmiany klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym;
- zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

Pomoc finansowa ze środków Programu skierowana jest głównie do sektora rolnego, który jest szczególnie istotny z punktu widzenia obszarów wiejskich i wymaga znacznego i odpowiednio ukierunkowanego wsparcia. Instrumenty pomocy finansowej Programu mają na celu przede wszystkim rozwój gospodarstw rolnych, a także transfer wiedzy i innowacji oraz doradztwo rolnicze.

Programami realizowanymi na obszarze województwa świętokrzyskiego, które mają na celu ochronę środowiska naturalnego i jego poprawę są:

➤ **Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego na lata 2015-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2025**

„Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego na lata 2015-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2025” opracowany oraz monitorowany jest przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego i wpisuje się w sposób pośredni lub bezpośredni we wszystkie cele operacyjne SRWŚ.

Zakres tematyczny programu obejmuje wszystkie komponenty środowiska naturalnego: zasoby przyrodnicze, zasoby wodne i gospodarkę wodną, powietrze atmosferyczne, odnawialne źródła energii, klimat akustyczny, pola elektromagnetyczne, gospodarkę odpadami, zasoby geologiczne, poważne awarie przemysłowe, lasy, gleby, edukację ekologiczną, rolnictwo, przemysł oraz adaptację do zmian klimatu.

➤ **Plan gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego 2016 – 2022**

„Plan gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego 2016 – 2022” opracowany i monitorowany jest przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego. Program został opracowany w trybie i na zasadach określonych w przepisach o odpadach, z uwzględnieniem rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2015 r. w sprawie sposobu i formy sporządzania wojewódzkiego planu gospodarki odpadami oraz wzoru planu inwestycyjnego (Dz. U. z 2015 r. poz. 1016). Wspomniany dokument dotyczy odpadów wytworzonych na terenie województwa świętokrzyskiego, przywożonych na jego teren oraz przetwarzanych w latach 2011–2014. WPGO 2016-2022 uwzględnia m.in.:

- analizę aktualnego stanu gospodarki odpadami (odpadami komunalnymi, odpadami niebezpiecznymi w tym zawierającymi azbest, odpadami z przemysłu);
- prognozowane zmiany w zakresie gospodarki odpadami w latach 2016-2022 oraz cele w zakresie gospodarki odpadami;

- kierunki działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz kształtowania systemu gospodarki odpadami;
- kierunki działań w zakresie kształtowania systemu gospodarki odpadami podejmowane dla osiągnięcia wytyczonych celów;
- określenie polityki w zakresie gospodarki odpadami, wraz z planowanymi technologiami i metodami, lub polityki w zakresie postępowania z odpadami powodującymi problemy w gospodarowaniu odpadami;
- kryteria lokalizacji obiektów przeznaczonych do gospodarowania odpadami oraz mocy przerobowych przyszłych instalacji do przetwarzania odpadów;
- harmonogram planowanych czynności oraz określenie wykonawców i sposobu finansowania zadań wynikających z przyjętych kierunków działań;
- określenie sposobu monitoringu i oceny wdrażania planu pozwalającego na określenie sposobu oraz stopnia realizacji celów i zadań zdefiniowanych w planie.

Realizacja WPGO wskazuje na skuteczność podejmowanych działań, które znajdują odzwierciedlenie, np. w osiągnięciu wymaganych corocznie wyższych poziomów recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów w postaci: papieru, metalu, tworzyw sztucznych i szkła, czy też poziomów odzysku odpadów budowlanych i rozbiórkowych (w 2016 r. wyznaczony poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów w postaci: papieru, metalu, tworzyw sztucznych i szkła wynosił 18% i został osiągnięty przez 99% gmin). Sukcesywnie przebiegał także proces ograniczania składowania odpadów ulegających biodegradacji (do nie więcej niż 45% wagowo całkowitej masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania, w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r. – wszystkie gminy w 2016 r. osiągnęły ten poziom).

➤ **Aktualizacja Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego na lata 2018-2021 z perspektywą do roku 2026**

„Aktualizacja Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego na lata 2018-2021 z perspektywą do roku 2026” opracowana i monitorowana jest przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego. Realizowana jest w kontekście Celu strategicznego 6 SRWŚ Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu, cel operacyjny: 6.2 Inżynieria środowiska, czyli dokończenie infrastruktury komunalnej i efektywne wykorzystanie zlewni Wisły. Dokument zakłada budowę przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie województwa świętokrzyskiego, na obszarach słabo zurbanizowanych, jako uzupełnienie właściwej realizacji zadań dot. racjonalnej gospodarki ściekowej. Założono wybudowanie 16 689 szt. przydomowych oczyszczalni

ścieków w latach 2018-2026 za ok. 298 mln PLN dla 50 067 mieszkańców. W 2018 r. zostały wybudowane 1 252 przydomowe oczyszczalnie ścieków za ok. 17 mln PLN.

Realizacja Programu w pełni wpisuje się w Cele strategiczne i operacyjne SRWŚ, jest uzupełnieniem infrastruktury utylizacji ścieków na terenach słabiej zurbanizowanych, gdzie budowa kanalizacji sanitarnej jest nieuzasadniona ekonomicznie. Należy podkreślić, iż jest to jedyny tego typu program w Polsce.

➤ **Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego wraz z planem działań krótkoterminowych**

Program opracowany i monitorowany jest przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego. Aktualizowane są kierunki i działania naprawcze wyznaczone w uchwalonych wcześniej programach oraz wprowadzane są nowe, zgodnie z wykonaną diagnozą stanu powietrza. Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego wraz z planem działań krótkoterminowych dotyczy strefy miasto Kielce oraz strefy świętokrzyskiej. W aktualizacji Programu główny nacisk położono na zintensyfikowanie zadań w celu przywrócenia naruszonych standardów jakości powietrza. Bezpośrednią przyczyną aktualizacji Programu było wykazane przez WIOŚ w Kielcach przekroczenia poziomu stężeń pyłu zawieszonego w strefie miasto Kielce oraz przekroczenia poziomu stężeń pyłu zawieszonego w strefie świętokrzyskiej, a także określenie krajowego celu redukcji narażenia. Program ten stanowi aktualizację kierunków i działań naprawczych wyznaczonych w uchwalonych wcześniej programach oraz wprowadził nowe działania naprawcze, zgodnie z przeprowadzoną diagnozą stanu powietrza.

➤ **Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych w pobliżu dróg krajowych i dróg wojewódzkich z terenu województwa świętokrzyskiego, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne wraz ze strategiczną oceną oddziaływania na środowisko**

„Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami,...” opracowany i monitorowany jest przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego. Jednostką realizującą Program jest Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Kielcach. Program realizowany w okresie 2014-2018.

W ramach przedmiotowego dokumentu zostały zaproponowane działania, których celem jest znaczące ograniczenie nadmiernego hałasu, a w następstwie tego poprawa jakości klimatu akustycznego zarówno w porze dnia, jak i nocy. Działania zostały podzielone na naprawcze (wszystkie działania,

których celem jest ograniczanie poziomu hałasu na terenach, gdzie stwierdzono występowanie potencjalnych przekroczeń wartości dopuszczalnych), działania z zakresu planowania przestrzennego (istotne narzędzie planistyczne w ochronie przed hałasem) oraz działania edukacyjne (zwiększanie świadomości społecznej w temacie ochrony środowiska przed hałasem).

➤ **Aktualizacja Programu ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych w pobliżu dróg wojewódzkich z terenu województwa świętokrzyskiego, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne**

Jednostką realizującą „Aktualizację Programu ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych w pobliżu dróg wojewódzkich z terenu województwa świętokrzyskiego, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne” jest Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Kielcach. Aktualizacja jest kontynuacją wyżej opisanego programu w horyzoncie czasowym 2018-2022.

Głównym celem „Aktualizacji Programu..” jest wskazanie kierunków działań, których konsekwentna realizacja spowoduje dostosowanie poziomu hałasu do dopuszczonego na terenach, na których nastąpiły przekroczenia obowiązujących norm. Jednostką monitorującą Program jest Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich UMWS.

➤ **Aktualizacja Programu ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych w pobliżu dróg krajowych z terenu województwa świętokrzyskiego, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne**

Celem tego Programu jest ochrona środowiska przed hałasem i ograniczenie poziomu hałasu. Program w horyzoncie czasowym 2019-2023 realizowany równolegle do ww. Programu przez: Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad, Komendę Wojewódzką Policji w Kielcach, Wojewódzki Inspektorat Transportu Drogowego w Kielcach.

Priorytetowymi dokumentami dotyczącymi wyrównywania szans, przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu, przeciwdziałaniu patologiom itp., poza „Strategią Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020” realizowanymi w świętokrzyskim są:

➤ **Wojewódzki Program Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2018-2023**

Programem, który jest komplementarny z całościowym instrumentarium programowym w obszarze polityki społecznej, obowiązującym na szczeblu województwa świętokrzyskiego jest „Wojewódzki Program Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2018-2023”, przyjęty przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego, Uchwałą Nr III/46/18, z dnia 28 grudnia 2018r.

Program stanowi rozwinięcie celów strategicznych oraz operacyjnych Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020.

Mimo, iż horyzont czasowy wdrażania Programu kończy się 2023 roku, to już w chwili obecnej wśród osiągniętych rezultatów, odnoszących się do zapisów SRWŚ, można wymienić, m.in.: zapobieganie występowaniu różnych form eliminacji środowiskowej, w tym przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży, osób z niepełnosprawnościami oraz osób dotkniętych zaburzeniami psychicznymi.

➤ **Program rozwoju zróżnicowanych form wspieranego i wspomaganego zatrudnienia oraz przedsiębiorczości społecznej dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi dla województwa świętokrzyskiego na lata 2018- 2022, będący integralną częścią „Regionalnego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2018-2022”**

Problem mieszkańców województwa świętokrzyskiego związany z aktywizacją społeczno-zawodową osób z niepełnosprawnościami, w tym z zakresu zdrowia psychicznego, jest uwzględniony w monitorowanym przez Wojewódzki Urząd Pracy – „Programie rozwoju zróżnicowanych form wspieranego i wspomaganego zatrudnienia oraz przedsiębiorczości społecznej dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi dla województwa świętokrzyskiego na lata 2018- 2022”, będący integralną częścią „Regionalnego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2018-2022”.

Założeniem Programu jest szeroko pojęta aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi. WUP przeprowadził w tym obszarze liczne działania informacyjno-promocyjne na rzecz osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi, m.in.: zaktualizowano na stronie internetowej WUP zakładkę pt. „Zatrudnianie osób niepełnosprawnych z zaburzeniami zdrowia psychicznego”, opracowano ulotkę informacyjną, która została zamieszczona na stronie internetowej i jest dystrybuowana wśród pracodawców oraz opracowano informator pt. „Osoby niepełnosprawne na rynku pracy”.

➤ **Program Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania ich Wykluczeniu Społecznemu oraz Pomocy w Realizacji Zadań na Rzecz Zatrudniania Osób Niepełnosprawnych na lata 2014-2020**

„Program Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych” przyjęty został Uchwałą Nr XLII//746/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 kwietnia 2014r.

Założenia Programu obejmują wdrożenie oraz realizację wielowymiarowych i komplementarnych działań mających na celu: stworzenie warunków umożliwiających poprawę sytuacji życiowej osób niepełnosprawnych, łagodzenie skutków społeczno-ekonomicznych i zdrowotnych zjawiska niepełnosprawności oraz rozwój Trzeciego Sektora, jako elementu systemu zaspokajania potrzeb społecznych. Realizacja od 2014 roku Programu przyczyniła się m.in. do: poprawy kondycji materialnej oraz zmniejszenia poziomu ubóstwa rodzin z osobami niepełnosprawnymi oraz usamodzielnienia osób niepełnosprawnych poprzez wzrost finansowania zakupu sprzętu ortopedyczno-rehabilitacyjnego. Program zakończy się w 2020 roku.

➤ **Regionalny Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2013 – 2018**

„Regionalny Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2013 – 2018” przyjęty został Uchwałą Nr XXXVI/648/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 25 października 2013r.

Założeniem Programu było utworzenie oraz wdrożenie spójnego systemu rozwoju rodziny oraz wsparcia pieczy zastępczej skoncentrowanego na działaniach profilaktycznych oraz skutecznej interwencji. Realizacja Programu przyczyniła się m.in. do: upowszechnienia i rozwoju oferty usług skierowanych do rodzin wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym m.in. poprzez usługi poradnictwa specjalistycznego, terapii, mediacji, asystentury rodzinnej czy rozwoju i dostosowania instytucjonalnego zaplecza wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.

➤ **Wojewódzki program poszerzania, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia społecznego 2018-2022 / program fakultatywny**

„Wojewódzki program poszerzania, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia społecznego 2018-2022/program fakultatywny”, przyjęty został Uchwałą Nr 92/18 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 19 grudnia 2018 r. Mimo tego że jest to Program dopełniający prowadzoną w województwie

politykę społeczną to pełni istotną rolę w procesie niwelowania barier i udzielania wsparcia dla problemów osób z zaburzeniami psychicznymi.

Program obejmuje charakterystykę stanu pomocy i wsparcia na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi. Do rezultatów odnoszących się do zapisów Celu operacyjnego 3.1 SRWŚ należą, m.in.: wspieranie rozwoju współpracy pomiędzy podmiotami świadczącymi oparcie społeczne, a podmiotami leczniczymi udzielającymi świadczeń psychiatrycznych oraz podnoszenie kompetencji kadr pomocy i integracji społecznej w zakresie pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi. Na chwilę obecną realizacja Programu przyczyniła się m.in. do wzrostu liczby osób z zaburzeniami psychicznymi korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, czy też zmniejszenia się liczby specjalistycznych porad lekarskich zdrowia psychicznego.

➤ **Wojewódzki program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w regionie świętokrzyskim na lata 2014-2020**

„Wojewódzki program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w regionie świętokrzyskim na lata 2014-2020”, przyjęty został Uchwałą Sejmiku Nr XLV/810/14 z dnia 21.07.2014 r. i jest Programem Operacyjnym Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020. W kontekście zapisów realizujących założenia Celu operacyjnego 3.1 SRWŚ wśród rezultatów można wymienić, m.in.: ograniczenie szkód społecznych oraz zaburzeń w funkcjonowaniu środowiska rodzinnego, wynikających z nadmiernego spożycia alkoholu, większą dostępność do leczenia oraz wsparcie w procesie wychodzenia z uzależnienia od alkoholu oraz kształtowanie właściwych postaw społecznych wobec problemów alkoholowych.

Program jest monitorowany poprzez systematyczną coroczną obserwację określonych wskaźników obrazujących postęp we wdrażaniu Programu.

➤ **Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2017 – 2020**

Program został przyjęty Uchwałą Nr XXX/437/17 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 23 stycznia 2017 roku, realizowany jest przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego. Za realizację Programu odpowiada również Ekspert Wojewódzki ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii, będący w strukturze organizacyjnej Departamentu Ochrony Zdrowia, który współdziała w zakresie wykonywanych zadań z właściwymi strukturami organizacyjnymi Urzędu Marszałkowskiego i z innymi instytucjami oraz organizacjami.

Zadania Programu koncentrują się na profilaktyce i rozwiązywaniu problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, w tym m.in.: rozwoju kadr uczestniczących w realizacji

zadań z zakresu przeciwdziałania narkomanii, prowadzenia działań z zakresu profilaktyki, czy monitorowania sytuacji epidemiologicznej w zakresie używania środków odurzających.

➤ **Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022**

„Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022”, został przyjęty Uchwałą Nr XXXVIII/552/17 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 20 listopada 2017r.

Zapisy Programu są komplementarne z całościowym instrumentarium programowym w obszarze polityki społecznej obowiązującym na szczeblu województwa świętokrzyskiego, zawartym w Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020.

Założeniem Programu jest koordynacja współpracy między poszczególnymi jednostkami, w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Ze względu, na znaczenie problemu przemocy w rodzinie, przeciwdziałanie temu zjawisku stanowi jedno z ważniejszych wyzwań polityki społecznej realizowanej na szczeblu regionu, jak i w środowiskach lokalnych. Program jest wdrażany do 2022 roku jednak już dziś wśród rezultatów odnoszących się do SRWŚ można wymienić, m.in.: wzmocnienie i upowszechnienie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz podniesienie świadomości społecznej w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, czy jakości usług świadczonych przez przedstawicieli instytucji realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

➤ **Świętokrzyski program na rzecz osób starszych do 2020 roku / program fakultatywny**

„Świętokrzyski program na rzecz osób starszych do 2020 roku/program fakultatywny” przyjęto Uchwałą Nr XLVIII/854/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 27.10.2014r. Program stanowi inicjatywę własną samorządu województwa i wynika z rozpoznanych potrzeb w tym obszarze. Do rezultatów realizacji Programu należą m.in.: większa dostępność świadczeń medycznych i rehabilitacyjnych dla osób starszych, tworzenie nowego systemu opieki nad osobami niesamodzielnymi i w podeszłym wieku, rozwój aktywności zawodowej seniorów oraz promocja i rozwój wolontariatu 60+.

W zakresie programów stanowiących inicjatywy własne i realizowanych przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego współfinansowanych ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020, mających na celu oddziaływanie na poprawę poziomu zdrowia i propagowanie zdrowego trybu życia mieszkańców regionu świętokrzyskiego,

można wymienić programy monitorowane przez Departament Ochrony Zdrowia, Departament Polityki Regionalnej i Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego, w tym:

- **Regionalny Program Zdrowotny pn. „Wczesna diagnostyka gruźlicy u mieszkańców województwa świętokrzyskiego z grup szczególnego ryzyka”**, który został przyjęty Uchwałą nr 2797/17 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 5 lipca 2017 r. Celem Programu prowadzonego od 2017 roku do 2020 roku jest zmniejszenie zapadalności na gruźlicę w populacji województwa świętokrzyskiego. Oczekiwanym efektem Programu będzie: zwiększenie wykrywalności gruźlicy wśród osób z grup ryzyka oraz spadek zapadalności na gruźlicę w województwie świętokrzyskim do poziomu 20 przypadków/100 tys. mieszkańców rocznie. Przy czym na chwilę obecną nie można określić rezultatów Programu, ponieważ ocena jego skuteczności dokonana będzie w ciągu trzech miesięcy od zakończenia jego realizacji.
- **Regionalny Program Zdrowotny w zakresie profilaktyki chorób układu oddechowego dla pracowników zawodowo narażonych na działanie pyłu zwłókniającego**, przyjęto Uchwałą Nr 2422/17 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 marca 2017 r. Program ma na celu ochronę zdrowia populacji osób pracujących na terenie województwa świętokrzyskiego, w narażeniu na działanie pyłu zwłókniającego, poprzez przeprowadzenie do 2020 roku kompleksowej interwencji o charakterze edukacyjno-zdrowotnym w środowisku pracy.
- **Regionalny Program Zdrowotny pn. „Kompleksowa rehabilitacja kardiologiczna w ramach profilaktyki wtórnej u mieszkańców województwa świętokrzyskiego w wieku aktywności zawodowej po ostrych zespołach wieńcowych”**, przyjęty Uchwałą nr 2837/17 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 19 lipca 2017 r. Celem Programu jest obniżenie liczby powtórnych ostrych zespołów wieńcowych o 20% oraz zgonów o 10% u pacjentów poddanych kompleksowym interwencjom zastosowanym w ramach Programu w ciągu 3 lat jego trwania. Program realizowany od 2018 r.
- **Regionalny Program Zdrowotny w zakresie kompleksowej rehabilitacji pulmonologicznej w ramach profilaktyki wtórnej u osób w wieku aktywności zawodowej cierpiących na przewlekłe choroby układu oddechowego (CRD)**, przyjęty Uchwałą nr 2838/17 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 19 lipca 2017 r. Program ma na celu uzyskania maksymalnej możliwej do osiągnięcia sprawności fizycznej i psychicznej osobom w wieku aktywności zawodowej, z przewlekłymi chorobami układu oddechowego (CRD).

Pozostałymi dokumentami, wymienionymi w Raporcie, które precyzują zasady współpracy samorządu województwa w zakresie współpracy zagranicznej oraz współpracy z organizacjami pozarządowymi są:

➤ **Priorytety współpracy zagranicznej Województwa Świętokrzyskiego**

„Priorytety współpracy zagranicznej Województwa Świętokrzyskiego” przyjęte zostały Uchwałą Nr XLI/731/10 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 27 września 2010 roku.

W roku 2018 realizowano w ramach współpracy z zagranicą szereg działań służących rozwojowi współpracy zagranicznej w regionie, m.in. zadania zlecone przez Zarząd Województwa z zakresu obsługi wizyt i wyjazdów zagranicznych, w tym wizyt dyplomatycznych.

Zakres tematyczny dokumentu zakłada aktywny rozwój współpracy regionalnej z partnerami zagranicznymi oraz podejmowanie inicjatyw zmierzających do rozwoju gospodarczego, społecznego i kulturalnego, przyczyniających się tym samym do podnoszenia poziomu życia mieszkańców województwa świętokrzyskiego oraz kształtowanie pozytywnego wizerunku regionu świętokrzyskiego za granicą (budowanie marki świętokrzyskie), co w efekcie ma wpłynąć na zwiększenie potencjału gospodarczego i promocyjnego województwa świętokrzyskiego, zwiększenie rozpoznawalności województwa świętokrzyskiego w kraju i na arenie międzynarodowej, zwiększenie współpracy na poziomie instytucjonalnym i środowiskowym w regionie i poza nim oraz budowanie dobrego wizerunku województwa wśród gości/partnerów zagranicznych.

➤ **Program Współpracy Samorządu Województwa Świętokrzyskiego z organizacjami pozarządowymi na 2018 r.**

Program przyjęto Uchwałą Nr XXXIX/567/17 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 21 grudnia 2017 r.

Celem głównym Programu jest lepsze zaspokojenie potrzeb i podnoszenie poziomu życia mieszkańców regionu oraz wspomaganie zrównoważonego województwa. Celami szczegółowymi są:

1. Tworzenie warunków dla powstawania inicjatyw i struktur funkcjonujących na rzecz społeczności lokalnych.
2. Zwiększenie udziału podmiotów Programu w realizacji zadań publicznych służące lepszemu zaspokajaniu potrzeb społecznych i poprawie życia mieszkańców.
3. Zwiększenie wpływu sektora pozarządowego i społeczności lokalnych na kreowanie polityki społecznej i gospodarczej w województwie oraz realizację SRWŚ.

4. Wzmocnienie pozycji organizacji i zapewnienie im równych z innymi podmiotami szans realizacji zadań publicznych, przez wspieranie oraz powierzanie im zadań, z jednoczesnym zapewnieniem odpowiednich środków na ich realizację.
5. Określenie priorytetowych zadań publicznych.
6. Wzmocnienie potencjału ludzkiego, instytucjonalnego organizacyjnego, wizerunkowego i kooperacyjnego – sektora pozarządowego w województwie świętokrzyskim, służące lepszej realizacji zadań publicznych i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.
7. Otwarcie na innowacyjność konkurencyjności w wykonaniu zadań publicznych.
8. Umożliwienie organizacjom pozarządowym i innym podmiotom indywidualnego występowania z ofertami realizacji zadań publicznych, należących do zakresu zadań publicznych województwa świętokrzyskiego.
9. Rozwój instytucji i instrumentów dialogu obywatelskiego (rad pożytku publicznego, konsultacji aktów normatywnych służące zwiększeniu wpływu podmiotów Programu na sprawy publiczne w regionie).

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

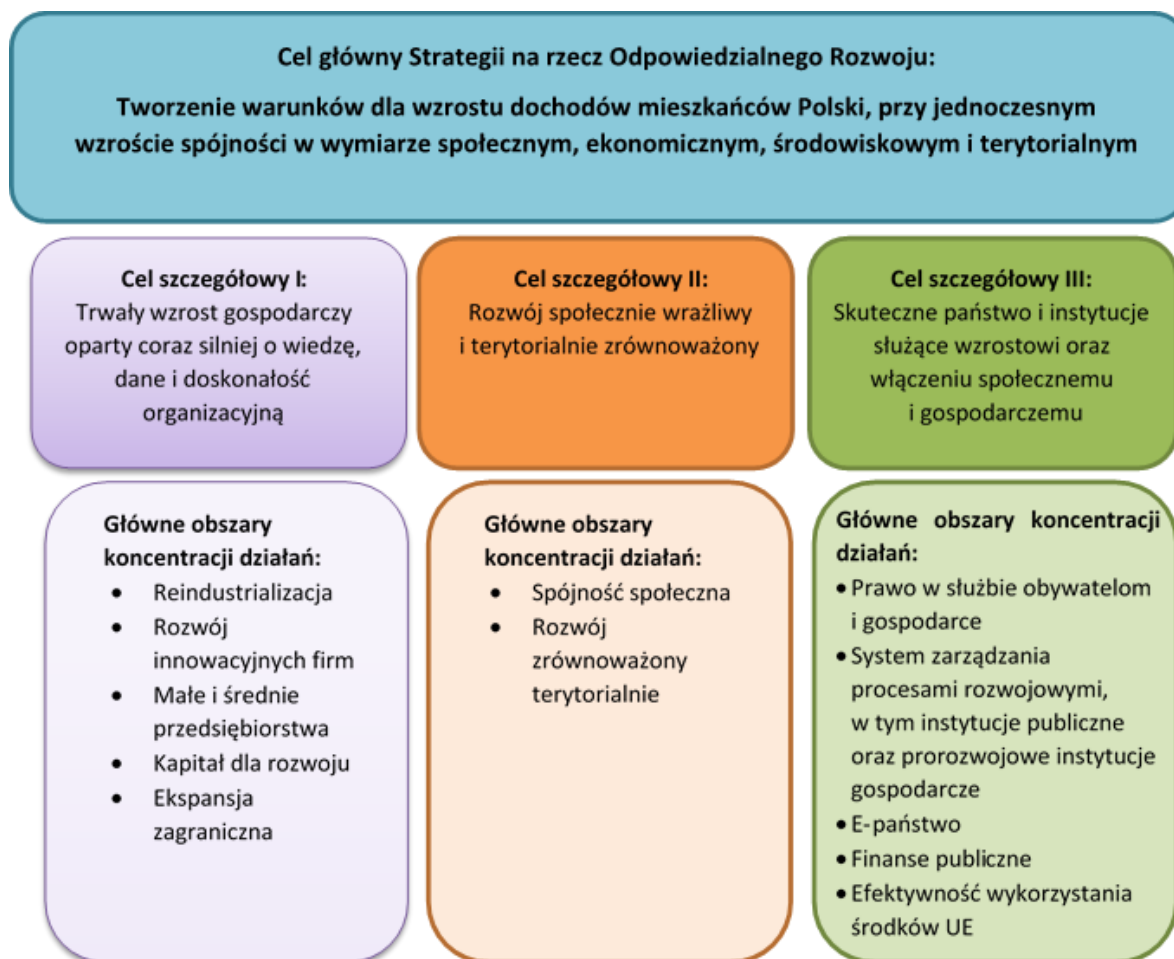
Jednym z ważniejszych dokumentów programowych, oprócz SRWŚ jest Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa (PZPW), który dostosowuje wyzwania i problemy rozwoju przestrzennego do bieżących zadań samorządu województwa.

PZPW określa długofalowe cele i kierunki wojewódzkiej polityki przestrzennej oraz przedstawia wizję zagospodarowania przestrzennego regionu świętokrzyskiego na najbliższe 25–30 lat. Wraz ze SRWŚ stanowi podstawę zintegrowanego systemu zarządzania województwem, łączącego instrumenty gospodarki przestrzennej z instrumentami rozwoju społeczno-gospodarczego.

PZPW nie naruszając uprawnień samorządów lokalnych w zakresie planowania miejscowego, stwarza ramy i przesłanki merytoryczne do ustalenia lokalizacji inwestycji zarówno w odniesieniu do planów miejscowych, jak i decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, zabezpieczając jednocześnie na obszarach realizacji tych inwestycji interesy krajowe i regionalne.

Zakres merytoryczny PZPW wynika z zapisów przyjętej w dniu 13 grudnia 2011 r. przez Radę Ministrów — „Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030” (KPZK— 2030). Z racji, iż dokument ten radykalnie zmienił model zagospodarowania przestrzennego kraju z pasmowego na rzecz sieci powiązań funkcjonalnych, w PZPW zostały wyznaczone obszary funkcjonalne na terenie województwa świętokrzyskiego. Powyższe znalazło odzwierciedlenie zarówno w dokumentach wojewódzkich (SRWŚ - Cel strategiczny 4), jak i ogólnokrajowych (Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r. – Cel szczegółowy II: obszar Rozwój zrównoważony terytorialnie).

Wśród nadrzędnych priorytetów zagospodarowania przestrzennego w PZPW eksponuje się: wymagania ładu przestrzennego, urbanistyki i architektury, walory architektoniczne i krajobrazowe, wymagania ochrony środowiska przyrodniczego, zdrowia oraz bezpieczeństwa ludzi i mienia, a także wymagania osób niepełnosprawnych, wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury, walory ekonomiczne przestrzeni i prawo własności, potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa.

Programy i Strategie opisane w raporcie o stanie województwa, realizowane w 2018 roku w ramach SRWŚ są w pełni spójne z założeniami dokumentów ogólnokrajowych oraz ukierunkowane na stworzenie optymalnych warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego Polski i regionów. Założenia SRWŚ są zgodne zarówno z dokumentami i wytycznymi europejskimi, jak i priorytetami polityk krajowych.

Cel Strategiczny 1 SRWŚ „Koncentracja na poprawie infrastruktury regionalnej” zawiera się w wyznaczonym w „Strategii Na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju” (SOR) nowym modelu rozwoju kraju. Model ten stawia m.in. na rozwój nowoczesnej infrastruktury, służącej potrzebom gospodarczym i poprawie jakości życia oraz na zrównoważony terytorialnie wzrost. Uwarunkowania

infrastrukturalne i środowiskowe stanowią ważny czynnik konkurencyjności gospodarki i są przesłanką do stworzenia zintegrowanej i wzajemnie powiązanej sieci transportowej oraz telekomunikacyjnej, a także poprawy potencjału infrastruktury społecznej i poziomu jakości usług publicznych. Są one spójne zarówno z Celem głównym, jak i z Celem szczegółowym II SOR.

„Koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego regionu” (Cel strategiczny 2 SRWŚ) przewidziana jest w SOR w ramach Celu szczegółowego I, zakładającego wspieranie strategicznych sektorów gospodarki kraju oraz tych wskazanych jako kluczowe z punktu widzenia możliwości rozwojowych regionów. Działania takie przyczynią się do wykorzystania dotychczasowych mocnych stron i zidentyfikowania nowych perspektywicznych branż gospodarki, cennych w kontekście pozycji regionu na tle pozostałych województw.

Konieczność budowania i wzmacniania jakości kapitału ludzkiego ujęta w 3 Celu strategicznym SRWŚ jest komplementarna z działaniami przewidzianymi w ramach Celu szczegółowego II SOR, który zakłada „Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony”, jak również w Celu szczegółowym I SOR, ukierunkowanym na trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną. Zarówno w SRWŚ jak i SOR dostrzeżono potrzebę zapewnienia spójności społecznej niezbędnej do zapewnienia dynamicznego rozwoju lokalnej gospodarki. Wysoki poziom kapitału ludzkiego wpływa na wzrost przedsiębiorczości, rozwój badań, wzrost liczby patentów i przekłada się na rozwój innowacyjności.

W Celu strategicznym 4 SRWŚ przewidziano koncentrację na zwiększeniu roli ośrodków miejskich w stymulowaniu rozwoju gospodarczego. W SOR zauważono, że miasta stanowią najbardziej rozwinięte rynki pracy oraz centra regionalnych usług przez co koncentrują ludność, inwestycje i działania rozwojowe. Istnieje zatem konieczność działań mających na celu dalszy rozwój miast oraz subregionalnych ośrodków wzrostu ze szczególnym uwzględnieniem miast średniej wielkości, tracących swoje znaczenie społeczno-gospodarcze.

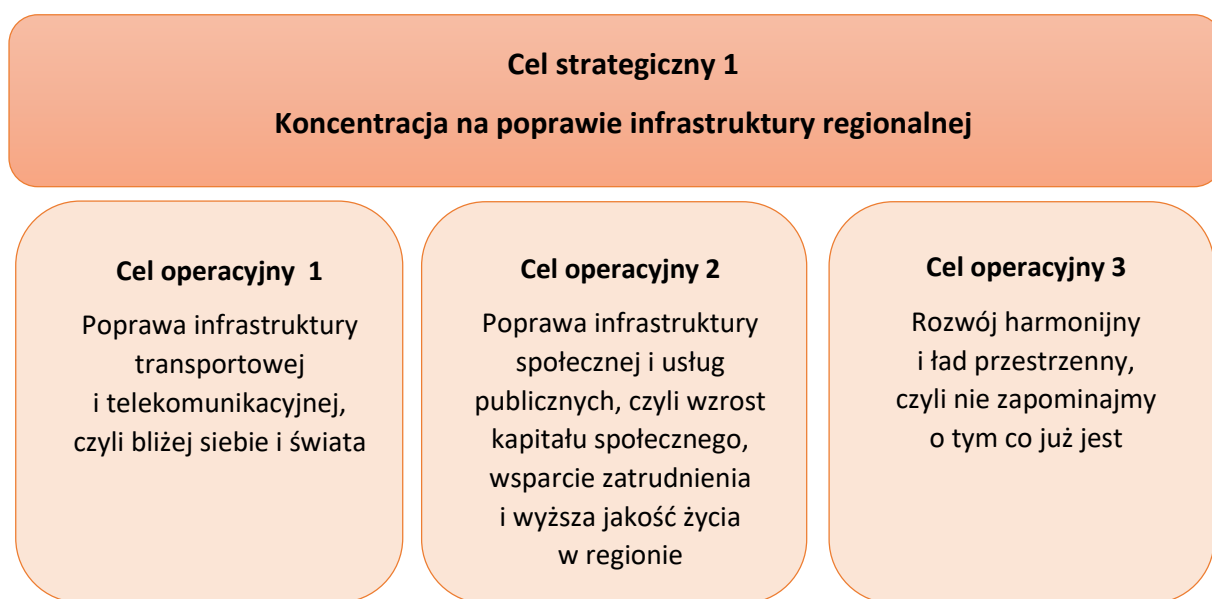
Rozwój obszarów wiejskich jest szczególnie istotny dla regionu świętokrzyskiego i został uwzględniony w Celu strategicznym 5 SRWŚ. W SOR również zauważono konieczność wsparcia tego typu obszarów. Do najważniejszych, planowanych działań należą: poprawa mobilności międzysektorowej zasobów pracy w rolnictwie, podnoszenie kwalifikacji mieszkańców obszarów wiejskich, poprawa jakości działania instytucji publicznych i promocja ładu przestrzennego na obszarach wiejskich.

Ujęty w dokumentach krajowych zrównoważony rozwój zakłada m. in. dążenie do osiągnięcia wzrostu gospodarczego z zachowaniem wymogów związanych z ochroną środowiska naturalnego. Założenia takie zawarto zarówno w SRWŚ (Cel strategiczny 6), jak i w SOR (Cel szczegółowy II). Dla regionu świętokrzyskiego to Cel szczególnie ważny z uwagi na występujący tutaj najwyższy udział obszarów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni województwa. Konieczność utrzymania

konsensusu między eksploatacją zasobów przyrodniczych, a ochroną środowiska wynika z potrzeby zachowania występujących na tym obszarze unikatowych walorów przyrodniczych.

2. OPIS WYBRANYCH PROJEKTÓW/INICJATYW/PRZEDSIĘWZIĘĆ/KONKURSÓW/ GRANTÓW W ODNIESIENIU DO POSZCZEGÓLNYCH CELÓW STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

2.1 CEL STRATEGICZNY 1 KONCENTRACJA NA POPRAWIE INFRASTRUKTURY REGIONALNEJ

Kluczowym zadaniem stojącym przed Samorządem Województwa Świętokrzyskiego jest zapewnienie stabilnego rozwoju regionu. Istotnym czynnikiem wpływającym na taki rozwój jest dostępność, jakość oraz poziom wykorzystania szeroko pojętej infrastruktury. Działania podejmowane w tym zakresie przez Samorząd Województwa wypełniają zapisy Celu strategicznego 1 SRWŚ, tj. „koncentracja na poprawie infrastruktury regionalnej” i w 2018 roku były realizowane w licznych programach i przedsięwzięciach. Poniżej zaprezentowano wybrane inicjatywy realizujące założenia Celu strategicznego 1 SRWŚ.

Misją SRWŚ jest „pragmatyczne dążenie do najpełniejszego i innowacyjnego wykorzystania przewag i szans, odwrócenia niekorzystnych tendencji demograficznych oraz podniesienia jakości życia mieszkańców przy jednoczesnej dbałości o stan środowiska”. Odbywa się to poprzez realizację celów strategicznych, w tym między innymi koncentracji na poprawie infrastruktury regionalnej. Inwestowanie w rozbudowę, modyfikację oraz usprawnienie infrastruktury technicznej uznano bowiem za zadanie niezbędne dla poprawy atrakcyjności województwa, co znalazło odbicie

w określeniu jednego z celów operacyjnych, za który uznano „poprawę infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej, czyli bliżej siebie i świata”.

W zakres realizacji Celu operacyjnego 1.1 SRWŚ wpisuje się wiele znaczących dla rozwoju naszego regionu przedsięwzięć i inicjatyw, wdrażanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach i inne jednostki organizacyjne Województwa. W szczególności należy wymienić realizowane przez Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Kielcach następujące przedsięwzięcia:

- finansowane przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014 – 2020 oraz ze środków własnych województwa świętokrzyskiego:

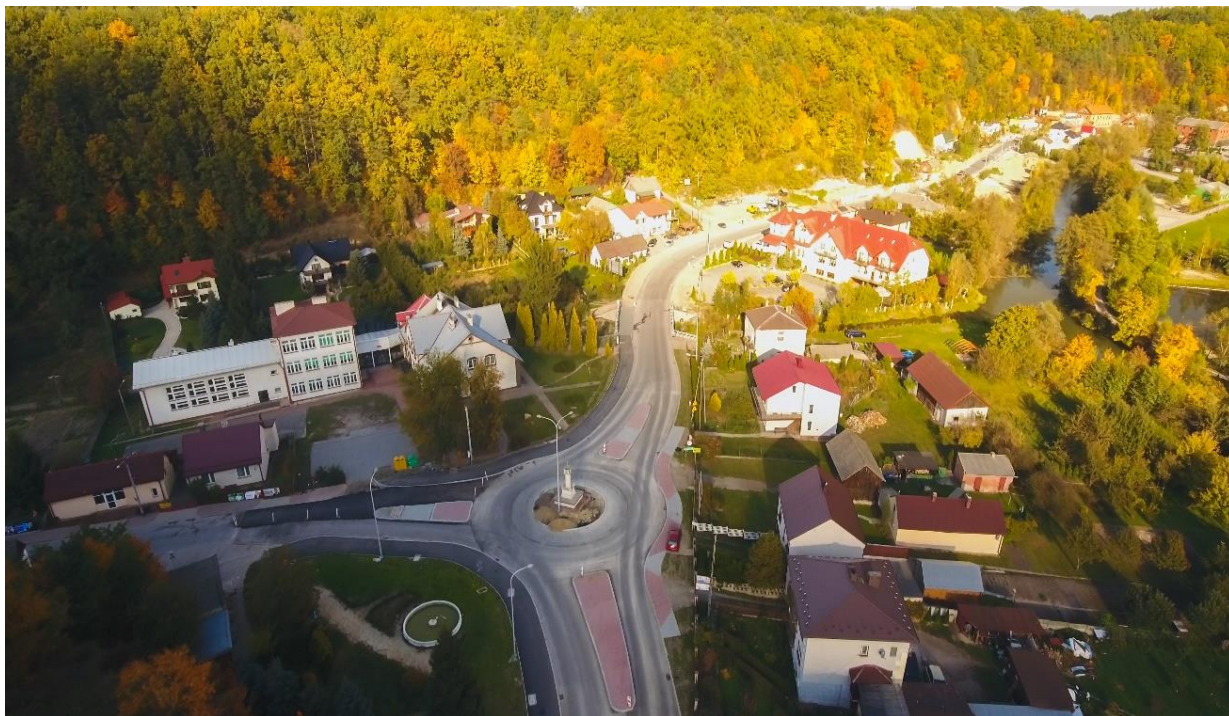
- Projekt pn.: ***Rozbudowa DW 764 na odcinku; granica miasta Kielce – granica gminy Daleszyce wraz z budową obwodnic m. Suków i Daleszyce*** o wartości ponad 145 mln PLN realizowany w latach 2017 – 2019. Inwestycja ma na celu usprawnienie połączenia komunikacyjnego m. Kielce z terenami podmiejskimi i gminami ościennymi (Daleszyce, Morawica), które poprzez przedmiotową drogę, zyskają sprawniejsze i bezpieczniejsze bezpośrednie połączenie ze stolicą województwa świętokrzyskiego oraz całym obszarem funkcjonalnym miasta Kielce. Przedmiotowy odcinek, którego modernizacja zakończy się w sierpniu 2019 roku, będzie stanowił nowoczesne połączenia z DK nr 73, poprzez odcinek DW 764 znajdujący się na obszarze Gminy Kielce. Istotny jest fakt, że przedsięwzięcie jest częścią większego zamierzenia inwestycyjnego, pn. "Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 764 w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym (KOF)" realizowanego wspólnie przez Gminę Kielce oraz Województwo Świętokrzyskie w ramach projektu zintegrowanego. Należy również zaznaczyć, że przedmiotowa droga pośrednio, poprzez korytarze dróg krajowych zostanie włączona w strukturę sieci TEN-T. Przewiduje się, że dodatkowym efektem inwestycji będzie rozładowanie ruchu pojazdów w centrum Kielc, wynikające z usprawnienia przepływu pojazdów w obszarze inwestycji.

- Projekt pn.: ***Rozbudowa DW 762 na odcinku węzeł Kielce Południe (S7) – granica gminy Chęciny***. Zadanie realizowane w latach 2016 – 2019 o wartości ponad 69 mln PLN, którego zadaniem jest zwiększenie dostępności i poprawę jakości układu komunikacyjnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego i jego powiązań z krajowym i międzynarodowym układem transportowym (w tym TEN-T).

Opis: DW 762 na odcinku węzeł Kielce Południe (S7) – granica gminy Chęciny , Źródło: ŚZDW w Kielcach

- finansowane przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020, z budżetu państwa oraz ze środków własnych województwa świętokrzyskiego:
 - Projekt pn.: **Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 754 Ostrowiec Św. – Bałtów - Czekarzewice - granica województwa dł. ok. 29,3 km/ Rozbudowa DW 754 od km 1+912 do km 29+269**. Zadanie realizowane w latach 2017 – 2019 o wartości ponad 107 mln PLN, mające na celu poprawę połączeń między wschodnią częścią świętokrzyskiego, a południowo-wschodnią częścią województwa mazowieckiego oraz z województwem lubelskim.

Opis: Droga wojewódzka nr 754 Ostrowiec Św. – Bałtów – Czekarzewice – granica województwa, źródło: ŚZDW w Kielcach

- Projekt pn.: ***Mała Pętla Świętokrzyska DW 752 – Podgórze Bodzentyn dł. ok. 2,5 km i DW 751 - Bodzentyn – Dąbrowa Dolna dł. ok. 4,40 km.*** Zadanie realizowane w latach 2018 – 2019 o wartości ponad 24 mln PLN, którego celem głównym jest poprawa dostępności komunikacyjnej i zwiększenie przepustowości układu drogowego na drogach wojewódzkich nr 751 i 752. Celami pośrednimi realizacji przedsięwzięcia będzie: oszczędność czasu w przewozach pasażerskich i towarowych poprzez sprawny przepływ pojazdów, poprawa bezpieczeństwa wszystkich uczestników ruchu drogowego, poprawa dostępności użytkowników drogi do sieci dróg krajowych i lokalnych, poprawa komfortu podróżowania, redukcja negatywnego oddziaływania szkodliwych składników emisji spalin, hałasu, drgań oraz pobudzenie przedsiębiorczości w województwie.

Ponadto, na podstawie decyzji Samorządu Województwa Świętokrzyskiego, Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Kielcach w 2018 roku zrealizował wiele innych zadań polegających m.in. na: budowie chodników, ciągów pieszo – rowerowych, czy opracowaniu dokumentacji projektowych dla kolejnych inwestycji.

Opis: Nowoczesny tabor kolejowy na terenie województwa świętokrzyskiego, źródło: UMWŚ w Kielcach

W województwie świętokrzyskim zostało zrealizowanych, w całości lub części, kilka inwestycji kolejowych. Wśród nich wyróżnia się realizowane w latach 2017 – 2019 przez UMWŚ (Departament Transportu i Komunikacji) przedsięwzięcie pn.: ***Dostawa taboru kolejowego - EZT do obsługi połączeń regionalnych***, finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020, Funduszu Kolejowego oraz ze środków własnych województwa. Całość budżetu projektu wynosi ponad 44 mln PLN.

Przedmiotem inwestycji jest zakup dwóch elektrycznych zespołów trakcyjnych do obsługi połączeń pasażerskich, co skutkuje zwiększeniem dostępności transportowej do nowoczesnego taboru kolejowego na terenie województwa świętokrzyskiego oraz poprawą stanu połączeń kolejowych w regionie.

Zakres realizacji projektu wypełnia zapisy Celu operacyjnego 1.1 SRWŚ, ponieważ zakup nowoczesnego taboru kolejowego wpływa bezpośrednio na poprawę infrastruktury transportowej w województwie świętokrzyskim.

Opis: Nowoczesny tabor kolejowy na terenie województwa świętokrzyskiego, źródło: UMWŚ w Kielcach

Ponadto, na terenie województwa świętokrzyskiego realizowana jest w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020 inwestycja pn.: ***Budowa linii kolejowej numer 582 Czarncza -Włoszczowa Północ***. W ramach projektu zabudowane zostaną tory, sieć trakcyjna i nowoczesne urządzenia sterowania ruchem kolejowym, które pozwolą na sprawną i bezpieczny przejazd pociągów. Zakończenie robót zaplanowano na 2019 rok. Wartość projektu to około 52 mln PLN, w tym dofinansowanie unijne wynosi ponad 36 mln PLN.

W 2018 roku Samorząd Województwa Świętokrzyskiego realizował w sumie **56** przedsięwzięć poprawiających jakość wewnątrczregionalnych połączeń drogowych i kolejowych o łącznej kwocie ponad **339 mln PLN** w ramach: Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020, Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014 – 2020, czy środków własnych.

Dostępność komunikacyjna województwa jest jednym z wyznaczników jego atrakcyjności inwestycyjnej. Korzystne zmiany dostępności transportowej regionu świętokrzyskiego, które są efektem realizowanych przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego inwestycji w sieć transportową przejawiają się wzrostem zainteresowania inwestorów danym terenem, a więc i wyższą skłonnością do podejmowania decyzji w zakresie działalności gospodarczej, co skutkuje tworzeniem nowych miejsc pracy i wzrostem wpływów z tytułu podatków do lokalnych budżetów.

Ważnym przedsięwzięciem realizującym zapisy Celu operacyjnego 1.1 SRWŚ jest utrzymanie trwałości projekt pn.: ***Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej – województwo świętokrzyskie***.

W ramach projektu zrealizowanego w perspektywie 2007-2013 została wybudowana regionalna sieć szerokopasmowa na obszarach tzw. „białych plam” tj. obejmujących miejscowości najbardziej zagrożone „wykluczeniem cyfrowym”. Budowa jednolitej infrastruktury teleinformatycznej pozwoliła na zwiększenie dostępności do mediów elektronicznych, a także podniosła atrakcyjność obszarów dla operatorów telekomunikacyjnych świadczących usługę tzw. ostatniej mili. Otwarcie niedostępnego dotąd rynku skutkowało wzrostem liczby inwestycji związanych z doprowadzeniem infrastruktury do odbiorcy końcowego, co wpłynęło na zwiększenie dostępu do Internetu dla instytucji, przedsiębiorstw i mieszkańców obszarów nieatrakcyjnych ekonomicznie dla operatorów telekomunikacyjnych. W województwie świętokrzyskim powstało 1425 km sieci i 143 węzły (8 szkieletowych i 135 dystrybucyjnych), uzupełniających istniejącą już infrastrukturę telekomunikacyjną. Wybudowana infrastruktura SSPW została wykorzystana m.in. do realizacji projektu pn.: *Ogólnopolska Sieć Edukacyjna*, w ramach którego wszystkie szkoły podstawowe i ponadpodstawowe (z wyłączeniem szkół dla dorosłych) na terenie województwa świętokrzyskiego otrzymały symetryczne łącza o przepływności minimum 100 mb/s wraz z usługami bezpiecznego dostępu do Internetu.

Sieć SSPW stanowi również bazę transmisyjną dla sieci dostępowych, aktualnie planowanych do wybudowania w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa (POPC), które zapewnią

możliwość dostępu do szerokopasmowego Internetu (minimum 30 mb/s) dla ponad 100 tys. gospodarstw domowych na terenie województwa świętokrzyskiego. Aktualnie realizowane projekty w ramach POPC są komplementarne z projektem SSPW i pozwalają optymalnie wykorzystać potencjał regionalnej sieci szerokopasmowej.

Wspieranie rozwoju infrastruktury społecznej należy do jednych z ważniejszych działań podejmowanych przez samorząd województwa w celu stymulowania rozwoju danego obszaru i podnoszenia jego konkurencyjności. Wysoki poziom infrastruktury społecznej wpływa na zwiększenie atrakcyjności regionu, jak również prowadzi do ożywienia gospodarki i wzrostu dobrobytu społeczności lokalnych.

Koncentracja na poprawie jakości i dostępności usług społecznych, poprzez inwestycje w infrastrukturę społeczną (edukacyjną, zdrowia, pomocy społecznej, kultury) stanowi szczególną strefę oddziaływania na rozwój regionalny i znajduje swoje odzwierciedlenie w zapisach Celu operacyjnego 1.2 SRWŚ „poprawa infrastruktury społecznej i usług publicznych, czyli wzrost kapitału społecznego, wsparcie zatrudnienia i wyższa jakość życia w regionie”.

Jednym z kluczowych postulatów realizacji Celu operacyjnego 1.2 jest pomoc w usprawnieniu materialnym i organizacyjnym takich instytucji jak: szpitale, sanatoria, obiekty kultury, jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej, obiekty kultury, czy instytucje administracji publicznej.

Działania w tym obszarze polegały, m.in. na wsparciu finansowym podmiotów leczniczych podległych Samorządowi Województwa Świętokrzyskiego.

Opis: Zakup specjalistycznego sprzętu szpitalnego, źródło UMWS

Wśród zakładów opieki zdrowotnej, które dzięki wsparciu Samorządu Województwa Świętokrzyskiego wykonują czynności podnoszące standard świadczeń oraz poziom bezpieczeństwa leczonych pacjentów, znalazły się:

1. Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Św. Rafała w Czerwonej Górze, który w 2018 roku realizował m.in. takie oto zadania i przedsięwzięcia:

- Doposażenie oddziałów w nowoczesny sprzęt niezbędny do prawidłowego funkcjonowania oddziałów, jak również poprawiający komfort świadczonych usług medycznych oraz bezpieczeństwo pacjentów. W ramach zadania zakupiono aparat do ciągłej terapii nerkozastępczej tzw. „sztuczna nerka” i laser holmowy do litotrypsji.
- Zakup aparatu RTG, dzięki któremu rozszerzono zakres wykonywanych badań, polepszo jakość wykonywanych zdjęć wykorzystywanych w diagnostyce chorób płuc, będących jedną z najczęstszych przyczyn zgonów w województwie świętokrzyskim.
- Zakup 2 aparatów do krioterapii oraz 3 ureterorenoskopów – 2 półsztywnych i 1 giętkiego. Konieczność zakupu ureterorenoskopów związana była z częstym występowaniem kamicy dróg moczowych u mieszkańców województwa świętokrzyskiego i wzrostem liczby pacjentów wymagających leczenia operacyjnego. Zakup aparatury pozwolił na zachowanie ciągłości wykonywania zabiegów oraz uzupełnienie i modernizację bazy sprzętowej.
Natomiast zakupione aparaty do krioterapii wykorzystywane są do zabiegów kriostymulacji miejscowej, czyli do miejscowego wychładzania za pomocą azotu w reumatologii, neurologii, medycynie sportowej, ortopedii, dermatologii. Zakup ten pozwolił na wymianę 2 aparatów z 2011 roku, które z powodu częstych awarii oraz braku części zamiennych, nie mogły już służyć pacjentom .
- Zakup aparatury medycznej, w tym: respiratorów, które pozwoliły na objęcie leczeniem w warunkach domowych 20 pacjentów wentylowanych mechanicznie; aparatu USG, który pozwolił na rozszerzenie zakresu badań jamy brzusznej u mężczyzn o usg prostaty; analizatora do pomiaru tlenu azotu ze spirometrem, który umożliwił leczenie pacjentów w ramach programu lekowego dedykowanego „leczeniu ciężkiej astmy alergicznej IGE oraz ciężkiej astmy eozynofilowej”; stołu operacyjnego, który pozwolił na wykonanie około 350 torakochirurgicznych zabiegów operacyjnych.
- Zakup samochodu osobowo-dostawczego, który będzie wykorzystywany do celów zaopatrzeniowych Szpitala, jak również do transportu materiałów do badań oraz sprzętu medycznego.
- *Dostosowanie pomieszczeń po dawnej kuchni do potrzeb przychodni przyszpitalnej w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. Św. Rafała w Czerwonej Górze. W 2018 roku*

rozpoczęto prace adaptacyjne w pomieszczeniach po dawnej kuchni. Planowane zakończenie inwestycji to sierpień 2019 roku. W 2018 roku zakupiono sprzęt niezbędny do funkcjonowania poradni w nowej lokalizacji: negatoskopy cyfrowe, inhalatory, aparat EKG, spirometr, wózek leżący do przewożenia chorych, stoły zabiegowe, defibrylator, lampy bakterioobójcze przepływowe. Przeniesienie pomieszczeń do nowej lokalizacji pozwoli na zwiększenie komfortu świadczonych usług zdrowotnych.

2. Wojewódzki Szpital Zespolony w Kielcach, który w 2018 roku realizował m.in. takie oto zadania i przedsięwzięcia:

- Dostosowanie pomieszczeń pod potrzeby apteki leków cytostatycznych poprzez zakup 2 chłodziarek, 2 zestawów komputerowych + systemów i pakietów biurowych oraz 1 komory laminarnej do sporządzania leków cytostatycznych. Efektem zadania jest uniezależnienie szpitala od dostaw leków cytostatycznych oraz osiągnięcie wymagań jakie zostały określone przez Ministra Zdrowia w zakresie przygotowania tych leków przez aptekę szpitalną.
- Zakup 2 aparatów EKG oraz 1 defibrylatora na potrzeby Szpitalnego Oddziału Ratunkowego. Efektem zadania jest optymalne zabezpieczenie pacjentów leczonych w istniejącym SOR, a w przyszłości tworzonemu Centrum Urazowemu.
- Doposażenie Kliniki Kardiologii i Elektroterapii poprzez zakup 1 echokardiografu z wyposażeniem oraz 10 specjalistycznych łóżek kardiologicznych. Efektem zadania jest odnowienie infrastruktury sprzętowej i wyposażenia Kliniki Kardiologii i Elektroterapii, które pozwolą zapewnić dostępność do świadczeń medycznych realizowanych przez Klinikę.
- Doposażenie Oddziałów Klinicznych Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego poprzez zakup respiratora transportowego, tonometru bezkontaktowego, lampy strzelinowej, 5 aparatów do hemodializy z opcją wykonywania zabiegów hemodiafiltracji, lasera ultra frax, unitu implantologicznego, defibrylatora, fotelu zabiegowego z wyposażeniem. Efektem zadania jest odnowienie i uzupełnienie infrastruktury sprzętowej oddziałów klinicznych, zapewniającej dostępność do świadczeń medycznych.
- Zakup ambulansu typu „B ” z wyposażeniem obejmującym m.in.: sygnalizację świetlno-dźwiękową, oznakowanie pojazdu zgodnie z wymogami przepisów o ruchu drogowym, kabinę kierowcy wyposażoną w instalację radiotelefonu i panel sterujący, oświetlenie przedziału medycznego, instalację tlenową, zabudowę przedziału sanitarnego tj. szafki na leki i odpady medyczne. Efektem zadania jest skrócenie kolejki oczekujących na bezpieczny transport oraz zmniejszenie kosztów transportu ponoszonych z tego tytułu przez szpital. Realizacja zadania przyczyniła się także do odnowienia szpitalnej bazy transportu sanitarnego.

- Projekt, pn.: *Utworzenie Centrum Urazowego dla Dorosłych w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Kielcach* realizowany w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020, którego celem głównym jest wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia poprzez zapewnienie bezpiecznego dostępu do Centrum Urazowego. Realizacja projektu wpłynie na poprawę dostępności, jakości oraz efektywności świadczeń zdrowotnych udzielanych w szpitalu. Celem projektu jest również poprawa zdrowia społeczeństwa, oraz ukierunkowanie na zapewnienie równego dostępu do szybkiej pomocy medycznej w zdarzeniach nagłych, a także wsparcie służb ratowniczych na wypadek wystąpienia zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii i zapewnienie pacjentom w stanie nagłego zagrożenia życia świadczeń zdrowotnych. Projekt o wartości ponad 12 mln PLN został przewidziany do realizacji latach 2016 – 2019.
- Projekt pn.: *Rozbudowa i doposażenie na potrzeby Kliniki Kardiologii Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Kielcach*, realizowany z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020. Projekt o wartości ponad 10 mln PLN będzie realizowany w latach 2017 – 2019. Projekt przewiduje wykonanie prac budowlanych, m.in. rozbudowę bloku operacyjnego, oddzielenie bloku operacyjnego od części intensywnej terapii oraz przystosowanie sali przedoperacyjnej do standardów sali pooperacyjnej. Planuje się także podzielenie dużej sali pooperacyjnej wspólnej dla kobiet i mężczyzn na dwie mniejsze. Powyższy zakres wiąże się z przeprowadzeniem robót w branżach: budowlanej, elektrycznej, sanitarnej, teletechnicznej, instalacyjnej, gazów medycznych i wentylacji. Projekt obejmuje także zakup sprzętu na potrzeby kliniki kardiologii, zakup wyposażenia na potrzeby monitorowania chorych przez uruchomienie telemetrii oraz zakup sprzętu na potrzeby sali hybrydowej.

3. Świętokrzyskie Centrum Onkologii w Kielcach, które realizowało m.in. takie oto zadania i przedsięwzięcia:

- Zaprojektowanie i wykonanie instalacji wentylacyjno-klimatyzacyjnej dla sześciu pomieszczeń laboratoryjnych w Zakładzie Patologii Nowotworów. Celem zadania jest poprawa jakości pracy personelu i dostosowanie do obowiązujących wymogów sanitarnych.
- Zakup i wymianę sprzętu/wyposażenia dla Działu Anestezjologii i Intensywnej Terapii Świętokrzyskiego Centrum Onkologii w Kielcach w celu poprawy diagnostyki i obserwacji funkcji życiowych pacjentów leczonych w tym Dziale. Efektem zadania jest również zwiększenie poziomu bezpieczeństwa gwarantowanego pacjentom po zabiegach operacyjnym.

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

- Zakup aparatu rtg-ramię C na potrzeby Bloku Operacyjnego. Zrealizowane zadanie przyczyni się do właściwej diagnozy pacjentów i oceny przeprowadzonych zabiegów operacyjnych.
- Zakup zestawu do cystoskopii z obrazowaniem full HD dla Kliniki Urologii Świętokrzyskiego Centrum Onkologii w Kielcach, który przyczynił się do poprawy możliwości diagnostycznych chorób nowotworowych.
- Projekt pn.: *Wymiana jednego akceleratora oraz rozbudowa Kliniki Radioterapii Świętokrzyskiego Centrum Onkologii w Kielcach z zakupem dodatkowego akceleratora* realizowany w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020, którego celem jest rozbudowa i rozwinięcie dotychczasowej bazy sprzętowej radioterapii w oparciu o posiadane zasoby. Projekt na kwotę ponad 37 mln PLN planowany do realizacji w latach 2016 – 2019.

W ramach inicjatyw realizowanych przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego wpisujących się w działania w obszarze Celu operacyjnego 1.2. można również wymienić projekt Muzeum Narodowego w Kielcach pn.: ***Pałac w muzeum, Muzeum w Pałacu. Ochrona, zachowanie i udostępnienie na cele publiczne zabytków ruchomych i nieruchomych o znaczeniu ogólnopolskim***, realizowany w ramach Programu Operacyjnego infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020, którego zakres dotyczy prac konserwatorskich i budowlanych w Dawnym Pałacu Biskupów Krakowskich.

Realizacja projektu pozwoli na efektywne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego Pałacu. Zakres prac obejmuje m.in: renowację elewacji Dawnego Pałacu Biskupów Krakowskich – obecnej siedziby Muzeum Narodowego w Kielcach wraz z odtworzeniem rzeźb fasadowych; wykonanie instalacji przeciwpożarowej i antywłamaniowej w budynku Dawnego Pałacu Biskupów Krakowskich; zmianę aranżacji pomieszczeń zajmujących ekspozycję malarstwa i rzemiosła artystycznego w celu stworzenia nowej oferty edukacyjnej; roboty konserwatorskie we wnętrzach pałacu.

Zrealizowane w ramach projektu działania infrastrukturalne wpłyną na: poprawę warunków eksponowania kluczowych elementów dziedzictwa kulturowego, zwiększenie dostępności infrastruktury kultury i dziedzictwa narodowego szczególnie dla osób niepełnosprawnych, osiąganie korzyści społecznych i gospodarczych w wymiarze krajowym oraz wzrost uczestnictwa społeczeństwa w kulturze.

Projekt planowany do realizacji w latach 2017-2021 o wartości ponad 21 mln PLN.

Działania Samorządu Województwa Świętokrzyskiego w 2018 roku w dużej mierze nakierowane były na poprawę poziomu życia mieszkańców w regionie oraz niwelowaniu problemu wykluczenia społecznego i ekonomicznego infrastruktury społecznej m.in. poprzez wsparcie funkcjonowania instytucji takich jak np. szpitale, czy obiekty kultury.

W 2018 roku Samorząd Województwa Świętokrzyskiego realizował różne inicjatywy na ramach Celu operacyjnego 1.3 SRWŚ „Rozwój harmonijny i ład przestrzenny, czyli nie zapominajmy o tym co już jest”. Założeniem tego celu jest niedopuszczenie do sytuacji, gdy korzyści z nowych rozwiązań infrastrukturalnych będą redukowane, a nawet równoważone przez koszty nieodpowiedniego traktowania już istniejącego majątku. Koncentracja na tworzeniu nowych elementów infrastruktury nie powinna prowadzić do zaniechań w zakresie majątku już istniejącego i co za tym idzie do jego dekapitalizacji.

Dobrym przykładem działań, wpisujących się w założenia Celu operacyjnego 1.3 SRWŚ, realizowanych w 2018 roku przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego są przedsięwzięcia wdrażane m. in. przez Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Kielcach. W szczególności należy wymienić projekt pn.: ***Budowa północnej obwodnicy Chmielnika w ciągu DW 765 od skrzyżowania z DK 73***, współfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 - 2020, budżetu państwa oraz ze środków własnych województwa świętokrzyskiego. Projekt zlokalizowany jest na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, w skład którego wchodzi 12 gmin otaczających miasto Kielce. Inwestycja poprawi dostępność komunikacyjną KOF. Inwestycja ma duże znaczenie dla regionu i obszarów, które związane są z drogami: krajową nr 73 i 78 oraz wojewódzką nr 765. Droga wojewódzka nr 765 jest przedłużeniem drogi krajowej nr 78, łączącej granice państwa w Chałupkach z województwem świętokrzyskim i zapewnia komunikacyjną łączność pomiędzy województwami śląskim i lubelskim, mazowieckim i małopolskim w skali kraju oraz pomiędzy ośrodkami o znaczeniu regionalnym (Chmielnik, Szydłów, Staszów, Osiek). Realizacja w latach 2016 – 2019 projektu o wartości ponad 53 mln PLN poprawi dostęp do sieci dróg krajowych położonych w TEN-T, a ponadto znacznie przyczyni się do zmniejszenia uciążliwości dla środowiska (hałas, drgania, spaliny) poprzez zachowanie płynności ruchu pojazdów jadących tranzytem oraz poprawi bezpieczeństwo mieszkańców miejscowości Chmielnik poprzez eliminację ruchu tranzytowego.

Opis: Północna obwodnica Chmielnika w ciągu DW 765 od skrzyżowania z DK 73, źródło: ŚZDW w Kielcach

Następnym ważnym przedsięwzięciem realizowanym w 2018 roku przez Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Kielcach jest projekt pn.: ***Układ obwodnicowy miasta Włoszczowa – budowa obwodnicy miasta Włoszczowa w ciągu drogi wojewódzkiej nr 786 wraz z połączeniem z drogą wojewódzką nr 742 i 785 / Etap I – obwodnica Włoszczowy w ciągu DW 786***, współfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego, budżetu państwa oraz ze środków własnych województwa świętokrzyskiego. Inwestycja doprowadzi do ograniczenia natężenia ruchu tranzytowego w terenie zabudowanym, poprawi jakość infrastruktury drogowej, zwiększy bezpieczeństwo ruchu pojazdów i pieszych, skróci czas przejazdu i zwiększy komfort podróży, obniży emisję toksycznych spalin, hałasu, poprawi warunki działalności istniejących podmiotów gospodarczych oraz zwiększy atrakcyjność gospodarczą. Projekt realizowany w latach 2018 – 2020, o wartości ponad 49 mln zł.

Innymi przedsięwzięciami realizującymi zapisy Celu operacyjnego 1.3 SRWŚ są m.in.:

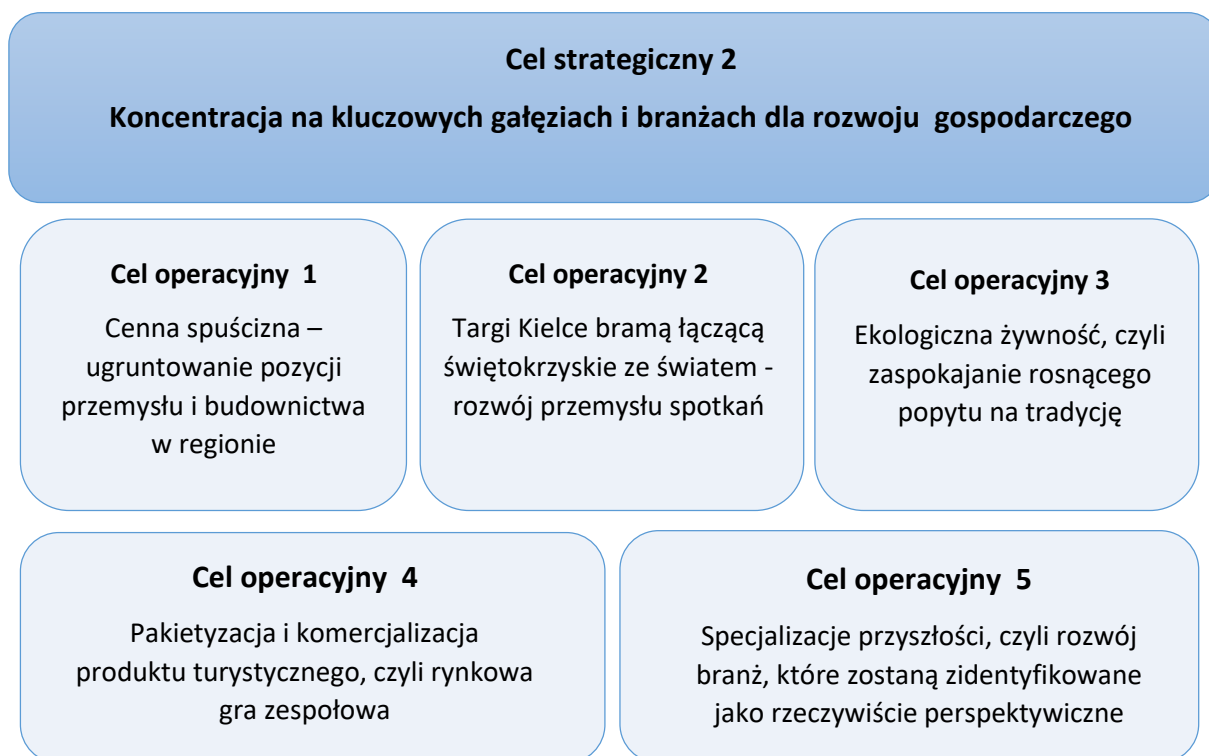
- Projekt pn.: ***Odtworzenie istniejącej infrastruktury Świętokrzyskiego Centrum Kardiologii w Kielcach*** realizowany w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020 w latach 2016 – 2018 przez Wojewódzki Szpital Zespolony w Kielcach. Celem projektu jest wzmocnienie strategicznej infrastruktury Świętokrzyskiego Centrum Kardiologii, która będzie tworzyła warunki dla zwiększenia dostępu do rehabilitacji kardiologicznej pacjentów przyczyniając się tym samym do zmniejszenia nierówności w zakresie stanu zdrowia. Rezultatem projektu jest zapewnienie pacjentowi kardiologicznemu wysokiej jakości usług medycznych opartych na nowoczesnej bazie sprzętowej, zwiększenie szans ratowania pacjenta w przypadkach ciężkich oraz poprawie stanu infrastruktury

ochrony zdrowia zapewniającej dostępność specjalistycznych i wysokospecjalistycznych świadczeń zdrowotnych.

- Projekt pn.: **Modernizacja stacji uzdatniania wody i studni głębinowej w Świętokrzyskim Centrum Rehabilitacji w Czarnieckiej Górze**, który ma na celu obniżenie kosztów zaopatrzenia w energię ciepłą, energię elektryczną ŚCR, poprzez zastosowanie nowoczesnych urządzeń i instalacji ujmowania i uzdatniania wody. Modernizacja niewątpliwie poprawiła parametry uzdatnianej wody (obniżenie ponadnormatywne związków żelaza i manganu) wykorzystywanej dla potrzeb bytowo – gospodarczych i p. pożarowych obiektów ŚCR.

Samorząd Województwa Świętokrzyskiego od lat konsekwentnie realizuje działania polegające na ciągłym ulepszaniu, rozbudowie i poprawie istniejących elementów infrastruktury. Wdrażane inicjatywy stwarzają warunki do trwałego rozwoju gospodarczego regionu, pozwalają redukować bezrobocie i podnosić aktywność zawodową ludności oraz łagodzą dysproporcje w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

2.2 CEL STRATEGICZNY 2 KONCENTRACJA NA KLUCZOWYCH GAŁĘZIACH I BRANŻACH DLA ROZWOJU GOSPODARCZEGO REGIONU

Na przestrzeni ostatnich lat w województwie świętokrzyskim został położony duży nacisk na wzmocnienie rozwoju gospodarczego regionu. Działania te wpisują się w Cel strategiczny 2 SRWŚ, koncentrujący się na kluczowych branżach, za które uznano m.in.: przemysł metalurgiczny, odlewniczy,

związany z wydobywaniem i przeróbką surowców skalnych oraz związaną z rolnictwem specjalizacją ogrodniczo - sadowniczą. Wybór tych dziedzin związany jest z uwarunkowaniami przyrodniczymi, geologicznymi, jak i historycznymi regionu (m.in. działającym na tym terenie Staropolskim Okręgiem Przemysłowym).

Zgodnie z ideą obowiązującej SRWŚ – Świętokrzyskie powinno dążyć do ugruntowania pozycji najważniejszych branż gospodarki regionu. W 2018 roku Zarząd Województwa podejmował różne przedsięwzięcia w tym zakresie. Należały do nich: organizacja międzynarodowych misji gospodarczych, promocja inwestycyjna regionu wspierająca rozwój eksportu oraz tworzenie - pod względem gospodarczym - spójnego i atrakcyjnego wizerunku. Przykładem tych działań jest projekt pn.: ***Świętokrzyskie – hard to pronounce, easy to do business in***. Wartość całego przedsięwzięcia wynosi nieco ponad 10 mln PLN, a jego realizacja ma trwać do końca 2020 roku. Projekt ma na celu zbudowanie spójnego modelu promocji gospodarczej dla przedsiębiorców i potencjalnych inwestorów. Jego efektem jest wzrost inwestycji krajowych i zagranicznych oraz rozpoznawalności województwa pod kątem gospodarczym. W ramach projektu podmioty z sektora MŚP z naszego regionu wzięły udział w następujących wydarzeniach: 3 pro-eksportowych konferencjach krajowych i połączonych z nimi 3 przyjazdowych misjach gospodarczych (Busko – Zdrój, Sandomierz, Jędrzejów), 3 wyjazdowych misjach gospodarczych (na targi Hannover Messe; do Lund, Kopenhagi i Sztokholmu oraz do Brna, Wiednia i Bratysławy), 2 pro-eksportowych/inwestycyjnych spotkaniach za granicą (w Brukseli i Wiedniu), 3 branżowych spotkaniach match-makingowych zorganizowanych podczas targów w Kielcach, 1 pro-eksportowej konferencji zagranicznej w Brukseli. Od początku realizacji projektu wsparciem objętych zostało 196 przedsiębiorstw z regionu świętokrzyskiego.

Opis: Konferencja dla branży medyczno-uzdrowiskowej , Busko-Zdrój 2018 r., źródło: UMWS w Kielcach

Znaczący wkład w promocję gospodarczą regionu wnosi ponadto ***funkcjonowanie Biura Regionalnego Województwa Świętokrzyskiego w Brukseli*** (BRWŚ). W 2018 roku BRWŚ funkcjonowało w ramach struktur Departamentu Polityki Regionalnej UMWS i było organizatorem inicjatyw

promujących potencjał gospodarczy, m. in. spotkań, targów, misji handlowych, wizyt eksperckich na terenie województwa świętokrzyskiego, w Belgii oraz innych państwach Unii Europejskiej.

Działania te wypełniały cel funkcjonowania BRWŚ, którym jest przede wszystkim reprezentowanie interesów Województwa Świętokrzyskiego w instytucjach unijnych i międzynarodowych oraz kształtowanie pozytywnego wizerunku poprzez m. in.: promocję gospodarczą. BRWŚ na co dzień jest zaangażowane w budowanie relacji i sieci kluczowych kontaktów w instytucjach zagranicznych oraz usprawnienie polityki regionalnej poprzez realizację międzynarodowych projektów.

W 2018 roku BRWŚ było organizatorem lub współorganizatorem ok. 40 przedsięwzięć zagranicznych lub regionalnych, w tym udziału w międzynarodowych targach, podczas których promowane były świętokrzyskie firmy z różnych branż gospodarki. Wymienić należy np. Targi Technologii Produkcji NORTEC w Hamburgu (region świętokrzyski reprezentowała firma Starpol II ze Starachowic), Targi Turystyczne Salon des Vacances (podczas których prezentowano szlak rowerowy Green Velo, nasze uzdrowiska oraz bazę agroturystyczną), Targi Spożywcze TAVOLA w Brukseli (przedstawicielami województwa były firmy: GOMAR Pińczów Sp. z o. o oraz PHPU AGROFRUT), Targi Podwykonawstwa Przemysłowego MIDEST w Paryżu (w imieniu świętokrzyskiego wystąpiła spółka akcyjna Mostostal Kielce).

BRWŚ było inicjatorem wizyt studyjnych m. in. dotyczących nawiązania współpracy pomiędzy szkołami zawodowymi o profilu hotelarsko – gastronomicznym w Namur (Belgia), regionalnych hotelarzy w Brukseli, czy dotyczącego promocji krzemienia pasiastego wśród jubilerów belgijskich. We wrześniu 2018 roku zorganizowano ponadto wystawę Polish Design Island, promującą przedmioty wykonane przez świętokrzyskie spółdzielnie socjalne.

BRWŚ zorganizowało również szereg spotkań służących realizacji międzynarodowego projektu pn.: **ATM for SME`s** w ramach programu INTERREG EUROPE, które były poświęcone zagadnieniom z zakresu mikrofinansowania przedsiębiorstw. Efektem tych działań jest zidentyfikowanie dobrych przykładów wśród partnerów (m. in. z Węgier, Hiszpanii, Niemiec, Włoch, Norwegii czy Chorwacji) i wydanie ich jako wzoru do wdrażania w formie Katalogu Dobrych Praktyk. Interesariuszami z województwa świętokrzyskiego były instytucje takie jak FARR Starachowice, KSWP Końskie, Forum Pracodawców, Sandomierski Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości, Świętokrzyski Fundusz Pożyczkowy, Fundusz Poręczeniowy Województwa Świętokrzyskiego, Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii.

Opis: Spotkanie Komitetu Sterującego projektu „ATM for SME's”, Chorwacja 2018 r., źródło: UMWS w Kielcach.

Z uwagi na charakter działalności inicjatywy BRWŚ są komplementarne z funkcjonowaniem **Domu Polski Wschodniej w Brukseli**, który działa w oparciu o zawarte w dn. 02.12.2009 roku porozumienie pomiędzy 5 województwami: lubelskim, podkarpackim, podlaskim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim. Połączone przedstawicielstwo umożliwia skuteczniejsze zabieganie o wspólne interesy regionów w Unii Europejskiej.

W 2018 roku działania Domu Polski Wschodniej w Brukseli koncentrowały się na współpracy z licznymi instytucjami europejskimi, izbami handlowymi, m.in.: z Zagranicznym Biurem Handlowym w Amsterdamie, Belgijsko – Polsko – Luxemburską Izbą Gospodarczą w Brukseli, Ambasadą RP w Królestwie Belgii, Ambasadą RP w Wiedniu, Polską Organizacją Turystyczną w Brukseli, dzięki którym możliwy był udział w międzynarodowych targach branżowych (przemysłowych i spożywczych, np. wymienione wyżej Targi NORTEC, TAVOLA, MIDEST), na kongresach i spotkaniach promocyjno – gospodarczych. Aranżowano również imprezy np. POLISH RUN w Brukseli, podczas której promowany był potencjał turystyczny, w tym turystyki uzdrowiskowej regionu świętokrzyskiego, bądź impreza POLSKA FOOD FESTIVAL, której celem było promowanie polskich producentów żywności, prezentacja produktów certyfikowanych, oferty turystycznej regionów Polski Wschodniej, tradycji świątecznych oraz polskiej kultury.

Opis: Spotkanie grupy roboczej Domu Polski Wschodniej w Brukseli, 2018 r.; źródło: UMWŚ w Kielcach

Dopełnieniem działań ukierunkowanych na rozwój gospodarki są inicjatywy mające na celu kształtowanie profilu szkolnictwa zawodowego poprzez jego dopasowywanie do potrzeb obecnego rynku pracy. Przykładami działań podjętych przez Zarząd Województwa w tym zakresie są projekty finansowane głównie ze środków unijnych, m.in.:

- **Nowoczesna szkoła zawodowa – Nowoczesny region**- projekt na kwotę ponad 11,5 mln PLN realizowany (w okresie od 2016 roku do września 2018 roku) przez Województwo Świętokrzyskie – Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, w ramach RPO WŚ na lata 2014-2020. Celem projektu było lepsze dopasowywanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu, realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami. W ramach projektu:

- zrealizowano staże/praktyki dla uczniów i wypłacono dla nich stypendia stażowe,
- w ramach organizacji staży dla uczniów i nauczycieli nawiązano współpracę z 92 przedsiębiorstwami, dla których zostały zrefundowane koszty dostosowania stanowisk pracy dla stażystów/praktykantów (uczniów, nauczycieli),
- dofinansowano przedsiębiorcom koszty związane z zapewnieniem opiekuna praktycznej nauki zawodu podczas odbywania staży/praktyk przez uczniów i nauczycieli,
- zorganizowano praktyki dla 60 nauczycieli kształcenia zawodowego (34 K, 26 M).

W roku 2018 w ramach projektu zakupiono pomoce dydaktyczne, sprzęt i elementy wyposażenia pracowni do praktycznej nauki zawodu dla 16 szkół kształcenia zawodowego na ponad

700 tys. PLN. W ramach dodatkowego doposażenia, w okresie maj – wrzesień 2018 roku ŚCITT (Partner projektu) przekazał szkołom sprzęt i pomoce dydaktyczne na łączną kwotę ponad 100 tys. PLN. Każda szkoła uzyskała wsparcie na kwotę średnio 20,5 tys. PLN. Przedmiotowe przedsięwzięcie realizowane jest również w ramach innych celów operacyjnych SRWŚ.

Opis: Wyjazd na targi branżowe do Brna, źródło: UMWŚ w Kielcach

- **Innowacyjna edukacja – nowe możliwości zawodowe**, za który odpowiada Departament Inwestycji i Rozwoju UMWŚ. Jest to projekt grantowy realizowany ze środków Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, którego głównym celem jest podniesienie jakości szkolnictwa zawodowego przy wykorzystaniu zestawu co najmniej 5 modeli implementacji kształcenia praktycznego w miejscu pracy. Realizacja projektu opiera się na testowaniu i wdrożeniu innowacyjnego kształcenia zawodowego w przedsiębiorstwach oraz partnerskiej wymianie wiedzy i doświadczeń w tym zakresie. Projekt będzie realizowany do końca 2020 roku, a jego wartość wyniesie ponad 17,8 mln PLN.

- **Specjalizacja zawodowa dla branży horyzontalnej – zrównoważony rozwój energetyczny na potrzeby świętokrzyskiego przemysłu**. Projekt realizowany w latach 2017-2018 przez Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii w ramach RPOWŚ. Celem projektu było podniesienie jakości kształcenia w Technikum Mechanicznym w Sędziszowie oraz dostosowanie form i metod nauczania do wymagań regionalnego pracodawcy, tj. Fabryki Kotłów SEFAKO S.A. Działania te objęły praktyczną naukę zawodu, realizowaną we współpracy z konkretnym pracodawcą, co także przyczyniło się do zwiększenia skali kształcenia praktycznego w miejscu pracy. Projekt obejmował realizację następujących form wsparcia: płatne staże w przedsiębiorstwie, specjalistyczne kursy (CNC, spawalniczy), wyjazdy studyjne krajowe i zagraniczne, wyjazdy na targi spawalnicze i przemysłu energetycznego, wykłady i ćwiczenia w laboratoriach m. in. w zakresie OZE. Efektem jest podniesienie

kwalifikacji uczniów i nauczycieli oraz wdrożenie wysokiej jakości modułowego programu nauczania wypracowanego przez partnerów projektu.

Innym czynnikiem przynoszącym korzyść gospodarczą regionowi świętokrzyskiemu jest tworzenie klastrów, tj. powiązanych ze sobą – konkurujących, ale i współpracujących - grup przedsiębiorstw, instytucji czy ośrodków naukowo – badawczych, pochodzących z pokrewnych sektorów. Na terenie województwa świętokrzyskiego działają klastry powiązane m. in. z Regionalnymi Inteligentnymi Specjalizacjami (RIS), w tym z budownictwem, przemysłem metalowo-odlewniczym (np. Świętokrzysko-Podkarpacki Klaster Budowlany INNOWATOR, Świętokrzyski Klaster Edukacji Zawodowej), turystyką prozdrowotną (Klaster Uzdrowiska Świętokrzyskie), rolnictwem i przetwórstwem spożywczym (Klaster ogrodnictwo-sadownictwo „Ekologiczna żywność”), rozwojem energetycznym (Konecki Klaster Energetyczny) oraz branżą targowo-kongresową (Klaster usługowy "Grono Targowe Kielce").

Przykładem projektu realizowanego w zakresie Celu operacyjnego 2.1, tj. tworzenia i rozwoju klastrów jest inicjatywa **#R043 RDI2CluB** znana pod polską nazwą jako ***Działania wspierające badania, rozwój i innowacje na terenach wiejskich w kierunku tworzenia klastrów i innowacyjnych ekosystemów w ramach inteligentnej biogospodarki***, realizowana w ramach programu Interreg Region Morza Bałtyckiego. W ramach projektu zostało zawiązane konsorcjum, w skład którego wchodzi przedstawiciele administracji, nauki i biznesu. Polskę reprezentują: Województwo Świętokrzyskie - partner administracyjny, Regionalne Centrum Naukowo-Technologiczne (RCNT) - partner naukowy oraz Fundacja Edukacji i Dialogu Społecznego Pro Civis - partner biznesowy. Rezultatem projektu #R043 RDI2CluB jest m.in. utworzenie profilu regionalnej biogospodarki województwa świętokrzyskiego oraz profili regionów partnerskich RDI2CluB, przedstawionych w formie raportu z procesu opracowania i głównych wyników. Stworzono również stronę internetową <https://berst.databank.nl/dashboard>, która daje możliwość porównania danych statystycznych z całej Polski oraz innych krajów i regionów korzystających z narzędzia pn. *Profil Regionalnej Biogospodarki (PRB)*. W trakcie uzgadniania/ konsultacji są dokumenty: Plan działań województwa świętokrzyskiego na rzecz rozwoju innowacyjnego ekosystemu biogospodarki oraz wspólnego planu działań – dla partnerów projektu RDI2CluB.

W ramach projektu podpisano również list intencyjny zawiązujący działalność Centrum Wiedzy i Rozwoju Biogospodarki (świętokrzyski regionalny bio-hub) przy RCNT w Podzamczu Chęcińskim, którego głównym zadaniem funkcjonowania ma być aktywny lobbying na rzecz ustanowienia biogospodarki jako inteligentnej specjalizacji województwa świętokrzyskiego. Z tego też tytułu działanie to wpisuje się w Cel strategiczny 2: „Koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego regionu”, w szczególności w Cel operacyjny 2.5 „Specjalizacje przyszłości czyli rozwój branż, które zostaną zidentyfikowane jako rzeczywiście perspektywiczne”.

Za kluczowe dla rozwoju regionu uznaje się rolnictwo ekologiczne, zawierające się w Celu operacyjnym 2.3 SRWŚ, co ma związek z rosnącym popytem na tradycję, zdrową żywność i świadomy styl życia. Aktualnie dużą część środków unijnych z sektora rolniczego przeznacza się na produkcję żywności ekologicznej, która jest promowana na licznych targach, wystawach czy misjach handlowych. Ponadto organizuje się szereg warsztatów i konkursów m. in. wspierających dziedzictwo kulinarne regionu. Wybraną inicjatywą przeprowadzoną w roku 2018 był konkurs ***Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów*** zorganizowany przez Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Środowiska UMWŚ. Konkurs podkreślał tradycję kulinarną, która może stać się osobliwością regionu, stanowi jego wizytówkę, a nawet atrakcję turystyczną, służy budowie marki regionu i jego promocji. W 2018 roku w Konkursie ocenianych było 56 produktów przygotowanych przez osoby prywatne, Koła Gospodyń Wiejskich oraz Członków Sieci Dziedzictwo Kulinarne Świętokrzyskie. Imprezie towarzyszył kiermasz żywności wysokiej jakości, w którym wzięło udział 19 członków Sieci.

Konkursy kulinarne pośrednio są również działaniami mającymi na celu aktywizację mieszkańców wsi na rzecz podejmowania inicjatyw w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, które szerzej opisane zostaną w Celu strategicznym 5.

W 2018 roku Zarząd Województwa realizował różne inicjatywy na ramach celu operacyjnego 2.4 „Pakietyzacja i komercjalizacja produktu turystycznego, czyli rynkowa gra zespołowa”. Założeniem tego celu jest stworzenie kompleksowej oferty turystycznej, łączącej oferty różnych usługodawców, w tym tworzenie powiązań – wspólnych inicjatyw, atrakcji, biletów. Przykładem może być projekt pn.: ***KEEP ON – Skuteczna polityka regionu dla zapewnienia trwałości i zwiększonej efektywności projektów z sektora dziedzictwa kulturowego*** z Programu Interreg Europa 2014-2020. Projekt realizowany w partnerstwie, którego liderem jest Instytut na rzecz Rozwoju Gospodarczego Województwa Ourense z Hiszpanii. Ponadto we współpracy ponadregionalnej ma zostać opracowany i wdrożony Lokalny Program Wsparcia, którego efektem będzie wskazanie beneficjentom drogi do pozyskania środków na efektywne wykorzystanie już istniejącej infrastruktury kulturalnej oraz pomoc w dostosowaniu jej do wymogów lokalnego rynku. Wartość tego przedsięwzięcia wynosi 1 370 tys. Euro w tym po stronie UMWŚ: 194 tys. Euro, co stanowi ok. 836 tys. PLN.

W 2018 roku odbyło się ok. 140 imprez, eventów turystycznych, festiwali, wydarzeń, których przykładami są: Świętokrzyski Jarmark Agroturystyczny, Bałtowska Zimowa Fiesta Balonowa, Festiwal Scyzoryki, Święto Śliwki – Szydłów, Świętokrzyskie Święto Młodego Wina, Dymarki Świętokrzyskie. Podczas każdego z ww. wydarzeń prezentowane były wybrane atrakcje turystyczne za pomocą filmów promocyjnych, spotów, stoisk z odpowiednim oznakowaniem wydarzenia i materiałów informacyjnych o nim. Promocja odbywa się również w mediach ogólnopolskich oraz social mediach. Podczas każdego wydarzenia budowany jest pozytywny wizerunek Województwa Świętokrzyskiego.

Opis: Uczestnicy Świętokrzyskiego Jarmarku Agroturystycznego, Tokarnia 2018 r., źródło: UMWŚ w Kielcach

Na podstawie § 2 uchwały Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego nr XXXIX/590/17 z dnia 21 grudnia 2017 roku w sprawie ogłoszenia roku 2018 „Rokiem Jubileuszu 20-lecia Województwa Świętokrzyskiego” stworzono program obchodów jubileuszu 20-lecia województwa świętokrzyskiego, logotyp jubileuszu oraz jego identyfikację wizualną. Przygotowaniem tego programu oraz koordynacją działań w nim zawartych zajmował się ówczesny Departament Promocji, Edukacji, Kultury, Sportu i Turystyki. Program obchodów jubileuszu był skierowany do wszystkich świętokrzyskich samorządów lokalnych, firm oraz innych podmiotów z terenu województwa świętokrzyskiego, zgłaszane przez te instytucje inicjatywy były włączane do kalendarza obchodów.

Ponadto ważnym i skutecznym wizerunkowo narzędziem marketingowym pozostawała współpraca z regionalnymi klubami, tj. drużyną PGE Vive Kielce czy Dafi Społem Kielce. PGE Vive Kielce jest jedną z najlepszych drużyn świata.

W ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi na 2018 rok przeprowadzono otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Świętokrzyskiego z zakresu kultury. Na ten cel przeznaczono ok 320 tys. PLN. Konkurs podzielono na trzy zadania takie jak: Wydarzenia, Wydawnictwa i Dziedzictwo. Uzyskano m.in. wsparcie finansowe na: udział w festiwalach, wystawach, konkursach, plenerach, szkoleniach; wydawanie niskonakładowych publikacji, katalogów, albumów, innych druków, nagrań. W ramach zadania dotyczącego dziedzictwa realizowano inicjatywy służące upowszechnianiu tradycji, ochronie dóbr kultury, organizacji imprez w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa odbywających się pod hasłem „Niepodległa dla wszystkich”. Zadania były realizowane na rzecz mieszkańców Województwa Świętokrzyskiego.

Niemal 70 tys. PLN Zarząd Województwa przyznał na dotacje w ramach konkursu z zakresu „Turystyki i krajoznawstwa”. Pieniądze zostały przyznane organizacjom pozarządowym na organizację ogólnodostępnych imprez turystyki aktywnej, kwalifikowanej, konkursów turystyczno-

krajoznawczych, a także wytyczanie, znakowanie i utrzymanie szlaków turystycznych w województwie świętokrzyskim.

Wśród kolejnych przykładów działań zrealizowanych w ramach Celu operacyjnego 2.4 SRWŚ należy wymienić inicjatywy innych jednostek organizacyjnych Województwa, w tym:

- **Regionalnego Centrum Naukowo – Technologicznego**, organizatora „Wydarzeń o charakterze naukowym, propagującym ekologiczny oraz zdrowy tryb życia, odbywających się na terenie Centrum Nauki Leonardo da Vinci” (w 2018 roku wydatkowano ponad 1,7 mln PLN). Ideą tych działań były innowacyjne metody popularyzacji nauki, które prowadziły do aktywnego kontaktu ze zjawiskami naukowymi, a także umożliwiły uczestnikowi eksperymentów wcielenie się w rolę badacza.

- **Muzeum Wsi Kieleckiej**, którego działania w 2018 roku nakierowane były na rozwój i ochronę dziedzictwa kulturowego oraz rozbudowę i modernizację infrastruktury turystycznej obejmującej obiekty Parku Etnograficznego w Tokarni oraz Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie. Projekty realizowane były z różnych źródeł: RPO WŚ na lata 2014-2020, krajowego Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, a także z dotacji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Budżet tych inicjatyw wynosi łącznie nieco ponad 22 mln PLN i jest rozłożony na lata 2014-2019.

Zgodnie z oczekiwaniami regionalnej gospodarki wspierane są przedsięwzięcia/inicjatywy obejmujące Cel operacyjny 2.5 *Specjalizacje przyszłości, czyli rozwój branż, które zostaną zidentyfikowane jako rzeczywiście perspektywiczne*. Cel ten realizowany był w 2018 roku poprzez przedsięwzięcie Świętokrzyskiego Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o. pn.: **Enterprise Europe Network - V etap**. Jest to program ramowy służący zwiększaniu konkurencyjności przedsiębiorstw. Międzynarodowa sieć Enterprise Europe Network oferuje małym i średnim przedsiębiorstwom kompleksowe usługi (takie jak: budowanie profili firm, organizacja i realizacja wydarzeń typu targi, spotkania B2B, misje gospodarcze), dzięki którym mogą w pełni rozwinąć swój potencjał, przez co zwiększają zdolności innowacyjne oraz są aktywniejsze na międzynarodowych rynkach. Końcowym efektem projektu jest zawarcie umów handlowych/biznesowych z partnerami ponadnarodowymi.

Kolejną inicjatywą wpisującą się w Cel operacyjny 2.5 jest projekt pn.: **Popytowy System Innowacji - rozwój MŚP w regionie świętokrzyskim poprzez profesjonalne usługi doradcze**, na kwotę ponad 50 mln PLN. Projekt realizowany przez Departament Inwestycji i Rozwoju UMWS (RPOWS na lata 2014-2020) w okresie od 01.10.2018 roku do 30.11.2023 roku. Celem projektu jest rozwój przedsiębiorczości poprzez dostarczenie wysokiej jakości usług świadczonych przez IOB oraz uczelnie wyższe przedsiębiorstwom z sektora MŚP w województwie świętokrzyskim oraz działanie na rzecz podniesienia jakości wsparcia świadczonego przez Instytucje Otoczenia Biznesu.

W efekcie realizacji projektu nastąpi zwiększenie poziomu samofinansowania się Instytucji Otoczenia Biznesu, podniesienie jakości usług świadczonych przez IOB oraz wzrost innowacyjności i konkurencyjności świętokrzyskich MŚP. Ponadto komplementarne wsparcie MŚP oraz IOB pozwoli zbudować rzetelny Regionalny System Innowacji, który koordynowany przez Urząd Marszałkowski zapewni wzrost gospodarczy regionu.

Realizacja Celu strategicznego 2 pozwala na rozwój przedsiębiorstw, pozyskanie długofalowych kontaktów biznesowych oraz sprzyja tworzeniu klastrów i sieci współpracy gospodarczej. Znaczącym wsparciem dla przedsiębiorców są działające w województwie instytucje otoczenia biznesu, takie jak Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii, Fundusz Pożyczkowy Województwa Świętokrzyskiego, Świętokrzyski Fundusz Poręczeniowy, a także Punkty Informacyjne o Funduszach Europejskich.

Istotne dla rozwoju województwa jest dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy, jak również współpraca między podmiotami w ramach wybranych specjalizacji, zwłaszcza o znaczeniu ponadregionalnym (np. w makroregionie Polski Wschodniej), gdyż wpływa to na wzmocnienie potencjału rozwojowego i eksportowego firm z terenu województwa świętokrzyskiego.

2.3. CEL STRATEGICZNY 3 KONCENTRACJA NA BUDOWIE KAPITAŁU LUDZKIEGO I BAZY DLA INNOWACYJNEJ GOSPODARKI

Cel strategiczny 3

Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki regionu

Cel operacyjny 1

Sprzysianie kumulowaniu kapitału ludzkiego czyli zdrowi, kreatywni i wykształceni ludzie jako podstawa jakiegokolwiek myślenia o pomyślnej przyszłości

Cel operacyjny 2

Usprawnianie i rozwój regionalnego systemu innowacji, czyli potrzeba wzmocnienia istniejącego fundamentu dla przepływu i wykorzystania wiedzy

Cel operacyjny 3

Tworzenie sprzyjających warunków dla przedsiębiorczości, w tym przede wszystkim sektora MŚP, czyli dla podmiotów, które finalnie decydują o innowacyjności

Kapitał ludzki to współcześnie jeden z podstawowych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego każdego regionu, który wraz z postępującymi procesami demograficznymi i innymi wyzwaniami o charakterze globalnym zyskuje coraz istotniejsze znaczenie dla uzyskania przewagi konkurencyjnej w gospodarce każdego regionu. Dla jakości świętokrzyskiego kapitału ludzkiego kluczowe jest zatem podejmowanie takich działań, które wpływają na jego rozwój, a także powstrzymają proces emigracji z regionu, szczególnie wśród osób młodych i wykształconych, m. in. poprzez poprawę dostępności i podniesienie efektywności kształcenia ustawicznego, wprowadzenie i promowanie elastycznych form zatrudnienia.

Wśród ważnych czynników wpływających na rozwój regionalnego kapitału ludzkiego jest także rozwój przedsiębiorczości, w szczególności sektora MŚP, wykorzystanie regionalnego potencjału sektora nauki i szkolnictwa na rzecz dostosowania oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy, co powinno przyczynić się do poprawy klimatu dla innowacyjnych rozwiązań oraz komercjalizacji wiedzy.

Innymi działaniami wpływającymi na poprawę życia w regionie jest zapobieganie występowaniu różnych form wykluczenia społecznego, zwiększenie efektywności opieki zdrowotnej oraz propagowanie zdrowego trybu życia wśród mieszkańców.

Wszystkie powyżej wskazane działania wynikające z potrzeb mieszkańców województwa świętokrzyskiego, zostały uwzględnione w założeniach rozwojowych dla województwa świętokrzyskiego, w Celu strategicznym 3 SRWŚ „Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki”, i w 2018 roku były realizowane przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego w licznych programach i przedsięwzięciach. Poniżej zaprezentowano wybrane przedsięwzięcia realizujące założenia 3 Celu strategicznego SRWŚ.

Cel operacyjny 3.1 obejmuje swoimi założeniami bardzo szeroki zakres różnorodnych zagadnień związanych z rozwojem kapitału ludzkiego, wśród których można wyodrębnić trzy obszary znajdujące swoje odzwierciedlenie w przedsięwzięciach realizowanych przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego, w 2018 roku:

- I. Poprawa jakości kształcenia i eliminacja niedopasowań do rynku pracy.
- II. Poprawa poziomu zdrowia mieszkańców województwa i propagowanie zdrowego trybu życia.
- III. Zapobieganie różnym formom wykluczenia społecznego oraz kreowanie postaw prospołecznych.

Projekty wdrażane w 2018 roku, których celem była poprawa jakości kształcenia na wszystkich poziomach, zwiększenie kompetencji i kwalifikacji mieszkańców województwa, na rzecz dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb regionalnego rynku pracy, można podzielić ze względu na źródło finansowania. Wśród nich można wymienić projekty w całości lub częściowo finansowane ze środków:

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

1) Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020, m. in.:
- **Nowoczesna szkoła zawodowa – nowoczesny region**, na kwotę ponad 11,5 mln PLN, w okresie od 01.01.2016 roku do 30.09.2018 roku.

Opis. Staże u pracodawcy

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego

Liderem projektu było Województwo Świętokrzyskie – Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach (Departament Polityki Regionalnej). Partnerami projektu byli: Świętokrzyski Związek Pracodawców Prywatnych Lewiatan, Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o., Gmina Kielce - Centrum Kształcenia Praktycznego w Kielcach oraz Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli.

Ze względu na szeroki zakres projektu, odnoszący się także do Celu strategicznego 2 SRWŚ, został on opisany w części Raportu dotyczącej Celowi strategicznemu 2.

Opis. Targi w Berlinie,

Źródło: UMWŚ w Kielcach

- **Świętokrzyski program stypendialny dla uczniów szkół zawodowych**, realizowany do końca 2018 roku przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego (Departament Promocji, Edukacji, Kultury, Sportu i Turystyki).

Program stypendialny był prowadzony od 2016 roku, a jego II edycja była wdrażana od 1 września 2017 roku do 31 sierpnia 2018 roku (w kolejnych latach zaplanowano kontynuację programu).

Celem programu stypendialnego było umożliwienie rozwoju edukacyjnego zdolnych uczniów znajdujących się w niekorzystnej sytuacji materialnej lub trudnej sytuacji życiowej bądź rodzinnej,

kształcących się w szkołach zawodowych prowadzących kształcenie ogólne (z wyłączeniem szkół policealnych oraz szkół dla dorosłych), którzy osiągają wysokie wyniki w nauce w szczególności w zakresie przedmiotów zawodowych, ICT oraz języków obcych. Rezultatem projektu było przyznanie stypendiów dla 327 uczniów oraz wypłata wynagrodzenia dla około 180 nauczycieli, opiekunów - stypendystów.

- **Świętokrzyski program stypendialny**, realizowany do końca 2018 przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego (Departament Promocji, Edukacji, Kultury, Sportu i Turystyki), na kwotę ponad 1 mln PLN (2017/18 – II edycja).

Zarząd Województwa Świętokrzyskiego realizował I-szą edycję programu od 2016 roku, natomiast II edycja była prowadzona od 01.09.2017 roku do 31.08.2018 roku (w kolejnych latach zaplanowano kontynuację programu).

Celem programu stypendialnego było umożliwienie rozwoju edukacyjnego zdolnych uczniów znajdujących się w niekorzystnej sytuacji materialnej, kształcących się w VII i VIII klasach w szkołach podstawowych, gimnazjach (lub klasach gimnazjalnych) i liceach ogólnokształcących prowadzących kształcenie ogólne oraz kształcenie specjalne (z wyłączeniem szkół policealnych oraz słuchaczy szkół dla dorosłych), którzy osiągają wysokie wyniki w nauce w szczególności w zakresie przedmiotów przyczyniających się do podniesienia ich kompetencji kluczowych, tj. w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych, ICT i języków obcych. Rezultatem programu było przyznanie stypendiów dla 265 uczniów oraz wypłata wynagrodzenia dla około 170 nauczycieli - opiekunów stypendystów.

- **Uczeń i Nauczyciel Odkrywcami – rozwijanie kompetencji matematyczno-przyrodniczych**, realizowany przez Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach, na kwotę ponad 300 tys. PLN, w okresie od 01.03.2018 roku do 28.02.2019 roku.

Celem projektu jest zwiększenie matematyczno-przyrodniczych kompetencji kluczowych u 180 uczniów z 5 szkół podstawowych, położonych na obszarach wiejskich województwa świętokrzyskiego oraz zwiększenie umiejętności 10 nauczycieli w zakresie rozwijania tych kompetencji u uczniów. Projekt jest dobrym przykładem realizacji założeń SRWŚ w kontekście umiejętnego profilowania wykształcenia, z naciskiem na kierunki ścisłe osób młodych i nauczycieli z województwa świętokrzyskiego.

Przedsięwzięciem, które także realizowało założenia Celu operacyjnego 3.1 SRWŚ, był projekt pn. **Specjalizacja zawodowa dla branży horyzontalnej – zrównoważony rozwój energetyczny na potrzeby świętokrzyskiego przemysłu**, prowadzony od stycznia 2017 roku do 31.12.2018 roku, na kwotę ponad 2,5 mln PLN. Liderem projektu było Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii. Partnerami byli: Fabryka Kotłów SEFAKO S.A., Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Sędziszowie oraz Politechnika Świętokrzyska.

Celem projektu było podniesienie jakości kształcenia zawodowego w zakresie horyzontalnej specjalizacji województwa świętokrzyskiego - *Zrównoważony Rozwój Energetyczny*, i dostosowanie form i metod nauczania do wymagań regionalnego pracodawcy SEFAKO w Technikum Mechanicznym w Sędziszowie poprzez podniesienie kwalifikacji uczniów i nauczycieli oraz wdrożenie wysokiej jakości modułowego programu nauczania wypracowanego przez partnerów projektu. Ze względu na szeroki zakres projektu, został on bliżej opisany w części poświęconej Celowi strategicznemu 2 SRWS.

2) Programu Operacyjnego – Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020:

Jedną z istotniejszych inicjatyw realizowanych w 2018 roku na terenie województwa świętokrzyskiego, było przedsięwzięcie realizowane (w ramach Osi priorytetowej I Osoby młode na rynku pracy), wdrażane przez Wojewódzki Urząd Pracy, na wartość ponad 90 mln Euro, współfinansowane ze środków Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020. Przedsięwzięcie jest wdrażane od 2015 roku i zostanie zakończone w 2023.

Założeniem inicjatywy jest zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych do 29 r.ż., w tym w szczególności osób bez pracy, które nie uczestniczą w kształceniu i szkoleniu (tzw. młodzież NEET) oraz zdobywanie i doskonalenie przez osoby młode do 29 r. ż. umiejętności społecznych ważnych na rynku pracy. Od początku wdrażania tej inicjatywy, kompleksowym wsparciem objętych zostało niemal 25 600 pozostających bez pracy młodych mieszkańców województwa świętokrzyskiego (do 30 roku życia), z których 9 168 to osoby długotrwale bezrobotne, ponad 14 100 – mieszkańcy obszarów wiejskich, a 906 – osoby z niepełnosprawnościami, a więc grupy znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Ponadto ze wsparcia w ramach wdrażanych projektów skorzystało blisko 2 800 osób biernych zawodowo. W wyniku udzielonego wsparcia do końca 2018 roku 14 910 uczestników projektów podjęło pracę, a ponad 3 000 uzyskało nowe kwalifikacje.

Działanie ma na celu pomoc osobom młodym w uzyskaniu i utrzymaniu zatrudnienia, przyczynia się bowiem do wspierania zatrudnienia, włączenia społecznego oraz zwalczania ubóstwa, co jest odpowiedzią na założenia SRWS, która wskazuje, że w szczególności należy skoncentrować uwagę i dostępne możliwości finansowe na wsparciu ludzi młodych w zakresie zdobywania pracy (nie tylko pierwszej) oraz wspieraniu ich przedsiębiorczości w tworzeniu nowych miejsc pracy, również z wykorzystaniem Internetu umożliwiającego pracę zdalną oraz nabywaniu kompetencji społecznych, bardzo istotnych na rynku pracy, np. poprzez wolontariat czy system praktyk.

Innymi ważnymi inicjatywami w obszarze poprawy jakości kształcenia wśród mieszkańców województwa, które były współfinansowane ze środków **Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020** były także następujące projekty:

- Grant pn.: **Korpus Fachowców – współpraca ekspertów dla efektywnego kształcenia w branży gastronomiczno-hotelarskiej**, prowadzony od 01.09.2018 roku z planem zakończenia w 06.2020 roku,

na kwotę ponad 1,5 mln PLN. Grantobiorcą jest Świętokrzyski Związek Pracodawców Prywatnych Lewiatan, natomiast Partnerami Grantu są Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o. oraz Fundacja Świętokrzyskich Szefów Kuchni i Kucharzy.

- ***Innowacyjny Model Kształcenia Praktycznego pn. UCZEŃ – ZAWODOWIEC***, realizowany w okresie od 01.06.2018 roku do 30.06.2020 roku, na wartość ponad 1 mln PLN, w którym grantobiorcą jest Stowarzyszenie Forum Pracodawców, natomiast Partnerem jest Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o. o.

- ***Uczę się – poznaję – zdobywam doświadczenie***, realizowany przez Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Skarżysku - Kamiennej, w okresie od 01.12.2016 roku do 30.06.2018 roku, na kwotę ponad 70 tys. PLN.

Celem projektu była poprawa jakości kształcenia, zwiększenie przydatności kwalifikacji i umiejętności oraz uwolnienie potencjału słuchaczy CKZiU, bez względu na wiek i sytuację społeczną. Projekt skierowany był do 10-osobowej grupy słuchaczy i absolwentów szkoły z kierunku *Opiekun medyczny*. Praktyka miała na celu skonfrontowanie wiedzy i umiejętności słuchaczy z doświadczeniem zdobytym na zajęciach praktycznych w polskich placówkach opieki medycznej.

Projekt był także uzupełnieniem oferty kształcenia praktycznego odbywanego w pracowniach szkolnych oraz w szpitalach i ośrodkach opiekuńczych na terenie Skarżyska-Kamiennej.

- ***Zapewnienie dyrektorom i innym osobom pełniącym funkcje kierownicze w świętokrzyskich szkołach i przedszkolach wsparcia szkoleniowo - doradczego w zakresie przywództwa edukacyjnego w kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów poprzez system placówek doskonalenia nauczycieli***, realizowany przez Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach, na wartość prawie 1 mln PLN.

Założeniem projektu realizowanego w latach 2018 -2019, jest wzmocnienie Wojewódzkiego Systemu Doskonalenia Nauczycieli, który zapewni podniesienie kompetencji w zakresie przywództwa edukacyjnego 256 przedstawicielom kadry kierowniczej szkół i przedszkoli województwa świętokrzyskiego, skoncentrowanego na skutecznym uczeniu się uczniów, w szczególności w zakresie kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy, nauczania eksperymentalnego, właściwych postaw oraz metod zindywidualizowanego podejścia do ucznia.

- ***Europejski wymiar medycznego kształcenia zawodowego***, realizowany przez Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Morawicy, w okresie 15.11.2016 roku do 14.06.2018 roku, na ponad 300 tys. PLN.

Celem projektu było doskonalenie zawodowe i rozwój osobisty uczniów i kadry pedagogicznej, uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej szkoły, poprawa przejrzystości i uznawalności kształcenia zawodowego na arenie międzynarodowej. Efektem projektu była realizacja 2 tygodniowej praktyki zawodowej przez 35 uczniów w portugalskich przedsiębiorstwach, realizacja 1 tygodniowego szkolenia

typu „job shadowing” przez 13 nauczycieli w szkołach zawodowych o profilu medycznym w Portugalii oraz wzbogacenie portfolio zawodowego uczniów i nauczycieli.

3) Innych źródeł zewnętrznych, m.in.:

- ***Tolerancja-Integracja-Kultura-Otwartość***, realizowany w latach 2017-2019, przez Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach (ŚCDN), na wartość ponad 200 tys. PLN, ze środków Programu Erasmus+. Partnerami projektu są: ShipCon – ośrodek szkolenia zawodowego (Cypr), JEPSCF Jemappes – szkoła edukacji zawodowej osób dorosłych (Belgia).

Projekt przygotowuje pracowników pedagogicznych ŚCDN do pracy z dyrektorami, nauczycielami przedszkoli i szkół województwa świętokrzyskiego do nauczania w klasach wielokulturowych. Podczas trwania projektu i po jego zakończeniu uczestnicy opracują nową ofertę edukacyjną, materiały dydaktyczne oraz scenariusze zajęć skierowane do nauczycieli, wychowawców, pedagogów, dyrektorów szkół i przedszkoli oraz rad pedagogicznych w obszarze którego dotyczy projekt.

Wśród istotnych inicjatyw związanych z udzieleniem wsparcia świętokrzyskim szkołom, można wymienić przedsięwzięcia finansowane w ramach ***Wojewódzkich Zadań Edukacyjnych Kuratora Oświaty 2018 r.*** i realizowane przez Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach, w tym:

- Grant Świętokrzyskiego Kuratora Oświaty „Egzamin ósmoklasisty – podstawy prawne, procedury i standardy”,
- Wykorzystanie mediacji i negocjacji w rozwiązywaniu konfliktów w szkole,
- Konkursy przedmiotowe – regulamin, procedury,
- Tworzenie testów i ćwiczeń interaktywnych za pomocą nowoczesnych narzędzi ICT.

Aby skutecznie móc wspierać działania aktywizujące i dostosowawcze edukowanie młodzieży do wymagań regionalnego rynku pracy, Wojewódzki Urząd Pracy (WUP) wraz z partnerami przeprowadził inicjatywę finansowaną ze środków własnych samorządu, pn. ***Badanie studentów kieleckich uczelni wyższych, pt. Studentów portret własny***. Celem głównym badania była ocena gotowości studentów do wejścia na rynek pracy. Wśród innych działań prowadzonych przez WUP i pośrednio związanych z eliminacją strukturalnych niedopasowań na rynku pracy, można także wskazać: ***Badanie zapotrzebowania na zawody Barometr Zawodów***, finansowane ze środków Funduszu Pracy.

Wśród projektów realizujących założenia Celu operacyjnego 3.1, które bezpośrednio lub pośrednio wpływają na rozwój efektywnej opieki zdrowotnej, poprawę poziomu zdrowia oraz propagują zdrowy tryb życia, można wymienić projekty w całości lub częściowo finansowane ze środków:

1) Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020, m.in.:

- *Wczesna diagnostyka gruźlicy u mieszkańców województwa świętokrzyskiego z grup szczególnego ryzyka*, na kwotę ponad 2,7 mln PLN, realizowany w okresie od 2017 roku do 2020 roku.

Realizatorem projektu jest Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. św. Rafała w Czerwonej Górze.

Celem projektu jest zwiększenie wykrywalności gruźlicy wśród osób z grup ryzyka oraz spadek zapadalności na gruźlicę w województwie świętokrzyskim do poziomu poniżej 20 przypadków/100 tys. mieszkańców rocznie.

- *Program profilaktyki chorób układu oddechowego dla pracowników zawodowo narażonych na działanie pyłu zwłókniającego*, na kwotę ponad 2 mln PLN, realizowany w okresie od 2018 roku do 2020 roku. Realizatorem projektu jest Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy w Kielcach.

Celem projektu jest ochrona zdrowia osób pracujących w narażeniu na pył zwłókniający na terenie województwa świętokrzyskiego, poprzez przeprowadzenie do 2020 roku kompleksowej interwencji o charakterze edukacyjno-zdrowotnym w środowisku pracy.

W ramach projektu, pracownicy wykonujący pracę w warunkach przekroczeń normatywów higienicznych pyłów zwłókniających, ze stażem pracy co najmniej 5 lat (max. 640 osób) oraz zatrudnieni na podstawie umów cywilno-prawnych i samozatrudnieni (150 osób), zostaną objęci pogłębioną diagnostyką.

Oczekiwane efekty projektu to, m.in.: poprawa świadomości pracodawców i pracowników na temat konsekwencji narażenia na pył o działaniu zwłókniającym oraz organizacji bezpiecznego środowiska pracy, zmniejszenie liczby nowych przypadków stwierdzanych pylic na terenie województwa świętokrzyskiego w dłuższej perspektywie czasowej oraz objęcie kompleksowymi badaniami osób z grupy ryzyka, a także poprawa stanu zdrowia osób pracujących. Końcowa ewaluacja zostanie przeprowadzona po zakończeniu realizacji projektu.

Wśród instytucji, które za zgodą Zarządu Województwa Świętokrzyskiego, w roku 2018 prowadziły intensywne działania na rzecz poprawy poziomu zdrowia mieszkańców województwa Świętokrzyskiego oraz poprawy jakości usług medycznych, należy wymienić Uzdrowisko Busko – Zdrój Spółka Akcyjna, które to realizowało następujące projekty, współfinansowane ze środków **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020, m.in.:**

- *Kompleksowa rehabilitacja kardiologiczna dla mieszkańców województwa świętokrzyskiego*, prowadzona w okresie od 01.06.2018 roku do 31.05.2021 roku, na kwotę ponad 6 mln PLN.

Głównym celem projektu jest wydłużenie aktywności zawodowej 7 500 mieszkańców województwa, w wieku produkcyjnym, po przebytych ostrych zespołach wieńcowych, poprzez udział w programie zdrowotnym z zakresu rehabilitacji kardiologicznej.

- *Poprawa jakości usług medycznych w zakresie rehabilitacji ogólnoustrojowej dla osób ze schorzeniami narządu ruchu i po leczeniu operacyjnym – ortopedycznym w Specjalistycznym Szpitalu*

Ortopedyczno-Rehabilitacyjnym „Górka” im. dr Szymona Starkiewicza w Busku - Zdroju, realizowany w okresie od 01.10.2018 roku do 30.06.2021 roku, na kwotę ponad 2 mln PLN.

Przedmiotem projektu jest poprawa jakości świadczonych usług medycznych w zakresie rehabilitacji ogólnoustrojowej dla osób dorosłych ze schorzeniami narządu ruchu i po leczeniu operacyjnym – ortopedycznym w Szpitalu. Realizacja projektu wpłynie na poprawę i zwiększenie ilości świadczonych usług oraz zwiększenie liczby osób korzystających ze świadczeń zdrowotnych w zakresie rehabilitacji ogólnoustrojowej.

- Projekt partnerski pn.: **Informatyzacja Placówek Medycznych Województwa Świętokrzyskiego** (nazwa skrócona projektu: **InPlaMed WŚ**), na kwotę ponad 57 mln PLN. Projekt prowadzony od 01.10.2015 roku zakończy się 30.06.2021 roku. Do końca 2018 roku projekt był realizowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego (Departament Społeczeństwa Informatycznego). Zgodnie z zawartym Porozumieniem o partnerstwie, w projekcie uczestniczy Województwo Świętokrzyskie (jako Lider Projektu) wraz ze swymi 8 podmiotami leczniczymi (w tym Uzdrowiskiem Busko – Zdrój S.A.) oraz 12 powiatowymi podmiotami leczniczymi.

Celem projektu jest wdrożenie Elektronicznej Dokumentacji Medycznej (EDM) w 20 placówkach medycznych (wojewódzkich i powiatowych), z zastosowaniem rozwiązań technologicznych i organizacyjnych zapewniających zgodność z regulacjami i wymogami prawnymi, protokołami przyjętymi w ochronie zdrowia, a także wytycznymi Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia tj. instytucji, której zadaniem jest budowa oraz wspieranie i monitorowanie procesów budowy systemów informacyjnych w ochronie zdrowia.

2) Środków własnych województwa:

W roku 2018 Zarząd Województwa Świętokrzyskiego realizował w ramach środków JST, przedsięwzięcia wpływające na poprawę stanu zdrowia mieszkańców i propagujące zdrowy styl życia. Wśród nich można wymienić następujące przedsięwzięcia, realizowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, w ramach:

1. Departamentu Ochrony Zdrowia, m.in.:

- Zadania w ramach Krajowego Programu Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczania AIDS w 2018 roku.
- Zadania w ramach Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2017 - 2020.

2. Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, m. in.:

- Konkurs na wsparcie realizacji zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.
- Szkolenie dla członków Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- Dofinansowanie dla Świętokrzyskiego Centrum Psychiatrii w Morawicy oraz Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Kielcach.

3. Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy, m. in.:

- Świętokrzyski program antyalkoholowy w środowisku pracy.

- Program ochrony głosu.
- Program profilaktyki jaskry.
- Program promocji zdrowia psychicznego w miejscu pracy.
- Zakładowy program ochrony słuchu II edycja.
- Program „Zdrowy styl życia szansą na zdrowie”.
- Program Antynikotynowy „Miejsce pracy i nauki wolne od dymu tytoniowego”.

4. Regionalnego Centrum Naukowo – Technologiczne, m. in.:

- pozyskiwanie i przechowywanie komórek macierzystych z krwi pępowinowej w ramach projektu, pn.: *Utworzenie banku komórek macierzystych w województwie świętokrzyskim szansą na wdrożenie nowych metod naukowo-badawczych w zakresie medycyny i transplantologii.*
- Ocena stężenia witaminy D we krwi, wśród mieszkańców województwa świętokrzyskiego.
- Screening w kierunku choroby trzewnej grupy mieszkańców województwa świętokrzyskiego.
- Określenie profilu lipidowego mieszkańców województwa świętokrzyskiego.
- Określenie flory bakteryjnej płynu pęcherzykowego w kontekście zaburzeń płodności.

3) Innych źródeł zewnętrznych:

- ***Diagnostyka glejaków na podstawie wolnokrążącego DNA guza***, realizowany przez Regionalne Centrum Naukowo – Technologiczne, w ramach Strategicznego programu badań naukowych i prac rozwojowych "Profilaktyka i leczenie chorób cywilizacyjnych - STRATEGMED" (źródło finansowania: Narodowe Centrum Badań i Rozwoju oraz Budżet JST). Projekt realizowany jest do 2020 roku, przez Konsorcjum w skład, którego wchodzi także: Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach, Warszawski Uniwersytet Medyczny, Instytut Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego PAN w Warszawie, Akademickie Centrum Komputerowe Cyfronet AGH, Oncogene Diagnostics Sp. z o.o. Wartość przedsięwzięcia to ponad 300 tys. PLN.

Celem projektu jest opracowanie kompleksowego testu opartego na analizie materiału pobranego z guza w trakcie operacji lub biopsji u pacjentów chorych na glejaka oraz próba opracowania metody "liquid biopsy" opartej na podstawie analizy wolnokrążącego DNA (cfDNA) guza we krwi obwodowej.

Wśród innych przedsięwzięć, które poprzez wyspecjalizowaną kadrę medyczną, wpływały na poprawę jakości i efektywności opieki zdrowotnej w świętokrzyskich szpitalach, można zaliczyć:

- ***Dofinansowanie nie więcej niż 50 % kosztów kształcenia i podnoszenia kwalifikacji osób wykonujących zawody medyczne w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym, im. św. Rafała w Czerwonej Górze.*** Przedsięwzięcie zostało zrealizowane: 17 grudnia 2018 roku, na kwotę ponad 30 tys. PLN ze środków własnych szpitala i budżetu województwa, a jego efektem było poszerzenie wiedzy i kompetencji w zakresie diagnostyki i leczenia chorób układu oddechowego, podniesienie profesjonalizmu, jakości, ilości oraz efektywności wykonywanych procedur, zwiększenie dostępności do wykonywanych procedur i podniesienie jakości wykonywanych usług, zwiększenie

konkurencyjności w stosunku do innych podmiotów oraz liczby pielęgniarek przeszkolonych w zakresie przetaczania krwi, co zwiększa bezpieczeństwo pacjentów.

- Kształcenie ustawiczne z Krajowego Funduszu Szkoleniowego.

Program realizowany w 2018 roku, w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Kielcach, na wartość ponad 70 tys. PLN. Celem zadania było wsparcie kształcenia ustawicznego poprzez uczestnictwo w 37 kursach pielęgniarek i położnych oraz lekarzy - łącznie 26 osób.

Osiągniętym efektem zadania było nabycie wiedzy i kompetencji przez pracowników objętych wsparciem kształcenia ustawicznego w zidentyfikowanych w danym powiecie lub województwie zawodach deficytowych.

Zagadnienie propagowania różnych form aktywności oraz zapobiegania różnym formom wykluczenia społecznego, w tym dotyczącego wykluczenia z rynku pracy, było również przedmiotem różnorodnych przedsięwzięć realizowanych przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego w 2018 roku. Wśród nich, można wymienić przedsięwzięcia finansowane ze **środków budżetu samorządu województwa** i realizowane, przez:

1. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej:

- Otwarty konkurs ofert dla podmiotów określonych w art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na wspieranie realizacji zadań publicznych Województwa Świętokrzyskiego w 2018 roku z zakresu przeciwdziałania przemocy.

- Otwarty konkurs ofert dla podmiotów określonych w art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na wspieranie realizacji zadań publicznych Województwa Świętokrzyskiego w 2018 roku z zakresu pomocy społecznej.

2. Wojewódzki Urząd Pracy:

- Realizacja zadań wynikających z prawa swobodnego przepływu pracowników między państwami UE/EFTA, poprzez wspieranie i realizację działań sieci EURES, w tym koordynowanie realizacji tych działań przez Wojewódzki Urząd Pracy na terenie województwa, we współpracy z ministrem właściwym do spraw pracy, samorządami powiatowymi oraz innymi podmiotami uprawnionymi do realizacji działań sieci EURES.

- Regionalne Targi Pracy.

Zarząd Województwa Świętokrzyskiego w obszarze zapobiegania zjawisku wykluczenia społecznego, korzystał również z **innych źródeł finansowania**, by skutecznie móc prowadzić aktywizację społeczno-zawodową osób dotkniętych tym problemem. Do różnorodnych przedsięwzięć realizowanych w tym zakresie należą projekty prowadzone przez **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej UMWS**, m.in.:

- Bliżej rodziny – szkolenia dla kadr systemu wspierania rodzin i pieczy zastępczej, współfinansowany ze środków Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, na wartość ponad 4 mln PLN.

Celem projektu realizowanego od 2017 roku do 2019 roku jest doskonalenie kompetencji w zakresie realizacji Ustawy z dnia 9.06.2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, przez 475 przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego i kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej z terenu województwa świętokrzyskiego.

- ***Dofinansowanie kosztów działalności 4 Zakładów Aktywności Zawodowej***, współfinansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Zawodowej i Społecznej Osób Niepełnosprawnych. Wartość środków PFRON w 2018 roku, zgodnie z podpisanymi aneksami to ponad 4 mln PLN.

Wartość środków samorządu województwa zgodnie z podpisanymi umowami: prawie 800 tys. PLN.

Celem działalności Zakładu Aktywności Zawodowej jest aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności lub o stopniu umiarkowanym, jeśli dodatkowo stwierdzono u tych osób autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną, poprzez rehabilitację leczniczą, społeczną i zawodową oraz przygotowanie pracowników niepełnosprawnych do pracy na otwartym rynku pracy.

- ***Konkurs na wsparcie realizacji zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym***, realizowany jako ustawowe zadanie samorządu województwa, na kwotę ponad 700 tys. PLN oraz na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Zawodowej i Społecznej Osób Niepełnosprawnych.

Celem inicjatywy była realizacja zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczonych dla organizacji pozarządowych, które wynikają z Wojewódzkiego Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi.

- ***Zorganizowanie, przeprowadzenie i obsługa techniczna szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie skierowanych do Członków Gminnych Zespołów Interdyscyplinarnych oraz Członków Grup Roboczych w regionie świętokrzyskim***. Wartość przedsięwzięcia to ponad 40 tys. PLN.

Zadanie zrealizowane było w okresie 09-10.2018 roku, w ramach Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (źródło finansowania: dotacja celowa ze środków Wojewody).

Cel operacyjny 3.1 obejmuje także szeroki zakres działań na rzecz budowy kapitału ludzkiego jako bazy dla innowacyjnej gospodarki, w tym działania związane z umożliwianiem podniesienia kompetencji społecznych. Dobrym przykładem takich działań był projekt realizowany przez Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach, ze środków **Ośrodka Rozwoju Edukacji**, pn.: ***Edukacja globalna. Liderzy edukacji na rzecz rozwoju II***, który prowadzony był do grudnia 2018 roku, na kwotę ponad 10 tys. PLN.

Celem projektu było wyjaśnianie globalnych współzależności, przyczyn problemów współczesnego świata i wyzwań z tym związanych. W projekcie brało udział 16 szkół z województwa świętokrzyskiego, należących do regionalnej sieci współpracy szkół edukacji globalnej.

Dla szkół przygotowano zostało, m.in.: kompleksowe wsparcie metodyczne. Ponadto w każdej ze szkół zostały zaplanowane warsztaty dla uczniów i nauczycieli, konsultacje z liderami oraz zespołem ds. edukacji globalnej.

W kontekście założeń obowiązującej SRWŚ województwo świętokrzyskie powinno dążyć do poprawy jakości i dostępności usług świadczonych przez regionalne instytucje pomocy i integracji społecznej, poprzez: stworzenie zintegrowanego systemu wsparcia dla osób zagrożonych wykluceniem społecznym oraz przeciwdziałanie dysfunkcjom, tworzenie na poziomie regionalnym i lokalnym systemowych rozwiązań wzmacniających więzi społeczne mieszkańców oraz umożliwiających likwidację barier dla społecznej i obywatelskiej aktywności mieszkańców (szczególnie młodzieży) oraz rozwój sektora ekonomii społecznej i sektora organizacji pozarządowych jako istotnych elementów zaspokajania potrzeb społecznych.

W 2018 roku sektor ekonomii społecznej obejmował 62 spółdzielnie socjalne⁸, 32 warsztaty terapii zajęciowej, 6 centrów integracji społecznej, 11 klubów integracji społecznej oraz ok. 150 organizacji pozarządowych. 16 podmiotów ekonomii społecznej uzyskało status przedsiębiorstwa społecznego⁹. Zauważalny jest trend odchodzenia od formy działalności, jaką jest spółdzielnia socjalna (wg sprawozdań OWESów, w 2018 roku na 36 podmiotów ekonomii społecznej 26 to PES niebędące przedsiębiorstwem społecznym).

W regionie działały dwa ośrodki wsparcia ekonomii społecznej: Kielecko-Ostrowiecki Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej obejmujący swym działaniem subregion północny (powiaty: kielecki, konecki, m. Kielce, ostrowiecki, skarżyski i starachowicki) oraz Świętokrzyski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej – subregion południowy (powiaty: buski, jędrzejowski, kazimierski, opatowski, pińczowski, sandomierski i staszowski).

Województwo świętokrzyskie nadal cechuje się niskim kapitałem społecznym¹⁰, co wskazuje na konieczność uruchomienia wszelkich możliwych instrumentów wzmacniających współpracę między ludźmi i instytucjami (sektorami) czy kreowanie lokalnych liderów. Kolejna cecha regionu to, w porównaniu do innych województw, starzejące się społeczeństwo i wyludnianie się województwa. Nadal aktualna jest teza, iż w związku z pilną potrzebą budowania kapitału społecznego, a także w związku z kryzysem skuteczności dotychczasowych narzędzi redukujących zjawiska społecznie niekorzystne (ubóstwo, bezrobocie, długotrwała i ciężka choroba oraz niepełnosprawność) region

⁸ Dane z KRS; w likwidacji pozostaje 16 spółdzielni socjalnych.

⁹ Status przedsiębiorstwa społecznego jest nadawany na wniosek podmiotu ekonomii społecznej przez OWES.

¹⁰ Witczak-Roszkowska D., Kapitał społeczny polskich regionów, [w:] Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2016 s. 694.

wymaga wdrożenia takich mechanizmów, które przyniosą interwencję w obu obszarach jednocześnie. Stworzenie ram dla rozwoju ekonomii (przedsiębiorczości) społecznej w regionie ma szansę uruchomić taki właśnie mechanizm – poprawy lokalnych warunków i jakości życia przy wykorzystaniu zasobów własnych środowiska.

W 2018 roku samorząd województwa świętokrzyskiego podejmował różne przedsięwzięcia w tym zakresie. Jednym z nich jest realizowany przez **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej** projekt pn.: ***Świętokrzyska Ekonomia Społeczna***, który miał na celu rozwój sektora ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim w zakresie kreowania nowych miejsc pracy poprzez upowszechnianie, promocję i budowanie współpracy międzysektorowej oraz:

- rozwój współpracy i wzrost spójności działań pomiędzy instytucjami publicznymi i niepublicznymi oraz w obszarze ekonomii społecznej dla uzyskania efektu synergii i skali;
- wzrost widoczności podmiotów ekonomii społecznej na rynku,
- wzrost kompetencji i świadomości pracowników jednostek samorządu terytorialnego, instytucji pomocy i integracji społecznej, podmiotów ekonomii społecznej oraz przedstawicieli nauki, biznesu i innych podmiotów lokalnych w zakresie ekonomii społecznej.

Projekt był realizowany w latach 2016 – 2018 i współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach RPOWŚ na lata 2014 – 2020 oraz budżetu województwa. Wartość całkowita projektu to ponad 2 mln PLN.

W ramach projektu zrealizowano 3 zadania, stanowiące spójny i kompleksowy system działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w regionie tj.: zapewnienie spójności działań w sferze ekonomii społecznej, budowanie marki ekonomii społecznej w regionie, podnoszenie kompetencji w obszarze ekonomii społecznej. W ramach projektu wszystkie założone wskaźniki zostały zrealizowane w 100 %, a w wielu przypadkach stopień ich realizacji został znacznie przekroczony.

W zakresie projektów, które w 2018 roku wspierały działania na rzecz zapobiegania różnym formom wykluczenia społecznego, można również wymienić inne przedsięwzięcia podejmowane przez **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej**, w tym m.in.:

- ***Krajowa Sieć Reintegracji wzmocnienie instytucji zatrudnienia socjalnego w działaniach polityki społecznej wobec wykluczenia społecznego.*** Projekt jest realizowany przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (Lider) w partnerstwie z Instytutem Pracy i Spraw Socjalnych (Partner) przy współpracy z Regionalnymi Ośrodkami Polityki Społecznej województw: Kujawsko-Pomorskiego, Lubelskiego, Pomorskiego, Śląskiego, Świętokrzyskiego oraz Zachodniopomorskiego.

Celem projektu realizowanego w okresie 2018 – 2019 jest wprowadzenie w obszarze reintegracji społecznej i zawodowej nowego profilu usług reintegracyjnych opartych na wielosektorowym współdziałaniu różnych instytucji, podmiotów i organizacji pozarządowych zmierzających do

rozszerzenia zakresu tematycznego zajęć w centrach i klubach integracji społecznej, obejmujących także obszar edukacji, kultury, profilaktyki zdrowotnej oraz sportu i rekreacji.

W ramach działań projektowych został opracowany model Krajowej Sieci Reintegracji (KSR), utworzony został Ośrodek Sektorowej Animacji Reintegracji (OSAR przy Instytucji Pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie) oraz Zespół Regionalnej Animacji Reintegracji w województwie świętokrzyskim (ZRAR) w celu utworzenia Klubów Integracji Społecznej o nowym profilu usług. W wyniku realizacji projektu zostaną utworzone 32 Kluby Integracji Społecznej (z czego 8 na terenie województwa świętokrzyskiego) o nowym profilu usług. Zostaną również opracowane rekomendacje systemowe i legislacyjne.

- **Standardy w zakresie mieszkalnictwa wspomagane dla osób chorujących psychicznie po wielokrotnych pobytach w szpitalu psychiatrycznym.** Projekt jest realizowany i współfinansowany ze środków Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 (w okresie od 01 marca 2018 roku do 28 lutego 2022 roku).

Celem projektu jest wypracowanie, wdrożenie i upowszechnienie standardu w zakresie mieszkalnictwa wspomagane dla osób chorujących psychicznie po wielokrotnych pobytach w szpitalu psychiatrycznym. Wartość projektu ponad 10 mln PLN.

- **Liderzy kooperacji**, współfinansowany ze środków Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, w okresie od 1 kwietnia 2018 roku do 31 marca 2021 roku, na kwotę ponad 12,8 mln PLN. W ramach projektu zostanie opracowany, a następnie wdrożony Model Kooperacji dla gmin wiejskich pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej, a podmiotami innych polityk sektorowych istotnych z punktu widzenia włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa.

Innymi istotnymi przedsięwzięciami w obszarze aktywizacji społeczno-zawodowej, wdrażanymi przez **Wojewódzki Urząd Pracy**, są, m.in.:

- **Krajowy Fundusz Szkoleniowy.**

Instrument rynku pracy, realizowany ze środków Funduszu Pracy, adresowany zarówno do pracowników jak i pracodawców, którzy chcieliby skorzystać z różnych form kształcenia ustawicznego.

- **Środki rezerwy Funduszu Pracy.**

Celem programów jest objęcie osób bezrobotnych wsparciem instrumentami rynku pracy określonymi w *Ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*.

- **Program regionalny na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych w wieku 50+.** Inicjatywa własna Marszałka Województwa Świętokrzyskiego realizowana ze środków Funduszu Pracy.

Cel strategiczny 3 SRWŚ, to także wiele innych inicjatyw realizowanych przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego, które dotyczą, tzw.: „miękkich umiejętności”, a w dalszej perspektywie czasowej mających „zaszczepić” wśród osób młodych idee prospołeczne i postawy obywatelskie. Wśród nich można wyróżnić przedsięwzięcia propagujące, szczególnie wśród młodych

mieszkańców województwa, wolontariat i inne formy aktywności społecznej i obywatelskiej oraz inicjatywy związane z rozwojem kultury fizycznej i sportu, jako ważnego czynnika sprzyjającego kreowaniu postaw prospołecznych, tj.:

- *Młodzieżowy Sejmik Województwa Świętokrzyskiego* (koordynowany przez Kancelarię Sejmiku).

Inicjatywa finansowana ze środków własnych samorządu województwa, ma na celu zwiększenie zaangażowania młodych ludzi w działania samorządu województwa, w tym, m.in.: kreowanie polityki regionalnej, podniesienie ich umiejętności społecznych, a także zdolności do uczestnictwa w procesach podejmowania decyzji.

Młodzieżowy Sejmik ma charakter inicjatywny, wnioskodawczy i konsultacyjno-doradczy dla organów samorządu województwa świętokrzyskiego. Koszty związane z funkcjonowaniem MSWŚ w 2018 roku zamknęły się kwotą ok. 33 tys. PLN. Zakładanym efektem ma być integracja i aktywizacja młodych ludzi wokół spraw lokalnych, kształtowanie postaw obywatelskich oraz umiejętności, kompetencji i zachowań prospołecznych, co w konsekwencji stanowi metodę budowania nowoczesnego społeczeństwa obywatelskiego.

- *Liderzy dla Młodzieży – II edycja Programu.*

Projekt realizowany ze środków JST o wartości prawie 200 tys. PLN przez Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach, w okresie od maja do grudnia 2018 roku.

W ramach Programu uczestnicy brali udział w zaawansowanym kursie przywództwa lokalnego. Każdy uczestnik wzmocnił swoje kompetencje kierowania zespołem i wprowadzania zmian, przeanalizował swój indywidualny potencjał leaderski by w pełni go wykorzystać w pracy nad rozwojem młodzieży w regionie. Program przyczynił się do wsparcia w leaderskim rozwoju kolejnej grupy 19 osób działających na rzecz młodzieży w województwie świętokrzyskim, a także do wzmocnienia sieci liderów i promowania postawy odpowiedzialności za region i jego mieszkańców.

- *Dziecięca Piłka Ręczna.*

Przedsięwzięcie realizowane w 2018 roku, przez Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach (ze środków JST), na kwotę 100 tys. PLN, miało na celu wsparcie świętokrzyskich szkół w zakresie poprawy jakości zajęć wychowania fizycznego na pierwszym etapie edukacyjnym oraz promocję aktywności fizycznej wśród uczniów klas I–III. Najważniejszą korzyścią dla uczestników programu był rozwój kompetencji metodycznych nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej w prowadzeniu lekcji wychowania fizycznego oraz pomoc lokalnym samorządom w wyposażeniu szkół w niezbędne pomoce dydaktyczne. Efektem przedsięwzięcia było także wsparcie dla 70 szkół w wyposażeniu w sprzęt sportowy.

Cel operacyjny 3.2 SRWŚ, dotyczy zagadnienia budowania szeroko pojętej współpracy w ramach Regionalnego Systemu Innowacji, jako warunku do powstawania innowacyjnych rozwiązań i ich komercjalizacji w świętokrzyskich przedsiębiorstwach.

Samorząd województwa w 2018 roku, wdrażał liczne projekty mające na celu inicjować i wspierać współpracę, na rzecz implementacji nowych innowacyjnych rozwiązań. Wśród nich można wymienić następujące przedsięwzięcia:

- ***Enterprise Europe Network - V etap***, współfinansowany ze środków Programu ramowego na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw 2014-2020 COSME, w okresie od 01.01.2017 roku do 31.12.2018 roku.

Projekt realizowany był w partnerstwie 9 - podmiotowym, w tym ze Świętokrzyskim Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o., na kwotę konsorcjum prawie 3 mln Euro (w tym ŚCITT na kwotę prawie 400 tys. Euro). W związku z tym, że projekt realizuje również założenia Celu strategicznego 2 SRWŚ, to szerzej został opisany w części dedykowanej temu Celowi.

- ***Świętokrzyski Racjonalizator***.

Przedsięwzięcie realizowane cyklicznie raz w roku, ze środków własnych samorządu. W 2018 roku inicjatywa prowadzona była przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego (Departament Polityki Regionalnej), na kwotę 28 500,00 PLN.

Głównym celem konkursu jest wyłanianie wartościowych inicjatyw w najważniejszych obszarach aktywności gospodarczej, o dużym znaczeniu dla innowacyjnego rozwoju Województwa Świętokrzyskiego. W ramach inicjatywy rozpatrywane są rozwiązania, na które Urząd Patentowy RP udzielił ochrony (patentu na wynalazek lub prawa ochronnego na wzór użytkowy) oraz projekty wynalazcze (wynalazki i wzory użytkowe) zgłoszone do ochrony w Urzędzie Patentowym RP, w roku kalendarzowym, poprzedzającym daną edycję konkursu. Realizowane przedsięwzięcie propaguje przede wszystkim korzyści płynące z zastosowania wyników prac badawczych jak również przyczynia się do wspierania inicjatyw związanych z tworzeniem rozwiązań innowacyjnych i ich komercjalizacji.

- ***Konkurs na finansowanie projektów badawczych realizowanych w infrastrukturze badawczej***, realizowany ze środków bieżących Świętokrzyskiego Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o., na kwotę 27 tys. PLN, w okresie od 01.10.2018 roku do 11.02.2019 roku.

W ramach konkursu założono wsparcie na projekty badawcze realizowane w infrastrukturze B+R należącej do ŚCITT, tj. realizowanie badań przemysłowych i prac rozwojowych albo prac rozwojowych, obejmujące dofinansowanie wydatków wskazanych przez Laureata. W konkursie wyłoniono projekty, mające największy potencjał B+R. Rezultatem projektów było sprawdzenie skuteczności rozwiązań zastosowanych w infrastrukturze oraz upowszechnianie wiedzy na temat zrównoważonego rozwoju, Odnawialnych Źródeł Energii, ochrony środowiska, ekologii oraz budownictwa zasobooszczędnego.

Przewidywalnym efektem wyłonionych pomysłów ma być upowszechnianie i wykorzystywanie rezultatów projektów w praktyce.

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

Interesującą inicjatywą realizowaną (w okresie 10.2017-09.2020r.) przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego (Departament Promocji, Edukacji, Kultury, Sportu i Turystyki), która została szerzej opisana w części Raportu poświęconej Celowi strategicznemu 2 SRWŚ, jest projekt: ***Rural RDI milieu in transition towards smart Bioeconomy Clusters and Innovation Ecosystems (RDI2Club)*** („Działania wspierające Badania, Rozwój i Innowacje na terenach wiejskich w kierunku tworzenia klastrów i innowacyjnych ekosystemów w ramach inteligentnej biogospodarki”), na kwotę ponad 2 mln Euro.

Wśród innych istotnych przedsięwzięć, opisanych także w części prezentującej działania w ramach Celu strategicznego 2 SRWŚ, można wymienić projekt (realizowany do końca 2018 roku przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego - Departament Polityki Regionalnej), pn.: ***Świętokrzyskie – hard to pronounce, easy to do business in***. Projekt na wartość: ponad 10 mln PLN, jest realizowany od 01.04.2016 roku i zakończy się: 31.12.2020 roku.

Opis. Targi w Hannover Messe

Opis. Targi MSV w Brnie

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego

W procesie rozwoju każdego regionu ważne jest tworzenie warunków wspierających przedsiębiorczość i współpracę, budowanie otoczenia przychylnego samorealizacji oraz rozwijanie kompetencji mieszkańców w taki sposób, by mogli oni w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym. Dlatego też w 2018 roku Zarząd Województwa Świętokrzyskiego,

podejmował liczne działania związane z poprawą i tworzeniem warunków dla funkcjonowania i rozwoju przedsiębiorczości.

Wśród nich można wymienić inicjatywy w całości lub częściowo finansowane ze środków:

1) Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego:

- Rozszerzenie działalności Świętokrzyskiego Funduszu Poręczeniowego Sp. z o.o. formą wspierania mikro, małych i średnich przedsiębiorców w Województwie Świętokrzyskim (w oparciu o środki RPOWŚ na lata 2007-2013), realizowany od 01.01.2017 roku do 31.12.2026 roku.

Celem Projektu jest wspieranie rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorców oraz instytucji pożytku publicznego mających siedzibę lub koncentrujących swoją działalność gospodarczą na terenie województwa świętokrzyskiego poprzez udzielanie poręczeń ułatwiających im dostęp do kredytów, pożyczek oraz transakcji leasingowych oferowanych przez banki oraz inne instytucje finansowe.

Suma powierzonych środków zgodnie z zawartą Umową z dnia 29.12.2016 roku wraz z Aneksami z dn. 28.07.2017 roku, wyniosła ponad 20 mln PLN.

Ze środków projektu w latach 2010-2016, Świętokrzyski Fundusz Poręczeniowy Sp. z o.o. udzielił poręczeń w kwocie ponad 40 mln PLN, przy założeniu wartości docelowej na poziomie ok. 25 mln PLN, wykonując 165% wymaganego obrotu. Spółka w tym czasie przyczyniła się do udzielenia 157 kredytów/pożyczek/leasingów o wartości prawie 90 mln PLN, co według danych uzyskanych od przedsiębiorców przyczyniło się do utworzenia 165 nowych miejsc pracy.

Od 01.01.2017 roku Świętokrzyski Fundusz Poręczeniowy Sp. z o.o. realizuje drugą umowę o dofinansowanie i do dnia przekazywania danych do Raportu o stanie województwa za 2018 rok, Fundusz udzielił 68 jednostkowych poręczeń na kwotę ponad 20,5 mln PLN (a więc w ciągu nieco ponad 2 lat wykonał ponad 90% pierwszego obrotu planowanego na lata 2017-2021), zabezpieczając tym samym finansowanie zwrotne zasilające rynek świętokrzyski w kwocie ponad 30 mln PLN, co według danych uzyskanych od przedsiębiorców przyczyniło się do utworzenia 90 nowych, a ponadto utrzymania wielu już istniejących miejsc pracy.

- Inicjatywy realizowane przez Fundusz Pożyczkowy Województwa Świętokrzyskiego Sp. z o.o.:

A. Tworzenie i rozbudowa funduszy pożyczkowych i poręczeniowych (RPOWŚ na lata 2007-2013) – projekt realizowany w latach 2010-2016 polegający na udzielaniu pożyczek na finansowanie działalności gospodarczej przedsiębiorców z segmentu MSP koncentrujących działalność na terenie województwa świętokrzyskiego. Wartość projektu wynosiła 60 mln PLN. W ramach inicjatywy udzielono pożyczek o wartości ponad 120 mln PLN i osiągnięto wskaźnik realizacji projektu na poziomie 242,47%. W ramach projektu aktualnie prowadzone jest rozliczanie i monitoring spłat udzielonych pożyczek.

Zwracane środki zostały powierzone przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego Funduszowi Pożyczkowemu Województwa Świętokrzyskiego Sp. z o.o. do ponownego wykorzystania na udzielanie

pożyczek na rozwój przedsiębiorstw z segmentu MŚP z województwa świętokrzyskiego na podstawie umowy nr DPR-VIII.043.37.2016/6 z dnia 29.12.2016 roku. Umowa będzie realizowana w latach 2017-2026 i zakłada wsparcie 400 przedsiębiorstw z segmentu MSP, koncentrujących działalności na terenie województwa świętokrzyskiego, poprzez udzielenie pożyczek o łącznej wartości 130 mln PLN. Do końca 2018 roku udzielono 118 pożyczek na kwotę ponad 35 mln PLN i osiągnięto wskaźnik realizacji projektu na poziomie 27,20%.

B. Umowa operacyjna Nr2/RPWS/12617/2018/DIF/102 zawarta w dniu 27.03.2018 roku pomiędzy Funduszem Pożyczkowym Województwa Świętokrzyskiego Sp. z o.o., a Bankiem Gospodarstwa Krajowego pełniącym funkcję Menadżera Funduszu Funduszy województwa świętokrzyskiego w ramach instrumentów zwrotnych z RPOWŚ na lata 2014-2020.

Umowa została zawarta w trybie zamówienie publicznego, w ramach którego Fundusz Pożyczkowy Województwa Świętokrzyskiego Sp. z o.o. wygrał przetarg na największą dostępną pulę środków tj. 20 mln. PLN. Wartość projektu powiększona o własne środki Funduszu wynosi ponad 30 mln PLN. Projekt zaplanowano do realizacji w okresie od 03.2018-12.2025. Celem przedsięwzięcia jest udzielanie pożyczek dla przedsiębiorców z segmentu MSP koncentrujących swoją działalność na terenie województwa świętokrzyskiego. Do końca 2018 r. udzielono 103 pożyczki na kwotę ponad 12 mln PLN osiągając wskaźnik realizacji projektu na poziomie 45,98%.

Umowa zakłada możliwość uzyskania w III kwartale 2019 roku dodatkowej transzy środków w ramach opcji na takich samych warunkach tj. wartość projektu wzrośnie o kolejne 30 mln PLN.

Popytowy System Innowacji - rozwój MŚP w regionie świętokrzyskim poprzez profesjonalne usługi doradcze, na kwotę ponad 50 mln PLN. Projekt realizowany był do końca 2018 roku przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego (Departament Polityki Regionalnej), współfinansowany ze środków RPOWŚ na lata 2014-2020, w okresie od 01.10.2018 roku do 30.11.2023 roku. Ze względu na swój szeroki zakres projekt realizuje również założenia Celu strategicznego 2 i został już opisany powyżej, w części prezentującej inicjatywy prowadzone w ramach 2 Celu strategicznego SRWŚ.

Biznes Adapter – system wsparcia MŚP w ramach Podmiotowego Systemu Finansowania (RPOWŚ na lata 2014-2020), realizowany przez Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o. o., w okresie od 01.04.2017 roku do 31.03.2020, na kwotę ponad 15 mln PLN.

Celem projektu jest przystosowanie przedsiębiorców i ich pracowników do zmian poprzez dofinansowanie usług rozwojowych dla przedsiębiorstw mających na celu nabycie, potwierdzenie lub wzrost wiedzy, umiejętności lub kompetencji społecznych przedsiębiorców i ich pracowników, w tym mająca na celu zdobycie kwalifikacji. W ramach projektu przedsiębiorcy mogą uzyskać dofinansowanie na refundację kosztów usług rozwojowych (szkolenia i doradztwo) zarejestrowanych w Bazie Usług Rozwojowych (BUR) prowadzonej przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości.

2) Innych źródeł finansowania zewnętrznego:

- Projekt *Dostęp do mikrofinansowania dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw (Access to Microfinance for Small and Medium-sized Enterprises - ATM for SMEs)*, realizowany do końca 2018 roku przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego (Departament Polityki Regionalnej), w ramach środków Programu INTERREG EUROPA, na wartość ponad 700 tys. PLN, w latach 2016-2021, przy czym w 2018 roku na kwotę ponad 12 tys. PLN.

W części Raportu poświęconej realizacji przedsięwzięć w ramach Celu strategicznego 2 SRWŚ znajduje się opis tej inicjatywy.

- **ENERSELVES**, realizowany do końca 2018 roku przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego (Departament Polityki Regionalnej), w ramach środków Programu INTERREG EUROPA, w okresie od 01.04.2017 roku do 31.12.2020 roku, na wartość prawie 200 tys. EUR. W części Raportu poświęconej realizacji przedsięwzięć w ramach Celu strategicznego 6 SRWŚ znajduje się opis tej inicjatywy.

Wśród innych przedsięwzięć, które w sposób pośredni (dzięki zapewnieniu mieszkańcom województwa świętokrzyskiego bezpłatnego dostępu do informacji na temat Funduszy Europejskich), wpływają na tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, można wymienić działalność **Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich** (koordynowanych od 2014 roku do końca 2018 roku przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego - Departament Polityki Regionalnej).

Działalność Punktów na terenie województwa świętokrzyskiego (w miejscowościach: Kielce, Sandomierz, Busko-Zdrój), w okresie od 01.04.2014 roku do 31.12.2020 roku, realizowana jest na podstawie umowy z Ministerstwem Inwestycji i Rozwoju, na kwotę ponad 7 mln PLN, i jest współfinansowana ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

Jednym z kluczowych działań realizowanych przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego w 2018 roku było podnoszenie poziomu wykształcenia mieszkańców województwa na każdym etapie edukacji (z uwzględnieniem efektów uczenia dostosowanych do potrzeb regionalnego rynku pracy), jako perspektywicznej inwestycji w rozwój innowacyjnej gospodarki.

Podejmowane działania miały także na celu sprostanie wyzwaniom, jakim jest podniesienie jakości i atrakcyjności regionalnego szkolnictwa, w tym szkolnictwa zawodowego, które wymaga szczególnego wsparcia, ponieważ jest tym obszarem edukacji, który obok szkolnictwa wyższego ma najistotniejszy wpływ na przygotowanie kadr na potrzeby rynku pracy.

Odpowiednio wykwalifikowana kadra, która jest przygotowana do stosowania najnowszych technologii może istotnie wpłynąć na zwiększenie konkurencyjności regionalnej gospodarki. Dlatego też wiele prowadzonych działań dotyczyło również włączenia pracodawców w proces kształcenia, pod kątem potrzeb regionalnego rynku pracy, z uwzględnieniem inteligentnych specjalizacji regionu.

Innymi ważnymi działaniami podejmowanymi przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego w 2018 roku, były także inwestycje w nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne, które są niezbędne do funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym.

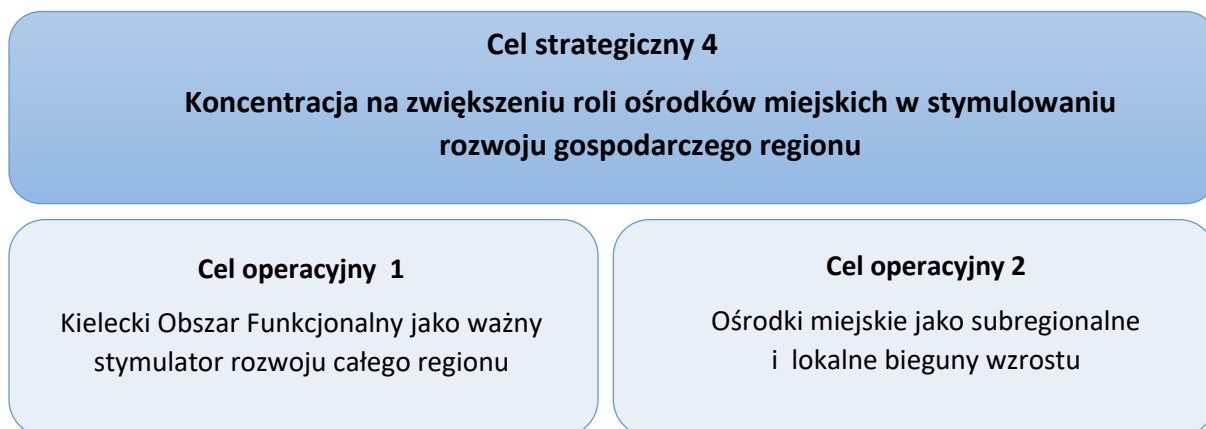
Przedsięwzięcia, podejmowane przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego, były także nakierowane na inwestycje, dotyczące poprawy stanu zdrowia i zwiększenia dostępu do usług z zakresu opieki zdrowotnej mieszkańców województwa. Dobry stan zdrowia mieszkańców jest istotnym czynnikiem regionalnego wzrostu gospodarczego, natomiast zły stan zdrowia mieszkańców wywołuje, m.in.: konieczność ponoszenia nakładów publicznych związanych z leczeniem czy też wypłacaniem świadczeń socjalnych, co w konsekwencji jest przyczyną spadku przychodów i zubożenia regionalnego społeczeństwa. Dlatego też interwencje dotyczące dziedziny zdrowia były też niezwykle istotne w ograniczaniu czy zapobieganiu ryzyku ubóstwa z powodu braku aktywności zawodowej, która wynika z przyczyn zdrowotnych.

Problem wykluczenia społecznego to jedna z dziedzin, któremu od lat dedykowanych jest wiele inicjatyw podejmowanych przez samorząd województwa. Mimo znaczącego spadku stopy bezrobocia, wciąż istnieje wiele wyzwań wymagających reakcji, dlatego też w 2018 roku zrealizowano liczne przedsięwzięcia na rzecz zapobiegania różnym formom wykluczenia społecznego oraz kreowania postaw prospołecznych.

Wiele projektów odnoszących się do poprawy jakości kapitału ludzkiego w regionie, dotyczyło także działań na rzecz tworzenia warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i rozwiązań innowacyjnych generowanych w przedsiębiorstwach, co miałooby w konsekwencji doprowadzić do zwiększania ich produktywności i tworzenia kolejnych miejsc pracy.

Prowadzone działania miały pobudzić powstawianie nowych lub zaimplementowanie już istniejących na świecie rozwiązań technologicznych (w tym fazy B+R, jej wdrożenia i komercjalizacji wyników prac) w regionalnych firmach, co z kolei miało na celu zwiększenie ich konkurencyjności. Podejmowane działania miały również zmierzać do poprawy warunków funkcjonowania przedsiębiorczości w regionie.

2.4 CEL STRATEGICZNY 4 KONCENTRACJA NA ZWIĘKSZENIU ROLI OŚRODKÓW MIEJSKICH W STYMULOWANIU ROZWOJU GOSPODARCZEGO REGIONU

Duże znaczenie w osiągnięciu przewagi konkurencyjnej regionu i poprawy jego spójności terytorialnej odgrywają ośrodki miejskie, jako stymulatory dystrybuujące dochody na obszary z niższym poziomem przedsiębiorczości. Istotnym czynnikiem determinującym konkurencyjność jest wzajemna współpraca i potencjał zarówno stolicy województwa, jaki i ośrodków subregionalnych.

Kluczowe jest podejmowanie działań dążących do zwiększenia funkcji metropolitalnych Kielc, usprawnienia systemu komunikacji publicznej Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, rewitalizacji miast, podnoszenia znaczenia Kielc, wspieranie tworzenia inkubatorów przedsiębiorczości na terenie ośrodków miejskich województwa, poprawa infrastruktury komunikacyjnej i telekomunikacyjnej, podniesienie poziomu usług publicznych i komunalnych, rozwój szkolnictwa zawodowego, średniego oraz kształcenia ustawicznego, planistyczne przygotowanie terenów inwestycyjnych. Ogólnie zasadnicze znaczenie mają działania podnoszące spójność terytorialną i współpracę w celu zwiększenia konkurencyjności regionu.

Działania wspomniane powyżej korelują z Celem operacyjnym 4.1: „Kielecki Obszar Funkcjonalny, jako ważny stymulator rozwoju całego regionu”.

Przedsięwzięcia spójne z Celem operacyjnym 4.1 to, m. in.:

1. *Doposażenie w sprzęt uzupełniający działalność kulturową Wojewódzkiego Domu Kultury w Kielcach* (RPOWŚ na lata 2014-2020), na kwotę ponad 180 000 PLN. Projekt prowadzony od 01.08.2017 roku do 28.02.2018 roku, objął modernizację widowni i sceny poprzez wyposażenie w nowoczesne urządzenia technologiczne, modernizację wraz z wyposażeniem pomieszczeń Platformy Informacji Kulturalnej, dostawę dla PIK urządzeń do tworzenia audycji plenerowych, wyposażenie w nowoczesny sprzęt Działu Edukacji Filmowej i Działalności Kinowej WDK oraz Działu Organizacji i Promocji Imprez. W wyniku realizacji niniejszego projektu osiągnięto jeden z operacyjnych celów wynikających ze SRWŚ, tj.: dążenie do rozwoju funkcji metropolitalnych stolicy województwa

świętokrzyskiego. Działania w tym obszarze skoncentrowano na poprawie jakości i dostępności usług społecznych, poprzez inwestycje w infrastrukturę kultury.

2. Dofinansowanie szeregu imprez kulturalnych o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym
Teatru im. Stefana Żeromskiego w Kielcach na kwotę ponad 3 mln PLN. Wpisuje się w realizację 4 Celu strategicznego dotyczącego KOF ZIT. Wsparciem zostały objęte m. in. takie inicjatywy, jak:

- a) wystawy od „Balladyny” po „Ciemności” - 20 plakatów na 20 lat Województwa,
- b) prezentacja spektaklu „Cyrograf na kanwie legend Świętokrzyskich” w ramach Kalendarza Obchodów Roku Jubileuszu 20-lecia Województwa Świętokrzyskiego,
- c) Kielecki Międzynarodowy Festiwal Teatralny – druga edycja, którego celem było stworzenie platformy spotkań profesjonalistów i miłośników teatru,
- d) Zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej Teatru im. Stefana Żeromskiego w Kielcach,
- e) Obchody 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości w tym: wernisaż wystawy zatytułowanej „W stronę niepodległości”, drugą częścią obchodów był program artystyczny „10 utworów na 10 dekad”,
- f) Biała Noc w ramach Święta Kielc, pokaz widowiska „Słowo i gest dla Niepodległej”,
- g) Niepodległa dla wszystkich – bazar literacki w ramach obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa.

Współpraca regionalna jest ważnym elementem rozwoju społeczno-gospodarczego. Pozwala na optymalne wykorzystanie zróżnicowanych przestrzennie potencjałów, wzmacnia atrakcyjność, jak również ma wpływ na niwelowanie barier rozwojowych o wymiarze regionalnym. Miasta poprzez wzajemne oddziaływanie i uzupełnianie się prowadzą silniejszą i skuteczniejszą politykę strategiczną skierowaną na kreowanie i przyciąganie nowych przedsięwzięć gospodarczych. Uruchomienie oddolnych inicjatyw w celu wykorzystania wewnętrznych potencjałów dla zbudowania specjalizacji poszczególnych subregionów korzystnie wpływa na ich rozwój społeczno-gospodarczy.

Działania władz województwa obejmujące ten zakres tematyczny przewidziane są w Celu operacyjnym 4.2 SRWŚ: Ośrodki miejskie, jako subregionalne i lokalne bieguny wzrostu. Cel ten obejmuje:

- wspieranie tworzenia na terytorium ośrodków miejskich inkubatorów przedsiębiorczości oraz instytucji otoczenia biznesu;
- wspieranie rewitalizacji subregionalnych i lokalnych ośrodków wzrostu;
- rozwijanie w miastach subregionalnych funkcji publicznych o znaczeniu regionalnym (wojewódzkim);
- poprawę infrastruktury komunikacyjnej i telekomunikacyjnej – przede wszystkim wzrost dostępu do szybkiego transferu internetowego;

- wzrost poziomu usług publicznych i komunalnych;
- rozwój wyższego szkolnictwa zawodowego, wsparcia szkolnictwa średniego o profilu technicznym oraz rozwoju instytucji zajmujących się kształceniem ustawicznym;
- ułatwienie inwestowania kapitału poprzez racjonalną politykę przestrzenną, zmierzającą do planistycznego przygotowania oferty terenów inwestycyjnych;
- skoordynowane i konsekwentne działanie władz regionalnych i lokalnych mające na celu podniesienie spójności terytorialnej całego województwa.

Wśród projektów, które były wdrażane w regionie świętokrzyskim związanych z realizacją Celu operacyjnego 4.2 na podstawie decyzji Zarządu Województwa Świętokrzyskiego w 2018 roku, można przykładowo wymienić:

1. Projekt grantowy ***Innowacyjna edukacja – nowe możliwości zawodowe*** na kwotę ponad 17 mln PLN, realizowany od 01.08.2017 roku do 31.12.2020 roku, w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020. Beneficjentem projektu jest Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego w partnerstwie z Berufsförderungsinstitut Burgenland - Instytut szkolenia zawodowego (BFI) z Austrii. Celem przewodnim grantu jest podniesienie jakości szkolnictwa zawodowego przy wykorzystaniu zestawu co najmniej 5 modeli implementacji kształcenia praktycznego w miejscu pracy i przygotowanie modelu wdrożenia kształcenia w miejscu pracy w Polsce, w oparciu o doświadczenia partnera zagranicznego. Założono, że wsparciem w projekcie objętych zostanie min. 500 uczniów w wieku 17-19 lat, klas II-IV szkół zawodowych – techników. W efekcie dzięki realizacji założonych w projekcie działań w zakresie staży i praktyk, zajęć dodatkowych podnoszących kompetencje uczniów i nauczycieli, została wzmocniona atrakcyjność oferty edukacyjnej szkół zawodowych w regionie, podniosły się kwalifikacje kadry nauczycielskiej i zwiększyły kompetencje uczniów w kontekście przyszłego zatrudnienia. W ramach projektu zakupiono również wyposażenie dla szkół.

Opis: Grant pn.: „Korpus Fachowców – współpraca ekspertów dla efektywnego kształcenia w branży gastronomiczno-hotelarskiej”

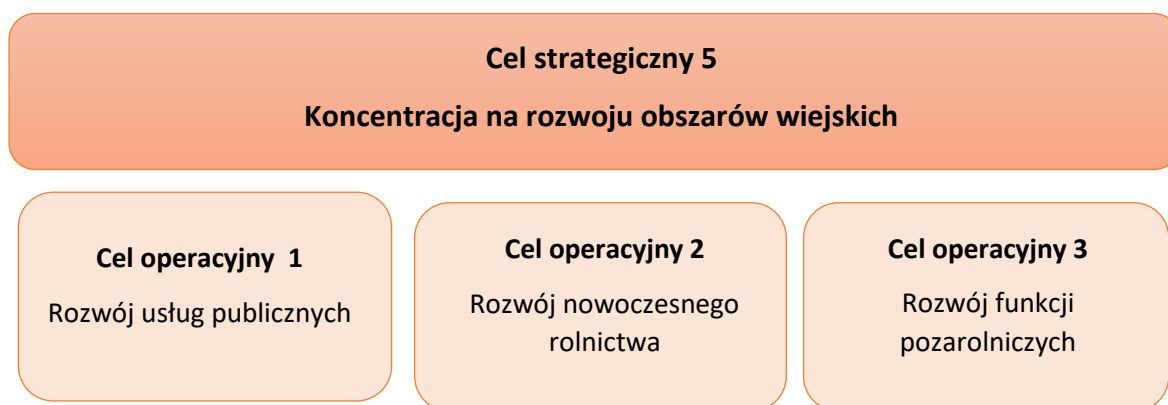

Źródło: <http://it.kielce.pl/o-nas/aktualnosci-scitt/item/916-korpus-fachowcow-wystartowal.html>

2. Projekt pn.: **Nowoczesna Szkoła Zawodowa – Nowoczesny Region** – projekt na kwotę ponad 11,5 mln PLN realizowany od 01.06.2016 roku do 30.09.2018 roku. przez Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o. o. w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020. Opis inicjatywy znajduje się w części Raportu poświęconej realizacji przedsięwzięć w ramach Celu strategicznego 2 SRWŚ.

Działania Zarządu Województwa Świętokrzyskiego w 2018 roku w ramach realizacji Celu strategicznego 4 SRWŚ obejmowały szereg przedsięwzięć zmierzających do rozwoju zarówno gospodarczego, jak i społeczno-kulturalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego i ośrodków subregionalnych. Przedsięwzięcia dotyczyły m.in. podniesienia poziomu usług publicznych i komunalnych, wspierania rewitalizacji subregionalnych i lokalnych ośrodków wzrostu, jak też wspierania ośrodków kulturalnych. Głównym źródłem finansowania tych projektów były środki RPOWŚ 2014-2020. Realizowane bezpośrednio przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego projekty stawiały na rozwój edukacji, głównie szkolnictwa zawodowego, zmierzającego do dopasowywania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy i ułatwiania przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia.

2.5. CEL STRATEGICZNY 5 KONCENTRACJA NA ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

Południowa część województwa świętokrzyskiego związana jest z rolnictwem, co zdeterminowane jest warunkami naturalnymi, a zwłaszcza korzystniejszą strukturą jakościową gleb. Szczególnie mocno rozwija się uprawa warzyw gruntowych. Znaczący jest również odsetek gospodarstw sadowniczych oraz specjalizujących się w uprawie krzewów. Rolnictwo ma więc duże znaczenie dla rozwoju regionu świętokrzyskiego, zarówno z uwagi na znaczną część terytorium zajmowaną przez obszary rolnicze, jak i duży odsetek ludzi pracujących w tej branży. Obecnie rolnictwo wspierane jest przez nakłady finansowe, jakie można uzyskać z funduszy unijnych. Dla takich działań rekomendowany

jest Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020, którego efektem jest m.in. wsparcie zmian strukturalnych w rolnictwie oraz szeroko pojęta promocja artykułów rolno - spożywczych.

Rozwój obszarów wiejskich wspierany jest przez politykę Zarządu Województwa oraz uwzględniony jest w SRWŚ, której Cel operacyjny 5.1 ukierunkowany został m.in. właśnie na polepszenie warunków życia na wsi. Z uwagi na rosnące standardy życia, konsekwentnie dąży się do poprawy jakości usług publicznych, takich jak opieka medyczna czy różne usługi edukacyjne (w tym dotyczące przedszkoli). W minionym roku dużo uwagi poświęcono projektom skoncentrowanym na tych właśnie przedsięwzięciach. Zagadnienia te opisane zostały w Celu strategicznym 3 SRWŚ z uwagi na swój charakter, tj. ukierunkowanie na poprawę systemu edukacji oraz efektywną opiekę zdrowotną.

W Cel operacyjny 5.1 SRWŚ wpisują się również działania służące poprawie infrastruktury lokalnej. Wymienić tu można konkurs realizowany przez Departament Obszarów Wiejskich i Środowiska pod nazwą **Odnowa Wsi Świętokrzyskiej**. Jego celami szczegółowymi są: pobudzanie aktywności mieszkańców wsi, tworzenie lub odbudowa infrastruktury sprzyjającej życiu społeczno – kulturalnemu wsi oraz działania wpływające na poprawę sytuacji w zakresie ratownictwa i ochrony ludności. Maksymalna wysokość dotacji na realizację projektu wynosiła 10 tys. PLN. W wyniku konkursu w 2018 roku w województwie świętokrzyskim przeprowadzono i rozliczono 130 projektów. Środki zostały przeznaczone głównie na modernizację oraz zakup wyposażenia dla strażnic OSP, wsparcie kół gospodyń wiejskich, doposażenie orkiestr, świetlic wiejskich, budowę boisk sportowych, placów zabaw i siłowni zewnętrznych.

Przykładem innej inicjatywy - chroniącej dziedzictwo kulturowe wsi - był konkurs dedykowany **partnerom Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (KSOW)**, realizowany ze środków UE w ramach PROW na lata 2014-2020. Zakres konkursowy obejmował zagadnienia: szkolenia i działania na rzecz tworzenia sieci kontaktów dla Lokalnych Grup Działania (LGD), wspieranie współpracy w sektorze rolnym (w tym wymianę wiedzy, realizację wspólnych inwestycji), organizację i udział w targach (co umożliwiło prezentację osiągnięć i promocję polskiej wsi), aktywizację mieszkańców wsi na rzecz podejmowania inicjatyw służących włączeniu społecznemu.

W 2018 roku w ramach tego konkursu wydatkowano ok. 230 tys. PLN. Rezultatami tych działań były szkolenia przeprowadzone dla członków sieci LGD województwa świętokrzyskiego, konferencje i konkursy dla KGW (np. konkurs Świętokrzyskiej Izby Rolniczej pn. „Kuchnia świętokrzyska czaruje – Rolniczy Handel Detaliczny, czyli z pola do garnka”, przeznaczony dla rolników przetwarzających swoje produkty na małą skalę). Duże znaczenie miało również wspieranie marki znanej pod nazwą Świętokrzyska Kuźnia Smaków. Podmioty, które się nią posługują posiadają wymagane standardy potwierdzone certyfikatem.

Opis: Uczestnicy konkursu „Kuchnia świętokrzyska czaruje ...”; źródło: UMWŚ w Kielcach

Nowoczesne rolnictwo opiera się na wyspecjalizowanym i zazwyczaj wielkoobszarowym gospodarstwie, dlatego też realizacja Celu operacyjnego 5.2 Rozwój nowoczesnego rolnictwa powinna odbywać się poprzez dążenie do zmian strukturalnych w rolnictwie, takich jak tworzenie silnych towarowych gospodarstw rolnych, nawiązywanie współpracy, jednoczenie się w grupy producenckie lub klastry (opisane w Celu strategicznym 2).

Ważne jest udzielanie porad przez ośrodki doradztwa rolniczego – Świętokrzyski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach wraz z biurami terenowymi, ale także uzyskanie pomocy od instytucji wspomagających producentów rolnych (takich jak giełdy rolne) oraz pod względem finansowym - przydzielających środki UE czy w inny sposób przyczyniające się do wspierania przedsiębiorczości.

Z ramienia Województwa wsparciem rozwoju rolnictwa zajmuje się również **Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego**, które wdraża działania związane z PROW na lata 2014-2020. ŚBRR realizuje trzy działania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, tj. zajmuje się scalaniem gruntów, zapewnieniem podstawowych usług dla ludności wiejskiej (takich jak: gospodarka wodno - ściekowa, budowa lub modernizacja dróg lokalnych, ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego, inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne, inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów) oraz wsparciem dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER, w tym wdrażaniem Lokalnych Strategii Rozwoju. LSR zajmują się lokalne grupy działania, które określają zasady konkursowe i kryteria wyboru operacji do dofinansowania. Zakres wsparcia obejmuje: wzmocnienie kapitału społecznego, rozwój przedsiębiorczości przez: podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej, tworzenie lub rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego produktów rolnych będących przedsiębiorstwami spożywczymi. Wspierana jest również współpraca pomiędzy podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą m.in. w ramach krótkich łańcuchów dostaw, w zakresie świadczenia usług turystycznych lub rozwijania rynków zbytu produktów lub usług lokalnych.

Środki z PROW mogą być również przeznaczone na budowę lub przebudowę ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej/ rekreacyjnej/ kulturalnej oraz budowę lub przebudowę publicznych dróg gminnych lub powiatowych, które skracają dystans lub czas dojazdu do tych obiektów publicznych.

Działania Zarządu Województwa w 2018 roku skierowane były na realizację Celu operacyjnego 5.2. poprzez wspieranie inwestycji, powiązań kooperacyjnych między producentami rolnymi, co umożliwia wspólną reklamę, a dzięki temu „przebicie się” na szerszy rynek. Lokalne firmy, przetwórnice, producenci żywności zapraszani byli do udziału w wystawach branży spożywczo - przetwórczej. Przedsiębiorcy z tej branży prezentowali się podczas licznych imprez i targów współorganizowanych przez Centrum Obsługi Inwestora i Przedsiębiorczości, Biuro Regionalne Województwa Świętokrzyskiego w Brukseli oraz Dom Polski Wschodniej w Brukseli.

Działania te były komplementarne z Celem strategicznym 2 SRWŚ a opisany w nim projekt pn. **Świętokrzyskie – *hard to pronounce, easy to do business in*** ze środków RPO WŚ na lata 2014-2010 w zakresie nowoczesnego rolnictwa i przetwórstwa spożywczego obejmował m.in. organizację przyjazdowej misji gospodarczej do Sandomierza. Misji towarzyszyła konferencja pn. „Potencjał eksportowy i handlowy świętokrzyskich producentów sektora spożywczo-przetwórczego”. W poprzednich latach z powodzeniem organizowano wyjazdy przedstawicieli gastronomii i producentów żywności na największe targi spożywcze SIAL do Paryża i Szanghaju.

Szansą na rozwój tej branży będzie dalsze bezpośrednie wsparcie lokalnych producentów żywności, nawiązanie kolejnych kontaktów handlowych, intensyfikacja istniejącej współpracy oraz promocja regionalnej produkcji sektora spożywczo-przetwórczego na rynkach zagranicznych.

Opis: Konferencja dla branży spożywczo - przetwórczej w Sandomierzu 2018 r., źródło: UMWŚ w Kielcach

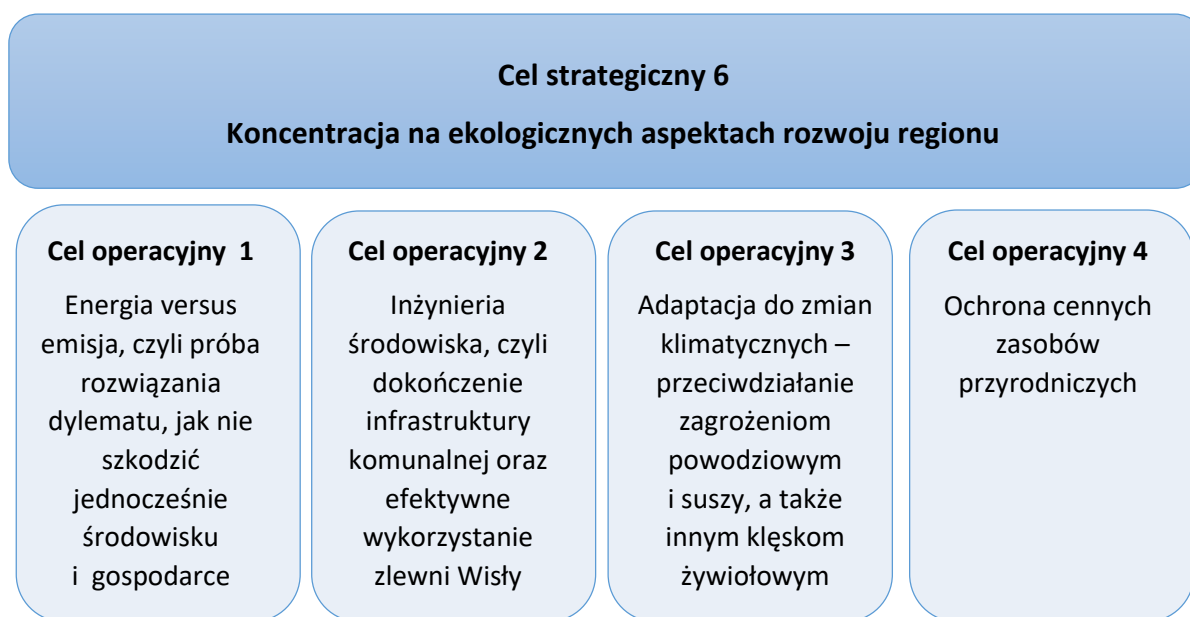
Z uwagi na ogólny spadek rentowności produkcji rolnej, niską produktywność i ukryte bezrobocie starano się w minionych latach znaleźć rozwiązanie dla wykształcenia funkcji pozarolniczych na obszarach wiejskich. Wsparcie i rozwój tych funkcji było możliwe dzięki położeniu nacisku nie tylko na uprawę, ale i na przetwórstwo owoców i warzyw, tworzenie miejsc zatrudnienia poza rolnictwem (np. w agroturystyce), wsparcie inwestycji w odnawialne źródła energii. Działania te realizowały Cel operacyjny 5.3 SRWŚ.

Samorząd Województwa wspiera rozwój obszarów wiejskich dzięki prowadzonym działaniom, tj. stwarza warunki do budowy dróg, sieci wodno - kanalizacyjnych, budynków użyteczności publicznej. Źródłem finansowania tych przedsięwzięć są wdrażane przez Zarząd Województwa programy dotowane ze środków unijnych takich jak: RPOWS 2014-2020 oraz PROW 2014-2020.

Rolnictwo stanowi istotną część gospodarki województwa świętokrzyskiego i zarazem jedną z jego inteligentnych specjalizacji (nowoczesne rolnictwo i przetwórstwo spożywcze). Konieczne jest jednak dążenie do zwiększania produktywności i poziomu konkurencyjności tej branży. Przykładem działań podejmowanych przez Zarząd Województwa w tym zakresie jest realizacja projektów, finansowanych z RPOWŚ 2014-2020, dedykowanych promocji gospodarczej, szkolnictwu zawodowemu i popytowemu finansowaniu doradczych usług rozwojowych.

Działania omówione w Celu strategicznym 5 SRWŚ są spójne z realizacją 1 celu Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, nakierowanego na trwały wzrost gospodarczy oraz z celem 2, zarówno z obszaru spójności społecznej i rozwoju zrównoważonego terytorialnie.

2.6. CEL STRATEGICZNY 6 KONCENTRACJA NA EKOLOGICZNYCH ASPEKTACH ROZWOJU REGIONU

Zanieczyszczenie środowiska w dzisiejszym świecie to w głównej mierze efekt uboczny rozwoju gospodarczego. Na szczęście im wyższy poziom rozwoju osiąga dane społeczeństwo, tym więcej uwagi poświęca ono środowisku naturalnemu, a wraz ze wzrostem gospodarczym rosną także zasoby i możliwości, które mogą przeciwdziałać zanieczyszczeniu środowiska. Celem ochrony środowiska jest zachowanie równowagi przyrodniczej niezbędnej dla egzystencji człowieka. Dla dobra społeczeństwa i jego dalszego funkcjonowania konieczne jest zatem znalezienie konsensusu pomiędzy dążeniem do rozwoju gospodarczego, eksploatacją zasobów przyrodniczych, a wymogami proekologicznymi. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionów powinno być zatem priorytetem władz wszystkich szczebli. Działania władz województwa obejmujące ten zakres tematyczny przewidziane są w Celu strategicznym 6 SRWŚ: Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu.

W ten cel strategiczny wpisują się cztery cele operacyjne:

1. *Energia versus emisja, czyli próba rozwiązania dylematu, jak nie szkodzić jednocześnie środowisku i gospodarce.*
2. *Inżynieria środowiska, czyli dokończenie infrastruktury komunalnej oraz efektywne wykorzystanie zlewni Wisły.*
3. *Adaptacja do zmian klimatycznych – przeciwdziałanie zagrożeniom powodziowym i suszy, a także innym klęskom żywiołowym.*
4. *Ochrona cennych zasobów przyrodniczych.*

Realizowane w ramach Celu strategicznego 6 SRWŚ, strategie i programy są komplementarne z dokumentami szczebla krajowego oraz wpisują się w kierunki i wytyczne realizacji polityk krajowych. Cel główny SOR warunkuje tworzenie możliwości wzrostu dochodów mieszkańców Polski od jednoczesnego wzrostu spójności w wymiarze środowiskowym. Konieczność zwiększania skuteczności ochrony klimatu wymagająca dalszej redukcji emisji zanieczyszczeń powietrza zauważona w SOR, realizowana jest w regionie poprzez Program ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego oraz Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego na lata 2015-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2025. W Planie gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego 2016 – 2022 założona jest także realizacja działań spójnych z SOR, odnośnie zmian w prowadzeniu gospodarki odpadami m. in. w kierunku ograniczenia masy odpadów deponowanych na składowiskach i zwiększenia ich wtórnego wykorzystania. Aktualizacja Krajowego Systemu Oczyszczania Ścieków 2017 przewiduje realizację inwestycji w trzech głównych grupach: budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej, inwestycje związane z oczyszczalniami ścieków oraz indywidualne systemy oczyszczania (przydomowe oczyszczalnie ścieków jako uzupełnienie sieci kanalizacyjnej). Realizacja Wojewódzkiego programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na lata 2018-2021 z perspektywą do 2026 roku jest zatem komplementarna z założeniami ww. dokumentu krajowego.

Wśród przykładowych projektów wdrażanych na podstawie decyzji Zarządu Województwa Świętokrzyskiego w 2018 roku, można wymienić:

1. Projekt, pn.: **ENERSELVES** (Cel operacyjny 6.1 SRWŚ), realizowany w ramach Programu INTERREG EUROPA (Oś priorytetowa 3. Gospodarka niskoemisyjna, Cel szczegółowy 3.1 Poprawa wdrażania polityk i programów rozwoju regionalnego, w szczególności celu Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia oraz w stosownych przypadkach EWT, związanych z przejściem na gospodarkę niskoemisyjną). Projekt realizowany w okresie od 01.04.2017 roku do 31.12.2020 roku na łączną kwotę ok. 174 tys. EUR. Projekt **ENERSELVES** ma na celu podejmowanie przedsięwzięć związanych z promocją energooszczędnych rozwiązań stosowanych w krajach partnerskich. Polega na wymianie międzynarodowych rozwiązań w tej dziedzinie i służy jak najszerzej implementacji takich działań w województwie świętokrzyskim. Ponadto, projekt zakłada promowanie nowych polityk, lub ulepszanie istniejących, w celu wsparcia integracji odnawialnych źródeł energii w budynkach finansowanych z funduszy strukturalnych w celu najefektywniejszego wykorzystywania lokalnych narzędzi do tego, aby budynki stawały się samowystarczalne energetycznie. Powyższy cel realizowany jest głównie poprzez:

- wymianę doświadczeń podczas międzynarodowych spotkań kadry Projektu i Interesariuszy z Partnerami projektu (Extremadura Agencja Energii – Hiszpania, Agencja Energii na rzecz Południowo-wschodniej Szwecji, Malta – Agencja Inteligentnego Zarządzania Energią (MIEMA), LAZIO REGION, Północno-wschodnia Regionalna Agencja Rozwoju – Rumunia, Autonomiczny Region Sardynii – Włochy),
- promowanie „dobrych praktyk” związanych z zastosowaniem OZE w budynkach użyteczności publicznej,
- stworzenie Regionalnego Planu Działania – dokumentu, w którym wskazane zostaną inicjatywy zmierzające do optymalizacji narzędzi strategicznych w zakresie wykorzystania OZE.

Opis: Spotkanie lokalnych interesariuszy w ramach projektu ENERSELVES

Źródło: <https://www.swietokrzyskie.pro>

2. Działania w ramach trwałości projektu, pn.: „**Centrum Nauki Leonardo da Vinci**” (Cel operacyjny 6.1 SRWŚ), realizowany w terminie od 12 stycznia do 14 grudnia 2018 roku przez Regionalne Centrum Naukowo – Technologiczne, na łączną kwotę ok. 1, 7 mln PLN. Wydarzenia odbywające się na terenie centrum Nauki Leonardo da Vinci oraz wydarzenia wyjazdowe skierowane i dostosowane były do różnych grup wiekowych. Brali w nich udział uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych, dzieci, dorośli, rodziny oraz grupy zorganizowane. Dla przykładu warto wymienić niektóre z nich: Wydarzenie: „Dzień Edukacji Ekologicznej” (4 edycje). Wydarzenia odbywające się w Centrum oraz poza obiektem wzbudzały zainteresowanie naukami przyrodniczymi poprzez aktywne i wzmacniające postawę kreatywną działania. Centrum Nauki promowało tym samym nowoczesną komunikację naukową, wzbudzało ciekawość i zachęcało do samodzielnego myślenia. Wydarzenia inspirowały do obserwacji, doświadczania, zadawania pytań i poszukiwania odpowiedzi. Wpłynęło to na sukcesywny wzrost liczby osób odwiedzających Centrum. W 2018 roku Centrum odwiedziło 90 961 osób. Dodatkowym atutem realizacji zadań był znaczący wzrost świadomości społeczeństwa prozdrowotnymi i proekologicznymi działaniami w związku z realizacją np. Dni Edukacji Ekologicznej. Podejmowane działania marketingowo-promocyjne przyczyniły się do wypromowania Centrum zarówno w woj. świętokrzyskim jak i poza jego obszarem.

Opis: Zajęcia w RCNT

Źródło: <http://rcnt.pl>

3. Projekt, pn.: **Aktywizacja społeczeństwa dla zrównoważonego rozwoju, kształtowanie postaw proekologicznych i upowszechnianie idei zrównoważonego rozwoju** (Cel operacyjny 6.4 SRWŚ), realizowany przez Zespół Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych w Kielcach na łączną kwotę ponad 23 tys. PLN. Projekt był realizowany w okresie od 24.07.2017 roku do 30.05.2018 roku i wzięło w nim udział 545 uczniów z terenu woj. świętokrzyskiego. Elementem projektu był konkurs ekologiczny pn. „Ekologia, my i region, w którym żyjemy” - ma wieloletnią tradycję, na trwałe wpisał się w kalendarz imprez ekologicznych naszego regionu, a w 2018 roku była to już XXVII jego

edycja. Propaguje on ideę ochrony środowiska przyrodniczego, kształtuje proekologiczne postawy wśród dzieci i młodzieży oraz zapewnienia dbałości o stan przyrody w wielu naszych „małych ojczyznach”. Konkurs przebiegał w dwóch etapach:

– I etap konkursu – to przygotowanie prac konkursowych przez 6-osobowe zespoły uczniowskie, na jeden z czterech tematów podanych w regulaminie konkursu, biorą w nim udział uczniowie z wielu gmin woj. świętokrzyskiego.

– II etap (finałowy) konkursu - to rozwiązywanie testu przez drużyny 4 – osobowe, reprezentacje zespołów–finalistów, których prace konkursowe zgłoszone do I etapu otrzymają najwyższą punktację.

4. Projekt, pn.: ***Warsztaty edukacyjne „Ochrona jelonka rogacza na terenie Kozubowskiego Parku Krajobrazowego”*** (Cel operacyjny 6.4 SRWŚ), realizowany przez Zespół Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych w Kielcach na kwotę ponad 4 tys. PLN. Projekt był realizowany od 30 marca 2018 roku do 30 czerwca 2018 roku. W sumie w pięciu warsztatach wzięło udział 150 osób z terenu woj. świętokrzyskiego. Działania zaplanowane w projekcie edukacyjnym miały na celu propagowanie aktywnej edukacji na obszarach chronionych (rezerwat Polana Polichno, Kozubowski Park Krajobrazowy). Celem przedsięwzięcia było również popularyzowanie wśród dzieci woj. świętokrzyskiego wiedzy ekologicznej, rozwijanie zainteresowań ochroną przyrody w regionie i kraju, zainteresowanie światem przyrody, jego różnorodnością, bogactwem i pięknem. Dzięki warsztatom dzieci z gminy Kielce, Jędrzejów, Miedziana Góra i Busko poznały jelonka rogacza - jednego z największych chrząszczy w Polsce.

5. Projekt, pn.: ***Projekt LIFE13 NAT/PL/000038 „Ochrona cennych siedlisk przyrodniczych na Ponidziu”*** (Cel operacyjny 6.4 SRWŚ), realizowany przez Zespół Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych w Kielcach na łączną kwotę ok. 4,6 mln PLN. Projekt był realizowany w okresie od 1 czerwca 2014 roku do 1 grudnia 2018 roku (54 miesiące). Miejsce realizacji: województwo świętokrzyskie, region Ponidzie, gminy: Pińczów, Złota, Kije i Wiślica. Podstawowym celem projektu było podjęcie działań ochronnych, które stworzą warunki do poprawy stanu i zachowania półnaturalnych ekosystemów siedlisk przyrodniczych, w tym m.in. muraw kserotermicznych i ciepłolubnych dąbrów oraz zachowanie i ochrona populacji sierpika różnolistnego i dziewięciśła popłocholistnego. Istotnym celem projektu było także utworzenie rezerwy genowej typowych dla Ponidzia gatunków roślin zagrożonych wyginięciem. W ramach realizacji projektu wprowadzono czynną ochronę poprzez zastosowanie kompleksowych działań typu: uprzątnięcie terenu muraw ze śmieci, usuwanie podrostów drzew i krzewów, wykaszanie oraz wprowadzenie wypasu owiec (200 szt.) i kóz (10 szt.) Założono plantację nasienną, stanowiącą rezerwę genową gatunków roślin, typowych dla Ponidzia. Zagrożenie antropopresją najcenniejszych obszarów Ostoi Natura 2000 zmniejszono poprzez działania związane z organizacją ruchu turystycznego (miejsca postojowe, wiaty, platformy widokowe, tablice informacyjno-edukacyjne). Prowadzono również kampanię informacyjną: strona internetowa,

publikacje, warsztaty szkoleniowe dla dzieci i młodzieży, konferencje. Prowadzone zabiegi ochrony czynnej na Ponidziu polegające na: wycinie drzew i krzewów, usuwaniu podrostu, koszeniu i prowadzeniu wypasu owiec i kóz przyczyniły się do poprawy i utrzymania siedlisk muraw kserotermicznych. Dodatkowo zrealizowany projekt zaowocował wytworzeniem nowej marki konsumpcyjnej (Jagnięcina z Ponidzia). Przyczyniło się to do promocji regionu, pomogło stworzyć nowe miejsca pracy, a tym samym do poprawy sytuacji społeczno-ekonomicznej lokalnego społeczeństwa. Zrealizowane w ramach projektu tablice i foldery informacyjne, a także stworzenie wygodnej infrastruktury turystycznej do zwiedzania tak niezwykłych przyrodniczo obszarów, zdecydowanie poszerzyły potencjał turystyczny tego regionu.

W 2018 roku w ramach kompetencji Samorządu Województwa Świętokrzyskiego realizowano przedsięwzięcia i inicjatywy proekologiczne o szerokim spektrum działania. Projekty swym zakresem obejmowały ochronę cennych zasobów przyrodniczych, w tym prowadzenie zabiegów ochrony czynnej, np. w Nadnidziańskim Parku Krajobrazowym, promocję energooszczędnych rozwiązań, czy zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Szczególną wagę położono na edukację ekologiczną z uwzględnieniem kształtowania postaw i rozwijania zainteresowań ochroną przyrody wśród dzieci i młodzieży oraz na poszerzenie wiedzy z tego zakresu w różnych grupach wiekowych mieszkańców województwa. Edukacja ekologiczna jest przejawem odpowiedzialności w zarządzaniu środowiskiem i powinna być kluczowym aspektem naszych działań. Ochrona środowiska naturalnego nie oznacza tylko spełniania wymogów formalnych i prawnych, ale należy ją rozumieć także, jako inwestycję w zasoby ludzkie.

ZAKOŃCZENIE

Strategie, programy oraz przedsięwzięcia, przyjęte i realizowane przez Samorząd Województwa, przyporządkowano w niniejszym Raporcie poszczególnym celom Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku (SRWŚ). Pozwala to stwierdzić, że wszystkie one przyczyniały się do osiągnięcia założeń SRWŚ, dowodząc, że władze samorządowe województwa aktywnie działają na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego regionu w ramach swoich kompetencji.

Województwo Świętokrzyskie, pomimo postępów poczynionych w minionych latach, w dalszym ciągu pod względem wielu istotnych wskaźników obrazujących poziom rozwoju społeczno-ekonomicznego, zajmuje odległe miejsca względem innych polskich regionów mimo, że na terenie województwa prowadzi się liczne inwestycje, które przyczyniają się szeroko pojętej poprawy warunków życia mieszkańców województwa.

W 2018 r. najwięcej działań ukierunkowanych było na sferę społeczną, niwelowanie zróżnicowania w dostępie do usług publicznych, jak również służyło poprawie sytuacji na rynku pracy. Ponadto, analizując dane zawarte w Raporcie, należy zauważyć, iż sukcesywnej poprawie ulega stan infrastruktury technicznej regionu oraz konkurencyjność rodzimych firm.

PODSUMOWANIE WYBRANYCH DANYCH STATYSTYCZNYCH DOTYCZĄCYCH SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTWA

Niekorzystne trendy demograficzne w województwie świętokrzyskim (**w latach 2013-2017 liczba mieszkańców województwa zmalała, aż o 20 507 osób i w 2017 r. wynosiła 1 247 732 osób**) są konsekwencją zarówno zjawisk społeczno-gospodarczych obserwowanych w innych regionach kraju (malejąca dzietność kobiet, ujemne saldo migracji, zwiększenie liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, zmiana stylu życia, brak dobrze płatnej pracy itp.), jak i procesów specyficznych dla tego obszaru (brak ośrodka miejskiego o odpowiednio wysokiej randze, splot czynników, począwszy od lat 90-tych, które przesądziły o marginalizacji regionu świętokrzyskiego, słaba pozycja małoobszarowego rolnictwa itp.).

Wymienione czynniki znacząco wpływają na gorszą kondycję gospodarki regionu w porównaniu z większością województw Polski (świętokrzyskie korzystnie prezentuje się jedynie w zestawieniach dotyczących województw Polski Wschodniej).

Analizując wybrane dane i wskaźniki statystyczne dokonano ich podziału na te, które mówią o negatywnych i pozytywnych trendach społeczno-gospodarczych województwa świętokrzyskiego.

O negatywnych aspektach społeczno-gospodarczych regionu wywnioskować można na podstawie poniższego zestawienia danych i wskaźników:

- przyrost naturalny na 1000 ludności wynosił w 2017 r. -2,7 **(14. miejsce)**;
- w województwie świętokrzyskim w 2018 r. było 113 717 podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON, co stanowiło zaledwie 2,60% wszystkich podmiotów tego typu w kraju **(13. miejsce)**;
- dynamika wzrostu liczby podmiotów w świętokrzyskim w latach 2013–2018 była jedną z najniższych w kraju i wynosiła zaledwie 3,49% **(13. miejsce)**;
- w świętokrzyskim funkcjonowało najmniej podmiotów z kapitałem zagranicznym wśród wszystkich województw **(16. miejsce)**;
- w świętokrzyskim w 2017 r. na działalność B+R przeznaczono 143,6 mln PLN, co stanowiło zaledwie 0,70% kwoty wydawanej na ten cel w skali kraju **(16. miejsce)**;
- w województwie świętokrzyskim w 2017 r. funkcjonowało 12,2% przedsiębiorstw innowacyjnych spośród wszystkich zarejestrowanych w regionie **(14. miejsce)**;

Słabą kondycję świętokrzyskiej gospodarki obrazuje większość wskaźników z tym związanych przy czym:

- wartość produkcji globalnej regionu wykazuje tendencje wzrostową (w latach 2013-2016 dynamika tego wskaźnika była najniższa w kraju - **16. miejsce** - wynosiła zaledwie 6,53%. W 2016 roku wartość produkcji globalnej w województwie świętokrzyskim wynosiła 82 481 mln PLN);
- wartość PKB ogółem w cenach bieżących w województwie świętokrzyskim wynosiła w 2016 roku 43 448 mln PLN. Odnotowano wzrost w stosunku do 2013 roku o 8,96% (w latach 2013-2016 - **15. miejsce)**;
- dynamika PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2013-2016 wzrosła o 10,32% **(15.miejsce)**. PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrosło z 31 392 mln PLN w 2013 roku do 34 633 mln PLN w 2016 roku.
- Niskie wartości wskaźników dotyczących gospodarki przekładają się m.in. na poziom wynagrodzeń w świętokrzyskim, stopę bezrobocia, jakość życia jego mieszkańców, itp., co obrazują poniższe dane:
- poziom wynagrodzeń mieszkańców świętokrzyskiego jeden z najniższych w kraju - 3 911,49 zł **(13. miejsce)**;
- stopa bezrobocia, (choć systematycznie spada) od 2013 r. to w 2018 r. wynosiła 8,3% **(13. miejsce)**.

Do stosunkowo wysokiego poziomu bezrobocia przypuszczalnie przyczyniło się w dużej mierze niedostosowanie profilu kształcenia w regionie do zapotrzebowania lokalnego rynku pracy, choć w regionie jest 76 placówek, gdzie można podnosić kwalifikacje zawodowe.

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ZA 2018 ROK

W świętokrzyskim zauważalny jest też stosunkowo niski udział studiujących na kierunkach technicznych i przyrodniczych w ogólnej liczbie studiujących. Natomiast studiujących na studiach doktoranckich było zaledwie 1%.

- ilość nowoutworzonych miejsc pracy w 2017 r. wynosiła 15,2 tys. miejsc **(14. miejsce)**;
- wykorzystanie Internetu do załatwiania spraw administracyjnych **(10. miejsce)**;
- odsetek korzystających z kanalizacji - 70,5% **(15. miejsce)**;
- odsetek korzystających z instalacji gazowej – 37,0 % **(15. miejsce)**;

Zaznaczyć jednak należy, że jeśli chodzi o infrastrukturę publiczną mimo licznych inwestycji jej stan jest nadal niewystarczający. Również kwestie związane z opieką medyczną nie są w pełni zadowalające, ponieważ:

- liczba lekarzy przypadająca na 10 tys. mieszkańców w województwie wynosiła w 2017 r. 52 osoby **(9. miejsce)**;
- liczba mieszkańców przypadających na jedno łóżko w szpitalach ogólnych w świętokrzyskim wynosiła 204 osoby **(11. miejsce)**;
- w świętokrzyskim w 2017 r. przypadało 5 przychodni na 10 tys. mieszkańców **(14. miejsce)**;

Na słabszy rozwój województwa świętokrzyskiego pod każdym względem oddziałuje słaba dostępność komunikacyjna regionu, np.:

- brak autostrad;
- najkrótsza długość eksploatowanych linii kolejowych w Polsce wynosząca 721 km w 2017 r. **(16. miejsce)**;
- w latach 2014-2017 w województwie nastąpił spadek ilości linii autobusowych ogółem o 21,89% **(4. miejsce)** w 2017 r. liczba linii autobusowych wynosiła 321 linii;
- w latach 2014-2017 w województwie świętokrzyskim nastąpił spadek ilości linii autobusowych regionalnych o 32% **(8. miejsce)**, w 2017 r. liczba linii autobusowych regionalnych wynosiła 34 linie;
- liczba turystów korzystających z noclegów na 1 000 ludności w latach 2013-2018 wzrosła o 41,99%. W 2018 r. wynosiła 501,53 na 1 000 **(15. miejsce)**;
- w regionie świętokrzyskim liczba wypadków drogowych w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców wynosiła 99 w 2017 roku. **(5. miejsce)**.

Pomimo negatywnych trendów zarówno społecznych jak i gospodarczych w świętokrzyskim obserwowane są także pozytywne zjawiska np.:

- w województwie świętokrzyskim spośród wszystkich sekcji działało najwięcej firm związanych z przemysłem i budownictwem – 24,19% **(2. miejsce)**;
- świętokrzyskie jest w pierwszej piątce województw w kraju pod względem wzrostu ilości nowych firm. W latach 2013-2018 dynamika wzrostu wynosiła 11,71% **(5. miejsce)**. W 2018 r. zarejestrowano 10 677 jednostek gospodarczych;
- liczba pielęgniarek i położnych na 10 000 osób wynosiła 82 **(1. miejsce)**;
- w regionie w latach 2013-2017 wskaźnik dostępności do łóżek opieki paliatywnej i hospicyjnej oraz długoterminowej na 100 tys. mieszkańców wzrósł o 21,8 tj. znacznie więcej niż w kraju (wzrost o 12,9)
- saldo migracji zagranicznych w 2017 r. wynosiło 201 osób **(6. miejsce)**;
- liczba zwiedzających muzea i oddziały muzeów na 1000 mieszkańców w 2017 roku wyniosła 173,1 **(8. miejsce)**;
- gęstość dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni twardej w 2017 r. w świętokrzyskim wynosiła 107,7 km/ 100 km² **(3. miejsce)**;
- w województwie świętokrzyskim wykrywalność przestępstw w 2018 r. wynosiła 80,6% **(2. miejsce)**;
- w województwie świętokrzyskim wartość dofinansowania z regionalnego programu operacyjnego w perspektywie finansowej 2014-2020 w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosiła 2 917 zł **(4. miejsce)**.

ZAŁĄCZNIKI:

- 1. Załącznik nr 1 - Zestawienie inicjatyw/ przedsięwzięć/ konkursów/ grantów/ projektów realizowanych w 2018 roku przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego**
- 2. Załącznik nr 2 - Wykaz uchwał podjętych przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego w roku 2018**

Spis tabel

Tabela 1. Nowo zarejestrowane podmioty w rejestrze REGON wg województw w latach 2013-2018.....	8
Tabela 2. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w podziale na województwa w latach 2013-2017.....	9
Tabela 3. Podmioty z kapitałem zagranicznym wg województw w latach 2013-2017.....	10
Tabela 4. Produkcja globalna wg. województw w latach 2013-2016 w mln PLN.....	12
Tabela 5. Produkt krajowy brutto ogółem w cenach bieżących wg województw w latach 2013-2017 w mln PLN.....	13
Tabela 6. Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca wg. województw w latach 2013-2016 w PLN.....	15
Tabela 7. Udział ludności w województwie w 2017 roku w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.....	19
Tabela 8. Przyrost naturalny na 1000 ludności w woj. świętokrzyskim	20
Tabela 9. Saldo migracji wewnętrznych w województwie świętokrzyskim.....	21
Tabela 10. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-64 lata w %.....	22
Tabela 11. Liczba osób zatrudnionych według sekcji PKD 2007 – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, przemysł i budownictwo, usługi.....	23
Tabela 12. Liczba osób biernych zawodowo w woj. świętokrzyskim.....	25
Tabela 13. Wyniki sprawdzianu szóstoklasistów w woj. świętokrzyskim w 2016 roku.....	29
Tabela 14. Linie regularnej komunikacji autobusowej	43
Tabela 15. Budżet jednostek samorządu terytorialnego.....	50
Tabela 16. Dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na 1 mieszkańca.....	51
Tabela 17. Wyniki budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2016 i 2017 r.....	60
Tabela 18. Projekty realizowane z Funduszy Europejskich w latach 2014-2020 na terenie województwa świętokrzyskiego - stan na 31 grudnia 2018 r.....	72

Spis wykresów

Wykres 1. Podmioty wpisane do rejestru REGON w podziale na powiaty w 2018 roku.....	5
Wykres 2. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 mieszkańców w 2017 roku	6
Wykres 3. Dynamika podmiotów wpisanych do rejestru REGON w latach 2013-2018 w %.....	7
Wykres 4. Procentowy udział nowo zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON wg województw w 2018 r.....	9
Wykres 5. Kapitał zagraniczny wg. wybranych krajów w woj. świętokrzyskim w 2017 roku.....	11
Wykres 6. Procentowa wartość produkcji sprzedanej według województw w 2016 roku.....	13
Wykres 7. Szacunkowy udział województw w tworzeniu PKB w 2017 roku.....	14
Wykres 8. Szacunkowy produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca wg województw w 2017 roku w PLN.....	16
Wykres 9. Wydatki na B+R wg. województw w 2017 roku w mln PLN.....	17
Wykres 10. Struktura zatrudnionych w woj. świętokrzyskim i w kraju w 2017 roku w %.....	24
Wykres 11. Podział bezrobotnych w woj. świętokrzyskim ze względu na posiadane wykształcenie w 2018 roku.....	26
Wykres 12. Średnie wyniki egzaminu szóstoklasistów w woj. świętokrzyskim w 2016 roku w %, a wielkość miejscowości.....	30
Wykres 13. Zdawalność egzaminu dojrzałości w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2017 roku w %.....	31
Wykres 14. Udział absolwentów poszczególnych rodzajów szkół ponadgimnazjalnych w ogóle absolwentów tego typu szkół (zasadniczych zawodowych, techników i liceów ogólnokształcących) w regionie w 2017 roku w %	32
Wykres 15. Liczba pielęgniarek i położnych (personel pracujący) na 10 tys. mieszkańców w 2017 roku.....	35
Wykres 16. Liczba turystów korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców w 2017 roku.....	38
Wykres 17. Wypłata świadczeń 500+ w województwie świętokrzyskim na poziomie powiatu w 2017 roku w mln PLN.....	39
Wykres 18. Dochody budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w 2017 roku.....	53
Wykres 19. Dochody budżetu województw ogółem w 2017 roku w PLN.....	55
Wykres 20. Wydatki powiatów województwa świętokrzyskiego na 1 mieszkańca w 2017 roku na tle kraj.....	58
Wykres 21. Wydatki ogółem budżetu województwa świętokrzyskiego na 1 mieszkańca w 2017 roku na tle kraju.....	59
Wykres 22. Podział środków w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020.....	65
Wykres 23. Nabory w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020.....	66
Wykres 24. Umowy o dofinansowanie w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020.....	67
Wykres 25. Poziom alokacji i wkładu UE we wnioskach o płatność w ramach RPOWŚ na lata 2014- 2020.....	67
Wykres 26. Poziom alokacji i certyfikacji w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020.....	68
Wykres 27. Wartość dofinansowania UE w regionalnych programach operacyjnych 2014-2020 na 1 mieszkańca w zł (wg województw).....	69
Wykres 28. Realizacja RPOWŚ 2014-2020 wg obszarów.....	69

Spis map

Mapa 1. Ekwiwalent pełnego czasu pracy w B+R wg. województw w 2017 roku	18
Mapa 2 . Liczba uczelni wyższych w podziale na województwa w 2017 roku.....	33
Mapa 3. Wyposażenie gospodarstw domowych w osobisty komputer z dostępem do szerokopasmowego Internetu w Polsce w latach 2013-2017.....	46
Mapa 4. Terytorialny rozkład wsparcia RPOWŚ kwotowo wkład UE w umowach (mln PLN).....	70
Mapa 5. Terytorialny rozkład wsparcia RPOWŚ wkład UE w umowach per capita (PLN)	70
